

MİSLİ (NİĞDE) OVASI'NDA MESKEN TİPLERİ

Serdar CEYLAN

**Yüksek Lisans Tezi
Coğrafya Anabilim Dalı
Prof. Dr. İhsan BULUT**

2013

Her hakkı saklıdır

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

Serdar CEYLAN

MİSLİ (NİĞDE) OVASI'NDA MESKEN TİPLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. İhsan BULUT

ERZURUM - 2013

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

17 / 07 / 2013

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "**Misli (Niğde) Ovası'nda Mesken Tipleri** " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

17 / 07 / 2013

Serdar CEYLAN

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

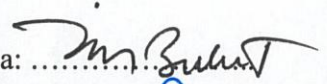

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. İhsan BULUT danışmanlığında, Serdar CEYLAN tarafından hazırlanan bu çalışma 17 / 07 / 2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

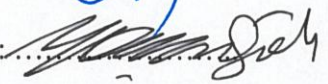
Başkan : Prof. Dr. İhsan BULUT

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Cemal SEVİNDİ

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Yaşar GÖK

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 17 / 07 / 2013

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
ÖNSÖZ.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	X
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	XIII
KISALTMALAR LİSTESİ	XVII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MESKENLERİ ETKİLEYEN DOĞAL ORTAM FAKTÖRLERİ

1.1. JEOLojİ-MESKEN İLİŞKİSİ.....	5
1.2. JEOMORFOLOJİ-MESKEN İLİŞKİSİ.....	10
1.3. İKLİM-MESKEN İLİŞKİSİ.....	14
1.3.1. Güneşlenme Süresi ve Sıcaklık.....	14
1.3.2. Basınç ve Rüzgârlar	17
1.3.3. Nem, Buharlaşma ve Bulutluluk.....	20
1.3.4. Yağışlar	22
1.3.5. İklim Tipi	24
1.4. HİDROGRAFYA-MESKEN İLİŞKİSİ	25
1.5. TOPRAK-MESKEN İLİŞKİSİ.....	27
1.6. BİTKİ ÖRTÜSÜ-MESKEN İLİŞKİSİ.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

MESKENLERİ ETKİLEYEN BEŞERİ FAKTÖRLER

2.1. NÜFUS-MESKEN İLİŞKİSİ.....	31
2.1.1. Nüfus Miktarları, Artış ve Azalışlar	31
2.1.2. Nüfusun Cinsiyet Yapısı	35
2.2. YERLEŞME.....	37
2.2.1. Yerleşmelerin Tarihi Gelişimi	38

2.2.2. Yerleşmelerin Özellikleri	40
2.2.3. Devamlı Yerleşmeler	42
2.2.3.1. Köy Yerleşmeleri	42
2.2.3.2. Kasaba Yerleşmeleri.....	43
2.2.3.3. Belediyelik Yerleşmeler	44
2.2.4. Dönemlik Yerleşmeler.....	44
2.2.4.1. Evcik'ler.....	45
2.2.4.2. Hayma'lar.....	45
2.2.4.3. Çadır'lar (Hollik'ler).....	46
2.3. KÜLTÜR-MESKEN İLİŞKİSİ.....	46
2.3.1. Sosyal Yaşam	48
2.3.2. Gelenekler ve Din	50
2.3.3. Eğitim	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MESKENLERİ ETKİLEYEN EKONOMİK FAKTÖRLER

3.1. TARIM-MESKEN İLİŞKİSİ	55
3.2. HAYVANCILIK-MESKEN İLİŞKİSİ.....	57
3.3. SANAYİ VE TİCARET-MESKEN İLİŞKİSİ.....	60
3.4. ULAŞIM-MESKEN İLİŞKİSİ.....	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. MESKEN.....	62
4.2. MESKEN TİPLERİ	64
4.2.1. Yapı Malzemesine Göre Meskenler	66
4.2.1.1. Geleneksel Meskenler	70
4.2.1.1.1. Kerpiç Meskenler	70
4.2.1.1.2. Taş Meskenler	73
4.2.1.2. Modern Yapı Malzemeli Meskenler	75
4.2.1.2.1. Tuğla ve Briket Meskenler	77
4.2.2. Kat Sayılarına Göre Meskenler	80

4.2.3. İç Mimarisine Göre Meskenler	83
4.2.3.1. Oda	83
4.2.3.2. Aralık	86
4.2.3.3. Banyo ve Tuvalet.....	86
4.2.3.4. Yüklük ve Gusülhane	88
4.2.4. Dış Mimarisine Göre Meskenler	89
4.2.4.1. Kapı ve Pencerelelerine Göre Meskenler	90
4.2.4.2. Avlu ve Duvarlarına Göre Meskenler.....	92
4.2.5. Örtü Şekillerine Göre Meskenle	94
4.2.5.1. Toprak Çatılı Meskenler	96
4.2.5.2. Beton Çatılı Meskenler	99
4.2.5.3. Kiremit Çatılı Meskenler	100
4.2.5.4. Taş Kemer Çatılı Meskenler	101
4.2.6. Eklentilerine Göre Meskenler	104
4.2.6.1. Ahır	105
4.2.6.2. Samanlık	108
4.2.6.3. Tandır	108
4.2.6.4. Garaj-Depo	110
4.2.6.5. Kayıtlık	111
4.2.6.6. Kiler.....	112
4.2.6.7. Ambar	114
4.2.7. Diğer Meskenler	115
4.2.7.1. Belediye Binası	115
4.2.7.2. Okul.....	115
4.2.7.3. Sağlık Ocağı.....	116
4.2.7.4. Cami, Kilise ve Yer Altı Şehirleri.....	117
4.2.7.5. Kahvehane	120
4.2.7.6. Dükkân.....	121
4.2.7.7. Atölye	122
4.2.7.8. Değirmen.....	123
4.2.8. Yöredeki Karakteristik Mesken Planları ve Başlıca Özellikleri.....	124
SORUNLAR VE ÖNERİLER	140

TARTIŞMA	143
SONUÇ.....	144
KAYNAKÇA	147
EK’LER	157
1. Fotoğraflar	157
2. Yerleşmelerin Uydu Görüntüleri	162
ÖZGEÇMİŞ.....	168

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİSLİ (NİĞDE)OVASI'NDA MESKEN TİPLERİ

Serdar CEYLAN

Danışman: Prof. Dr. İhsan BULUT

2013-SAYFA-167

Juri: Prof. Dr. İhsan BULUT

Yrd. Doç. Dr. Cemal SEVİNDİ

Yrd. Doç. Dr. Yaşar GÖK

Araştırma sahasını oluşturan Misli Ovası, İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak Bölümü'nde; Niğde Merkez İlçe ve Nevşehir İli'ne bağlı Derinkuyu İlçesi idari sınırları içerisinde kalmaktadır.

Araştırma sahasında 5'i köy, 10 belde ve 2 kasaba olmak üzere toplam 17 yerleşme bulunmaktadır. Bu yerleşmelerde yaşayan toplam 50335 kişinin hâkim ekonomik faaliyeti tarım ve hayvancılık olup; bu yerleşmeler, ticari bir ürün olan patates üretimi ile öne çıkmaktadır.

Araştırma alanında yer alan meskenlerinin şekil ve planları üzerinde çevresel etmenler, kültürel unsurlar ve ekonomik faaliyetler gibi birçok faktör etkili olmuştur.

Araştırma sahası; tuf, kül, ignimbiritten oluşan volkanik formasyonların örttüğü bir ova tabanı olup, 11,0 °C ve 336,6 mm yağış ile yarı kurak iklimi sahiptir. Akarsular bakımından zengin olmayan çalışma alanında, step-otsu türler hâkim bitki formasyonunu oluşturmaktadır.

Misli ovası üzerinde yer alan 17 kırsal yerleşme içerisinde toplam 13022 konut bulunmaktadır. Bu evlerin %51,3'ü taş, %31,6'sı briket, %11,4'ü kerpiç ve kalan %5,7'si ise tuğladan yapılmıştır. Meskenlerin %58,2'si tek katlı, %40'ı iki katlı, %1,8'i ise 3 katlı olarak inşa edilmiştir. Meskenlerin %56'sı 3 odalı, %24'ü 4 odalı, %18,7'si 2 odalı, kalan %1,3'ü ise 1 odalıdır. Örtü şekillerine göre ise; %40,7'si beton çatılı, %32'si toprak çatılı, %27'si kiremit çatılı ve kalan %0,3'ü ise sac çatılıdır.

Ova yerleşmelerinde ekonomik faaliyetin tarım ve hayvancılık olması; samanlık, ahır, ağıl, koyunluk, ambar, garaj-depo, çardak gibi ev eklentilerinin oluşmasına neden olmuştur.

ABSTRACT
MASTER THESIS
HOUSE TYPES ON MISLI PLANE

Serdar CEYLAN

Supervisor: Prof. Dr. İhsan BULUT

2013-page: 167

Jury: Prof. Dr. İhsan BULUT

Assist. Prof. Dr. Cemal SEVİNDİ

Assist. Prof. Dr. Yaşar GÖK

The Misli Plain which is research area, is located in the Center Kızılırmak section of center Anatolia region. It is inside of Niğde Center County and Derinkuyu County which is depend on Nevşehir province.

There are 17 settlements on the Misli Plain. This settlements formed from 2 towns, 5 villages and 10 towns which has municipality organization. The people that are 50335, are living in this settlements on the Misli Plain. Agriculture and livestock are dominant economic activity in this places. Potato is a commercial produce. It's produce is first queue on the plain. A lot factors that are environmental factors, cultural elements and aconomical facilities, were effect on the houses forms and plans existing houses in the research area. The plain formed from volcanic formations which are ignimbrite, conglemerate, sandstone, andesite and ash, is the research area. It has semi-arid continental climate that has 11,0 °C temperature and 336,6 mm precipitation. It is not rich with regard to streams. Step species is dominant planet formation on the plain. There are 13022 housing inside 17 settlements on the plain. These homes built from 51,3 percent stone, 31,6 percent briquette, 11,4 percent adobe and 5,7 percent brick. These homes built as 58,2 percent single floor, 40 percent two floors and 1,8 percent three floors. They are 56 percent three rooms, 24 percent four rooms, 18,7 percent two rooms and 1,3 percent one room. According to roof forms, they composed of 40,7 percent concrete roof, 32 percent soil roof, 27 percent tile roof and 0,3 percent tin roof.

Because of acriculture and raising livestock of the economic facilities in settlements on the plain, the house edditions formed in round house.

ÖNSÖZ

“*Misli Ovasında Mesken Tipleri*” isimli bu çalışma bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Mesken ve mesken şekilleri, sadece coğrafyanın konusu değil; aynı zamanda arkeoloji, etnografya, sosyoloji, mimarlık, mühendislik gibi diğer disiplinlerin de çalışma alanını oluşturmaktadır. Coğrafya bilimi, çevreden sağlanan yapı malzemesinin, kültürel coğrafi unsurların ve ekonomik uğraşların evin şekli ve yapısı üzerinde ne gibi bir etkisi olduğu üzerinde durmaktadır. Bu mesken formları daha çok kır hayatında karşımıza çıktığı için, diğer disiplinlerden farklı olarak coğrafya bilimi, daha çok kırsal yerleşmelerin mesken tipleri üzerinde çalışmaktadır.

Mesken ve mesken tipleri, sadece yapı malzemesine göre (ahşap, taş, kerpiç, briket, tuğla) şekil alan dar bir mesele olmayıp; gelenek, inanç, nüfus, tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret, ulaşım gibi sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faktörlerin de etkilenmektedir.

Çevrenin insana ve insanın üzerinde yaşadığı mekâna etkisi olabildiği gibi; teknik, teknolojik kültür seviyesinin artmasıyla birlikte insanın çevre üzerine müdahalesi de söz konusu olabilmektedir. Günümüzde insan, çevresel etkilerden en az etkilenecek bir tarzda beşeri faaliyetlerini sürdürebilmekte, yakın çevresel etmenlerden bağımsız bir şekilde meskenlerini inşa edebildiği görülmektedir. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen çevrenin etkisi, meskenler üzerinde hala kendisini hissettirmektedir.

Bu çalışmada da Misli Ovası üzerinde yer alan 17 kırsal yerleşme incelenerek, çevrenin ve beşeri faaliyetlerin mesken ve mesken şekilleri üzerinde olan etkileri ortaya konulmuştur.

Çalışmamda bilgi ve materyallerini benimle paylaşmaktan geri durmayan, çalışmama maddi ve manevi katkılarını sunan tez danışman hocam Prof. Dr. İhsan BULUT’a ve Yrd. Doç. Dr. Emin TOROĞLU hocama öncelikle teşekkür ederim. Coğrafya lisans ve yüksek lisans eğitim ve öğretimim sürecinde yetişmemde büyük emekleri olan Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü hocalarıma, sürekli ihmal ettiğim değerli validem ve kardeşlerime ayrı ayrı teşekkür ederim.

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1.1. Uygulanan Teknikler, Tekniklerin İşleyişi ve Amacı	3
Tablo 1.2. Meskenleri Etkileyen Çevresel Faktörler, Etkileme Şekli ve Etki Alanları...	5
Tablo 1.3. Niğde Meteoroloji İstasyonuna Ait Sıcaklık Verileri(1960-2012)	16
Tablo 1.4. Niğde’de Aylara Göre Ortalama ve Ekstrem Basınç Değeri	18
Tablo 1.5. Niğde’de Ortalama Rüzgâr Hızı, En Hızlı Rüzgâr ve Yönü (1960-2012)...	19
Tablo 1.6. Misli Ovası’nda Esen Rüzgarların Mevsimlere Göre Dağılımı.....	19
Tablo 1.7. Misli Ovası’nda Ortalama Nispi Nem Değerleri(1960-2012)	21
Tablo 1.8. Niğde’de Aylara Göre Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Günler Sayıları .	22
Tablo 1.9. Niğde’de Sisli Günlerin Aylara Göre Dağılımı (1960-2012)	22
Tablo 1.10. Niğde’de Yıllık Toplam Yağışların Aylara Göre Dağılımı	23
Tablo 1.11. Niğde’de Ortalama Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı.....	24
Tablo 1.12. Kar Yağışlı Gün ve Kar Örtülü Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı ...	24
Tablo 2.13. Misli Ovası’ndaki Yerleşmelerin Sayım Yıllarına Göre Nüfusları.....	32
Tablo 2.14. Araştırma Sahasında Toplam Nüfusun Sayım Dönemlerine Göre Gelişimi	32
Tablo 2.15. Mili Ovası’nda Nüfusun Değişimi (1945-2012).....	35
Tablo 2.16. Nüfusun Yerleşmelere Göre Cinsiyet Durumu (2012)	36
Tablo 2.17. Araştırma Sahasında Yer Alan Arkeolojik Yerleşim Alanları.....	39
Tablo 2.18. Araştırma Sahasında Yer Alan Yerleşmelerin Genel Özellikleri	41
Tablo 2.19. Araştırma Sahasında Yer Alan Köy Yerleşmeleri	42
Tablo 2.20. Araştırma Sahasında Yer Alan Kasaba Yerleşmeleri	43
Tablo 2.21. Araştırma Sahasında Yer Alan Belediyelik Yerleşmeler.....	44
Tablo 2.22. Araştırma Alanındaki Nüfusun Eğitim Düzeyi (2012)	52
Tablo 3.23. Yerleşmelerin Arazi Kullanım Durumu (2012)	56

Tablo 3.24. Yerleşmelerde Yetiştirilen Ürünlerin Üretim Miktarları (2012).....	57
Tablo 3.25. Yerleşmelerde Yetiştirilen Hayvanlarının Türlerine Göre Sayısı (2012)	59
Tablo 4.26. Yapı Malzemesi Göre Meskenlerin Durumu(2013)	67
Tablo 4.27. Kat Sayısına Göre Meskenlerin Durumu(2013)	80
Tablo 4.28. Oda Sayısına Göre Meskenlerin Durumu(2013).....	85
Tablo 4.29. Örtü Malzemesine Göre Meskenler (2013).....	95
Tablo 4.30. Derinkuyu Yer Altı Şhrinin Katlara Göre İç Birimleri	119

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1.1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası	1
Şekil 1.2. Araştırma Sahasının Jeoloji Haritası	9
Şekil 1.3. Araştırma Sahasının Topografya Haritası	13
Şekil 1.4. Niğde’de Sıcaklık Değerlerinin Yıllık Gidişi (1960-2012).....	17
Şekil 1.5. Niğde’de Rüzgârların Mevsimlere Göre Dağılımı (1960-2012)	18
Şekil 1.6. Niğde’de Yıllık ve Mevsimlik Rüzgâr Gülleri	20
Şekil 1.7. Niğde’de Nispi Nem İle Ortalama Sıcaklık Değerleri Arasındaki İlişki	21
Şekil 1.8. Niğde’de Aylara Göre Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Günler Oranı	22
Şekil 1.9. Niğde’de Aylık Ortalama Yağış Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı.....	23
Şekil 1.10. Yağışın Mevsimlere Göre Yüzdelik Dağılımı.....	24
Şekil 2.11. Sayım Yıllarına Göre Yerleşmelerin Toplam Nüfus Değişimi	33
Şekil 2.12. Yerleşmelerin 2012 Yılı Sayımına Göre Nüfus Miktarları	33
Şekil 2.13. Yerleşmelerinin 2012 Yılı Nüfus Miktarı Dağılışı Haritası	34
Şekil 2.14. Toplam Nüfusun Cinsiyet Yaş Yapısı (2012)	36
Şekil 2.15. Yerleşmelerin 2012 Yılı Sonu İtibariyle Genel Eğitim Düzeyi	52
Şekil 3.16. Arazi Kullanımının Yüzdelik Dağılımı	56
Şekil 3.17. Yetiştirilen Ürünlerin Yüzdelik Dağılımı	57
Şekil 3.18. Hayvan Sayılarının Yüzdelik Dağılımı	59
Şekil 4.19. Mesken Şekillerini Etkileyen Faktörler	64
Şekil 4.20. Yapı Malzemesine Göre Meskenlerin Yüzdelik Dağılımı	68
Şekil 4.21. Yapı Malzemesine Göre Yoğunluk Kazanan Meskenlerin Dağılışı.....	69
Şekil 4.22. Kat Sayısına Göre Meskenlerin Yüzdelik Dağılımı	81
Şekil 4.23. Oda Sayısına Göre Meskenlerin Yüzdelik Dağılımı	86

Şekil 4.24. Örtü Malzemesine Göre Meskenlerin Yüzdelik Dağılımı.....	96
Şekil 4.25. Kuyutatlar Köyü’nde, Salih KARAKAYA’nın Evinin Planı	125
Şekil 4.26. Çavdarlı Beldesi’nde, Esad AYDIN’ın Evinin Planı	126
Şekil 4.27. Ağcaşar Köyü’nde, Ramazan AKCAN’ın Evinin Planı.....	127
Şekil 4.28. Yazıhüyük Beldesi’nde, Hilmi KARATEKİR’in Evinin Planı.....	128
Şekil 4.29. Suvermez Köyü’nde, Mesut PAŞA’nın Evinin Planı.....	129
Şekil 4.30. Ovacık Beldesi’nde, Harun ÖZGEN’in Evinin Planı.....	130
Şekil 4.31. Tırhan Köyü’nde, Rüştü ÖZTÜRK’ün Evinin Planı.....	131
Şekil 4.32. Yıldıztepe Beldesi’nde, Murat GÜNGÖR’ün Evinin Planı	132
Şekil 4.33. Derinkuyu Kasabası’nda, İsmail ÇOLAK’ın Evinin Planı.....	133
Şekil 4.34. Alay Beldesi’nde, Ramazan ŞAHİN’in Evinin Planı	134
Şekil 4.35. Yeşilgölcük Kasabası’nda, Selim SARIGÖL’ün Evinin Planı	135
Şekil 4.36. Konaklı Beldesi’nde, Musa DURAK’ın Evinin Planı	136
Şekil 4.37. Bağlama Beldesi’nde Mevlüt AÇIKGÖZ’ün Evinin Planı	137
Şekil 4.38. Kiledere Beldesi’nde Ramazan BENLİ’nin Evinin Planı	138
Şekil 4.39. Hasaköy’de Mehmet, Yasin ve Ahmet OZMAN’ın Evlerinin Planları	139
Şekil 4.40. Ağcaşar Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).....	162
Şekil 4.41. Hasaköy Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012)	162
Şekil 4.42. Alay Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012)	162
Şekil 4.43. Bağlama Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).....	163
Şekil 4.44. Kiledere Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012)	163
Şekil 4.45. Konaklı Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012)	163
Şekil 4.46. Yıldıztepe (İnli)Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012)	164
Şekil 4.47. Yazıhüyük Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).....	164
Şekil 4.48. Suvermez Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012)	164

Şekil 4.49. Ovacık Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).....	165
Şekil 4.50. Tırhan Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).....	165
Şekil 4.51. Kuyutatlar Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012)	165
Şekil 4.52. Çavdarlı Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012)	166
Şekil 4.53. Kömürcü Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012)	166
Şekil 4.54. Yeşilgölcük Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).....	166
Şekil 4.55. Derinkuyu Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012)	167
Şekil 4.56. Kayırlı Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).....	167

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Fotoğraf 2.1. Misli Ovası'na Yapılan Evcik'lerden Görünümler	45
Fotoğraf 3.2. Ovada Yapılan Hayvan Otlatma Faaliyetlerinden Görünümler	58
Fotoğraf 4.3. Kerpiç Meskenlerden Görümler	72
Fotoğraf 4.4. Taş Meskenlerden Görümler	74
Fotoğraf 4.5. Nevşehir Taşından Yapılan Meskenlerinden Görümler	74
Fotoğraf 4.6. Modern Meskenlerden Görümler	77
Fotoğraf 4.7. Tuğla Yapı Malzemeli Meskenlerden Görümler	79
Fotoğraf 4.8. Briket Yapı Malzemeli Meskenlerden Görümler	79
Fotoğraf 4.9. Çok Katlı Meskenlerden Görümler	81
Fotoğraf 4.10. Tek Katlı Meskenlerden Görümler	82
Fotoğraf 4.11. Balkon ve Teraslı Meskenlerden Görünümler	83
Fotoğraf 4.12. Meskenlerin Ev İç Mekânlarından Görümler	85
Fotoğraf 4.13. Meskenin Dışında Yer Alan Tuvaletlerden Görünümler	87
Fotoğraf 4.14. Gömme Dolap ve Yüklüklerden Görümler	88
Fotoğraf 4.15. Oda İçerisindeki Bir Gusülhane Girişi (Derinkuyu)	89
Fotoğraf 4.16. Meskenlerin Pencerelelerinden Görümler	90
Fotoğraf 4.17. Meskenlerin Kuzeye Bakan Pencerelelerinden Görünümler	91
Fotoğraf 4.18. Meskenlerin Kapılarından Görümler	91
Fotoğraf 4.19. Avlulu Meskenlerden Görünümler	93
Fotoğraf 4.20. Avlusuz Meskenlerden Görünümler	93
Fotoğraf 4.21. Briket, Kerpiç ve Taş Malzemeli Avlu Duvarları	94
Fotoğraf 4.22. Meskenlerin Üzerini Örtten Hezen'lerden (Ağaç) Görümler	97
Fotoğraf 4.23. Toprak Dam Yuvaklarından Görünümler	98

Fotoğraf 4.24. Toprak Çatılı Meskenlerden Görümler	98
Fotoğraf 4.25. Beton Çatılı Meskenlerden Görümler	99
Fotoğraf 4.26. Çeşitli İşleve Sahip Beton Çatılı Meskenler	100
Fotoğraf 4.27. Kiremit Çatı Örtülü Meskenlerden Görümler	101
Fotoğraf 4.28. Sac Çatı Örtülü Meskenlerden Görümler.....	101
Fotoğraf 4.29. Taş Kemer Çatılı Meskenlerden Görümler	102
Fotoğraf 4.30. Üzeri Toprak Örtülü Taş Kemer Çatılı Meskenler.....	103
Fotoğraf 4.31. Zemin Katı Taş Kemerli Yapılan Meskenler	104
Fotoğraf 4.32. Meskenlerin Alt Katında Yer Alan Ahırlar.....	106
Fotoğraf 4.33. Kapalı Ahır Eklentilerinden Görümler.....	107
Fotoğraf 4.34. Açık Ahır Eklentilerinden Görümler	107
Fotoğraf 4.35. Samanlık Eklentilerinden Görümler.....	108
Fotoğraf 4.36. Kerpiç ve Briketten Yapılmış Tandır Evleri	109
Fotoğraf 4.37. Tandır Eklentilerinden Görümler	109
Fotoğraf 4.38. Meskenlerinin Garaj Eklentilerinden Görümler.....	110
Fotoğraf 4.39. Depo Olarak Kullanılan Garaj Eklentilerinden Görümler	111
Fotoğraf 4.40. Kayıtlık Eklentilerinden Görümler.....	112
Fotoğraf 4.41. Ovacık (üstte) ve Konaklı'da (altta) Görülen Kilerler	113
Fotoğraf 4.42. Ambar Eklentilerinden Görümler.....	114
Fotoğraf 4.43. Bazı Belediye İdari Binalarından Görümler	115
Fotoğraf 4.44. Bazı Okul Binalarından Görümler	116
Fotoğraf 4.45. Bazı Sağlık Ocağı Binalarından Görümler.....	117
Fotoğraf 4.46. Bazı Camilerden Görümler	117
Fotoğraf 4.47. Ovacık, Konaklı, Hasaköy ve Suvermez'de Yer Alan Kiliseler	118
Fotoğraf 4.48. Derinkuyu Kasabası'nda Yer Alan Kiliselerden Görümler	118

Fotoğraf 4.49. Derinkuyu ve Konaklı’da Yer Altı Şehirlerinden Görümler.....	120
Fotoğraf 4.50. Bazı Kahvehanelerden Görümler	121
Fotoğraf 4.51. Bazı Dükkânlardan Görümler	122
Fotoğraf 4.52. Bims Atölyelerinden Görünümler.	123
Fotoğraf 4.53. Suvermez, Ovacık ve Yıldıztepe’deki Değirmenler	123
Fotoğraf 4.54. Kuyutatlar Köyü’nde, Salih ve Alaeddin KARAKAYA’nın Evi	125
Fotoğraf 4.55. Çavdarlı Beldesi’nde, Esad AYDIN’ın Evi	126
Fotoğraf 4.56. Ağcaşar Köyü’nde, Ramazan AKCAN’ın Evi.....	127
Fotoğraf 4.57. Yazıhüyük Beldesi’nde, Hilmi KARATEKİR’in Evi.....	128
Fotoğraf 4.58. Suvermez Köyü’nde, Mesut PAŞA’nın Evi.....	129
Fotoğraf 4.59. Ovacık Beldesi’nde, Harun ÖZGEN’in Evi.....	130
Fotoğraf 4.60. Tırhan Köyü’nde, Rüştü ÖZTÜRK’ün Evi	131
Fotoğraf 4.61. Yıldıztepe Beldesi’nde, Murat Güngör’ün Evi	132
Fotoğraf 4.62. Derinkuyu Kasabası’nda, İsmail Çolak’ın Evi.....	133
Fotoğraf 4.63. Alay Beldesi, Ramazan ŞAHİN’in Evi.....	134
Fotoğraf 4.64. Yeşilgölcük Kasabası’nda, Selim SARIGÖL’ün Evi	135
Fotoğraf 4.65. Konaklı Beldesi’nde, Musa DURAK’ın Evi.....	136
Fotoğraf 4.66. Bağlama Beldesi’nde Mevlüt AÇIKGÖZ’ün Evi	137
Fotoğraf 4.67. Kiledere Beldesi’nde Ramazan BENLİ’nin Evi	138
Fotoğraf 4.68. Hasaköy’de Mehmet, Yasin ve Ahmet OZMAN’ın Evi.....	139
Fotoğraf 4.69. Kerpiç Meskenlerden Görünümler.....	157
Fotoğraf 4.70. İki Katlı Kerpiç Meskenlerden Görünümler	157
Fotoğraf 4.71. Taş Meskenlerden Görünümler	158
Fotoğraf 4.72. Taş Meskenlerden Görünümler	158
Fotoğraf 4.73. Nevşehir Taşından Yapılan Meskenlerden Görünümler.....	159

Fotoğraf 4.74. Tuğla Meskenlerden Görünümler	159
Fotoğraf 4.75. Modern Meskenlerden Görünümler	160
Fotoğraf 4.76. Tek Katlı ve Çok Katlı Meskenlerden Görünümler	160
Fotoğraf 4.77. Hezen (Ağaç) Örtülü Toprak Çatılar.....	161
Fotoğraf 4.78. Ovadaki Bazı Okul Binalarından Görümler.....	161

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
°C	: Santigrat Derece
Çev.	: Çeviren
DMİGM	: Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü
DTCF	: Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi
Düz.	: Düzenleyen
Edt.	: Editör
Enst.	: Enstitü
Fak.	: Fakülte
Ha	: Hektar Alan
İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
km	: Kilometre
km²	: Kilometrekare
m	: Metre
m²	: Metrekare
mb	: Milibar
Müh.-Mim.	: Mühendislik ve Mimarlık
s.	: Sayfa
Üniv.	: Üniversite
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vb	: Ve Benzeri
vd	: Ve Diğerleri
Yay.	: Yayın

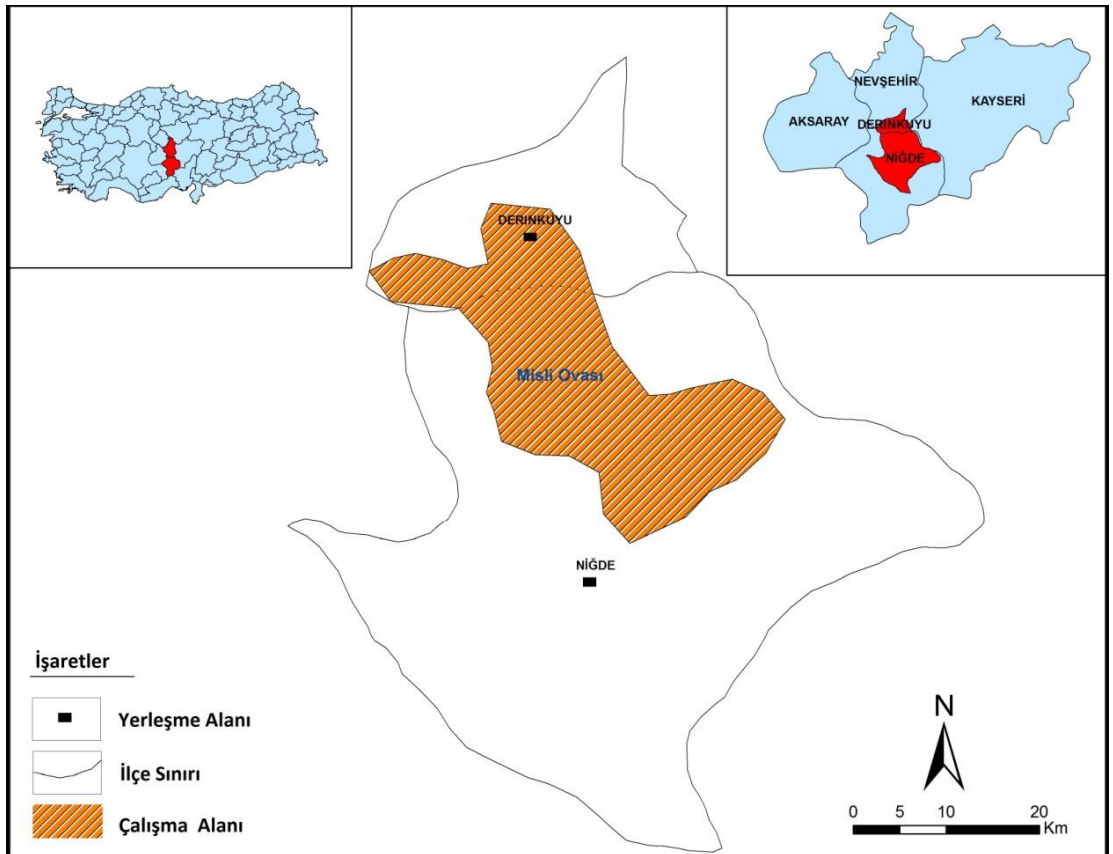
GİRİŞ

1. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

Araştırma sahası; İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak Bölümü'nün güneyinde yer almaktadır. Çalışma sahası olarak ova sınırı esas alınmıştır. Araştırma alanını oluşturan Misli Ovası'nın büyük bir kısmı Niğde İli Merkez İlçe sınırları içerisinde, diğer kısmı ise Nevşehir İli'nin Derinkuyu İlçesi idari sınırları içerisinde kalmaktadır (Şekil 1.1).

Misli Ovası; batıdan Çiftlik İlçesi (Niğde), kuzeybatıdan Gülağaç İlçesi (Aksaray), kuzeyden Nevşehir Merkez İlçe ile sınırlı iken, doğudan Yeşilhisar İlçesi (Kayseri) ve güneyden de Niğde Merkez İlçe ile çevrilidir.

Araştırma alanı yaklaşık 800 km² olup, deniz seviyesinden ortalama 1350 m yükseltide yer almaktadır. Dünya matematiksel konumuna göre, çalışma alanı 38° 23' - 38° 3' kuzey enlemleri ve 34°36' - 34°59' doğu boylamları arasında yer almaktadır.

Şekil 1.1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

Çalışma alanını batıdan Melendiz (2395 m) ve Göllüdağ (2172 m) volkanik kütleleriyle; kuzeyden ise Erdaş Dağı (1982 m) ve Berçene Tepesi (1807 m) ile sınırlıdır. Ova, güney ve doğudan ise plato alanları ile sınırlıdır.

Araştırma sahasında 1 ilçe merkezi, 11 belde ve 5 köy olmak üzere toplam 17 yerleşme bulunmaktadır. Derinkuyu İlçe Merkezi ve Yeşilgölcük Bucak'ı çalışma alanındaki 2 kasaba yerleşmesidir.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışma sahasının doğal ve kültürel peyzajını coğrafi etmeleriyle ortaya koyabilmek için bu tez çalışması hazırlanmıştır. Bu araştırmada; meskenlerde görülen konut problemlerinin yanı sıra, mesken ve mesken şekilleri üzerinde etkili olan faktörleri tespit etmek ve bu hipotezi güçlendirecek istatistikî sayısal değerler ve görsel bulgularla bir sonuca varmak amaçlanmıştır.

Yüksek lisans tezi olarak araştırmaya konu olan Misli Ovası meskenleri; sahanın fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri açısından ele alınmıştır. Bu coğrafi özelliklerin araştırma sahasında yer alan mesken tipleri üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkisinin olup olmadığı tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, jeoloji, jeomorfoloji, iklim, hidrografya, bitki örtüsü gibi çevresel faktörlerin; nüfus, gelenek, inanç, örf-adet gibi beşeri faktörlerin; tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret ve ulaşım gibi ekonomik faktörlerinin mesken ve eklentileri üzerinde ne ölçüde etkili olduğu ortaya konmuştur.

Çevresel etmenlerin meskenler üzerinde etkisi olabildiği gibi, beşeri faaliyetlerin de meskenler üzerinde etkisi olabilmektedir. Ancak çevrenin mi, kültürel unsurların mı ya da ekonomik faaliyetlerin konutların iç ve dış mimarisi üzerinde ana faktör olduğunu ortaya koyabilmek, çalışmanın önemini artırmaktadır.

Kırsal yerleşim yerlerinin kentsel nüfusu besleyen ve hammadde kaynağı sağlayan üretim alanları olması ve insan üreme (çoğalma) potansiyelinin yüksek olması, bu alanların sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin ortaya konulabilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Nitekim insan olmadan konut, konut olmadan da kırsal yerleşme düşünülemez.

3. Araştırmada Materyal ve Metot

Mesken konusu çok boyutlu (fiziki, sosyo-kültürel ve ekonomik temelli) olarak incelenmiştir. Araştırmaya konu olan bu çalışma, literatür araştırması, arazi çalışması

(gözlem ve inceleme) ve değerlendirme (analiz ve yorumlama) olmak üzere üç evreden oluşmaktadır (Tablo 1.1).

Tablo 1.1. Uygulanan Teknikler, Tekniklerin İşleyişi ve Amacı.

Teknik	Tekniğin İşleyişi	Tekniğin Amacı
Literatür Araştırması	Kaynaklara kütüphane ve veri tabanlarından ulaşma	Konu hakkında yapılmış çalışma bulgularına ulaşma, fikir edinme, bilgi kazanma
Gezi-Gözlem	Bulgular elde etme, saptama	Yöreye özgü mesken tiplerini tespit etme
Mülakat	Konut kullanıcıları ve idareciler ile görüşme	Konut sorunlarını ve imarı hakkında veri temini
Ölçme	Metre, şeritmetre, pusula kullanarak mesken yapı ölçümü	Kapı, pencere, duvar kalınlığı ile iklimatik faktörler arası korelasyon kurma
Fotoğraflama	Meskenlerden uygun açıdan kare alma	Kanıları güçlendirme, doğrulama, kanıtlama
Örnekleme	Her yerleşmeden bir mesken seçme	Karşılaştırma yapma ve arazide zaman tasarrufu sağlama
Haritalama	CBS programında çizme	Çalışma lokasyonu gösterme ve bulguların dağılımını yaparak anlaşılabilirliği artırma
Grafikleme	Excel programında verileri grafikleme	Sayısal verilerdeki artış ve azalışları daha rahat görebilme
Plan Çizme	Örnekleme oluşturabilecek mesken planını Paint programında çizme	Konut iç ve dış yapılarının kullanımı ve fonksiyonunu ortaya koyma
Karşılaştırma	Plan, örneklem ve fotoğraflama ve gözlem verileri ile yapılmış diğer çalışma verileriyle kıyaslama	Farklılıkları ve benzerlikleri bulma ve nedenlerini tespit etme, izah etme

Araştırmanın ilk evresinde, çalışma konusuyla ve Misli Ovası'yla ilgili coğrafya bilimi ve farklı disiplinlerce yapılmış tez, proje, makale çalışmaları ve kurumsal fizibilite raporları üzerine bir literatür araştırması yapılmıştır. Coğrafyacılarca farklı yörelerde yapılmış mesken konulu çalışmalar derlenmiş; bu çalışmalar ile araştırma sahası meskenleri arasında görülen farklılık ve benzerlikler ortaya konularak karşılaştırmalar yapılmıştır.

Bir mekân bilimi olan coğrafya, mekân içerisinde yer alan olayları çok yönlü olarak ele aldığı için interdisipliner çalışmalar yapmaktadır. Mesken ve mesken şekilleri, sadece coğrafyanın ilgilendiği ve ele aldığı bir mesele olmadığı için, konu interdisipliner bir bakış açısı ve yaklaşımla ele alınmış; farklı disiplinlerin konut ve konut şekillerine olan bakış açısı görülmek istenmiştir.

Yerleşmelerin ekonomik fonksiyonunu görebilmek için; ilgili birimlerden arazi kullanım durumu, zirai ürün miktarları ve hayvan sayıları gibi veriler temin edilmiştir. Çalışma sahasında yer alan yerel belediyelerinden, konut sayıları ve türleri hakkında

veriler temin edilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu'ndan yerleşmelerin nüfus ve eğitim düzeyi verileri alınmıştır. Ayrıca CBS ortamında çalışma sahasının lokasyon ve topografya haritası çizilmiş, nüfusun ve yapı malzemesine göre meskenlerin haritada dağılışı yapılmıştır. Hava fotoğrafları ile yerleşmelerin kuşbakışı görünümü ortaya konularak, yerleşmelerin toplu ve dağınık dokulu formları çalışmada gösterilmiştir.

Çalışmanın ikinci evresinde, araştırma sahasında yer alan yerleşmeler üzerinde gözlemler yapılmış, mesken tiplerinde etkili olan faktörler tespit edilmiştir. Her yerleşmeden karakteristik bir mesken örneklem olarak seçilerek, bu meskenlerin planı çizilmiştir. Meskenlerin yapı malzemesi, duvar kalınlığı, pencere ve kapı yönü-boyutu, çatı eğimi ve yönü gibi meskenlerin konu ile ilişkili bazı özellikleri incelenmiş; ölçümler yapılmıştır. Meskenlerin konumlarının, kapı ve pencere yönlerinin belirlenmesinde pusula kullanılmıştır. Ayrıca coğrafi faktörlerle bağlantılı olan meskenlerin fotoğrafı çekilerek çalışmanın görselliği artırılmış, bulgular fotoğraflama yoluyla belgelendirilmiştir. Araştırma sahası içerisinde kalan yerleşme sakinleri (konut kullanıcıları) ile mülakatlar yapılmış, meskenlerle ilgili problemler tespit edilmiştir.

Çalışmanın son evresinde, araştırma ve gezi-gözlem safhaları sonrası bulunan materyaller bir araya getirilerek yazma aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada; jeoloji, jeomorfoloji, iklim, hidrografi ve bitki örtüsü gibi çevresel etmenler fiziki faktörler; ova yerleşmelerinin nüfus ve yerleşme özellikleri, inanç, eğitim, sosyal yaşam, gelenek ve görenekler ise beşeri faktörler başlığı altında incelenmiştir. Tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret ve ulaşım gibi etmenler ise ekonomik faktörler başlığı altında incelenmiştir.

Bulgu ve yorumlar bölümünde, konunun daha iyi anlaşılabilmesi için, “mesken” terimi hakkında kavramsal açıklamalar yapılmıştır. Mesken ve eklentilerinin iç ve dış mimari özellikleri ve kullanım fonksiyonları belirli konu başlıkları altında sınıflandırılarak yorumlanmış; konu ile ilgili problemlerin çözümü noktasında öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

MESKENLERİ ETKİLEYEN DOĞAL ORTAM FAKTÖRLERİ

Atmosfer, litosfer, hidrosfer ve biyosferden oluşan bu doğal ortam içerisinde yaşayan insan topluluklarının etkilendikleri ve etkiledikleri alanların bütünü coğrafi ortamı oluşturmaktadır (Özçağlar, 2011: 3-19). Bu coğrafi ortam içerisinde en fazla gelişmiş bir canlı olan insanın diğer canlılara göre dünya tarihi içerisindeki yeri, iki milyon yıl gibi oldukça yeni olsa da (Tunçdilek, 1985: 4) yeryüzünün değiştirilmesinde insanoğlu hızlı bir ivme kazanmıştır. Bu değişim, mekân ve insan ilişkileri olarak kabul edilmesi gereken coğrafyanın ele alabileceği bir meseledir. Başka bir ifadeyle, coğrafya disiplini, insan toplulukları ile doğal çevre arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerdeki mekânsal farklılıkları çalışmalarına konu etmektedir (Tümertekin, 1994: 12).

Tablo1.2. Meskenleri Etkileyen Çevresel Faktörler, Etkileme Şekli ve Etki Alanları.

Sıra	Faktörler	Etkileme Şekli	Etkilediği Alan
1	Jeolojik Yapı	Kayaç (taş), deprem, toprak	Konut yapı malzeme tipi, çatı örtü malzemesi
2	İklim	Güneşlenme, sıcaklık, rüzgâr, nem, yağış	Duvar kalınlığı, evin konumu, cephesi, çatı örtü şekli,
3	Jeomorfoloji	Bakı (yön), eğim, yükselti, manzara	Evin konumu, cephesi, kapı-pencere yönü, oda cephesi
4	Bitki Örtüsü	Ağaç, ot, saman	Çatı örtüsü, kapı-pencere, dolap ve yüklük yapımı, zemin parke döşeme, duvar yapımı
5	Hidrografya	Yeraltı Suyu (nem-rutubet)	Duvar, zemin (yer)

Kaynak: Literatür ve Arazi Çalışma Tespitleri

Tunçdilek (1967), Türkiye’de meskenlerin yapımında kullanılan malzemelerin ve mesken tiplerinin belirlenmesinde, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin yanı sıra, fiziki faktörlerin (jeolojik yapı, bitki, relief, yükselti ve iklimin) de etkili olduğunu belirtmiştir (Tablo1.2). Diğer bir ifadeyle; insan ve çevre arasındaki karşılıklı etkileşimin iki görünümü, çevrenin insanı etkilemesi ve insanın çevreyi etkilemesi şeklinde olmuştur (Tümertekin, 1994: 25). Konutlar da yerleşmeler gibi şekillenmeleri, fonksiyonları açısından coğrafi çevrenin etkisini açıkça yansıtan yerleşme unsurlarıdır (Bulut,2002:748).Bu nedenle, çalışma sahasının doğal ortam özelliklerini tanıma, mesken yapı malzemeleri ve şekilleri hakkında bize bir fikir verecektir.

1.1. JEOLoji-MESKEN İLİŞKİSİ

Arazinin jeolojik yapısı, meskenler üzerinde iki hususta etkili olmaktadır. Birincisi, yerin litolojik ve yapısal özelliği ile beliren unsurların (kayaç, toprak vb)

meskenlerde yapı malzemesi olarak kullanılması; ikincisi ise, yerin aktiviteliğinden kaynaklanan depremlerin meskenleri afet riski yönünden etkilemesidir.

Yer kabuğunda görülen kırıkların meydana getirdiği depremler, meskenlerin zarar görmesinde hatta yıkılmasında büyük rol oynamaktadır (İzbırak, 1996: 592). Özellikle kerpiç ve yığma taş yapı malzemeli meskenlerin olası bir deprem anında kolayca yıkılarak can ve mal kaybına neden olmaktadır. Nitekim ülkemizin büyük bir çoğunluğunun aktif bir deprem alanını oluşturması düşünüldüğünde, yerin jeolojik yapısının meskenler ve bu meskenlerin içerisinde yaşayan insanlar için ne kadar önemli bir mevzu olduğu daha iyi anlaşılabacaktır.

Arazinin aktiviteliği, kırsal yerleşim planlamasında ve meskenlerin yerinin belirlenmesinde de göz önüne alınmaktadır. Nitekim arazinin bataklık, kumul, fay hattı, alüvyal dolgulu gibi jeolojik etmenlerden uzak olmasına dikkat edilmesi (Çevik vd., 1998: 47), jeolojinin mesken ve yerleşmelerin yer seçiminde ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

İlkçağlardan beri kalker, yapı malzemesi olarak, birçok yapının (tapınak, kilise, cami, hamam, saray, kervansaray vb)zemin döşemesinde ve duvarlarında kullanılmıştır. Ayrıca kalker, renk ve deseninden dolayı, mimari yapıların iç ve dış cephesinde süsleme aracı olarak kullanılmıştır. Son zamanlarda ise, mermerleşmiş kalker yataklarında mermer ocakları açılmış; bu durum, görkemli konutların yapılmasına imkân vermiştir. Kalkerin yakılmasından elde edilen kireç ise, konut duvarlarının sıvanmasında ve duvarların inşasında harç olarak kullanılmaktadır. Kil, kireç ve alçıtaşının karıştırılıp pişirilmesiyle de modern bir yapı malzemesi olan çimento elde edilmiştir. Ayrıca konut inşasında yan malzeme olarak kullanılan cam ve demirin elde edilmesiyle kalker, bu sanayi kollarının yakıt enerjisi olmuştur. Granit, diorit ve bazalt gibi katılaşım kayalar, sert ve dayanıklı olan gre (kumtaşı) de konut yapımında kullanılmaktadır. Ayrıca genelde akarsu ve vadi boylarında rastladığımız kum ve çakıllar da meskenlerin iç ve dış duvarlarında sıva maddesi ve beton bileşeni olarak yararlanılmaktadır. Jips (alçıtaşı) ise, hızlı donabilme ve yapıştırıcı özelliği nedeniyle yapı işlerinde kullanılmaktadır. Kil, mil gibi maddelerin ilk yararlanma yeri ise kerpiç konutların inşası olduğu söylenebilir; ancak tarih önsesi dönemlerde kil ve killi unsurların pişirilmesi ile pişirilmiş tuğlalar elde edilmiş ve bu tuğlalar konut inşasında yapı malzemesi olarak kullanılmıştır. Ancak

günümüzde kaliteli kiler sanayide işlenerek ateş tuğlaları üretilmektedir (Tunçdilek, 1985: 27-31).

Anadolu'nun litolojik yapısı ile benzerlik gösteren alanlarda meskenlerin de benzer kareler göstermesi, çevrenin beşeri faaliyetler üzerindeki baskın gücü olarak ifade edilebilir. Nitekim Erzincan Ovası yerleşmelerinde (%37 kerpiç) (Hayli, 2001: 28) kerpicingin yapı malzemesi olarak kullanım oranının yüksek çıkması, yerleşmelerin kurulduğu yerin litolojik yapı özelliği ile izah edilebilir. Ayrıca Erzincan Ovası'nın aktif bir tektonik saha olması nedeniyle, mesken yapı malzemesinde tuğlanın (%32) güvenlik (sağlamlık) amaçlı olarak tercih edildiği Hayli tarafından (2001:28) ortaya konulmuştur.

Yakın çevrede kil ve çakıl yataklarının mevcut olduğu alanlarda briket (bims) atölyeleri kurulması mesken yapı malzemesi sağlamada önemli bir katkı sağlamaktadır. Nitekim Niğde yöresinde kil ve çakıl depolarının görülmesi, briket ve çimento gibi yapı bileşenlerinin Niğde'de üretilmesine imkân vermiştir.

Niğde ve Nevşehir yörelerinin litolojik yapısı, tarih öncesi devirlerden beri kullanılagelen mağara meskenlerinin ortaya çıkmasına imkân vermiştir. Nitekim çalışma sahasında yer alan mağaralar ve yer altı şehirleri, bölgenin litolojik yapısının ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Mağara ve yer altı yerleşmelerinin yazın serin, kışın sıcak olması, Hristiyanlık Dönemi'nden beri bu yöre meskenlerinin yoğun bir biçimde kullanılmasına neden olmuştur. Nitekim bilindiği gibi, mağara iç mekânlarının nemli ve serin olması, içerisinde solunumun rahat olması ve astım gibi solunum güçlüklerine iyi gelmesi bu alanların yoğun olarak kullanımına neden olmuştur.

Araştırma sahasını oluşturan Misli Ovası'nda; en altta Kretase yaşlı koyu yeşil, siyahımsı yeşil gabrodan oluşan Karatepe Ofiyolitik gabrosu bulunmaktadır. Bunun üzerinde Üst Miyosen yaşlı tuf, tuf breşi ve yer yer aglomeralardan oluşan Melendizdağı tüfleri ve Melendizdağı andezitleri yer almaktadır. Melendizdağı tüfleri; kırmızı, mor, kahverengi, sarı ve yeşil renkli tüflerden oluşmaktadır. Melendizdağı andezitleri ise; gri, açık gri, koyu gri ve kahverengi camsı ve tıkHz renkli andezitlerden meydana gelmektedir. Bunun üstünde Üst-Miyosen-Pliyosen yaşlı mor renkli Göstük tufu ve ignimbriti, konglemera, kumtaşı, tuf, tüfit ve kilaşından oluşan Karakaya formasyonu ve pembemsi, beyazımsı-gri renkli Kızılkaya ignimbritleri gelmektedir. Bu kayaçları Alt-pliyosen yaşlı Ağıllı formasyonu ve pleistosen yaşlı Hasandağı kül

formasyonları ve Kumtepe külü ve Göllüdağ kül akıntı tüfleri izlemektedir. Karatepe ofiyolitik gabrosundan Göllüdağ tuf akıntı tüflerine kadar olan tüm bu birimler, Ürgüp formasyonu altında incelenmektedir. Ürgüp formasyonunun hemen üzerinde de Pleyistosen yaşlı Kızıldağ bazaltik akıntıları ile birlikte bazaltik cüruf konileri yer almaktadır. Yamaç molozları ise, çalışma alanının en genç dinamiklerini oluşturmaktadır (Söğüt vd., 2008: 30-31); (Şekil 1.2).

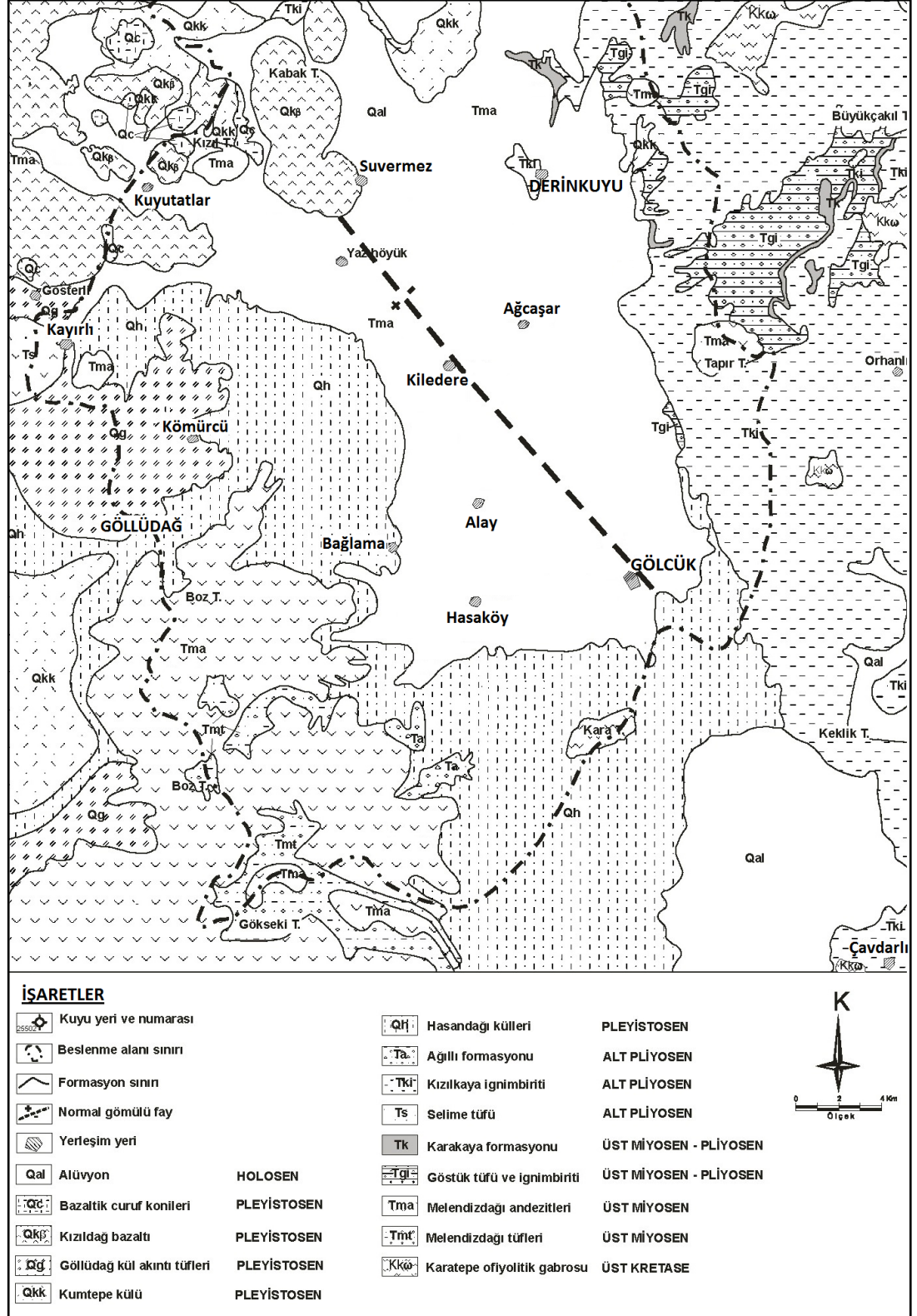
Yeşilgölcük, Kiledere ve Suvermez hattı boyunca oluşan faylanma nedeni ile sediment kalınlığı orta kesimlerde artmaktadır. Yurdagül'ün (1998) yaptığı çalışmada, inceleme alınının tabanında bazaltın pışmesi nedeni ile geçirimsiz bir seviye olduğu belirtilmekte ve farklı yaştaki bazalt akıntıları ile süregelen volkanik aktivite ve kırıntılı sedimantasyon havza yüksekliğinin artış nedeni olarak öngörülmektedir (Söğüt vd., 2008: 30-31).

Misli Ovası ve kuzey kesimi; Kuvaterner alüvyonları, yüksek kütlelerden taşınan karasal kırıntılar ve volkanik çökellerden meydana gelmektedir. Ovanın kuzey yarısı hemen hemen tümüyle Üst Miyosek-Kuvaterner de aktif olan volkanların eseri olan volkanitlerden oluşmaktadır. Kapadokya Volkanik Provansı (KPV)'nin önemli bir bölümünü oluşturan volkanizma, önce çizgisel (fissürel) ardından merkezi bir karakter kazanmış ve bu süreçte fissürlerden ve merkezi bacalardan çıkan ürünler, geniş bir çevreye yayılarak volkanitleri oluşturmuştur. Yüzeyleyen volkanik kayalar genellikle andezit, bazalt ve piroklastik maddelerden oluşmaktadır (Sever vd., 2012: 5).

Şekil 1.2'de de görülebildiği gibi, ovanın kuzey kesiminde yer alan Kuyutatlar ve Suvermez'in kuzey kısmında Kızıldağ bazaltları, Derinkuyu ve çevresinde Kızılkaya ignimbiriti; ovanın ortasında Yazıhüyük-Kiledere arasında Melendizdağı andezitleri; ovanın doğusunda Kayırlı, Kömürcü ve Bağlama çevresinde Hasandağı külleri geniş bir yayılım göstermektedir. Ovanın güney kısmında yer alan Çavdarlı'da Karatepe ofiyolitik gabrosu yer almaktadır.

Araştırma sahasının alüvyal tabanlı ve üzeri volkanik formasyonlarla örtülü olması, kerpiç meskenlerin ova ortasında yoğunluk kazanmasına neden olmuştur. Misli Ovası'nın çevresinde taş ocaklarının (Kiltepe, Uluğağ, Değirmenli) var olması, ova kenarında yer alan yerleşmelerde taş meskenlerin ağırlık kazanmasına neden olmuştur. Ayrıca ovanın batısında yer alan volkanların erüpsüyonları sırasında çevreye yaydıkları

ignimbiritler nedeniyle, ovanın batı kenarında yer alan yerleşmelerde volkanik taşların yoğun olarak kullanılmasına imkân vermiştir.

Şekil 1.2. Araştırma Sahasının Jeoloji Haritası (Söğüt vd.,2008'den).

1.2. JEOMORFOLOJİ-MESKEN İLİŞKİSİ

Yükselti, bakı, eğim gibi morfolojik etmenler gerek yerleşim alanlarının seçiminde gerekse yerleşmeler içerisinde yer alan meskenlerin olumlu ya da olumsuz olarak etkilenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Yerleşme için arazinin kısıtlı olduğu sahalarda, dağ ve vadi yamaçlarına köylerinin kurulması morfolojinin yerleşme üzerindeki bir etkisidir. Bu engebeli arazilerde, yer tasarrufu amaçlı olarak meskenlerin çok katlı olması ise, morfolojinin meskenler üzerindeki bir etkisidir. Nitekim bu durumunun örneklerini birçok arızalı bölgede görebilmek mümkündür.

Arazinin deniz seviyesinden yüksek olması, meskenlerin bulunduğu yerin topografik durumu, evin güneş ışınlarından faydalanması bakımından ve doğal havalandırma imkânları açısından oldukça önemlidir. Arazinin eğim doğrultusu, güneş ışınlarının geliş açısını etkilediğinden dolayı kuzey ve güney yamaçların güneşlenme ve buna bağlı ısınma oranı değişiklik göstermektedir. Ayrıca öğleden önce batı yamaçların, öğleden sonra ise doğu yamaçların güneş ışığını eğik açıyla alması ya da alamaması, gün içerisinde bu farklı yamaçlarda ısı farkının oluşmasına neden olmaktadır (Soysal, 2008: 30). Bu durum, ister istemez konutun dış duvar ısını ve pencerelerden iç mekâna giren güneş ışık oranını etkilediğinden dolayı, evin iç ve dış sıcaklığını etkilemektedir. Bu nedenle, mesken inşasında konutun pencere ve kapı yönlerinin güneye bakacak şekilde düzenlenmesi, bakı faktörünün mesken ve şekilleri üzerindeki seçici bir etkisidir. Nitekim güney yamaçların kuzey yamaçlara göre daha çok güneş alması bu tercihte etkilidir.

İnsan ve topografya arasındaki ilişkinin en belirgin göstergesi, yerleşme alanlarının seçiminde kendini göstermektedir. Çünkü yerleşme alanlarının seçiminde morfolojik özelliklerin göz ardı edilmesi, olası bir doğal afette nüfusun önemli ölçüde etkilenmesine neden olmaktadır (Tonbul vd., 2008; Özşahin, 2010: 2). Bu nedenle, yerleşim alanları seçilirken; kaya düşmesi, heyelan, erozyon, taşkın ve sel gibi doğal afet riski olan akarsu ve dere yataklarına yerleşmelerin kurulmaması, yerin kayalık olması ve arazinin %2-10 arası bir eğimde olması gibi hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Arazinin topografik durumu, yerleşme içerisindeki meskenleri risk açısından etkilemesinin yanı sıra, mimari açıdan da etkilemektedir. Yerleşmenin mimari

açından manzaraya açık olacak şekilde uygun bir yerde kurulmak istenmesi bunun bir örneğidir. Ayrıca yerleşmenin su kaynakları ve ulaşım olanakları yönünden uygun bir yerde olması, morfolojik ve topografik faktörlerin mesken ve yerleşmelerin lokasyon planlamasında etkili olan diğer faktörlerdir (Çevik vd., 1998: 46-50).

Anadolu'nun güneyinde yer alan Arabistan levhasının kuzeye doğru hareket etmesi sonucu Anadolu değişik şekillerde sıkıştırmalara neden olmuş ve Anadolu blok halinde çökme ve yükselmelere maruz kalmış; bunun yanında, farklı yönleriyle ülkeyi kat eden yırtılma faylarının oluşmuştur. Niğde yöresi de doğal olarak bu hareketten etkilenmiştir. Misli Ovası'nın batısında kalan Melendiz ve Göllüdağ volkanizması ve çevresindeki birçok volkan konisinin oluşmasına neden olan fayların oluşumu ve Tersiyer ve Kuvaterner dönemlerine ait Misli Ovası'nın gelişimi sözü edilen bu hareketlerin eseridir (Sever vd., 2012: 7).

Tersiyer'de Toros silsilesinin oluşumu sırasında iç bölgelerin denizle kaplı olmasından dolayı, çevredeki yüksek sahalardan taşınan malzemeler çökelmiş; binlerce metre kalınlıkta depoların birikmesine yol açmış ve sonucunda Neojen ve Tersiyer ovaları denilen dolgu düzlükleri ortaya çıkmıştır. Bu dönemin sonlarına doğru Orta-Alt Miyosen ve Pliyosen'de oluşan fayların yer aldığı kesimlerde açılma çatlaklarından püsküren lav ve piroklastik materyaller, Kuvaterner'de etkinliğini sürdürerek Tersiyer depoları üzerinde volkanik kütleleri ve ignimbirit platoları oluşturmuştur. Misli Ovası da bu evrimde şekillenmiştir (Emre, 1981; Sever vd., 2012: 13).

Ortalama 1350 m yükseltiye sahip Misli Ovası, genel olarak kapalı bir havza oluşturmakta (Toroğlu, 2006: 18) olup, Niğde İli'nin ikinci büyük ovasıdır. Yüzey şekilleri bakımından oldukça sade görünen ova, düz ve düze yakın hafif ondülasyonlu olup, dağlık kesimlere doğru eğim kazanmaktadır (Sever vd., 2012: 14); (Şekil 1.3).

Misli Ovası'nın batısındaki en önemli relief, Melendiz ve Göllüdağ volkanik kütleleridir (Şekil 1.3). Melendiz volkanik kütlesi (2395 m); tüf, volkanik breş, andezit ve en üstte de bazalt akıntılardan müteşekkil bir yapıya sahiptir (Sür, 1972: 20-21). Yaklaşık 430 km²'lik bir sedimanter bir temel üzerinde yükselen Melendiz Dağı, Erciyes'ten sonra en hacimli stratovolkandır. Ana gövdesi kabaca KD-GB doğrultusunda oval bir görünüm sergileyen dağın eni 18 km, boyu 24 km'dir (Kopar, 2010: 69).

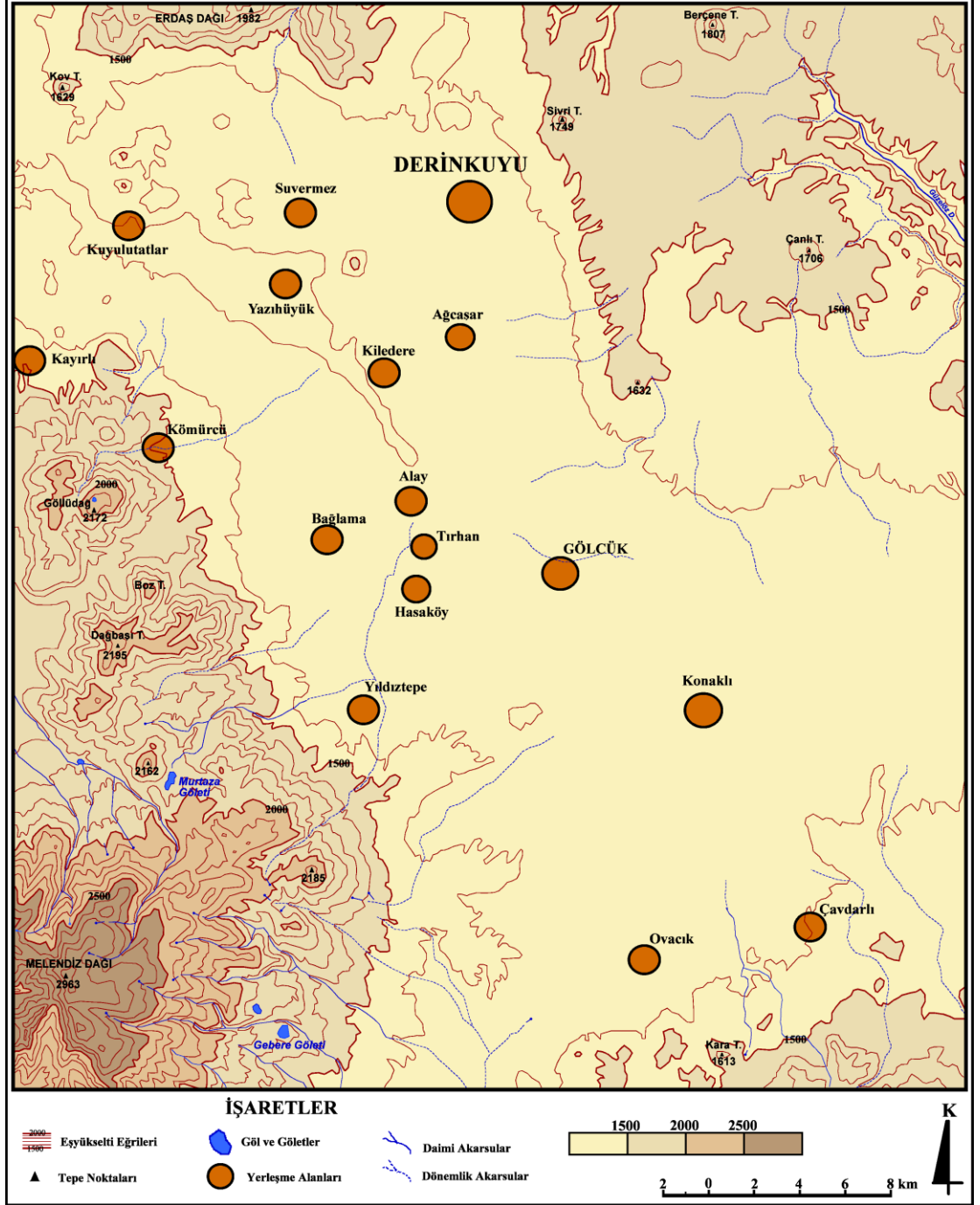
Göllüdağ (Küçük Göl Dağı) volkanik kütlesi, asit karakterli ürünlerden meydana gelmiş olup; beyaz, sarı renkli riyolitik piroklastikler ile riyolitik dom ve lav akıntılarından oluşmaktadır (Kopar, 2010: 46-47). Göllüdağ, Kuvaterner yaşlı genç bir volkan olup, riyolitik bileşimli ağdalı lavlardan kurulduğu için toplu kütleli bir yapıya sahiptir. Büyük ve küçük olmak üzere iki koniye sahip olan volkanın her iki konisi üzerinde birer patlama çukuru bulunmaktadır. Bu patlama çukurları içerisinde su biriktiği için, “Göllüdağ” adı verilmiştir. Dağın çevresinde önemli pomza yatakları bulunmaktadır. Melendiz ve Göllüdağ volkanitleri dışında, Misli Ovası ve yakın çevresinde görülen piroklastik ve lav konileri ise, genellikle volkanların son dönem etkinlikleri arasında yer almaktadır (Sever vd., 2012: 11).

Misli Ovası’nın güney kesimi plato sahaları ile çevrilidir. Bu platolar, Niğde masifini örten tüflerin akarsular tarafından aşındırılmasıyla oluşmuştur. Ovanın doğu kesimi de güneyi gibi volkanik platolarla çevrili olup Sultan Sazlığı’ndan ayrılmaktadır. Ovanın kuzey ve kuzeybatısı ise, genç volkanik konilerin yer aldığı plato sahasında yer almakta olup, Erdaş Dağı (1982 m) ve Berçene Tepesi (1807 m) ovayı kuzeyden sınırlamaktadır (Toroğlu, 2006: 18); (Şekil 1.3).

Misli Ovası ve kuzeyinde yer alan Nevşehir yöresini örten kalın tuf formasyonları iç kuvvetlerin etkisi sonucu beliren volkanik faaliyetler ve Kuvaterner’in yağışlı devrelerinde görülen akarsu gibi dış kuvvetlerin etkisi sonucu şekil alarak günümüz morfolojisini oluşturmuştur. Neojen döneminin yağışlı devrelerinde çevrede yer alan kütleler aşınarak yamaçları beslemiş, günümüz vadi aşınimleri oluşmuş, tuf formasyonların yağış ve rüzgârın etkisiyle aşınarak sert tabakalar yüzeylenmiştir.

Araştırma sahası içerisinde kalan Kuyutatlar, Suvermez ve Yazıhüyük yerleşmeleri çevresinde volkanik koni ve volkanik örtü formasyonlarını görmek mümkündür. Kuyutatlar yerleşmesinin kuzeybatı yamacında kraterli volkan konisi (Kızıltepe), Suvermez yerleşmesinin batısında genç volkanik relieflerde kraterli bir volkanik konisi bulunmaktadır. Yazıhüyük yerleşmesinin uzak ara doğu ve batı civarında ise kratersiz volkan konilerini görmek mümkündür. Ayrıca Bağlama yerleşmesinin güneyinde kratersiz bir volkan konisi (Şehirtepe) bulunmaktadır (Sür, 1972: 40).

Araştırma sahasının bir ova tabanı olması, morfolojik bakımdan yerleşmeler ve meskenler açısından olumsuz bir durum oluşturmamaktadır. Ova kenarında yer alan yerleşmeler, bakı etkisiyle çoğunlukla güney ve doğu yamaca dönük kurulmuştur.

Şekil 1.3. Araştırma Sahasının Topografya Haritası.

Alanı dar olan ovalarda, yerleşmeler genelde ova kenarında yer alırken, Misli Ovası'nın orta kesimlerinde yerleşmeleri görebilmek mümkündür. Bu durum; su

kuyularının varlığı, ovanın bataklık olmaması, tarlaya yakın olma, deprem riskinin düşük olması ve güvenlik (asayiş) sorununun olmaması gibi doğal ve beşeri nedenlerle izah edilebilir.

1.3. İKLİM-MESKEN İLİŞKİSİ

Bir çevre faktörü olan iklim; insan faaliyetlerini etkileyen pek çok unsurdan bir tanesi olup (Tümertekin,1994:14), meskenleri de etkilediği görülmektedir. Meskenlerin yapımında kullanılacak malzemenin niteliği, ısı yalıtım kullanma durumu, evin konumu ve iç birimlerinin yönü gibi durumlarda iklim şartları dikkate alınmaktadır.

İklim sadece meskenlerin inşasında değil, yerleşmelerin kuruluş yerlerinin seçiminde de göz önüne alınan temel faktörlerden birisidir. Örneğin yerleşmelerin kurulacağı yerin hâkim rüzgara ve fırtınalara kapalı olup olmaması, karlı ve soğuk yörelerde yerleşmenin genelde güney yamaca kurulması ya da sıcak yörelerde serinletici rüzgara açık alanların yerleşme yeri olarak tercih edilmesi iklimin yerleşme seçimi üzerindeki etkileridir (Çevik vd., 1998: 49). Nitekim Doğu Anadolu Bölgesi'nde köy evlerinin çok düşük sıcaklıklar altındaki kış şartlarından korunabilmek için, kısmen toprağa gömülmüş bir durumda inşa edilmesi iklimin konutlar üzerindeki bir yansımasıdır (Erinç, 1973: 23).

Meskenlerin yapı malzemesi ve yerleşme yerlerinin seçimi dışında; evin duvar kalınlığı, çatı eğim ve yönü gibi mimari özelliklerinde de iklim şartları dikkate alınmaktadır.

Araştırma sahasının karasal iklim şartları altında olması, özellikle kış sıcaklık değerlerinin 0°C'nin altına inmesi ve kar yağışı ve don gibi atmosferik olayların görülmesi nedeniyle meskenlerin temel sorunu ısınma olmaktadır. Geleneksel meskenlerde duvarların kalın yapılması, dış yüzeyin sıvanması, çatı örtüsü olarak ısı yalıtımı sağlayacak kamış, saz gibi bitkilerin örtülmesi ve pencere sayısının azaltılması gibi durumlar konut iç ısını muhafaza edebilmek ve dışarıdan gelecek soğuk havayı önleyebilmek için alınan tedbirlerdir.

1.3.1 Güneşlenme Süresi ve Sıcaklık

Doğal ışık kaynağı olan Güneş ışınları; yeryüzünü ve üzerinde bulunan canlıları ısıtmasının yanı sıra, aydınlatma görevi de üstlenerek kişinin bedensel ve ruhsal

sağlığını önemli ölçüde etkilemektedir (Dirican, 1993; Ekinici vd., 2006: 4). Güneş ısıtımının doğru kullanılması, soğuk dönemlerde ısıtma açısından yarar sağlamaktadır. Ancak sıcak dönemlerde soğutma yükünü artırmaması için etkin ve bilinçli gölgeleme ve güneş kontrolü gerekmektedir (Soysal, 2008: 32).

İnsanların iklim koşullarına uyma çabaları eskiden beri sürmektedir. Nitekim beşeri müdahalelerle ancak konutların içerisi ısıtılabilen iken, evin dışarısındaki çevrenin etkisi ahırlığını hala hissettirmektedir (Tümertekin, 1994: 15). Konutun ısıtılması, serinletilmesi, aşırı neminin giderilmesi, ıslıklandırılması ve havalandırılması için gösterilen çabalar, konut içerisinde daha rahat bir ortam oluşturma ve iklim şartlarına uyma amacı gütmektedir. Bunlardan ısıtma ve aydınlatma gibi basit ve gerekli olanlar, çok eski zamanlardan beri, kişilerin kültürlerine ve olanaklarına bağlı olarak değişik şekillerde uygulanmaktadır (Dirican, 1993; Ekinici vd., 2006: 4).

Ülkemizin soğuk ve kar yağışlı iklim bölgelerinde, soğuklara karşı korunma durumu ortaya çıkmış, meskenlerin bu atmosferik şartlara karşı yapılması gerekmiştir (İzmir, 1996: 589). Nitekim sıcaklık yalıtımı sağlamak için, çamur harcının mesken inşasında kullanılması buna bir örnektir. Taş ve kerpiç gibi yapı bileşenlerinden oluşan meskenlerin kışın sıcak, yazın ise serin bir özelliğe sahip olması, tercih edilmesinde etkili olmaktadır. Ayrıca dışarıdaki soğuk havanın ev içerisine girişini önlemek için, evin giriş kısmına antre (hol) yapılması iklimik faktörlerin konut inşası üzerindeki bir etkisidir (Bulut, 1988: 59).

Güneş ışıklarının sabah ve öğleden sonraki geliş açısının değişmesi, evlerin mimarisi üzerinde önemli rol oynamaktadır. Örneğin, dış mimaride kapı ve pencerelerin, iç mimaride ise oda ve salonların genellikle doğu, batı ve güney yönlerine konulması, güneş ışığından gün boyunca daha fazla yararlanma isteğinin ve kışın konutu daha az ısıtma ihtiyacının bir sonucudur.

Güneş ışığının geliş açısı ve yönü nedeniyle, çatı eğim yönünün güneye bakması, çatıların üzerlerindeki kar ve buzların daha çabuk erimesi için alınan dış önlemlerdir. Ayrıca mesken duvarlarının kalın, pencerelerinin ise küçük inşa edilmesi; kış aylarının soğuk hava şartlarına karşı alınmış diğer tedbirlerdir.

Hava sıcaklığının 5 °C'nin altına düştüğü durumlarda, bina iç mekânlarında sıcaklık 18 °C'nin altına düşmektedir. Bu durumda konutların ısıtılması gerekmektedir

(Doğanay, 1989: 128). Nitekim insan vücut sıcaklığı 36,5 – 37° kadardır. Kişinin konut içerisinde kendisini rahat hissedebilmesi ve normal fizyolojik faaliyetlerini sürdürebilmesi için, vücut sıcaklığı ile konut iç mekânlarının sıcaklığı arasında bir dengenin bulunması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, insan organizması ile konut iç mekânları arasındaki sıcaklık alışverişinin dengede kalabilmesi için, bina iç mekânlarındaki sıcaklığın 18 ila 20 °C arasında tutulması sağlanmalıdır. Ayrıca konut içerisindeki sıcaklığı belirli bir seviyede tutabilmek için de birtakım izolasyon (yalıtım) tedbirleri almak gerekmektedir (Tüzemen, 1969 :3-4; Doğanay, 1989: 128-129).

Sıcaklık yalıtımı ve sıcaklık izolasyonu; soğuk dönemlerde, yani konutların ısıtılması zorunluluğu bulunan yaklaşık 165 gün içerisinde, konutların duvar, pencere, kapı, çatı ve taban döşemesi gibi bileşenlerinden kaybettiği iç mekan sıcaklığını dengede tutmak ve bu yolla konutun sıcaklık kaybının en aza indirmek için uygulanan bir tedbirdir (Doğanay, 1989: 128). Kentlerin modern çok katlı binalarında yeni yeni yaygınlaşan yalıtım sistemi, kırsal yerleşmelerde çok eski tarihlerden beri uygulanmaktadır. Kerpiç mesken duvarların üzerine örtülen tahtalar arasına ot, saman, dal ve kamış gibi malzemelerin konulması (Tanoğlu, 1969: 227-229); duvarların kalınlığının 1 metre kadar kalın yapılması, çatının 50-60 cm kalınlığında toprak ile örtülü olması, pencerelerin az sayıda ve küçük ebatla olması (Doğanay, 1989: 129) ve çift pencerelerin yapılması bunun somut birkaç örneğini oluşturmaktadır.

Araştırma sahasında kışların uzun ve sert geçmesi nedeniyle, meskenlerin ısıtılmasında büyük zorluk yaşanmaktadır. Yılın ortalama 250 gününde, meskenlerin ısıtılması için yakıt yakmak gerekmektedir (Toroğlu, 2006: 81). Dışarıdan temin edilen odun ve kömür dışında, hayvan dışkılarının kurutulup tezek yapılması ve bunların kışın yakacak olarak kullanılması çalışma alanında sık görülmektedir.

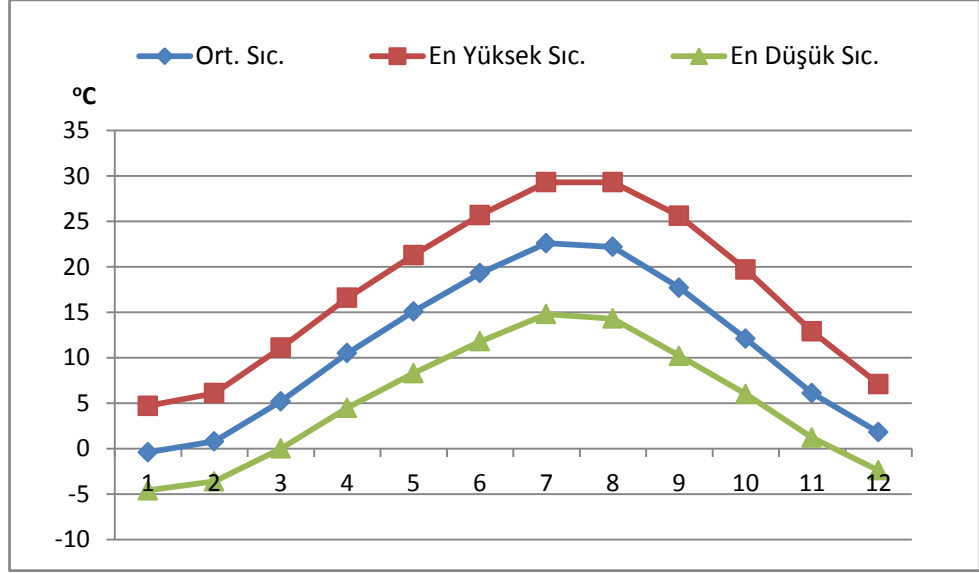
Tablo 1.3. Niğde Meteoroloji İstasyonuna Ait Sıcaklık Verileri (1960-2012).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Sıc.	-0,4	0,8	5,2	10,5	15,1	19,3	22,6	22,2	17,7	12,1	6,1	1,8	11,0
En Yüksek Sıc.	4,7	6,1	11,1	16,6	21,3	25,7	29,3	29,2	25,6	19,7	12,9	7,1	17,4
En Düşük Sıc.	-4,6	-3,6	0,0	4,5	8,3	11,8	14,8	14,3	10,2	6,0	1,2	-2,4	5,05

Kaynak: DMİGM Verileri.

Niğde meteoroloji istasyonu sıcaklık verilerine göre, çalışma sahasında görülen yıllık ortalama sıcaklık 11 °C'dir (Tablo 1.3). Aylık ortalama sıcaklık, Ocak ayında 0

°C'nin altına inmektedir (Şekil 1.4). Aylık en düşük sıcaklık, -4,6 °C ile Ocak ayında, en yüksek sıcaklık ise 29,3 °C ile Temmuz ve Ağustos aylarında görülmektedir. En sıcak ay ile (29,3 °C) ile en soğuk ay (-4,6) arasındaki fark ise 33,9 °C'dir (Tablo 1.3). Sıcaklık farkının yıl içerisinde yüksek olması, yükselti ve karasallık ile izah edilebilir.

Şekil 1.4. Niğde'de Sıcaklık Değerlerinin Yıllık Gidişi (1960-2012).

1.3.2. Basınç ve Rüzgârlar

Rüzgârın yönü, hızı ve frekansı konut enerji tasarımı açısından oldukça önemlidir. Konutlarda enerji tasarrufu sağlayabilmek için, rüzgârdan doğru bir şekilde yararlanılması gerekmektedir (Soysal, 2008: 34). Nitekim yaz sıcaklıklarının uzun ve bunaltıcı olduğu, şiddetli yerel rüzgârların sık sık estiği yerlerde, insanlar bu iklimik şartlara uyum sağlayacak bir şekilde evlerini inşa etmektedirler (İzbirak,1996:596).

Rüzgâr; sıcak iklim yerlerinde serinletici ve buharlaşmayı giderici bir rol oynarken, soğuk iklim yerlerinde evin duvarlarından sızarak konutun iç ve dış ısısının düşmesine neden olmaktadır (Soysal, 2008: 34). Sıcak yerlerde ya da sıcak yaz aylarında rüzgârın serinletici etkisinden yararlanabilmek için, evlerin birbirinin rüzgârını kesmemesine dikkat edilmesi, evlerin konumlarının planlanmasında önemli bir husus oluşturmaktadır. Nitekim rüzgar kontrol edilebildiği oranda iç mekan konforunu iyileştirmekte, serinletmekte ve nemi uzaklaştırması açısından yararlı olabilmektedir (Utkutuğ, 2000; Soysal, 2008: 34). Evin iç ve dış kapılarının hâkim rüzgar yönüne açılmayacak şekilde ayarlanması doğal çevre şartlarına karşı alınan bir tedbirdir (Bulut, 1988: 59). Ancak sıcak yörelerde, yaz sıcaklarının bunaltıcı etkisini

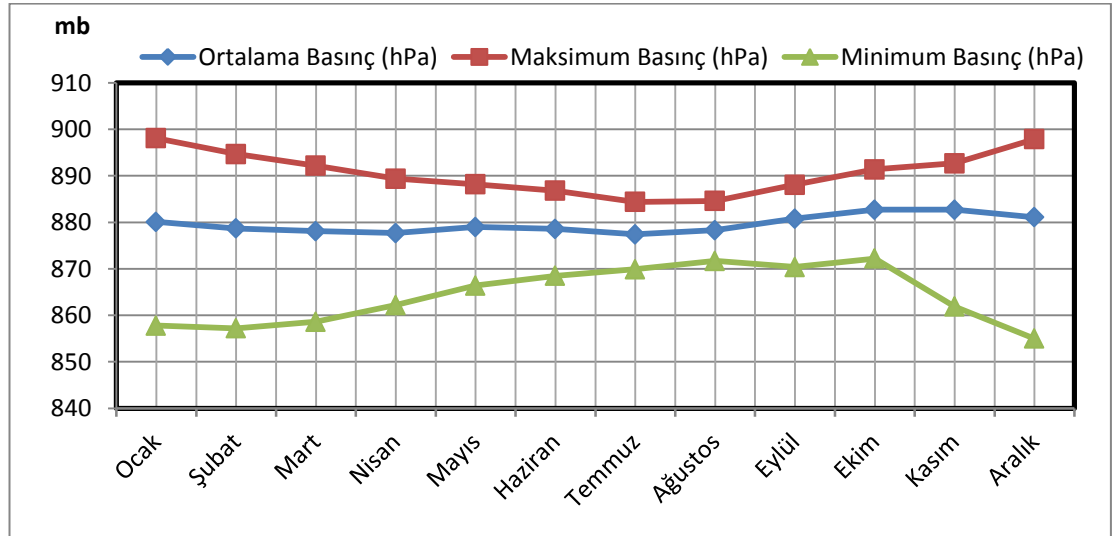
biraz olsun hafifletebilmek için; meskenler, hava akımı alabilecek bir konumda inşa edilmektedir. Aynı zamanda evin iç mimarisine koridor inşa edilerek, konut içerisinde hava akımına açık olması sağlanmaktadır.

Araştırma sahasında evlerin ön cephelerinin genelde güney ve doğu yönüne bakması, güneşin geliş açısından ziyade, hâkim kuzey sektörlü rüzgârlara karşı alınan bir önlemdir. Evlerin kuzey yönlerinin tuvalet, banyo ve mutfak gibi gün içerisinde daha az kullanılan birimlere ayrılması ve kuzey cephe duvarında küçük pencerelerin yapılması kuzey sektörlü rüzgârlara karşı alınmış beşeri müdahaleleri oluşturmaktadır.

Tablo 1.4. Niğde’de Aylara Göre Ortalama ve Ekstrem Basınç Değeri (1960-2012).

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Basınç	880,1	878,7	878,1	877,7	879,0	878,6	877,4	878,3	880,8	882,7	882,7	881,1	879,6
En Yüksek Basınç	898,1	894,7	892,2	889,4	888,2	886,8	884,4	884,6	888,1	891,4	892,7	897,9	898,1
En Düşük Basınç	857,8	857,2	858,6	862,2	866,4	868,5	869,9	871,7	870,4	872,2	861,9	855,0	855

Kaynak: DMİGM Verileri.

Şekil 1.5. Niğde’de Rüzgârların Mevsimlere Göre Dağılımı (1960-2012).

Araştırma sahasında; enlem, yükselti ve buna bağlı olarak değişen sıcaklık değerleri neticesinde atmosferik basınç şartları da değişmektedir (Şekil 1.5). Niğde meteoroloji istasyonunun uzun yıllık (52 yıllık) rasat sonuçlarına göre, ortalama basınç 879,6 mb, en yüksek basınç değeri 898,1 mb, en düşük basınç değeri ise 855 mb’dır (Tablo 1.4).

Tablo 1.5. Niğde’de Ortalama Rüzgâr Hızı, En Hızlı Rüzgâr ve Yönü (1960-2012).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Rüzgâr Hızı (m/sn)	3,2	3,4	3,4	3,4	2,9	2,8	3,1	3,0	2,8	2,7	2,9	3,1	3,0
En Hızlı Rüzgâr (m/sn)	32,0	30,4	31,0	38,3	28,3	26,2	20,9	19,3	25,3	21,7	35,9	27,8	337,1
En Hızlı Rüzgâr Yönü	SSE	SSE	SE	SSE	SE	SE	S	SSW	S	S	WSW	SSE	

Kaynak: DMİGM Verileri.

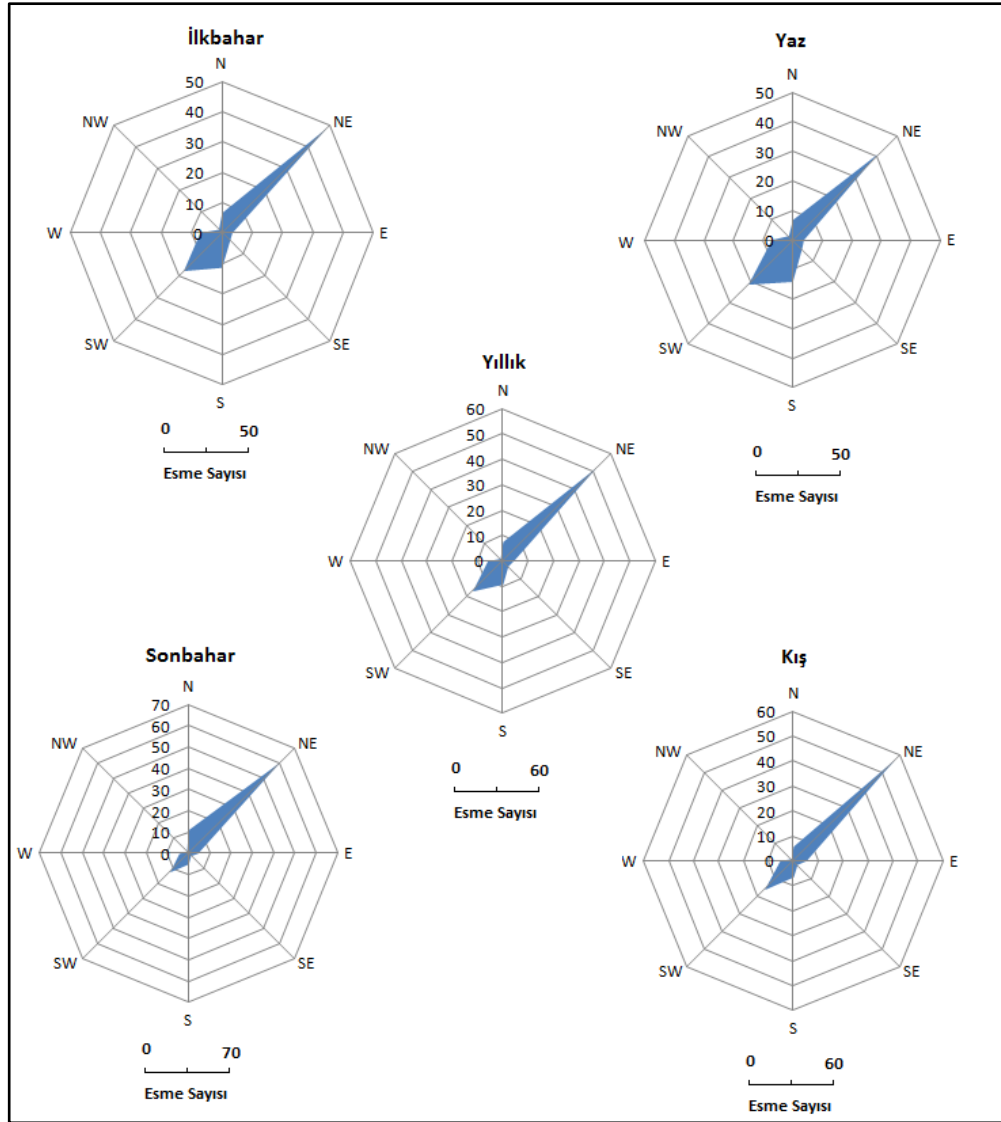
Niğde’de yıllık ortalama rüzgâr hızı, 3,1 m/sn’dir. Ortalama rüzgâr hızı, aylara göre büyük bir fark göstermemektedir. Ortalama rüzgâr hızının en yüksek olduğu ay; Şubat, Mart ve Nisan ayları iken, en düşük ortalama rüzgâr hızı 2,7 m/sn ile Eylül ayında görülmektedir. Rüzgârın yıl içerisindeki en hızlı durumuna baktığımızda ise; Kasım ayının 35,9 m/sn ile en yüksek, Ağustos ayının ise 19,3 ile en düşük hıza sahip olduğu görülmektedir (Tablo 1.5).

Tablo 1.6. Misli Ovası’nda Esen Rüzgârların Mevsimlere Göre Dağılımı (1960-2012).

Yönler	Mevsimler									
	İlkbahar		Yaz		Sonbahar		Kış		Yıllık	
	Esme Sayısı	%	Esme Sayısı	%	Esme Sayısı	%	Esme Sayısı	%	Esme Sayısı	%
N	2658	6,5	2660	6,7	4814	11,1	2393	5,8	12525	7,6
NE	19928	48,4	16036	40,7	26208	60,4	23757	57,4	85929	51,9
E	1389	3,4	1504	3,8	1855	4,2	2099	5,1	6847	4,2
SE	1509	3,7	1732	4,4	677	1,5	897	2,2	4815	2,9
S	4710	11,5	5560	14,1	2092	4,9	2717	6,5	15079	9,2
SW	7334	17,8	8389	21,3	5336	12,3	6799	16,4	27858	16,8
W	2976	7,2	2787	7,1	1926	4,4	2253	5,4	9942	6,0
NW	647	1,5	749	1,9	517	1,2	512	1,2	2425	1,4
Toplam	41151	100	39417	100	43425	100	41427	100	165420	100

Kaynak: DMİGM Verileri.

Niğde meteoroloji istasyon verilerine göre, Niğde’de yıllık rüzgâr esme sayısı 165420’dir. Ancak rüzgar esme sayısı mevsimler içerisinde farklılık göstermektedir (Tablo 1.6). Araştırma sahasında en fazla rüzgar sonbaharda esmekte iken, hâkim rüzgâr yönü olarak kuzey sektörlü rüzgarlar karşımıza çıkmaktadır (Şekil 1.6). Bu rüzgârların yıl içerisinde hâkim rüzgâr yönünü oluşturması; meskenlerin konumunu, evlerin kapı ve pencere yönünü ve boyutunu etkilemektedir.

Şekil 1.6. Niğde’de Yıllık ve Mevsimlik Rüzgâr Gülleri.

1.3.3. Nem, Buharlaşma ve Bulutluluk

Nem, konutun iç iklimsel konforunu, evin enerji performansını ve yapı sağlığını etkileyen önemli bir faktördür. Meskende nemin çok iyi kontrol edilmesi gerekmektedir. Konutta %40-60 civarında bulunan nem, konfor koşulları için uygundur. Ancak bağıl nemin fazla olması durumunda, bağıl nem ortam sıcaklığına pekiştirici bir etki yaparak, soğuk ve sıcak havanın daha fazla hissedilmesine neden olmaktadır. Bağıl nemin düşük olması halinde ise, kurumaya dayalı sağlık ve konfor sorunları meydana gelebilmektedir (Soysal, 2008: 34-35).

Havadaki nem konutun duvarlarına sızdığında, yoğuşmaya, yapı malzemesinin bozulmasına ve mikroorganizmaların üremesine neden olmaktadır (Soysal, 2008: 35).

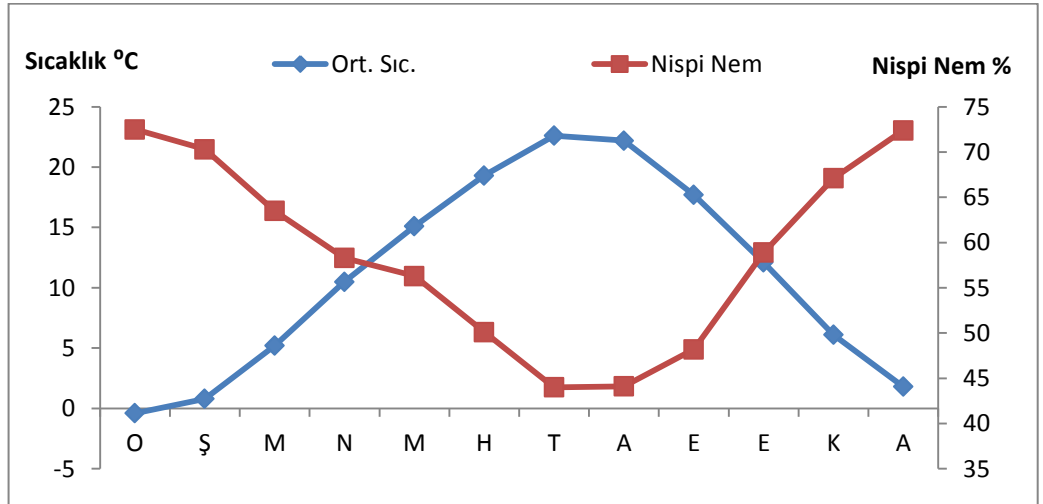
Karadeniz Bölgesi gibi yağış ve nem oranının yüksek olduğu yerlerde, odaların nem (rutubet) almaması için, zeminin taştan yapılması bu olumsuzluklara karşı alınan bir tedbirdir. Nitekim evin zeminden ya da duvarlarından nem alması, konut içerisinde yaşayan insanları etkilediği gibi, oda içerisindeki eşyalarının (halı, kilim, duvar yastığı vb) çürümmesine, evin rutubetli bir şekilde kokmasına neden olmaktadır. Ayrıca ev eklentilerinde nemin (rutubetin) görülmesi, kışlık erzak ve zirai ürünlerde bozulmalara neden olmaktadır.

Yapı malzemelerinin mesken içerisindeki konumu, yönü, biçimi ve bileşenleri meskenlerin ısı ve nem performansını etkilemektedir (Özkan, 2000: 2-3). Gözenekli yapı malzemelerinin içine işleyen nem, bu malzemelerin görevini yapmasını engelleyerek, ısı iletkenliğini artırmakta ve ısı direncinin düşmesine neden olmaktadır. Bu durum, konut içerisine soğukun girmesine neden olmaktadır (Soysal, 2008: 35).

Tablo 1.7. Misli Ovası'nda Ortalama Nispi Nem Değerleri (1960-2012).

İstasyon	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Niğde	72,5	70,3	63,5	58,3	56,3	50,1	44	44,1	48,2	58,9	67,1	72,4	58,8

Kaynak: DMİGM Verileri.

Şekil 1.7. Niğde'de Nispi Nem İle Ortalama Sıcaklık Değerleri Arasındaki İlişki.

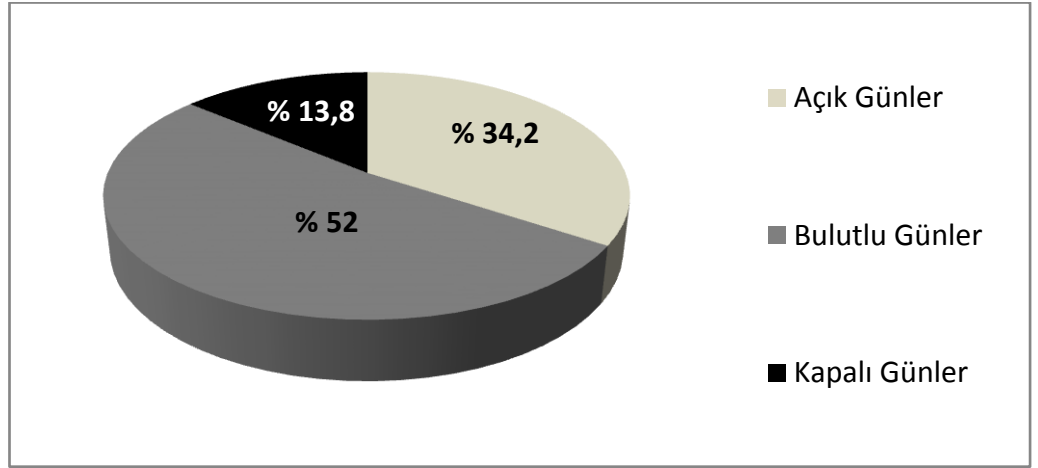
Niğde meteoroloji istasyonunun aylara göre bağıl nem oranına baktığımızda; Nisan-Eylül arası bağıl nemin yıllık ortalamasının altında olduğu, Ekim-Mart arasında ise ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Bağıl nemin en yüksek olduğu mevsim %30 ile kış, en düşük olduğu mevsim ise %19,6 ile yaz mevsimidir (Tablo 1.7, Şekil 1.7).

Niğde'nin açık, bulutlu ve kapalı günler sayıları incelendiğinde; yılın %34,2'sini açık günler, %52'sini bulutlu günler, %13,8'sini ise kapalı günler oluşturmaktadır (Tablo 1.8, Şekil 1.8).

Tablo 1.8. Niğde'de Aylara Göre Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Günler Sayıları.

İstasyon	Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Niğde 1960- 2012	Ort. Açık Günler	4,6	4,3	5,3	4,3	6,0	12,2	21,4	22,4	19,1	12,0	8,3	5,1	125
	Ort. Bulutlu Günler	17,4	16,3	18,7	19,9	22,3	17,1	9,3	8,4	10,5	16,1	16,2	17,3	189,5
	Ort. Kapalı Günler	9,0	7,7	6,9	5,8	2,8	0,7	0,2	0,1	0,4	2,9	5,5	8,5	50,5

Kaynak: DMİGM Verileri.

Şekil 1.8. Niğde'de Aylara Göre Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Günler Oranı.

Tablo 1.9. Niğde'de Sisli Günlerin Aylara Göre Dağılımı (1960-2012).

İstasyon	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Niğde	2,8	1,3	0,4	0,1	-	-	-	-	-	0,4	0,7	2,8	8,5

Kaynak: DMİGM Verileri.

Niğde'de yılın 8,5 günü sisli geçmektedir. Aylara göre incelendiğinde ise; Ekim-Nisan ayları arası sisli günler görülmekte iken, Mayıs-Eylül ayları arasında sisli gün görülmemektedir (Tablo 1.9).

1.3.4. Yağışlar

Yağışlar; sel ve taşkın gibi doğal afetler bakımından meskenleri etkilemektedir. Özellikle Karadeniz Bölgesi'nde evlerin dere içlerine yapılması, sel ve taşkın durumunda evlerin yıkılmasına, çamur akıntısı altında kalmasına neden olmaktadır.

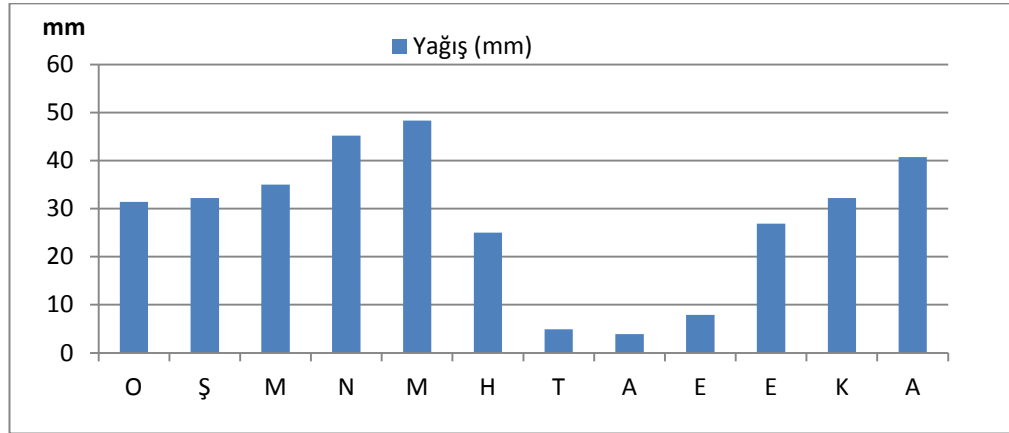
Yarı kurak bir iklim şartlarına sahip olan Orta Anadolu Bölgesi'nde ilkbaharda yağan sağanak yağışların etkisiyle evlerin çatı kısmından içeri sızıntılar görülmektedir. Özellikle toprak çatılı meskenlerde bu durum sık görülmektedir. Kış aylarında yağan karların düz çatılı meskenler üzerinde ağır bir yük oluşturması ise, evin tavan kısımlarının çökmesine neden olabilmektedir.

Araştırma sahasında toprak çatıların yağmur sularından sonra akması için; dam üstüne naylon serilmekte ya da yağmurdan sonra evin üzerindeki toprak silindir şeklindeki taş yuvak'larla sıkıştırılarak toprağın geçirimsizliği azaltılmaya çalışılmaktadır. Kış aylarında ise, evin üzerinde ağır bir yük oluşturan kalın kar örtüsü kürünerek, evin akması ve çatısının çökmemesi hedeflenmektedir.

Tablo 1.10. Niğde'de Yıllık Toplam Yağışların Aylara Göre Dağılımı (mm).

İstasyon	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Niğde (1960-2012)	31,4	32,2	35	45,2	48,3	25	4,9	3,9	7,9	26,9	32,2	40,7	333,6

Kaynak: DMİGM Verileri.

Şekil 1.9. Niğde'de Aylık Ortalama Yağış Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı.

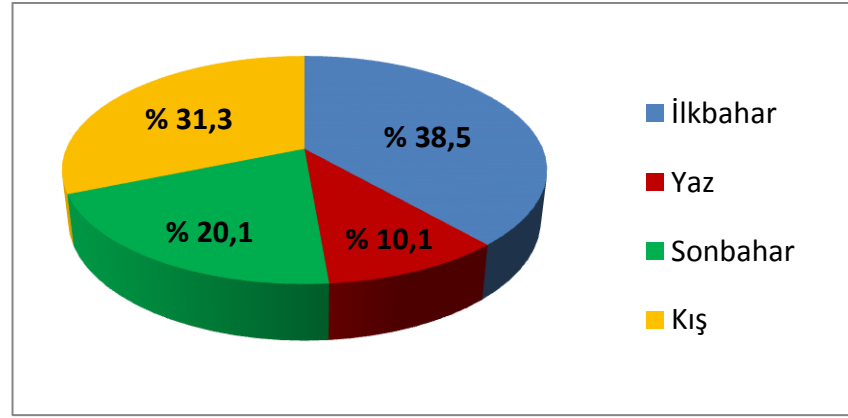
Türkiye'de kuraklığın altı aydan çok etkili olduğu yerlerden birisi de İç Anadolu Bölgesi'dir. Kuraklık, bölgenin tamamında yayılış alanı göstermektedir; fakat bu kurak devre, yaz yarıyılı içerisinde (Haziran-Eylül) etkili olmaktadır (Nişancı, 1986: 74-75). İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Niğde yöresi de 333 mm yıllık yağış miktarı ile Temmuz-Eylül ayları arasında kuraklık yaşayan bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 1.10; Şekil 1.9).

Ortalama yağışın mevsimlere göre dağılışına baktığımızda, toplam yağışın %38,5'i ilkbahar, %31,3'ü kış, %20,1'i sonbahar ve kalan %10,1'i ise yaz aylarında düşmektedir (Tablo 1.11, Şekil 1.10).

Tablo 1.11. Niğde'de Ortalama Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı.

İstasyon	Mevsimler	Yağış	%
Niğde (1960-2012)	İlkbahar	128,5	38,5
	Yaz	33,8	10,1
	Sonbahar	67	20,1
	Kış	104,3	31,3
	Yıllık	333,6	100

Kaynak: DMİGM Verileri.

Şekil 1.10. Yağışın Mevsimlere Göre Yüzdelik Dağılımı.

Tablo 1.12. Niğde'de Kar Yağışlı Gün ve Kar Örtülü Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı (1960-2012).

Niğde İstasyonu	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Kar Yağışlı Gün	8,2	8,3	5,7	1,6	0,1	-	-	-	-	-	0,2	2,3	5,7
Kar Örtülü Gün	9,4	8,3	3,0	0,3	-	-	-	-	-	-	1,3	6,0	2,3

Kaynak: DMİGM Verileri.

Niğde'de yılın 7 ayında kar yağışları görülmektedir. Kar yağışlı günler en fazla Şubat ayında olmakta, bu ayı Ocak ve Mart ayları izlemektedir. Kar örtülü gün sayısında ise, Ocak ayı 9,4 gün ile ilk sırada yer almaktadır (Tablo 1.12).

1.3.5. İklim Tipi

Yıllık ve aylık sıcaklık miktarlarına, yağışın yıl içerisindeki dağılımına ve yağış ile sıcaklığın bir arada doğal bitki örtüsü ile olan ilişkisine dayanan *Köppen İklim*

Tasnifi'ne (1921)göre, çalışma sahası; kışı ılık, yazı sıcak ve kurak mezotermik iklim sınıfına dâhil olmaktadır. *De Martonne Kuraklık İndis Formülü*'ne (1923) göre, araştırma sahasında “*yarı kurak iklim tipi*” görülmektedir. *De Martonne-Gottmann Yıllık Kuraklık İndis Formülü*'ne (1942) göre, “*yarı kurak*” iklim özelliği taşımaktadır. *Torntwaite İklim Tasnifi*'ne (1955) göre ise, çalışma alanı “*yarı kurak*”, birinci dereceden mezotermal, su fazlası olmayan yahut pek az olan ve denizel şartlara yakın bir iklim tipine sahiptir (Toroğlu, 2006: 38).

Çalışma alanının yarı kurak bir iklime sahip olması, diğer bir ifadeyle yıl boyu düzenli ve yoğun yağışların görülmemesi, meskenlerin çatılarında sac malzemenin daha az kullanılmasına neden olmuştur. Oysaki nemli Karadeniz Bölgesi kır meskenlerinde, yağışlardan meskenleri koruyabilmek için, eğim değeri yüksek sac örtülü çatılar yapılmıştır.

Araştırma alanının yarı kurak bir iklime sahip olması, konutun zeminden nem alma oranını düşürmektedir. Su tablasının düşük olması, yağışlı gün sayısının az olması ve düşük nem değerleri nedeniyle meskenlerin nemden etkilenmesi çok zayıftır. Ancak nemli bölgelerimizde evin zeminden nem almaması için 1-1,5 metre yükseklikte taş malzemeden temelinin inşa edilmesi olayı sık görülmektedir.

Kurak ve yarı kurak bölgelerin yaz sıcaklık değerlerinin yüksek olması, meskenlerin iç ısını uygun değerde tutma zorunluluğunu doğurmuştur. Bu durum, yaz aylarında konut iç mekânlarını serin tutacak yapı malzemelerinin kullanılmasını ortaya çıkarmıştır. Nitekim araştırma sahasında taş ve kerpiç meskenlerin yaz aylarında meskenlerin içerisini serin tutması, atmosferik şartlara karşı yapı malzemesi ile alınmış beşeri bir tedbiri oluşturmaktadır.

1.4. HİDROGRAFYA -MESKEN İLİŞKİSİ

İçme suyunun bulunabilirliği, yerleşmelerin yer seçiminde, toplu ya da dağınık olmasında etkili olabilmektedir. Ayrıca taban su seviyesinin yüksek olması nedeniyle meskenlerin rutubetli (nemli) olması, hidrografik durumların meskenler üzerindeki en önemli etkisini oluşturmaktadır.

Niğde yöresi, Orta Anadolu Büyük Kapalı Havzası içerisinde yer almaktadır (Akyol, 1947: 8). Yörenin su kaynakları potansiyeli, 889.3 hm³/yıl olup, bunun %85'lik gibi önemli bir bölümünü (763.8 hm³/yıl) yer üstü suları oluşturmaktadır (Doğan vd.,

2002: 62). İç Anadolu Bölgesi akarsularının rejimleri şiddetli kontinental iklimin etkisi altında yer almaktadır. Ayrıca yükselti, yağış türü ve kar erime devresi, akarsuların karakterini belirlemede önemli rol oynamaktadır (Erinç, 1957: 105). Bu nedenle araştırma sahasında iklimik nedenlerden dolayı sürekli akarsulara rastlanmamaktadır. Misli Ovası'nın çevreleyen yamaçlardan yağışlı dönemlerde gelen ve yazın kuruyan cılız karakterdeki dönemlik akarsuları görebilmek mümkündür (Şekil 1.3).

Çalışma sahasında yer alan kayalar, tektonizmanın etkisiyle ve heterojen yapıları nedeniyle farklı hidrojeolojik özelliklere sahiptir. Birbirine benzer veya ortak hidrojeoloji özelliklerine sahip akiferleri oluşturan birimler geçirimli veya az geçirimli olarak sınıflandırılabilir. Karatepe formasyonuna ait gabrolar ise, küçük bloklar halinde olup, kırıklı ve çatlaklı olduklarından geçirimliliği artırmaktadır. Ayrıca birimde gözlenen açık yeşil renkli alterezonlar geçirimliliği olumlu yönde etkilemektedir. Andezit-bazalt bileşimdeki lavlar ve bunlardan farklı boyuttaki tüf ve aglomeralar soğuma çatlakları nedeniyle geçirimli olup, ikincil gözenekleri yüksektir. Bu da geçirimliliğin artmasına neden olmaktadır. Gri ve morumsu renkli *Göstük ignimbiriti* ise, içerisindeki değişik boyutlardaki köşeli ve yuvarlaklaşmış çakıllar nedeniyle gözenekliliği artırmaktadır. Birbirini kesen, dikey olarak gelişmiş çatlak sistemleri, yağışın yeraltına sızmasını kolaylaştırmaktadır (Söğüt vd., 2008: 32).

Karakaya formasyonu gevşek yapılı gri renkli çakıllarla başlamakta, bunların üzerine bazalt çakıllarınca zengin kumtaşları gelmektedir. Çakıltaşı seviyeleri yer yer gevşek tutturulmuş olduklarından akifer özelliği taşımaktadırlar. Bunların üzerine gelen kilaşı seviyeleri ise geçirimsizdir. Kırmızı renkli *Kızılkaya ignimbiritlerinin* üst seviyeleri zayıf dokulu, alt seviyeleri ise sıkı dokulu olup, düşey yönde oluşan soğuma çatlakları nedeniyle sütunsu bir yapı göstererek geçirimliliği artırmaktadır. Aglomeraandezitik çakıl, tüf ve kilaşlarından oluşan *Ağıllı formasyonuna* ait çakılların geçirimlilikleri yüksektir ve akifer özelliği taşımaktadır. Ancak tüflerin ve aglomeraların geçirimlilikleri düşüktür. Kilaşları ise, geçirimsiz olduklarından birimin akifer olma özelliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Gevşak kül, tüf ve 5-6 cm çaplı pomza tanelerinden oluşan *Hasandağı küllerinin* geçirimliliği yüksek, gözenekliliği ise düşüktür. *Kumtepe formasyonu* gri-beyaz renkli pomza miktarı fazla olan camsı küllerden oluşmaktadır. Birimin sıkılaşmamış olması ve pomza miktarı fazla olması, gözeneklilik ve geçirimliliği yükseltmektedir. Küller ise, oldukça geçirimsiz

olduğundan, akifer olma özelliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Riyolitik lav ve açık gri renkli küllerden oluşan ve Göllüdağ kül akıntı tüfleri ile grimsi siyah renkli, ince taneli, gaz boşluklu bazaltik lavlar ve küllerden oluşan Kızıldağ bazaltları az geçirimsiz bir özelliğe sahiptir. Bazaltlardaki gaz boşlukları, lavlardaki soğuma çatlakları kayaçların ikincil gözenekliliğini ve geçirimliliğini artırmaktadır. Bunun yanında, birim içinde yer alan küller ve tüflerde geçirimlilik ve gözeneklilik düşmektedir. Çakıl, kum, kil, mil vb. malzemelerden oluşan alüvyonlar içerisindeki kırıntılar sıkışmamıştır. Çakılları iri ve yuvarlaktır. Birimin gözenekliliği ve geçirimliliği inceleme alanının orta kesimlerinde artmaktadır (gözeneklilik %28-43 arasındadır). Bu kumlu ve çakıllı seviyeler, akiferi oluşturmaktadır. Alüvyonun beslenmesi doğrudan yağışlarla süzülme şeklinde olmaktadır. Killi seviyeler birimin geçirimliliğini düşürmektedir. Araştırma sahasını oluşturan Misli Ovası'nda, yer altı suyu akımı genel olarak güneydoğudan kuzeybatıya doğrudur (Söğüt vd., 2008: 32).

Araştırma alanında Söğüt ve diğerlerinin yaptığı araştırmaya göre (2008: 40-41), Misli Ovası suları aynı kökenli ve benzer sistemlerden gelen meteorik kökenli sular karakterindedir. Wilcox diyagramına göre ova suları, “*çok iyi-iyi*” ve “*iyi-kullanılabilir*” özelliktedir.

Sahanın formasyon özelliklerini toparlayacak olursak; Misli Ovası, gözenekli yapıdaki tüf ve ignimbirit gibi volkanik materyallerin oluşturduğu temel üzerinde yer aldığından dolayı akarsular bakımından oldukça fakirdir; fakat ovayı oluşturan tüflü zeminin altında Niğde masifinin uzantılarının bulunması ve tüflerin yeraltına sızan sular için iyi bir hazine görevi yapmasından dolayı yeraltı suyu bakımından zengindir. Uzun süreli yağışlara bağlı olarak kuru tarım yapılan Misli Ovası'nda, sondajlar sayesinde yer altı suyu almanın gelişmesiyle birlikte sulı tarım sistemine geçilmiştir (Toroğlu, 2006: 20).

1.5. TOPRAK-MESKEN İLİŞKİSİ

Arazinin toprak özellikleri, bulunduğu sahanın jeolojik yapısı, iklim ve bitki örtüsü özellikleri ile ilişkilidir. Toprağın tarıma elverişli olması, yerleşmelerde zirai faaliyetlerin yoğunluk kazanmasına imkân vermekte; bu tür ekonomik faaliyetler de dolaylı olarak meskenlerin ambar, kiler, garaj gibi eklentilerinin oluşmasına neden olmaktadır.

Toprak, zirai faaliyetlerin dışında, meskenlerde yapı malzemesi olarak da kullanılmaktadır. Nitekim Anadolu’da görülen kerpiç meskenler bunun en somut örnekleridir. Ayrıca son zamanlarda kum, çakıl, kil gibi unsurların tuğla, briket, kiremit gibi yapı malzemelerinin yapılmasında ana malzeme olması, inşaat alanında topraktan yararlanmanın hala devam ettiğini göstermektedir. Bu yapı malzemelerinin dışında toprak, çimento maddesi ve sıva harcı olarak da kullanılmaktadır.

Araştırma sahasında azonal topraklar grubuna giren “*regosel topraklar*” ve “*alüvyal topraklar*”; zonal topraklar grubuna giren “*kireçsiz kahverengi topraklar*” ve “*kireçsiz kahverengi orman toprakları*” görülmektedir. Misli Ovası tabanında görülen ***alüvyal topraklar***, toprak üzerinde yoğun bir bitki örtüsü bulunmaması nedeniyle humus bakımından fakirdiler. ***Regosel topraklar***, ana kayanın etkisi altında oluşmuş azonal topraklardır. Kalın bir A horizonuna sahip olup C katına geçiş aşamalıdır. Su tutma kapasiteleri düşük olan bu topraklar araştırma sahasında Yeşilgölcük, Bağlama ve Konaklı çevrelerinde geniş bir yayılım alanına sahiptir (Niğde İl Yıllığı, 1997: 125-127).

Kireçsiz kahverengi orman toprakları; yıkanmadan dolayı kireçsiz olup, nötr karakterlidir. Horizonlar arasındaki geçiş net olarak gözlenmez. Niğde’nin %15’ini kapsayan bu topraklar (Niğde İl Yıllığı, 1997: 127) A, B, C toprak profilli zonal topraklardır. Niğde yöresinin çeşitli yerlerinde görülen bu topraklar, Misli Ovası içerisinde yer alan Kayırlı çevresinde yayılış göstermektedir (Toroğlu, 2006: 73).

Araştırma sahası arazileri I. ve II. Sınıf arazilerden oluşmaktadır. Araştırma sahası içerisinde yer alan Edikli, Konaklı, Ovacık, Yeşilgölcük ve Alay yerleşmeleri civarında büyük parçalar halinde ***I. Sınıf Araziler*** yer almaktadır. Bu tip araziler, iyi drene olmuş alüvyal topraklar ve regosoller üzerinde gelişmiş, az eğimli ve nispeten derin topraklarda oluşan araziler olup, büyük oranda tarıma tahsis edilmiştir. Edikli, Ovacık ve Yeşilgölcük yerleşmeleri civarında daha çok regosoller üzerinde sulamalı tarım yapılmaktadır. Konaklı ve Ovacık yerleşmelerinin bir kısmı ise ***II. Sınıf Arazilere*** girmektedir. Bu araziler, birinci sınıf arazileri çevreler biçimde, parçalar halinde uzanım göstermektedirler. Su tutma kapasitesi az olduğu için, bu arazilerde sulamalı zirai faaliyet sürdürülmektedir (Niğde İl Yıllığı, 1997: 128).

1.6. BİTKİ ÖRTÜSÜ-MESKEN İLİŞKİSİ

Doğal çevre şartlarının bir unsuru olan bitki örtüsü, yerleşmeler üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak etkili olmaktadır. Yakın çevre şartları olarak jeolojik yapı meskenlerin inşasında önemli bir rol oynasa da bitkisel maddeler de mesken tiplerinin meydana gelmesinde taş ve topraklar kadar önemli bir yere sahiptir (Tunçdilek, 1967: 54; Toroğlu, 2006: 79).

Ormanlık bölgelerde yer alan kır meskenlerinde, yapı malzemesinin büyük bir kısmı orman ürünlerinden (kereste, tomruk, kalas vb) oluşmaktadır. Bu bölgelerin dışında yer alan yerleşmelerde ise, orman ürünleri daha çok yardımcı malzeme (kapı, pencere, parke, çatı örtüsü) olarak kullanılmaktadır. Bu durum, bitki örtüsünün mesken yapı malzemeleri üzerinde ne derece etkili olduğunu göstermektedir.

Bitki örtüsü; sadece konut yapı malzemesi olarak değil, aynı zamanda konut çevresinin ağaçlandırılmasıyla da çevrede güzel bir görünümün oluşmasına imkân vermektedir. Konut çevresine dikilen ağaçlar, rüzgârın hızını kesmekte, rüzgârla birlikte gelen tozun filtrelenmesini sağlamaktadır. Bitki örtüsü, buharlaşma sayesinde havadaki nemin artmasına ve sıcaklığın düşmesine de yardımcı olmaktadır (Soysal, 2008: 35-36). Ayrıca ağaçlar konut çevresine dikilerek, ağaçların eve gölgelik yapması sağlanmaktadır. Nitekim araştırma sahasında evlerin çevresine kavak ağaçlarının dikilmesi, serinlemek için bu ağaçların altında oturulması gibi durumlar görülmektedir.

Step sahalarında, yapı malzemesi olarak kullanılabilecek oranda ağaç ve taş malzemenin olmaması, step sahalarının hâkim mesken tipinin, toprak evler olmasına neden olmuştur (Tanoğlu, 1969: 226-230). Bu toprak evlerin her birinin yapılması ve yenilenmesi durumunda ihtiyaç duyulan ağaçlar, doğal ortamdan karşılanmaktadır. Her bir odanın örtülmesi için ortalama 20-25 kadar ağaca ihtiyaç duyulması, ne kadar ağacın tahrip edildiğini ortaya koyabilmektedir (Toroğlu, 2006: 81).

Anadolu'nun yarı kurak iç kısımlarını oluşturan Orta Anadolu stepleri kaplıdır. Ancak bu steplerin çoğunluğu doğal stepler olmayıp, büyük bir kısmı antropojen step karakterindedir (Erinç, 1973: 28-29). Bu bölge içerisinde yer alan Niğde yöresi de 10.000 yıldan beri çeşitli kültür ve medeniyetlere ev sahipliği yaptığından dolayı doğal bitki örtüsü antropojen etkilere maruz kalmıştır. Tarla açma ve hayvan otlatma dışında,

mesken yapı malzemesi olarak bitki örtüsünün kullanılması bitkilerin aşırı derecede tahrip edilmesine neden olmuştur (Toroğlu, 2006: 80-81).

Niğde İl yüzölçümünün ancak %5'i (45131 ha) orman ve fundalıklar ile kaplıdır. Bu orman sahaları VII. ve VIII. sınıf araziler olup, dağ yamaçlarında yer almaktadır. Orman bakımından fakir olan Niğde yöresinin akarsu boylarındaki kavak ağacı üretimi ve bunların ticareti, doğrudan doğruya ev yapımı ile ilgilidir. Bu nedenlerden dolayı, Niğde yöresinde kavak ağacı üretimi ve ticaretinin geçmişi asırlara varmaktadır (Toroğlu, 2006: 80).

Kavak ağaçları meskenlerin üzerini örtmede kullanıldığı gibi, son dönemlerde inşaat alanlarında kalıp direkleri olarak da kullanılmaktadır.

Meskenleri ısıtmak ve mutfak faaliyetleri (yemek, tarhana, salça vb yapma) için uzun süre yakın çevrede bulunan ağaçlar ve otsu bitkiler kullanılmıştır. Bunun sonucu olarak, Niğde yöresinde doğal bitki örtüsü büyük oranda tahribata uğramıştır (Toroğlu, 2006: 81). Nitekim araştırma sahası ve yakın çevresinde, beşeri nedenlerden kaynaklanan tahribatlar nedeniyle, karakteristik bitki örtüsünün antropojen steplerden oluştuğu görülmektedir. Bu nedenle; mesken yapımında tahta, kalas, direk gibi orman ürünlerinin evin ana yapı malzemesi olmaktan çok; kapı, pencere ve çatı örtüsü gibi yan ürünler olarak kullanıldığı görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

MESKENLERİNİ ETKİLEYEN BEŞERİ FAKTÖRLER

2.1. NÜFUS-MESKEN İLİŞKİSİ

Nüfusun coğrafya açısından incelenmesi, insanların yaşadıkları mekândaki faaliyetlerinin anlaşılmasına yönelik bir “giriş” olarak düşünmek gerekir. Nitekim insan hem çevrenin elemanı hem de çevreyi değiştirici bir güce sahip karakterdedir. Nitekim yeryüzünün coğrafi bölgelerinin farklı görünümler kazanmasının başında insan topluluğu gelmektedir (Tümertekin, 1994: 112-114).

Kişi, yaşamının yaklaşık üçte ikisini konutlarda ya da onun yakın çevresinde geçirmektedir (Dirican, 1993; Ekinci vd., 2006: 3). Bu nedenle, insan ile konut arasında çok yönlü bir ilişki söz konusudur.

2.1.1. Nüfus Miktarları, Artış ve Azalışlar

Araştırma sahası ile ilgili düzenli ve sağlıklı nüfus verileri Cumhuriyet sonrası nüfus sayımlarına dayandığı için, Cumhuriyet sonrası yapılan nüfus sayımları esas alınmıştır.

Doğum, ölüm ve göçler gibi beşeri olaylar nedeniyle nüfus her an değişmektedir (Özgür, 2011: 5). Nitekim araştırma sahasında da istatistikî verilere göre, küçük dalgalanmalar dışında 1945-2000 yılları arasında nüfusun sürekli arttığı görülmektedir (Tablo 2.13). Çalışma alanında yer alan yerleşmelerde evi olup, şehirde oturan ailelerin sayım dönemlerinde köyde ikamet ediyormuş gibi gösterilmesi, 2007 yılına kadar yerleşmelerin nüfuslarının fazla gözükmemesine neden olmuş; ancak 2007 yılı itibarıyla adrese dayalı nüfus kayıt sistemine geçilmesi, yerleşmelerin demografik yapısının daha sağlıklı görülmesine imkân vermiştir.

Araştırma alanında yer alan yerleşmelerin 2007-2012 yılları arası nüfus miktarlarına baktığımızda da yerleşmelerin nüfus miktarlarında bir değişme olduğu görülmektedir. Ağcaşar, Derinkuyu, Kiledere, Konaklı, Kömürcü, Suvermez, Yazıhüyük ve Yeşilgölcük yerleşmelerinin nüfusları bu altı yılın sonunda artış gösterdiği; fakat diğer 9 yerleşmenin (Alay, Bağlama, Çavdarlı, Hasaköy, Yıldıztepe, Kayırlı, Kuyutatlar, Ovacık, Tırhan) nüfusunun ise azalma gösterdiği görülmektedir (Tablo 2.13).

Tablo 2.13. Misli Ovası'ndaki Devamlı Yerleşmelerin Sayım Yıllarına Göre Nüfusları (1945-2012).

Yerleşmeler	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2007	2012
Ağcaşar	498	590	616	678	775	929	1129	1558	1585	1939	2371	2430	2568
Alay	687	812	895	1037	1428	1954	2364	3484	3142	3435	4041	3659	3546
Bağlama	646	804	903	1101	1268	1743	2256	2592	2928	3377	3856	3081	2589
Çavdarlı	639	768	958	679	1100	1185	1294	1238	1311	1 634	2168	1420	1205
Derinkuyu	2450	2606	2972	3444	4056	4637	5618	6591	7385	8580	11092	10211	10804
Hasaköy	706	774	883	894	986	1151	1350	1581	1582	1546	1685	1236	1065
Yıldıztepe	1132	1271	1456	1654	1772	2026	2684	2270	3130	3297	3137	2690	2327
Kayırlı	883	1002	1161	1246	1393	1673	2213	2196	2476	2559	2452	1657	1381
Kiledere	711	837	931	1076	1201	1508	1780	2262	2762	3194	4171	4703	5014
Konaklı	1123	1347	1734	1358	1380	1369	1564	2178	2426	3064	3922	3105	3442
Kömürcü	405	466	491	624	699	806	1059	1237	1307	1 657	1961	2314	2825
Kuyutatlar	877	1033	1160	1279	1508	1876	2016	1743	1846	1578	1799	1370	1253
Ovacık	881	956	1086	1218	1402	1468	1481	1690	1769	1759	2089	1616	1206
Suvermez	897	970	1039	1271	1505	1825	1981	1959	2255	2344	2607	1988	2019
Tırhan	207	170	176	184	283	352	405	472	491	457	414	452	343
Yazıhüyük	664	795	873	1022	1200	1627	1988	2402	2696	2904	3344	3515	3569
Yeşilgölcük	1278	1509	1598	1887	1871	3047	2983	3470	3895	4337	5020	5103	5179
Toplam	14684	16710	18932	20652	23827	29176	34165	38923	42986	47661	56129	50550	50335

Kaynak: TÜİK.

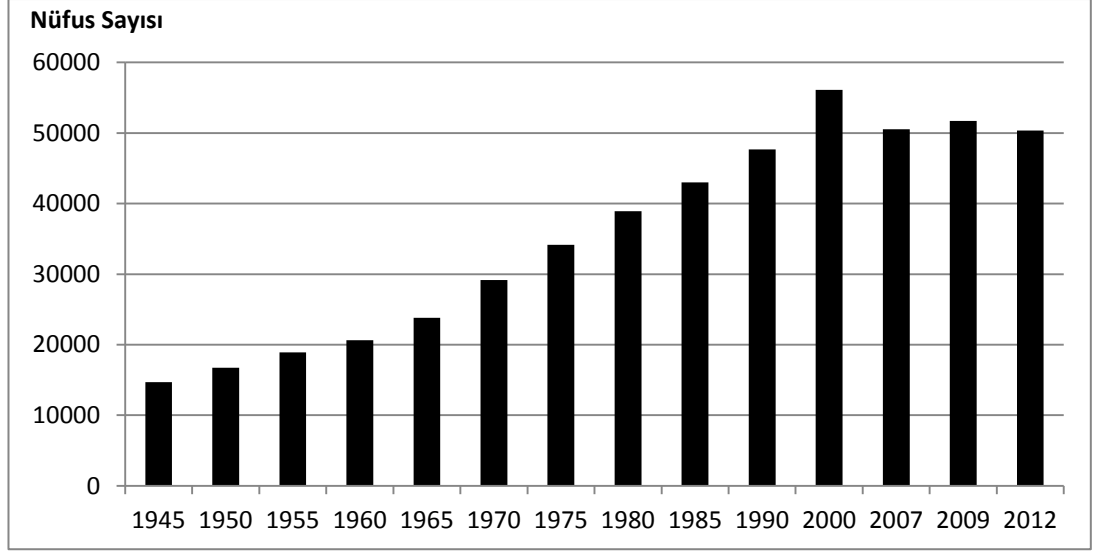
Araştırma alanı toplam nüfusun 1945-2000 yılları arasında sürekli bir artış gösterdiği görülmektedir; fakat 2007 yılında adrese dayalı nüfus kayıt sistemine geçilmesiyle birlikte toplam nüfusun 5579 kişi kadar bir düşüş gösterdiği görülmektedir (Tablo 2.14; Şekil 2.11). Derinkuyu 1945-2012 yılları arasında, 8354 kişi ile nüfusu en fazla artan; Tırhan ise, 136 kişi ile nüfusu en az artan yerleşme olmuştur.

Tablo 2.14. Araştırma Sahasında Toplam Nüfusun Sayım Dönemlerine Göre Gelişimi.

Yıl	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2007	2009	2012
Nüfus	14684	16710	18932	20652	23.827	29.176	34.165	38.923	42.986	47.661	56.129	50550	51716	50335

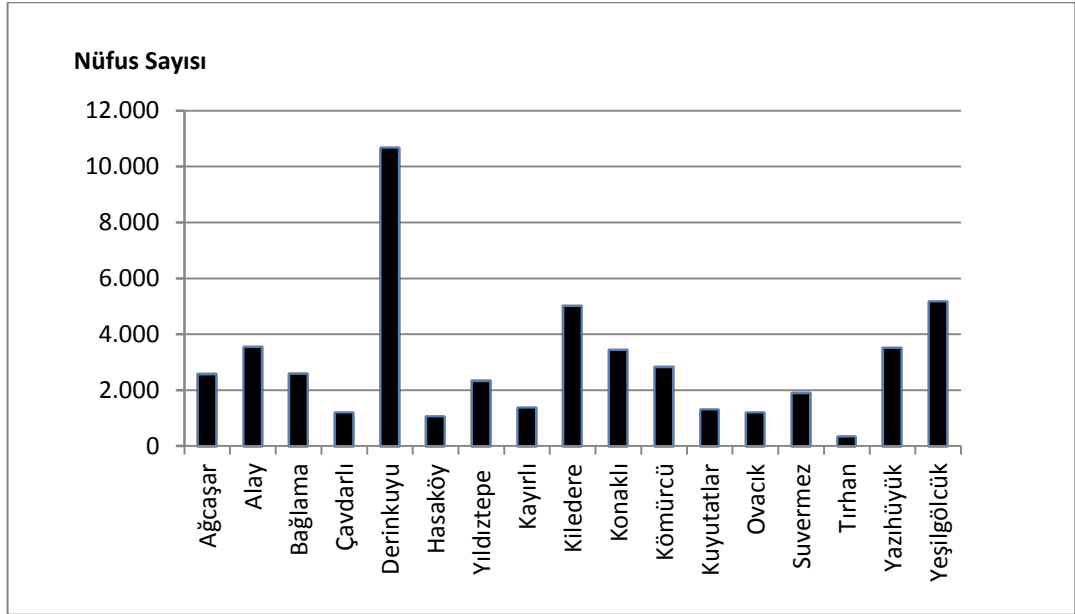
Kaynak: TÜİK.

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre yerleşmelerin nüfusları, 2007-2009 yılları arasında hızlı bir yükselme trendi gösterdiği; fakat bu yıldan itibaren nüfusta periyodik bir düşüş olduğu görülmektedir. Nitekim 2012 yılında nüfusun 2007 yılı nüfus değerinin altına kadar indiği görülmektedir (Tablo 2.14; Şekil 2.11).

Şekil 2.11. Sayım Yıllarına Göre Yerleşmelerin Toplam Nüfus Değişimi.

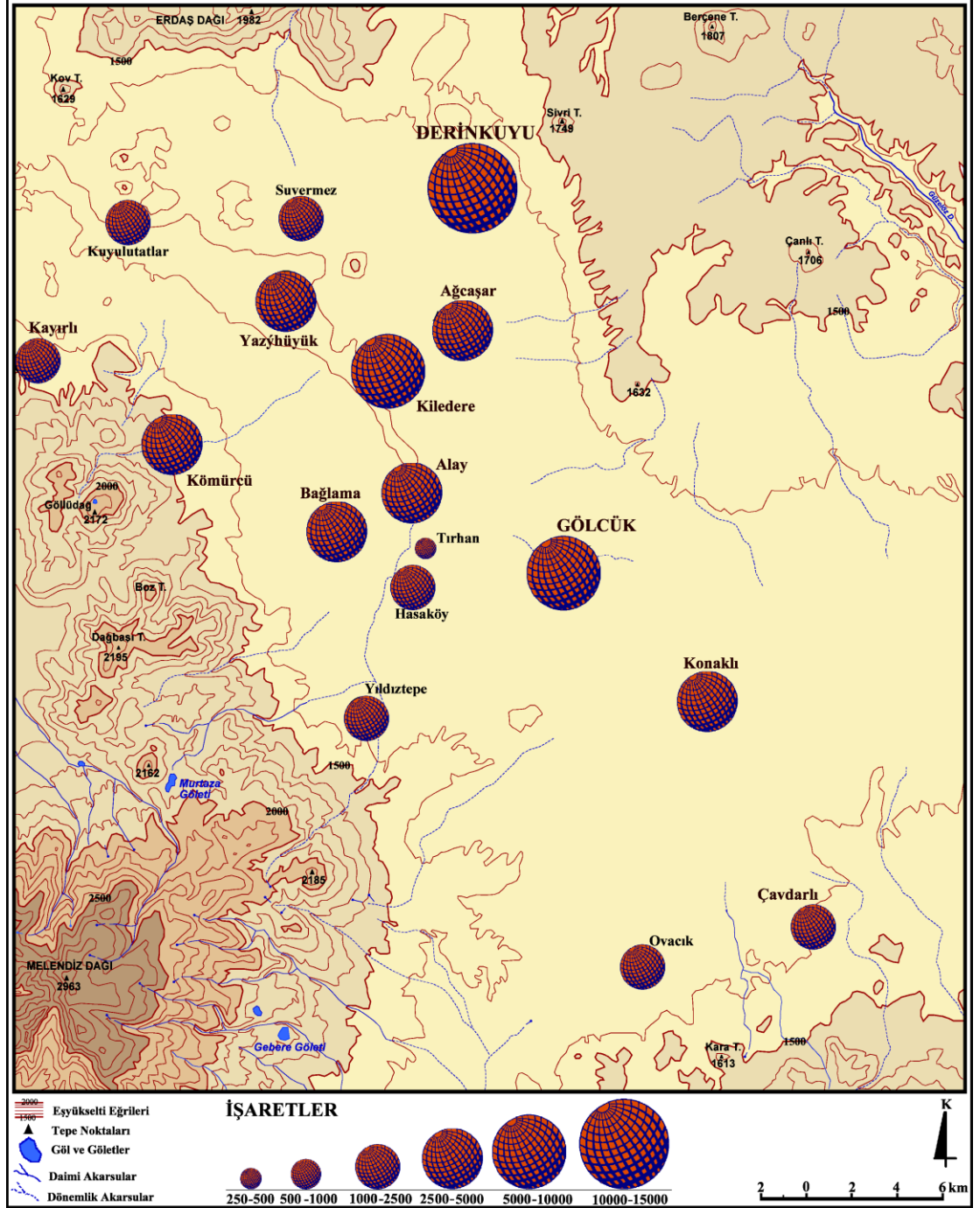
Yerleşmelerin 2012 yılı sayım değerlerine baktığımızda 10804 kişi ile Derinkuyu Kasabası ilk sırada yer almaktadır. Derinkuyu yerleşmesini, 5179 kişi ile Yeşilgölcük, 5014 kişi ile Kiledere yerleşmesi izlemektedir. En düşük nüfus ise, 343 kişi ile Tırhan yerleşmesinde görülmektedir (Tablo 2.13, Şekil 2.12).

Şekil 2.12. Yerleşmelerin 2012 Yılı Sayımına Göre Nüfus Miktarları.

Yerleşmelerin 2012 yılı sayım değerlerine baktığımızda, 2000 nüfusun altında 6 yerleşme, 2001-4000 nüfus aralığında 8 yerleşme bulunmaktadır. Kiledere ve Yeşilgölcük yerleşmeleri 4001-6000 nüfus aralığında yer almaktadır. Derinkuyu

yerleşmesi ise 10000 nüfusun üstünde yer alan tek yerleşmedir (Tablo 2.13). Derinkuyu yerleşmesinin ilçe merkezi, Yeşilgölcük yerleşmesinin ise eskiden bucak görevi üstlenmiş olması; diğer yerleşmelere göre bu iki kasaba nüfusunun öne çıkmasında etkili olmuştur (Şekil 2.13).

Şekil 2.13. Yerleşmelerinin 2012 Yılı Nüfus Miktarı Dağılışı Haritası.

2.1.2. Nüfus Cinsiyet Yapısı

Genel bir gerçektir ki ülke içi göçlerde göç alan ve göç veren yerlerin cinsiyet oranlarında bir dengesizlik görülmektedir. Göç veren yerlerde genelde kadın nüfus, göç alan yerlerde ise erkek nüfus fazlalığı dikkati çekmektedir. Nitekim çalışma sahasında yer alan yerleşmelerin 7'sinde (Bağlama, Derinkuyu, Yıldıztepe, Kayırlı, Kömürcü, Kuyutatlar, Tırhan) kadın nüfusun fazla olduğu görülmektedir (Tablo 2.15). “Kadın nüfusun fazla olduğu bu yerlerde erkek nüfusun bir başka ile çalışmaya gitmiş olacağı varsayımı yapılabilir (Tandoğan, 1998: 113)”.

Tablo 2.15. Mili Ovası’nda Nüfusun Değişimi (1945-2012).

Yıllar	Toplam	Erkek	Kadın	Kadın-Erkek Farkı
1945	14584	7122	7462	340
1955	18932	8990	9942	952
1960	20652	10156	10496	340
1965	23827	11412	12415	1003
1970	29176	16307	12869	3418
1975	34165	17122	17043	79
1980	38923	19197	19726	529
1985	42986	20794	22192	1398
1990	47661	22965	24696	1731
2000	56129	27424	28705	1281
2007*	50550	24988	25562	574
2008*	52159	26190	25969	231
2009*	51716	25875	25841	34
2010*	51112	25503	25609	106
2011*	50546	25179	25367	188
2012*	50335	25282	25053	229

Kaynak: TÜİK. *ADNKS

Nüfusu 10.000’den az olan yerleşmelerde kadın fazlalığı söz konusu iken aynı zamanda bu kısımlarda kuvvetli bir erkek nüfus fazlalığı da söz konusudur. Bu da adı geçen kır nüfusunda erkeklerin henüz köylerinde bulunduklarına işarettir (Tümertekin, 1968: 79). Nitekim ova yerleşmelerinin 10’unda erkek nüfusun fazla olduğu dikkati çekmektedir (Tablo 2.16). Bu fazlalık, yeterli tarım alanının varlığı ve bu arazilerde ticari geliri yüksek patates üretiminin yapıyor olması ile izah edilebilir.

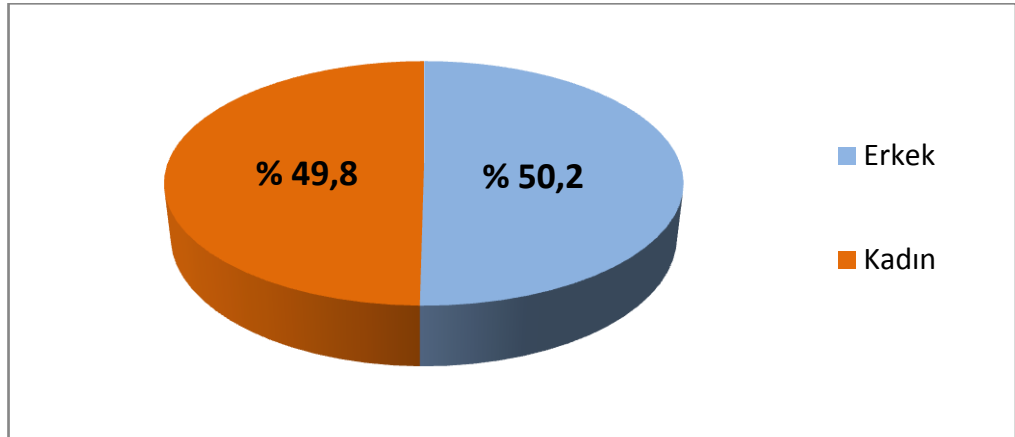
Kadınların Türkiye’de göçe katılımı, diğer İslam ülkelerine göre daha yüksektir. Önceleri göç edenler arasında erkekler çoğunlukta iken, bu durum son yıllarda biraz

değişmiştir (Özgür, 2011: 79). Nitekim araştırma sahasında kadın erkek farkının çok fazla olmaması; göçlerin ailece yapılmasıyla ya da kadınların eğitim gibi çeşitli nedenlerle bireysel olarak göç etmeleriyle izah edilebilir. Nitekim Toroğlu'nun 2007' yılında yaptığı çalışmada (2007:93), Niğde İli'nin verdiği göç nüfusunun yarısından fazlasının (%59) evli nüfustan oluştuğu belirtilmektedir.

Tablo 2.16. Nüfusun Yerleşmelere Göre Cinsiyet Durumu (2012).

Sıra	Yerleşmeler	Toplam	Erkek	Kadın	Kadın-Erkek Farkı
1	Ağcaşar	2.568	1.297	1.271	26
2	Alay	3.546	1.849	1.697	152
3	Bağlama	2.589	1.275	1.314	39
4	Çavdarlı	1.205	619	586	33
5	Derinkuyu	10.804	5.399	5.405	6
6	Hasaköy	1.065	550	515	35
7	Yıldıztepe (İnli)	2.327	1.123	1.204	81
8	Kayırlı	1.381	651	730	79
9	Kiledere	5.014	2.590	2.424	166
10	Konaklı	3.442	1.737	1.705	32
11	Kömürcü	2.825	1.363	1.462	99
12	Kuyutatlar	1.253	621	632	11
13	Ovacık	1.206	604	602	2
14	Suvermez	2.019	1.022	997	25
15	Tırhan	343	165	178	13
16	Yazıhüyük	3.569	1.811	1.758	53
17	Yeşilgölcük	5.179	2.606	2.573	33
	Toplam	50.335	25.282	25.053	229

Kaynak: TÜİK.

Şekil 2.14. Toplam Nüfusun Cinsiyet Yaş Yapısı (2012).

Yurtdışına göç eden gurbetçilerin birikimlerini köylerinde konut yatırımına dönüştürmeleri, meskenlerin süratle değişmesine neden olmaktadır (Tolun-Denker, 1977: 127). Gurbetçilerin bir güvence aracı olarak gördükleri konut yatırımı, geleneksel meskenlerin yerini modern konutlar almasına imkân vermektedir. Bu değişim sadece konutun dışında değil, iç birimlerinde de kendisini hissettirmektedir. Nitekim iç mimari özelliklerinin belirlenmesinde Avrupa kültürünün etkileri yer yer kendisini hissettirmektedir (Bulut vd., 2012b: 220).

Araştırma sahasında yer alan yerleşmelerin hemen hepsinde gurbetçi konutları görebilmek mümkündür. Ancak Kayırlı ve Kuyutatlar yerleşmelerinde gurbetçilerin yaptırmış olduğu iki katlı, balkon ve teraslı modern meskenlerin yoğunluğu dikkati çekmektedir (Fotoğraf 4.11).

2.2. YERLEŞME

Yerleşme (iskân) grubu, en basit anlamda birden fazla ev ve eklentisinin bir araya gelmesinden meydana gelmiş bir iskan tipidir (Tunçdilek, 1971: 37). Diğer bir ifadeyle, insanların oturduğu ve faydalandığı bölgelerdir. Bu mekânlar; kulübe, çadır, köy ve şehir gibi oturlan yerler ve hemen çevresindeki arazileri kapsamaktadır (İzbırak, 1996: 519).

Tarih öncesi dönemlerde insanlar, göçebe bir hayat sürdürse de uyuma, dinlenme, korunma amaçlı olarak mağara ve ağaç kovuklarını mesken olarak kullanmıştır. İnsanların yerleşik yaşama geçmesi ve tarımsal faaliyetlerde bulunmasıyla birlikte, çevrede bulunan organik ve inorganik maddeler mesken inşasında kullanılmıştır. Yapılan bu meskenler, günün kültürel ve teknolojik birikimini ortaya koyan mimari eserler olmuştur. Bu meskenler zamanla yıkılarak geride höyük yerleşmelerini bırakmışlardır. Nitekim Niğde yöresinde ve araştırma alanında yer alan birçok höyük yerleşmesi ve buluntu yeri, tarih öncesi dönemlerde bu yörenin yoğun olarak kullanıldığını göstermektedir.

Beşeri coğrafyanın en temel dalı olan Yerleşme coğrafyasının önemli konularından birisi de meskendir. Mesken ve mesken topluluklarının meydana getirdiği köy ve kasaba yerleşmeleri, ülkenin hâkim bir hayat tarzını veya ekonomi şeklini aksettirmektedir. Bu nedenle meskenler, en mükemmel coğrafi olaylardır. Coğrafya; kırsal kesim evlerinde, bölgeyi karakterize eden mesken tipleri ile ilgilenmektedir.

Nitekim bu evler, daima basit ve bölge şartlarına en iyi uymuş konutlardır (Tanoğlu, 1969: 212-214). Konutlar; yapı malzemesi, şekil ve plan bakımından mekândan mekâna değiştiği için coğrafyanın ilgi alanını oluşturmaktadır. Nitekim çevreye ve kültüre göre biçimlenen, modern çağın popüler yenilikleri karşısında sürekli gerileyen ve yok olan geleneksel konutlar tarihi mirası en iyi yansıtan maddi kültür belgeleri olduğu için de coğrafya alanında incelemeye değeridir (Köse, 2005: 160).

Kır yerleşmeleri; sadece hayvancılık, ziraatçılık ya da bu her iki faaliyeti bir arada, fakat değişik şekillerde sürdürülen ve böylece geçinilen yerleşme noktalarıdır (Yücel, 1988: 447). Nitekim Türkiye kırlarında yaşayan insanlar, özellikle köylerde toplanmış olup, toprağa bağlı olarak ziraatçılıkla uğraşmaktadır (Tunçdilek, 1978: 128).

2.2.1. Yerleşmenin Tarihi Gelişimi

İç Anadolu Bölgesi'nin büyük bir kısmı, 1860'tan itibaren büyük bir zirai faaliyete açılmıştır. Bu durum, dağ eteklerinden iç platoların merkezi kısmına doğru bir yayılma şeklinde vuku bulmuştur. İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan mevcut köylerin üçte ikisinin kuruluşu ve topraklarının onda dokuzunun işletmeye açılması bu devrede olmuştur. İç Anadolu'da yeni iskân sahalarının ortaya çıkmasında; ucuz traktör, zirai makinelerin memlekete ithal edilmesini sağlayan Amerika yardım programı, çiftçi toplumunu daha fazla koruyan 1950 yılındaki hükümet değişikliği ve çok yağışlı yılların 1950'lerde peş peşe gelmesi etkili olmuştur (Hutteroth, 1971: 57-58).

Niğde İli ve çevresindeki kazı çalışmaları ve yüzey araştırmalarından elde edilen bulgulara göre, Niğde yöresi Neolitik Dönem'den beri yerleşmeye sahne olmuştur. Neolitik Dönem'de Niğde İli sınırları içerisinde yerleşme yeri olarak kullanılmış 7 höyük tespit edilmiştir. Bunlardan başka, 8 farklı noktada Neolitik Dönem yerleşme izleri gösteren buluntulara rastlanmıştır. Misli Ovası'nın batısında yer alan Göllüdağ Ören Yeri'nde de Neolitik Dönem'de faal olan obsidiyen atölyelerine rastlanmıştır (Toroğlu, 2006: 91).

Tablo 2.17'de de görüldüğü gibi, araştırma sahasında yer alan Kayırlı, Kömürcü ve Yeşilgölcük yerleşmelerinde Neolitik ve Kalkolitik döneme ait höyük, buluntu alanı yer almaktadır. Kömürcü Köyü'nün bulunduğu alanda bir Neolitik atölye bulunmaktadır (Tablo 2.17). Kömürcü ve Yeşilgölcük yerleşmelerinde yer alan höyük ve yerleşim yerlerinde Asur, Hitit ve Frig Dönemi'nde de yerleşim süreklilik göstermiştir. Roma,

Bizans ve Arap akını döneminde Hasaköy, Yeşilgölcük ve Konaklı'da yerleşmeler görülmektedir.

Tablo 2.17. Araştırma Sahasında Yer Alan Arkeolojik Yerleşim Alanları

Dönemi	Buluntu Yeri	Yeri	Özelliği
Neolitik ve Kalkolitik	Banaz Höyüğü	Yeşilgölcük	Höyük
	Kabaktepe	Kayırlı	Buluntu Alanı
	Ekinlik	Kayırlı	Buluntu Alanı
	Bitlikeler	Kayırlı	Buluntu Alanı
	Pınarcık	Kayırlı	Buluntu Alanı
	Kömürcü	Kömürcü	Neolitik Atölye
	Yazırhöyük	Kömürcü	Höyük
Asur-Hitit-Frig	Banaz höyüğü	Yeşilgölcük	Höyük, Yerleşim Yeri
	Yazırhöyük	Kömürcü	Höyük, Yerleşim Yeri
	Göllüdağ	Kömürcü	Yerleşim Yeri
Roma-Bizans-Arap Akını Yerleşmeleri	Sasima (Hasin)	Hasaköy	Köy
	Limnai	Yeşilgölcük	Köy
	Moustilia	Konaklı	Köy
	Matamır (Matmura)	Misli Ovası	Yer altı Mağaraları
Karamanoğulları	Alay	Alay	Köy
	Semendire	Ovacık	Köy
	Derdin (Divrin)	Yıldıztepe	Köy
	Akçaşehir	Ağcaşar	Köy

Kaynak: Toroğlu,2006:92-129.

Araştırma sahası ve yakın çevresinde 1530 yılında çok sayıda yerleşmeyi görebilmek mümkündür. Çalışma alanı içerisinde yer alan Alay, Ağcaşar (Ağcaşehir), Çavdarlı (Zemzeme), Derinkuyu (Malegübi), Kayırlı (Kayırlı), Kiledere (Hacılar), Konaklı (Misli), Suvermez (Suvirmez), Ovacık (Semendire), Tırhan, Yıldıztepe ve Yeşilgölcük (Gölcük/Misli) yerleşmeleri 16. yüzyılın ilk çeyreğinde araştırma alanında yer alan yerleşmelerdir (Toroğlu, 2006: 129-130).

Araştırma sahası içerisindeki iki kasaba yerleşmesinden birisini oluşturan Yeşilgölcük, Bizans kaynaklarında “Limnai” isminde geçmektedir. Kasabanın tüf ve ignimbrit gibi koyula işlenebilir bir araziye sahip olduğundan dolayı, Bizans Dönemi’ne ait çok sayıda yer altı mağarası ve kaya mezarları bulunmaktadır. Yerleşme, birçok kez kısa süreli kesintiye uğramış olsa da daimi su kaynağının varlığı ve Nevşehir-Niğde arası yol güzergâhı kenarında yer alması nedeniyle yerleşme tekrar teşekkül etmiştir (Toroğlu, 2006: 347).

Misli Ovası'nın doğusunda kalan Melendiz volkanik kütlelerinin doğu yamaçlarında birçok yerleşmeyi görebilmek mümkündür. Valisa, Madala, Arlısun, Germeğen, Zanapa, Andırlös ve Murtandı dağın doğu yamacında karımıza çıkan 16. yüzyıl yerleşmelerini oluşturmaktadır (Toroğlu, 2006: 134). Araştırma alanında yer alan yerleşmeleri 19. yüzyılda ise hemen hemen hepsini görebilmek mümkündür.

Çalışma alanındaki Derinkuyu Kasabası, Aksaray'dan Kayseri'ye giden Doğu Roma yolu üzerinde yer almakta olup, hangi tarihte kimler tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Yerleşme, Ortaçağ'da "*Melagobia*" olarak isimlendirilmektedir (Çekiç, 2008: 49). Su ihtiyacının karşılanması için açılan kuyuların derin olmasından dolayı, yerleşmeye "Derinkuyu" ismi verilmiştir (Aytekin, 2006; Çekiç: 2008: 49). Derinkuyu ve çevresi ignimbirit tuf tabakası ile kaplı olmasından dolayı, tuf tabakaları oyularak, yeraltına evler inşa edilmiştir. Nitekim kasabada 400-500 kadar yeraltı evi olduğu belirtilmektedir (Demir, 2000; Çekiç, 2008: 49). Evlerin yeraltına yapılması, o dönemlerde güvenlik (asayiş) sorununun olduğunun bir göstergesidir.

Kuyutatlar'a Tatar olarak isimlendirilen Türkmenlerin gelip yerleşmesi ve açılan kuyular sonucu, yerleşme "Kuyutatlar" ismini almıştır. Osmanlı Dönemi'nde (1531) isminin "yazır" olduğu düşünülen Yazıhüyük yerleşmesi ise, ismini yakınında yer alan höyük yerleşmesinden almaktadır. Bu çevreden ele geçen buluntuların Asur ticaret kolonileri ve Bizans Dönemi'ne ait olduğu tespit edilmiştir.¹

Diğer bir yerleşme olan Suvermez'in ismine, Rum Ortodoks kilise kayıtlarında rastlandığı ileri sürülmektedir. Dışarıdan gelen kimselere su verilmediği için bu ismi aldığı söylenmektedir. Rum (515 hane) ve Türklerin (65 hane) burada birlikte yaşadığı; ayrıca yerleşmeye dışarıdan ilk göçün Lozan Antlaşması ile birlikte Yunanistan'dan (Yanya, Serfiçe, Kozana) Türklerinin gelmesiyle olduğu resmi kayıtlarda belirtilmektedir. Köyde Bizans öncesinden kalan bir kale ve yer altı şehri bulunmaktadır.²

2.2.2. Yerleşmelerin Özellikleri

Yerleşmeler idari taksimata, nüfuslarına, bulundukları konuma ve şekline göre birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Nitekim ülkemizde bugün, sayıları on binleri

¹ Derinkuyu Kaymakamlığı, Belde ve Köylerimiz, <http://www.derinkuyu.gov.tr/sayfashow.php?id=63>

² Derinkuyu Kaymakamlığı, Belde ve Köylerimiz, <http://www.derinkuyu.gov.tr/sayfashow.php?id=77>

geçen kır yerleşmesi vardır. Bunlar ova, plato, vadi içi, orman içi, dağ eteği, dağ yamacı, deniz ve göl kenarı gibi farklı konumlarda kurulmuşlardır (İzbırak, 1996: 535). İç Anadolu Bölgesi köyleri bulundukları konuma göre; akarsu boyları köyleri, ova köyleri, yamaç köyleri, yayla ve dağ köyleri olarak dört gruba ayrılabilir (Tunçdilek, 1958: 88). Araştırma sahasında yer alan köyler; kuruluş yerlerine göre “*Ova Üzerinde Yer Alan Köyler*” grubuna girmektedir (Tablo 2.18).

Tablo 2.18. Araştırma Sahasında Yer Alan Yerleşmelerin Genel Özellikleri.

Sıra	Yerleşmeler	Yükseltisi (m)	Tipi	Konumu
1	Ağcaşar	1313	Dağınık	Ovada
2	Alay	1305	Toplu	Ovada
3	Bağlama	1320	Toplu	Ovada
4	Çavdarlı	1400	Toplu	Ovada
5	Derinkuyu	1352	Dağınık	Ovada
6	Hasaköy	1305	Toplu	Ovada
7	Yıldıztepe (İnli)	1346	Dağınık	Ovada
8	Kayırlı	1470	Toplu	Ovada
9	Kiledere	1310	Toplu	Ovada
10	Konaklı	1350	Toplu	Ovada
11	Kömürcü	1550	Dağınık	Ovada
12	Kuyutatlar	1301	Toplu	Ovada
13	Ovacık	1360	Toplu	Ovada
14	Suvermez	1311	Toplu	Ovada
15	Tırhan	1305	Dağınık	Ovada
16	Yazıhüyük	1301	Dağınık	Ovada
17	Yeşilgölcük	1317	Dağınık	Ovada

Kaynak: Yerel Belediyeler, Arazi Çalışma Verileri ve Uydu Görüntüleri.

Su ve iklimden sonra yerleşme şekilleri üzerinde rol oynayan en önemli faktör morfolojidir. Arızalı topografyalarda dağınık yerleşmeler görülürken, ovalarda ise genelde toplu yerleşmeler ortaya çıkmaktadır (Tanoğlu, 1969: 241). Araştırma alanını oluşturan Misli Ovası’nda yerleşmeler, konumları itibarıyla ova üzerinde yer aldıklarından dolayı, genelde toplu dokulu olduğu görülmektedir; fakat buna rağmen dağınık yerleşmelere de rastlanmaktadır (Tablo 2.18). Yerleşmelerin toplu dokulu olması, ova üzerindeki arazilerin zirai faaliyete ayrılmak istenmesi ile izah edilebilir.

Derinkuyu Kasabası; ilçe merkezi statüsünde olması ve ulaşım açısından elverişli bir konumda yer alması itibarıyla, 10.804 kişi (2012 yılı) nüfusu ve faal nüfusun büyük

bir kısmının tarım sektöründe çalışıyor olması, bu yerleşmenin büyük bir tarım kasabası olduğunu bize göstermektedir. Çalışma alanındaki diğer bir kasaba olan Yeşilgölcük ise; 5179 kişi (2012 yılı) nüfusuyla, orta büyüklükte bir tarım kasabasıdır. Araştırma sahasında yer alan diğer yerleşmeler ise, “tarım”, “tarım ve hayvancı köyler” olarak sınıflandırılabilir.

Araştırma sahasında yer alan yerleşmelerin bir kısmının idari fonksiyonu bulunmaktadır. Bu yerleşmelerden birisini oluşturan Derinkuyu Kasabası, Nevşehir İli’nin bir ilçe merkezi görevini üstlenmektedir. Yeşilgölcük Kasabası ise, idari olarak eskiden bucak merkezi görevi üstlenmiş bir yerleşmedir. İdari fonksiyonları itibariyle bu kasabalar, ova üzerinde gelişme göstermiştir.

2.2.3. Devamlı Yerleşmeler

Araştırma sahası içerisinde, 5 köy, 11belde ve 1 ilçe merkezi olmak üzere toplam 17 devamlı yerleşme bulunmaktadır. Bu yerleşmelerin en büyüğü nüfus, yerleşim alanı ve fonksiyonları itibariyle Derinkuyu ve Yeşilgölcük Kasabası’dır.

2.2.3.1. Köy Yerleşmeleri

Yücel’e göre (1988: 69) köy, ziraatın ahırlığını hissettirdiği ve bu sebeple oturacak bir hayatın hüküm sürdüğü yer olup, ister toplu ister dağınık meskenlerden oluşsun, sınırları belirli bir faaliyet sahasının idari merkezidir. Özçağlar’a göre (1996: 8), belirli bir idari sınırı bulunan ve bu sınırlar içerisinde yer alan devamlı ve geçici kır yerleşmeleriyle ekonomik faaliyet sahalarından oluşan, nüfusu 2000’den az veya fazla, tarımsal faaliyetlerin egemen olduğu ve seçimle iş başına gelen muhtarın ve ihtiyar heyetinin yönettiği tüzel kişilik kazanmış en küçük idari ünedir.

Tablo 2.19. Araştırma Sahasında Yer Alan Köy Yerleşmeleri.

Sıra	Yerleşme	İdari Konumu	Bağlı Olduğu İl	Bağlı Olduğu İlçe
1	Ağcaşar	Köy	Niğde	Merkez İlçe
2	Hasaköy	Köy	Niğde	Merkez İlçe
3	Kömürcü	Köy	Niğde	Merkez İlçe
4	Tırhan	Köy	Niğde	Merkez İlçe
5	Kuyutatlar	Köy	Nevşehir	Derinkuyu

Kaynak: Yerinde Yapılan Tespitler (2012).

Araştırma alanında Ağcaşar, Hasaköy, Kömürcü, Tırhan ve Kuyutatlar olmak üzere toplam 5 köy yerleşmesi bulunmaktadır. Bu yerleşmelerden 4’ü Niğde Merkez

İlçe'ye, Kuyutatlar yerleşmesi ise Nevşehir İli Derinkuyu İlçesi'ne idari olarak bağlıdır (Tablo 2.19).

2.2.3.2. Kasaba Yerleşmeleri

Çevre yerleşmelerden topladığı ürünleri şehirlere satmak suretiyle ticaretini devam ettiren kasabalar, köy ile şehir arasında köprü vazifesini gören (İzbırak, 1996: 519), şehirlerin alt basamağını oluşturan yerleşmelerdir (Özçağlar, 2005: 6). Başka bir ifadeyle, bazı özellikleri bakımından köy yerleşmelerinden ayrılan, bazı fonksiyonları itibariyle de şehre benzeyen yerleşmelerdir (Zaman, 2010: 121).

Kasabalar fonksiyonları itibariyle şehirler kadar gelişmemiş olduklarından dolayı, kasabalarda hem şehir hem de köy hayat tarzını bulmak mümkündür. Tarımsal ürünlerin satıldığı, tarım dışı fonksiyonların gelişmeye başladığı yer olan kasabalar, kır yerleşmeleri dışında ve şehrsel yerleşmelere geçiş alanında yer aldığı söylenebilir (Zaman, 2010: 121).

Tablo 2.20. Araştırma Sahasında Yer Alan Kasaba Yerleşmeleri.

Yerleşme	İdari Konumu	Bağlı Olduğu İl	Bağlı Olduğu İlçe
Yeşilgölcük	Bucak	Niğde	Merkez İlçe
Derinkuyu	İlçe Merkezi	Nevşehir	Derinkuyu

Kaynak: Yerinde Yapılan Tespitler (2012).

Araştırma alanında iki kasaba yerleşmesi bulunmaktadır. Bu kasabalardan Derinkuyu; ovanın kuzeyinde yer almakta olup, Nevşehir İli'nin ilçe merkezlerinden birisini oluşturmaktadır (Tablo 2.20). Nevşehir İli'nin en küçük yüzölçümlü ilçesini oluşturan Derinkuyu (Nevşehir Belediyesi, 2012: XIX-3), 1960 yılında ilçe statüsünü elde etmiş; 1972 yılında ise belediye örgütüne kavuşmuştur (Çekiç, 2008: 46). İdari olarak kendisine bağlı 2 kasaba ve 6 köye sahip Derinkuyu Kasabası, 4 mahalleden oluşmaktadır³ Diğer bir kasaba yerleşmesini oluşturan Yeşilgölcük ise, araştırma alanının doğusunda yer almaktadır. İdari olarak Niğde İli Merkez İlçe'ye bağlı olan kasaba, eskiden bucak merkezi görevi üstlenmiş bir yerleşmedir (Tablo 2.20).

Kasabalar içerisinde barındırdıkları nüfusa göre küçük kasabalar (5000-10000), orta büyüklükte kasabalar (10.000-20000) ve şehirleşme sürecine girmiş büyük kasabalar (20000-30000) şeklinde sınıflandırıldığında (Özçağlar, 2005: 6); Derinkuyu

³Derinkuyu Kaymakamlığı, Belde ve Köylerimiz, <http://www.derinkuyu.gov.tr/sayfashow.php?id=63>

Kasabası 10804 (2012 yılı sonu) nüfusu ile orta büyüklükte kasabalar, Yeşilgölcük Kasabası ise 5179 (2012 yılı sonu) nüfusu ile küçük kasabalar grubuna girmektedir.

2.2.3.3. Belediyelik Yerleşmeler

İdari fonksiyonu il ve ilçe olmayan, nüfusu 2000'i bulan yerleşmelerde belediye teşkilatı kurulabilmektedir. Bir köy sınırları içerisinde gelişip büyüyen, bünyesinde belediye örgütlü kurulmuş merkezi yönetim bakımından il veya ilçe merkezliği görevi üstlenmemiş kasaba ve şehirlere **“belde”** denilmektedir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, belde kavramı, il veya ilçe merkezi olmayan bünyesinde belediye teşkilatı bulunan yerleşim merkezlerini (kasaba ve şehirleri) kapsamaktadır (Özçağlar, 1996: 22).

Tablo 2.21. Araştırma Sahasında Yer Alan Belediyelik Yerleşmeler.

Sıra	Yerleşme	İdari Konumu	Bağlı Olduğu İl	Bağlı Olduğu İlçe
1	Alay	Belde	Niğde	Merkez İlçe
2	Bağlama	Belde	Niğde	Merkez İlçe
3	Çavdarlı	Belde	Niğde	Merkez İlçe
4	Yıldıztepe (İnli)	Belde	Niğde	Merkez İlçe
5	Kayırlı	Belde	Niğde	Merkez İlçe
6	Kiledere	Belde	Niğde	Merkez İlçe
7	Konaklı	Belde	Niğde	Merkez İlçe
8	Ovacık	Belde	Niğde	Merkez İlçe
9	Suvermez	Belde	Nevşehir	Derinkuyu
10	Yazıhüyük	Belde	Nevşehir	Derinkuyu
11	Yeşilgölcük	Belde	Niğde	Merkez İlçe

Kaynak: Çalışma Tespitleri (2013).

Araştırma alanında; Alay, Bağlama, Çavdarlı, Yıldıztepe (İnli), Kayırlı, Kiledere, Konaklı, Ovacık, Suvermez, Yazıhüyükve Yeşilgölcük olmak üzere toplam 11 belediyelik yerleşme bulunmaktadır. Bu yerleşmelerden 9'u Niğde Merkez İlçe'ye, 2tanesi ise Nevşehir İli Derinkuyu İlçesi'ne idari olarak bağlıdır (Tablo 2.21).

2.2.4. Dönemlik Yerleşmeler

Dönemlik yerleşmeler, insanların devamlı olarak yerleşmediği; fakat yılın belirli aylarında ikamet ettikleri yerlerdir. Araştırma sahasını oluşturan Misli Ovası'nda tarımsal faaliyetlere bağlı dönemlik kır yerleşmeler de görülmektedir. Bunlar, yörede Evcik, Hayma ve Hollik (Çadır) olarak isimlendirilen dönemlik mesken tiplerini oluşturmaktadır.

2.2.4.1. Evcik'ler

Manisa yöresi köy evlerinde en çok rastlanan “*tek odalı ev*” planının Anadolu’daki gelişimini M.Ö. 3000 yıllarına kadar izleyebiliriz. Nitekim antik dönemde bu yapılar, dikdörtgen şekilli bir odadan oluşmaktadır. Bugün Konya, Niğde, Kayseri ve Yozgat çevresi kır yerleşmelerinde “*tek dam*”, “*tek göz ev*” isimleriyle bilinmektedir (Deniz, 1992: 40). Çalışma sahasında da bu tek odalı evler, genelde Misli Ovası’ndaki tarım arazileri üzerine yapıldığı görülmektedir.

Fotoğraf 2.1. Misli Ovası’na Yapılan Evcik’lerden Görünümler.

Misli Ovası’nda sondaj kuyularının sulamada kullanılması, bireysel sulamanın yoğun olmasına neden olmuştur. Bu nedenle, ziraatle uğraşan çiftçi aileler tarlanın bir kenarına sondaj kuyusu açmışlardır. Bu durum, yörede “*Evcik*” olarak ifade edilen dönemlik bir yerleşme tipinin oluşmasına neden olmuştur (Fotoğraf 2.1). Özellikle sondaj ile sulama yapılan alanlarda sondaj kuyusunun hemen yanında bir oda şeklinde briketten inşa edilmiş meskenlere rastlanmaktadır. Bu meskenler, sondaja ait malzemelerin, diğer küçük zirai araçların muhafaza edildiği ve zirai faaliyetlerin yapıldığı dönemlerde ise barınma amaçlı olarak kullanıldığı görülmektedir (Toroğlu, 2006: 66,227,390).

2.2.4.2. Hayma'lar

Misli Ovası’nda tarımsal faaliyetlere bağlı dönemlik kır yerleşmelerinden bir tanesi de yörede “*Hayma*” adı verilen meskenlerdir. Yoğun bakım isteyen sebzelerin ve endüstri bitkilerinin ekiminin yapıldığı tarlalarda, bu mesken tiplerine daha çok rastlanmaktadır. Özellikle zirai faaliyetin yapıldığı dönemlerde dinlenmek ve mahsulü korumak, bazen de geceleme amacıyla basit gölgelikler şeklinde Hayma adı verilen bu

eğreti yapıların inşa edildiği görülmektedir. Hayma'lar tarlalarda zirai faaliyetin sona ermesiyle birlikte ortadan kalktıkları için geçici yerleşme şekline tabi olurlar (Toroğlu, 2006: 391). Dolayısıyla meskenler de geçici özellik taşır.

2.2.4.3. Çadır'lar (Hollik'ler)

“Bostanları beklemek için yapılan çardak” olarak ifade edilen hollikler; genelde yola ve suya yakın, taban suyunun ulaşamayacağı hafif yüksek bir yerde olan dönemlik bir yerleşmedir. Yer yer değişik eklentileri olan bu yerleşme tipleri, ekonomik etkinliklerin türüne göre pamuk, sebze, fıstık ve çoban hollikleri şeklinde adlar alabilmektedir (Elibüyük vd., 2003: 56-57).

Hollikler, yer yer Mart ayı ortasından Ekim ayı sonlarına kadar kullanılan ve aynı zamanda gün geçtikçe sayıları artan dönemlik yerleşmeler olup, tarım ve hayvancılık amaçlı olarak bir veya birkaç meskendir. Bu meskenler, yapılarındaki malzemelere, kuruluş yerlerine ve kullanma amaçlarına göre değişebilmekte ve genelde ilkel bir tarzda inşa edilmektedir. Hollikler; saz, kamış, kerpiç yapılı, taş ve briket duvarlı, tek katlı ve düz çatılı olarak farklı tipte karşımıza çıkabilmektedir. Holliklerin yapımı, tarla sahibi tarafından olabildiği gibi, ortakçı, kiracı ve tarım işçisi gibi değişik kişilerce de yapılabilmektedir (Elibüyük vd., 2003: 57).

Patates söküm dönemlerinde il dışından gelen mevsimlik tarım işçileri tarlalara çadır kurarak hasat boyunca bu çadırlarda ikamet etmektedirler (Toroğlu, 2006: 391). Hasat işlemi bittikten sonra, çadırlar sökülmeaktadır. Bu nedenle, çadırlar dönemlik yerleşme tipini oluşturmaktadır.

2.3. KÜLTÜR-MESKEN İLİŞKİSİ

Kültür; belirli bir zamanda belirli bir yerde yaşanan, belirli bir grup insanın karakteristik yaşam tarzı (Zimolsak vd., 1993) olarak tanımlanmıştır. Konuşma, davranış, değer sistemleri ve ideoloji bunların en tanınanlarıdır (Tümertekin vd., 2006). Başka bir ifadeyle kültür; insanların geçmişten gelen birikimlerini yaşadığı dönemdeki değerler ile kaynaştırıp, kendilerine ait yeni ve çevrelerine göre farklı bir yaşam tarzı oluşturmalarıdır (Güvenç, 1996: 125; Bulut vd., 2012b: 225).

Kültürel Coğrafya, insan-çevre etkileşiminin tamamen çevreden insana olmadığını savunmaktadır. Bu etkileşimdeki en önemli unsurlardan birisini de kültür

oluşturmaktadır. Benzer doğal ortamlarda yaşayan insanların birbirilerinden farklı uygarlıklar geliştirmesi ve farklı gelişmişlik seviyelerine ulaşmaları çevresel etmenlerden çok kültürden kaynaklandığı savunulmaktadır (Arı vd., 2005: 51).

Peyzaj, kültürü anlamada önemli bir ipucu olabilmektedir (Arı, 2005: 5). Nitekim meskenler, insanın oluşturduğu başlıca beşeri tesisler olup, insanın doğal peyzajda meydana getirdiği karakteristik unsurlardır ve bu nedenle bir medeniyetin, gelenek ve göreneklerin en somut örneklerini ortaya koymaktadır (Tanoğlu, 1969: 212). Bu bakımdan kültür; evi yapan ve kullanan insanın dünya görüş ve algılamasını, mit ve inançlarını, ideallerini, geleneklerini, sosyal düzen ve organizasyonlarını, hayatlarını kazanma biçimlerini yansıtmaktadır. Özellikle kır meskenleri, geçmişten günümüze yaşanan kültürel yayılmaların ve kültürel adaptasyonların tarihi belgeseli niteliğindedir (Köse, 2007: 9).

Kültürel bir olgu olan konut, ait olduğu toplumun kültürel etkilerinden büyük ölçüde etkilenmektedir (Rapoport, 1969; Zeybekoğlu, 2005: 7). Toplumsal ve tarihsel gelişim içerisinde insanların yarattıkları bütün maddi ve manevi öğelerin toplamı kültür olarak nitelendirildiğinde; maddi kültür içerisine giren mimari yapıların gözle görülen ve insan emeğiyle ortaya çıkan eserler olduğu görülebilecektir (Kurktan, 1982; Soysal, 1998: 9).

Kültürün ve toplumların mekânsal farklılığı ve fonksiyonları ile olan ilgisi, kültür ve kültürel etkiler noktasında coğrafyayı diğer bilimlerden ayıracak odak noktayı oluşturmaktadır (Tümertekin, 1994: 67). Nitekim farklı ülke ve bölgelerdeki konut biçimleri birbiriyle karşılaştırıldığında, değişik sosyo-kültürel yaşam tarzını ve sosyal yapıları yansıttıkları görülmektedir. Rapoport, insanların evlerini tasarlama ve inşa etmede sergiledikleri çeşitliliğin kültürel farklılığın bir yansıması olduğunu ifade etmektedir. Nitekim meskenler ve yerleşim şekilleri, onları oluşturan kültürü ifade etmektedir (Rapoport, 1969, 46-9; Zorlu vd., 2010: 190).

Mesken tiplerini birçok değer etkilemektedir. Konut biçimlenişi; sadece fiziksel etkilerin ya da etkenlerin sonucu değil, tüm sosyo-kültürel faktörlerin bir sonucudur (Rapoport, 1969; Atik vd., 2007: 21-22). Diğer bir ifadeyle insan, ev inşasında çevre şartların etkisinde kalmaktadır; fakat her insanın temin ettiği malzemeyi gelenek ve göreneklerine, kabiliyetine, kültürel seviyesine ve zevkine göre kullanmaktadır. Hatta

kimi yerlerde, çevre şartları ile hiçbir ilgisi olmayan evlere bile rastlanabilmektedir (Tanoğlu, 1969: 238-239). Nitekim bu evler, dünya görüşünü oluşturma ve yansıtmaya yarayan birer fiziksel mekanizmalardır (Rapoport, 1969; Atik vd., 2007: 21).

Çok eski çağlardan beri, Anadolu'da Türk gelenek ve göreneklerinden oluşmuş bir Türk kültürü vardır. Anadolu insanı, okumamış olsa bile, Türk'ün babadan oğla geçmiş, kuşaktan kuşağa aktarılmış köklü bir kültürü bulunmaktadır. Ülkemizde sayıları on binleri bulan kır yerleşmelerinde, gelenek ve görenekleri fazlaca yansıtan mimari şekilleri görmek mümkündür (İzbırak, 1996: 475-496).

İnsanların davranış biçimleri gibi, mimari faaliyetleri de gelenekseldir (Karpuz, 1993: 1). Nitekim gurbet görmüş olmak, asker ocağında bulunmuş olmak, hayatın çeşitli yönlerini kültüre eklemektedir (İzbırak, 1996: 476).

Yerleşmelerin tarihi gelişiminden de anlaşıldığı üzere, araştırma sahası Neolitik Dönem'den günümüze kadar çeşitli inanç ve gelenekleri taşıyan farklı kültürlerle ev sahipliği yapmıştır. Yapılan arkeolojik kalıntılar, buluntu yerleri, kiliseler, höyük ve yer altı yerleşmeleri bu yörenin insanlık tarihinin çok eski dönemlere gittiğini bize göstermektedir.

Farklı dönemlerden çeşitli kültürleri alarak zamanla zengin bir kültürel geçmiş edinen yöre insanı, edinmiş olduğu kültürü mesken mimarisine de yansıtmıştır. Yöre insanı, genellikle babadan görme usulle, hiçbir mimari teknik özelliği bilmeden, yöreye has mimari dokuyu ortaya koyabilmiştir. Nitekim araştırma sahasında tespit ettiğimiz taş kemer çatılı mimari yapılar, yöre kültürünü bize yansıtmaktadır. Yöredeki Rum evlerinden sonra da taş kemer yapıları meskenlerin inşa edilmesi, kültürel birikimin günümüze doğru aktarılacak devam ettiğini bize göstermektedir.

2.3.1. Sosyal Yaşam

Sosyal değerler; kültürün düzenlediği, paylaşılan inanç ve değerler gibi, derin ve oturmuş kanaatler olup; bir toplumdaki insanların rollerini, birbirleriyle ve çevreyle olan ilişkilerini, insanların dünya görüşlerini, inançlarını ve o toplumla ilgili genel fikirleri içermektedir (Atik vd., 2007: 23). Nitekim ülkemizde bölgelere, şehir ve kırsal kesimlere göre değişiklik arz eden sosyal yaşam değerleri; insanların hayatlarını kazandıkları faaliyetlerden etkilenmektedir. Bu nedenle, şehirde masa başı çalışma

yapan insan ile kırsal kesimde tarım yapan çiftçinin olay ve olgulara bakışı birbirinden farklı olabilmektedir (Işık vd., 1995: 19).

İnsan, evin içerisinde doğup büyüdüğü için, çocukluğunun ilk yıllarından itibaren kişide mekân kavramı ve insan sevgisini geliştirmektedir. Evin çevresindeki ağaçlar, tarla, dağ; birlikte yaşanan toplum ve o toplumun ortak değerleri insanın belleğine girerek, kişinin sosyal çevre ve sosyal değerleri özümsemesine imkân vermektedir. Nitekim insanın sosyal çevresi, onun kültür değerlerinin kalıbını oluşturmaktadır (Karpuz, 1993: 1).

Köy evi içerisinde geçen hayat, köy yaşantısının önemli bir kısmını meydana getirmektedir. Nitekim ev içerisinde fertlerin barınma, dinlenme, yeme gibi tüm ihtiyaçlarının karşılanması, yaşlı ve çocukların bakılıp gözetilmesi, yeni neslin eğitimi ve sosyalleşmesi gerçekleşmektedir. Bu nedenle aile, sadece belirli sayıda ferdin bir araya toplanmasından çok, kendine has bir içyapısı olan sosyal bir grubu oluşturmaktadır (Saran, 1984: 159).

Yerleşmelerin ve meskenlerin yerinin seçiminde yakın çevredeki oturanlarla gerilim oluşturabilecek bir konumdan kaçınılmak istenmesi, komşu çevrede toplumsal örgütlenme ve dayanışmayı teşvik ediciliğin ve kuvvetlendiriciliğin aranması yerleşme ve mesken seçiminde görülen sosyal faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Çevik vd., 1998: 48).

Araştırma sahasında geleneksel kültürün, akraba ve komşuluk ilişkilerinin birincil derece bir ilişkide olması, geçmişten gelen yardımlaşma anlayışı günümüzde de devam ettiği yapılan mülakatlarda sözlü olarak dile getirilmiştir. Yörede “imece” olarak ifade edilen yardımlaşma durumu, kadınlar arasında yufka ekmek yapma, erişte kesme, bulgur kaynatma, üzüm pekmezi yapma gibi işlerde sık görülmektedir. Erkekler arasında ise, traktörü olanın diğerinin tarlasını sürmesi, ilaçlaması, gübrelemesi ve hasat etmesi gibi tarımsal faaliyetlerin yanında, kendisi ya da evlenecek oğlu için yapacağı yeni bir ev için yardım alması da görülebilmektedir.

Araştırma sahasında yer alan yerleşmelerde; kadınların tandır evinde ekmek yapması ya da diğer kışlık erzakları hazırlaması, ağıra girip hayvanları sağması; erkeklerin hasat ettikleri samanları samanlığa istiflemesi, ürettikleri patatesi ambar ve kilere dökmesi (depolamaları), traktör ve diğer tarım araçlarını evin garaj eklentisine

koyup tekrar kullanması, çocukların evin avlusunda oynaması ev halkının konut ve eklentileri ile sıkı bir ilişkisinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca bayram, cenaze, nişan, düğün, sünnet, asker uğurlama, hacı ziyareti gibi durumların tümü ev içerisinde gerçekleştiğinden dolayı, insanlar arasında sosyal bir hareketlilik ve kaynaşma olmaktadır. Bu durum, evin sadece fizyolojik ihtiyaçların giderildiği bir mekân olmaktan ziyade, aynı zamanda özel günlerde insanların bir araya toplandığı ortak bir mekân olduğunu göstermektedir.

2.3.2. Gelenekler ve Din

Konuta etki eden sosyo-kültürel faktörler kapsamında incelenen din, insan ilişkilerini etkileyen ve düzenleyen bir olgu olup, aynı zamanda mimariyi etkileyen önemli bir faktördür. Bu özelliği ile kültür-konut ilişkisi kapsamında birçok çalışmaya konu olmuştur (Atik vd., 2007: 22).

“*Dünyada mekân, ahrette iman*” sözü, sosyo-kültürel hayatımızdaki konut-mekan olgusunun vazgeçilmezliğini ortaya koyması bakımından büyük bir önem arz etmekte olup (Ertan, 1996: 1), inancın mekan ve meskene olan bakışını orta koymaktadır.

Dinsel temelli mahremiyet (gizlilik, özellik) anlayışı, meskenlerde avlu kültürünün doğmasına neden olmuştur. İslam dininde aile ve kadına verilen kutsallık, ailenin ve kadının korunması ve saklanması biçiminde olması evin dış mimarisini şekillendirmiş; evin avlusu, aile ve kadının korunmasında önemli bir işlevsellik kazandırmıştır. Böylece, evin yarı özel bir mekânı olan avlu içerisinde, kadın dış dünyadan korunmuştur (Köse, 2007: 22).

Din; meskenin şeklini, planını ve iç mekânsal düzenlemesini etkileyen bir faktördür. Nitekim Afrika’da dairesel ve dikdörtgen evlerin dağılımı, dine göre belirlenmektedir (Zeybekoğlu, 2005: 61). Ülkemizde de özellikle kırsal meskenlerde, evin banyo ve tuvalet taşının kibleye bakmayacak şekilde ayarlanması, inanç değerlerinin iç mekâna bir etkisidir.

Eliade’ye göre (1959), evin içerisinde yapılan birtakım dini uygulamalar, konutu kutsal bir mekan yapmaktadır (Atik vd., 2007: 22). İnançlar ve inançların aile içi yaşamı şekillendirmesi, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, evlerin iç mimarisini ister istemez etkilemektedir. Ebeveynin çocuklardan ayrı bir odada geceleme istemesi ayrı bir odanın inşa edilmesine (çocuk odası, yatak odası), yıkanmanın da mahremiyeti nedeniyle yatak odalarına gusülhanelerin yapılmasına neden olmuştur.

Türk aile yapısında erkek çocukların, yaşlılık devrelerinde anne ve babalarına bakmayı vicdan borcu ve dini bir görev olarak görmeleri nedeniyle, anne ve baba evli çocuklarından birisi ile oturmaktadır (Doğanay, 1997: 403). Kırsal kesimde, baba öldükten sonra en büyük erkek çocuk tarafından annenin sorumluluğunun üstlenilmesi, yaşlı ebeveynin çocukları ile birlikte oturma düşüncesi (Saran, 1984: 153) gibi sosyal durumlar meskenlerin oda sayısı ve büyüklüğünü etkilemektedir.

2.3.3. Eğitim

Eğitim; bir bilgi ve görgü verecek şekilde, kişiyi istenilen amaca göre hazırlama, yetiştirme, toplumun iyi değerlerini kişiye benimsetme; kişilerin düşünme, karakter, beden ve ruh güçlerinin geliştirme işidir. Türklerde en eski eğitim şekli, toplum içinde kendiliğinden oluşan eğitimidir. Diğer bir ifadeyle insan, kendi ailesinden ve içinde yaşadığı toplumdan birçok davranışlar, alışkanlıklar ve görenekler öğrenmiştir (İzmir, 1996: 476-489).

Eğitime karşı kırsal yerleşmelerin 1950'lerden itibaren olumlu bakış açısı, kır nüfusunun eğitim seviyesi artmasıyla birlikte; insanların çevreye ve oturlan mekâna bakış açısı, meskenlerin yapı ve mimari tarzını değiştirmiştir (Saran, 1984: 151). Ayrıca günümüz toplumunda eğitilmiş ve çalışan kadın sayısının artmasına bağlı olarak, ailenin yaşam biçimi ve konuttan beklentileri değişmiştir (Zorlu vd., 2010: 190).

Kırsal kesimde yer alan konutların iç ve dış mimarisinde eğitimin doğrudan etkisini görmek güçtür. Ancak şehirlerde eğitim ve kültür seviyesinin yükselmesiyle birlikte konut iç ve dış tasarımında eşlerin bakış açısı değişmektedir. Nitekim Erci ve Bulut'un da ifade ettiği gibi (1999: 117), oda duvarlarına kâğıt kaplama yapılması, zemine tahta parke döşenmesi, duvarlarda plastik boya kullanılması, ayrı oda ve banyo isteği eşlerin eğitim düzeyi ile doğrudan ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ancak konutun fiziksel özelliklerini etkileyen bu durum, henüz araştırma sahasında yer alan yerleşmelerde söz konusu değildir.

Eğitimin yanı sıra, yurtdışından elde edilen bilgi ve görgüler, gurbetçilerin konuta bakış açısını değiştirmiş; köye yapılan konutların köy mimarisine yabancı kalan Avrupa mimari tarzında inşa edilmesine yol açmıştır (Bulut vd., 2012b: 220-221).

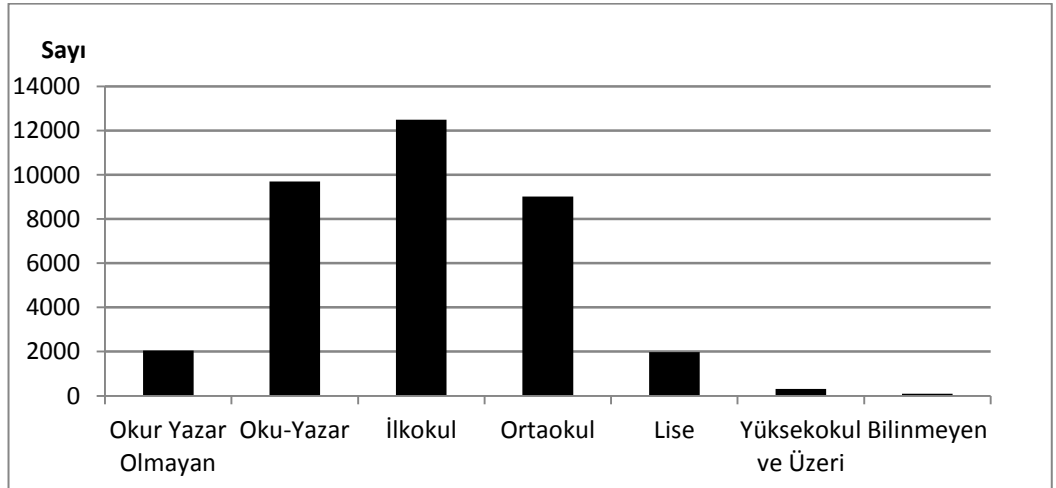
Anadolu köylerinde ilkokulu bitirip askerliği yapan gençlerde üç seçenek görülmektedir. Birincisi, ilkokul tahsilini yeterli görüp ailenin tarımsal faaliyetlerine

katılmak, ikincisi şehre gidip yeni imkânlar aramak, üçüncüsü ise okula devam edip sosyal statüsü mesleklere yönelmektir (Saran, 1984: 148). Araştırma sahasında ilk iki seçenek daha ahır basmaktadır. Nitekim bu durum, yerleşmelerin eğitim düzeylerinde de kolaylıkla görülebilmektedir (Tablo 2.22, Şekil 2.15).

Tablo 2.22. Araştırma Alanındaki Nüfusun Eğitim Düzeyi (2012).

Yerleşmeler	Okur Yazar Olmayan	Okur-Yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul ve Üzeri	Bilinmeyen	Toplam
Ağcaşar	52	572	858	603	117	9	9	2.220
Alay	187	776	887	942	277	31	7	3.107
Bağlama	152	597	768	663	106	18	7	2.311
Çavdarlı	72	237	508	255	18	3	2	1.095
Derinkuyu	60	247	460	315	26	7	2	1.117
Hasaköy	10	221	414	227	94	14	4	984
Yıldıztepe	215	514	725	465	144	16	10	2.089
Kayırlı	244	303	443	219	35	18	7	1.269
Kiledere	250	1.502	1.344	1.061	86	15	5	4.263
Konaklı	86	656	1.190	826	211	44	5	3.018
Kömürcü	269	996	597	471	11	2	9	2.355
Kuyutatlar	82	316	402	276	44	10	4	1.134
Ovacık	47	306	372	100	77	14	2	1.087
Suvermez	95	371	624	562	135	29	19	1.835
Tırhan	12	79	109	75	32	5	2	314
Yazıhüyük	92	773	1.292	850	80	18	3	3.108
Yeşilgölcük	119	1.226	1.494	1.101	489	54	4	4.487
Toplam	2.044	9.692	12.487	9.011	1.982	307	101	35.793

Kaynak: TÜİK.

Şekil 2.15. Yerleşmelerin 2012 Yılı Sonu İtibariyle Genel Eğitim Düzeyi.

Araştırma sahasında yer alan nüfusun eğitim düzeyine baktığımızda; %0,3'ü bilinmeyen olmak üzere, %5,7'si okur yazar değildir. Nüfusun %27,2'si okur yazar,

%35'i ilkokul, %25,3'ü ortaokul, %5,7'i lise, %0.8'i yüksekokul ve üzeri mezunudur (Tablo 2.22, Şekil 2.15).

Araştırma sahasında liselerin sadece Yeşilgölcük ve Derinkuyu Kasabası'nda olması, lise mezunu sayısını etkilemiştir. Ancak son zamanlarda ulaşım araçlarının gün içerisinde kasabalara birkaç kez gidip geliyor olması, köy gençlerinin liselere devam etmesine imkân vermiştir.

Okuyan gençlerin meslek edindikten itibaren farklı yörelerde çalışıyor olması, lise ve yükseköğretim mezun sayısının araştırma sahasında düşük görülmesine neden olmuştur. Öğretmen, uzman çavuş, astsubay ve polis mesleklerinde çalışan ve ülkenin çeşitli üniversitelerinde okuyan gençlerin olduğu yapılan mülakatlarda sözlü olarak dile getirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MESKENLERİ ETKİLEYEN EKONOMİK FAKTÖRLER

Yerleşmeleri ve mesken tiplerini (konut biçimini) geniş ölçüde açıklamak için yapılan ekonomik faaliyetin önemi büyüktür. Avcılık faaliyetlerinden tarımsal faaliyetlere ve yerleşik hayata geçmek, yani çadırdan konuta geçmek, ekonomi ile gelişen bir olgudur. Nitekim 19. yüzyılda gökdelenlerin hızla yükselmesi, temelde ekonomik faktörlere bağlıdır (Zeybekoğlu, 2005: 60).

Kullanılan malzeme ve iklim gibi, sosyal ve ekonomik şartla da köy meskenlerinin şekli, büyüklüğü ve planı üzerinde büyük etki yapmaktadır ve bu nedenle köy evleri doğal olduğu kadar sosyal ve ekonomik çevrenin de bir ürünü ve ifadesidir (Tanoğlu, 1969: 237). Nitekim ziraat bölgelerinde yer alan köy meskenleri, köylünün hem oturma yeri hem de atölyesidir. Köylünün toprak mülkiyeti, toprağı işletme şekli, yetiştirilen ürün, beslenen hayvan gibi ekonomik ve sosyal yaşam tarzları köy meskenlerini yapı ve eklenti bakımından etkilemektedir (Tanoğlu, 1969: 236).

Köy halkının geçim kaynağı, içinde yaşadığı ortam olduğuna göre, her bir ortamın tabiatı, o köyün sosyo ekonomik yapısını belirleyen bir faktör olmaktadır. Buna göre, her bir köyün sosyo-ekonomik yapısı, içinde bulunduğu coğrafi ortam koşullarının etkisi altında gelişmek zorundadır (Tunçdilek, 1984: 28).

Kırsal yerleşmelerde konutların köy yaşantısına ve köy ekonomisine uyması, ihtiyaçlara cevap verebilmesi gerekir (İzbırak, 1996: 589). Her köy, hayat tarzına veya ekonomik faaliyetine göre mesken şekillerini oluşturmaktadır. Köylünün evi ile tarlası, yetiştirdiği ürün ve beslediği hayvanlar arasında çok sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Nitekim zirai faaliyetin yoğun olduğu köylerdeki meskenler ile tarım ve hayvancılığın birlikte yapıldığı köylerdeki evler farklılık göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, bu iki faaliyetten birisinin ahır bastığı yerleşmelerde ya da her iki ekonomik faaliyetin yapıldığı yerleşmelerde köy meskenlerinin planı değişmektedir (Tanoğlu, 1969: 212-236). Nitekim çalışma alanında yer alan meskenlerde patates ambarı, kiler, kayıtlık (un-bulgur deposu) ve garaj gibi ev eklentilerinin daha sık görülmesi yapılan ekonomik uğraşın meskenler üzerindeki bir yansıması olarak izah edilebilir.

Ekonomik gelişmelerin az olduğu yörelerde genellikle, konut yapımında yakın çevreden elde edilen kerpiç, taş ve ağaç gibi geleneksel yapı malzemelerinden daha

fazla yararlanılmaktadır (Özav, 2002: 32). Ancak insanların ekonomik düzeyleri geliştikçe bu geleneksel meskenlerden ziyade modern konutların inşa edildiği görülmektedir.

Ufak zirai hususiyetleri bir kenara bırakılırsa, geniş manada bir tahıl üretim merkezi olan İç Anadolu Bölgesi; tarım ve hayvancılık faaliyetli bir ekonomik yapıya sahiptir. Bu iki ekonomik faaliyet, İç Anadolu Bölgesi'nin köy tiplerinde kendisini göstermektedir. Bu bölgede sadece hayvancılık ya da ziraatçılık ile uğraşan köylere rastlamak artık mümkün değildir. Bugün her kır yerleşmesi, her iki ekonomik faaliyetle de uğraşmaktadır. Ancak bazı köylerde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde birisi diğerine göre daha öne çıkabilmektedir (Tunçdilek, 1958: 88). Araştırma sahasının bir ova olması nedeniyle ekilebilir arazilerin geniş yer tutması tarımsal uğraşları birincil ekonomik faaliyet kılmıştır.

3.1. TARIM-MESKEN İLİŞKİSİ

Tarım; ziraat olarak, ürün almak amacıyla toprağın işlenmesi, elde edilen ürünün hasat edilmesi sürecidir. Geniş anlamda tarım, torağa dayalı bitkisel ürün yetiştirmenin dışında, hayvancılık, balıkçılık, arıcılık, ipekböcekçiliği, kültür mantarcılığı ve ormancılık gibi ekonomik etkinliklerin bütünüdür (Bulut, 2010: 135; Bulut, 2006: 1).

Ekinci köyler; geçimlerini tarlaya bağlamış olan köylerdir. Bu köylerin arazisi, bahçeci köylere göre daha bol ve geniştir. Bu köylerin geçiminde hayvan da önemli bir yer tuttuğu için hemen her evde birkaç koyun, keçi, inek ve öküz gibi hayvan bulunmaktadır. Bu hayvanların muhafazası ve beslenmesi için ahır, ağıl, samanlık, depo gibi mesken eklentileri inşa edilmektedir (İzbirdir, 1996: 453). Araştırma sahasında örneklem olarak gözlemlediğimiz ve seçtiğimiz meskenlerin birçoğunda bu eklentilerin inşa edildiği belirlenmiştir.

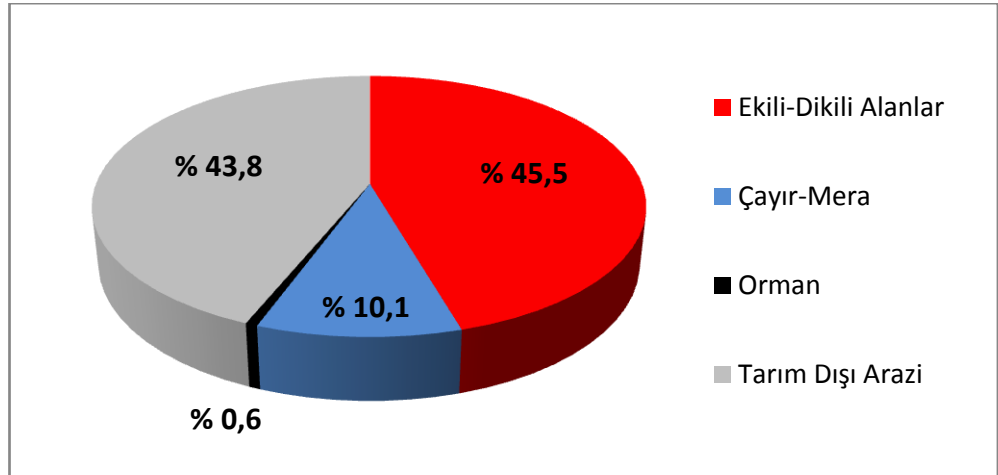
Tarımda makineleşmeyle insan gücüne duyulan gereksinimin azalmıştır. Traktör, patoz, döver-biçer, sökme-ilaçlama-gübreleme makineleri gibi tarım araçlarının ortaya çıkması; kırsal kesimde ailelerin çok çocuk sahibi olma, onların işgücünden yararlanma ve onlarla birlikte yaşama zorunluluğu ortadan kaldırmıştır. Aynı zamanda, artan iş gücü fazlalığıyla birlikte köylerin boşalması, köylerde büyük aile tipinin azalmasına neden olmuştur. Bu durum, kırsal kesimde oturlan konut sayısını ve yapılan konutların büyüklük ve oda sayısını etkilemiştir.

Araştırma sahasında yer alan yerleşmelerin arazi kullanım durumlarına baktığımızda, tarla alanları ilk sırada yer almaktadır. Diğer bir ifadeyle; toplam arazinin %45,5'i ekili dikili alanlar, %43,8'i tarım dışı arazi ve kalan %10,7'si ise orman ve mera arazisidir (Tablo 3.23, Şekil 3.16). Tarla alanlarının fazla olması, araştırma sahasının bir ova tabanı olması ile izah edilebilir.

Tablo 3.23. Yerleşmelerin Arazi Kullanım Durumu (ha) (2012).

Yerleşmeler	Ekili Dikili Alanlar				Orman	Çayır-Mera	Tarım Dışı Arazi	Toplam
	Tarla	Bağ	Meyve	Sebze				
Ağcaşar	21.521	50	60	480	-	1.751	18.768	42.450
Alay	28.365	-	100	820	-	513	17.746	47.544
Bağlama	30.320	-	60	120	-	9.968	10.835	51.303
Çavdarlı	17.130	-	190	20	-	4.224	16.971	38.535
Derinkuyu	41.392	658	61	6.142	-	24.069	2.325	74.647
Hasaköy	19.448	-	20	0	-	2.028	18.425	39.921
Kayırlı	12.952	706	140	640	600	2.213	3.749	21.000
Kiledere	44.296	-	30	310	-	138	1.837	46.611
Konaklı	77.735	-	0	70	-	23.200	29.078	130.083
Kömürcü	5.910	-	0	0	6.500	7.784	74.464	94.658
Kuyutatlar	7.118	120	3	1.461	-	6.446	72.552	87.700
Ovacık	40.880	-	4.990	440	-	76	32.228	78.614
Suvermez	12.819	215	14	2.347	-	8.367	92.748	116.510
Tırhan	6.095	-	0	0	-	17	4.733	10.845
Yazıhüyük	11.665	239	7	4.060	-	1.881	15.026	32.878
Yeşilgölcük	70.518	-	200	230	-	15.921	27.109	113.978
Yıldıztepe (İnli)	37.526	-	30	570	-	4.781	52.664	95.571
Toplam	485.690	1.988	5.905	17.710	7.100	113.377	491.258	1.123.028

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri (Niğde, Derinkuyu).

Şekil 3.16. Arazi Kullanımının Yüzdelik Dağılımı.

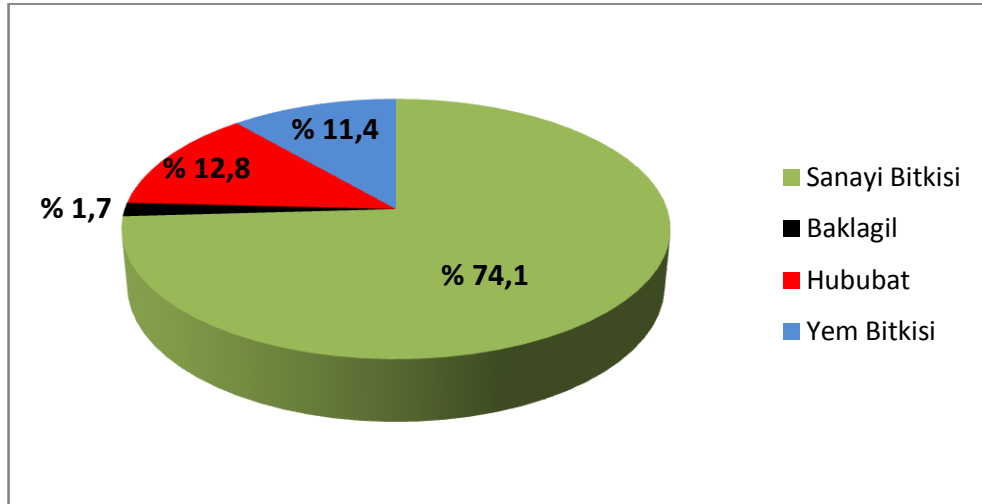
Araştırma sahasında yer alan yerleşmelerin zirai üretim türlerine baktığımızda, en fazla patates üretildiği görülmektedir. Son zamanlarda sulamalı tarıma geçilmesi, ticari bir ürün olan patatesin ekim alanını genişletmiştir. Patatesten sonra en fazla üretilen

zirai ürün buğdaydır (Tablo 3.24, Şekil 3.17). Bu iki zirai ürün dışında, arpa, çavdar, yulaf, fasulye, yonca ve mısır ekimi yapılan diğer ürünlerdir.

Tablo 3.24. Yerleşmelerde Yetiştirilen Ürünlerin Üretim Miktarları (2012).

Yerleşmeler	Hububat				Baklagiller	Sanayi Bitkisi		Yem Bitkisi	
	Buğday	Arpa	Çavdar	Yulaf	Fasulye	Patates	Şekerpancarı	Mısır	Yonca
Ağcaşar	1395	320	150	86	1296	31500	-	1250	2580
Alay	1617	410	25	-	139	68472	-	4250	3010
Bağlama	3975	712	1090	148	20	15300	-	2000	1505
Çavdarlı	1575	562	26	97	342	12564	-	1250	2150
Derinkuyu	3759	-	1770	422	5256	24568	-	1508	552
Hasaköy	2097	350	-	59	-	28890	-	5550	7375
Kayırlı	1605	67	162	55	7	10872	-	-	323
Kiledere	4677	837	166	15	127	81072	-	325	1075
Konaklı	13733	2155	250	21	40	56700	-	6250	1656
Kömürcü	921	271	52	15	-	-	-	-	-
Kuyutatlar	1516	-	63	14	52	5844	-	229	38
Ovacık	7125	133	70	314	1831	10836	11804	9000	1570
Suvermez	2755	-	44	73	754	9388	-	558	16
Tırhan	768	31	6	-	5	10080	-	425	1398
Yazıhüyük	2029	-	219	18	749	16240	-	229	38
Yeşilgölcük	11475	1507	210	105	429	65340	-	6050	8600
Yıldıztepe	7395	143	20	46	20	16740	-	850	1548
Toplam	68417	7498	4323	1488	11067	464136	11804	39724	33434

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri (Niğde, Derinkuyu).

Şekil 3.17. Yetiştirilen Ürünlerin Yüzdelik Dağılımı.

3.2. HAYVANCILIK-MESKEN İLİŞKİSİ

Hayvancılık, evcil hayvanların meralarda ve kapalı ortamlarda beslenmesi, çoğaltılması ve pazarlanması faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır (Bulut, 2010: 183;

Bulut, 2006: 188). Açık mera arazisinin olmaması ya da kısıtlı olması durumunda hayvancılık, yılın büyük bir çoğunluğunda “*besicilik*” şeklinde yürütülmektedir.

Ova köyleri, tahıl tarımına en müsait araziler olduğu için, ova üzerine yerleşmiş olan bu köylerin ekonomik faaliyetleri aşağı yukarı tarım üzerinde toplanmaktadır. Ancak bu ziraatçı köyler hayvancılık faaliyetlerinden ayrı tutulamaz. Nitekim arazinin nadasa ayrılan kısmında ve hasat sonrası ürün saplarının hayvan otlatılmasına, tarım ile birlikte hayvancılık faaliyetinin de yapılmasına imkân vermektedir (Tunçdilek, 1958: 93). Tarımın yanında yapılan bu hayvancılık faaliyetleri, ev ve eklentileri üzerinde etkili olmaktadır. Nitekim ev ve eklentilerinin ihtiyaçlara göre doğduğu düşünüldüğünde, bu ekonomik faaliyetlerin meskenler üzerinde etkili olduğu rahatlıkla söylenebilir. Evin alt katının ahır, samanlık; üst katının oturma yeri olarak inşa edilmesi ya da evin bitişiğinde ahır, samanlık gibi eklentilerin yapılması hayvancılık faaliyetlerin mesken ve mesken şekilleri üzerindeki etkisini göstermektedir.

İç Anadolu Bölgesi’nin geniş nadas alanı, iklimik şartlar ve üretim miktarlarında yıldan yıla görülen dalgalanmalar insanları bu bölgede ister istemez hayvancılığa sürüklemiştir. Ziraî ürünün düşük olduğu yıllarda hayvan üretimi ve hayvan satışından gelen kazanç köylünün o yıl içerisinde geçimini sağlamasına imkân vermektedir (Tunçdilek, 1958: 94). Araştırma sahasında da sadece tarımla uğraşan yerleşmelerden ziyade hayvancılık ve ziraati birlikte yapan yerleşmeler bulunmaktadır. Nitekim Tablo 3.25’de görüldüğü gibi, yerleşmelerde önemli sayıda hayvan varlığı dikkati çekmektedir.

Fotoğraf 3.2. Ovada Yapılan Hayvan Otlatma Faaliyetlerinden Görünümler.

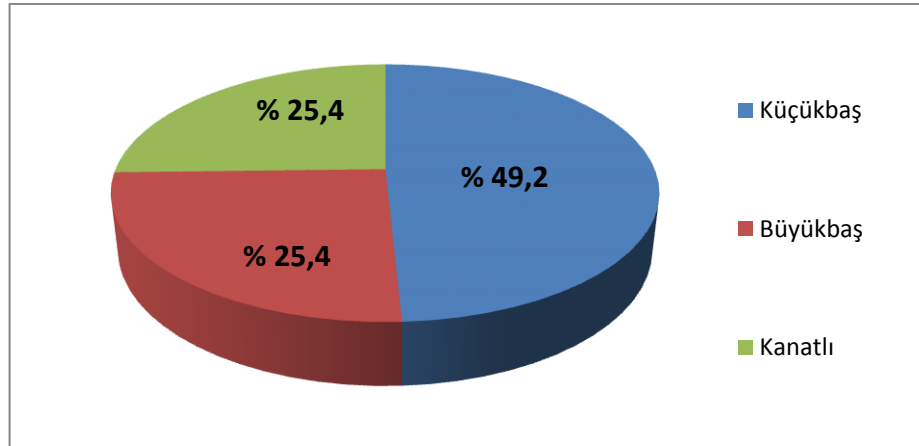
Araştırma sahasında yer alan yerleşmelerin hayvan sayılarına baktığımızda, 74611 küçükbaş, 38622 büyükbaş ve 38500 de kanatlı hayvan bulunmaktadır. Diğer bir

ifadeyle, toplam hayvan varlığının %49,2'sini küçükbaş, %25,4'ünü büyükbaş, %25,4'ünü ise kanatlı hayvanlar oluşturmaktadır (Tablo 3.25, Şekil 3.18).

Tablo 3.25. Yerleşmelerde Yetiştirilen Hayvanlarının Türlerine Göre Sayısı (2012).

Yerleşmeler	Küçükbaş Hayvan			Büyükbaş Hayvan			Kanatlı Hayvan		
	Koyun	Keçi	Toplam	Sığır	Manda	Toplam	Tavuk	Diğer	Toplam
Ağcaşar	2.849	78	2927	2100	-	2100	2200	885	3085
Alay	283	45	328	4610	-	4610	2200	545	2745
Bağlama	9189	352	9541	2453	-	2453	1500	380	1880
Çavdarlı	2386	162	2548	1252	-	1252	1350	140	1490
Derinkuyu	944	67	1011	7047	-	7047	2100	550	2650
Hasaköy	1741	33	1774	1324	-	1324	1600	300	1900
Kayırlı	3418	1073	4491	591	-	591	2100	250	2350
Kiledere	2275	74	2349	2011	-	2011	2200	750	2950
Konaklı	11521	177	11698	3768	-	3768	2520	520	3040
Kömürcü	1363	124	1487	352	-	352	1000	275	1275
Kuyutatlar	4529	341	4870	622	-	622	750	90	840
Ovacık	190	-	190	2550	-	2550	450	175	625
Suvermez	2400	233	2633	1033	-	1033	860	130	990
Tırhan	190	-	190	245	-	245	400	250	650
Yazıhüyük	2378	64	2442	1960	-	1960	980	200	1180
Yeşilgölcük	22079	206	22285	4712	-	4712	5200	875	6075
Yıldıztepe	3829	18	3847	1992	-	1992	4400	375	4775
Toplam	71564	3047	74611	38622	-	38622	31810	6690	38500

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri (Niğde, Derinkuyu).

Şekil 3.18. Hayvan Sayılarının Yüzdelik Dağılımı.

Küçükbaş hayvanlar arasında koyun, büyükbaşlarda sığır, kanatlı hayvanlarda ise tavuk en fazla yetiştirilen türlerdir (Tablo 3.25, Şekil 3.18). Büyükbaş hayvanların sayı ve oranca az olmasında; arazinin büyük oranda tarıma ayrılmış olması, hayvancılıktan ziyade tarımsal faaliyetlerin ilk sırada gelmesi etkilidir (Fotoğraf 3.2). Diğer bir ifadeyle, ovanın arazi varlığında ekili-dikili alanların çayır-mera alanlarına göre geniş

yer tutması, yetiştirilen hayvan sayısını etkilemiş, hayvancılık faaliyetini ikinci plana itmiştir.

3.3. SANAYİ VE TİCARET-MESKEN İLİŞKİSİ

Sanayi ve ticaret; tarım ve hayvancılık gibi ekonomik bir faaliyet olup, mesken ve mesken tipleri üzerinde bir etkiye sahiptir. Nitekim sanayi ve ticaretten elde edilen kazanç, oturlan meskenlerin standartlarını belirlemektedir. Başka bir deyişle; sanayi ve ticaretle uğraşan ailelerin ekonomik seviyelerinde görülen iyileşme, evlerin iç ve dış mimarisine yansımaktadır. Kat sayısında fazlalık, geniş ve büyük odalar, betonarme konutlar, ailenin ekonomik seviyesinin meskenler üzerindeki bir yansıması olarak görülebilir.

Araştırma sahasında ticaretle uğraşan aileler Derinkuyu ve Yeşilgölcük Kasabası'nda yer almaktadır. Ancak bu ailelerin büyük bir kısmı, ticaret dışında tarım ve hayvancılıkla da uğraştığı için fonksiyonel olarak kesin bir ayırım yapmak güçtür.

3.4. ULAŞIM-MESKEN İLİŞKİSİ

Genel anlamda ulaşım; insanın kendisinin, üretmiş olduğu mal ve hizmetlerin, bilgisinin ve sermayesinin bir yerden başka bir yere aktarılması (Tümertekin,1987:1); başka bir ifadeyle, bir yarar sağlamak üzere insanın veya onun ürettiği eşyanın çeşitli ulaşım araçları ile bölge, ülke, kıta olmak üzere ekonomik, hızlı ve güvenli olarak yer değiştirmesi şeklinde ifade edilebilir (Taşlıgil, 1999: 1).

Bir ülkede ya da bölgede ulaşım; ekonomik, toplumsal hatta siyasal durumlara bağlı olarak farklı bir gelişim ve değişim seyri izlemektedir (Tümertekin vd., 2007: 503). Nitekim ülkemizde ulaşım alanında iyileştirmeler sadece; Cumhuriyetin ilk yıllarında, 1950'lerde ve 2000 sonrasında olmuştur.

Ulaşım imkânlarındaki gelişmeler, çok uzak mesafelerden getirilen yapı malzemelerinin konut yapımında kullanılmasına imkân vermektedir. İnsan doğaya hâkim olduğu nispette onun etkisinden sıyrılmaktadır. Günümüzde inşaat malzemelerini istediği yere nakledebilen insan; taşın bulunmadığı yerde taş mesken, ormanın bulunmadığı yerde ahşap mesken, ıssız bir sahada ise betonarme bir ev inşa edebilmektedir (Tanoğlu, 1969: 217)". Nitekim ulaşım imkânlarının her köye ulaşabilecek kadar gelişmesi, insanların mesken yapımındaki geleneksel yapı

malzemesine olan bağılılığını azaltmıştır. Ancak ulaşım imkânları ne kadar gelişirse gelişsin ya da kırsal yerleşmeler modern yapı malzemelerine ulaşabilmek için şehirlere ne kadar yakın olursa olsun, ailenin ekonomik durumu yapı malzemesinin seçiminde temel etken olmaktadır.

Araştırma alanının topografik olarak ulaşım elverişli olması ve Niğde-Nevşehir-Kayseri karayolu güzergâhları üzerinde olması nedeniyle hazır beton, kireç, demir, çimento, kiremit, briket ve tuğla gibi modern yapı malzemeleri kolayca getirilmektedir. Ayrıca ulaşımın gelişmiş olması, çevre yerleşmelerde yer alan taş ocaklarında (Değirmenli, Kiltape, Uluğağaç) kırılan taşların mesken inşasında kullanılmasına imkân vermektedir.

Araştırma sahası içerisindeki Niğde İli'ne bağlı yerleşmelerden ve Derinkuyu İlçe Merkezi'nden Niğde şehrine günlük otobüs seferi düzenlenmektedir. Derinkuyu İlçe Merkezi'ne bağlı köyler, ihtiyaçlarını Derinkuyu Kasabası'sından karşılamaktadır.

Kırsal kesimden şehirle olan gidiş gelişler, sadece bir alışverişten ibaret olmayıp aynı zamanda kültürel teması da güçlendirmekte; şehrin mimari dokusu ve diğer alışkanlıkları zamanla kır hayatına aksetmektedir. Bu nedenle, ulaşım imkânlarında görülen gelişmeleri sadece yapı malzemelerinin kırsal kesime getirilmesi şeklinde görmek olaya yüzeysel yaklaşmak olacaktır. Nitekim insanın hareketli bir varlık olması, şehir hayatı ile kültürel bir temasta bulunması, farklı şehirlere göç etmiş akrabalarını evlerinde ziyaret etmesi, şehir konutlarında görülen iyileşmenin örnek alınarak kırsal konutlara taşınmasına neden olmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGU VE YORUMLAR

4.1. MESKEN

Daha önceleri Türkçe “ev” kelimesinin yerine kullanılan “*mesken*” sözcüğü, dilimize Arapça’dan; aynı anlamda kullanılan “*hane*” kelimesi ise dilimize Farsça’dan geçmiştir. Günümüzde ise, “*mesken*” ve “*hane*” kelimelerinin yerini “konut” ve “ev” kelimesi almıştır (İzbirak, 1992: 239; İzbirak, 1996: 519).

Yerleşme coğrafyasının önemli çalışma alanlarından birisi olan konut; yapı malzemesi, şekil ve plan bakımından mekândan mekâna değişiklik göstermesi nedeniyle coğrafyanın ilgi alanını oluşturmakta ve bu değişim açıklanmaya çalışılmaktadır. Çevreye ve kültüre göre biçimlenen, modern çağın popüler yenilikleri karşısında sürekli gerileyen ve yok olan geleneksel konutlar, maddi kültürün en iyi yansıması olduğu için de incelemeye değerdir (Köse, 2005, 160).

Meskenlerin mimari özelliklerinden inşa tarzına, kullanılan malzemeden planlarına kadar pek çok husus hakkında coğrafi yaklaşımlarda bulunmak mümkündür (Özgür, 2010: 68). Ancak her mesken, coğrafyayı aynı derecede ilgilendirmemektedir. Meskenlerin yapı malzemesi, şekli ve muhtelif kısımlarının belirli bir formda içinde bulunduğu coğrafi şartların etkisini taşıdığı ve bu etkiyi aksettirdiği nispette coğrafi bir anlam taşımaktadır. Nitekim çevre şartlarından bağımsız olan büyük şehir evlerinin coğrafi manaları azdır. Coğrafi çevreye en iyi uyan ve bulundukları çevrenin etkisini taşıyan evler genellikle köy ve kasaba evleridir (Tanoğlu, 1969: 214).

Coğrafyada mesken; en basit avcı, balıkçı veya bekçi kulübesinden kentlerin en mükemmel ev ve apartmanlarına varıncaya kadar çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle, asıl evden başka, otel, cami, kilise, fabrika, atölye, resmi bina, ticarethane, ambar, samanlık, ahır gibi çeşitli amaçlara hizmet eden yapılar da mesken içerisine girmektedir (Tanoğlu, 1969: 212-234). Ayrıca en ilkel bir rüzgârlık, çardak, mağara, çadır veya basit bir kulübe, çiftlikya da bir gökdelen de bu meskenler içerisine girmektedir (Tolun-Denker, 1977: 59). Bunlar içerisinde en yaygını olan evler, içerisinde bir “*aile ocağı*” kurulabilen mekânlardır. Diğer bir ifadeyle, “*aile*” dediğimiz toplumu barındıran bir yer olmaktadır (İzbirak, 1992: 125).

Soğuk, sıcak, yağmur, kar gibi hava olaylarının etkilerinden korunmak; hayvan ve diğer insanlardan gelebilecek tehlikelere karşı can ve malı emniyete almak, doğal ya da yapay bir sığınakta yemek yemek, dinlenmek ve bilhassa uyumak evlerin oluşturulmasında öne çıkan temel amaçları oluşturmaktadır (Tanoğlu, 1969: 211). Yapı olarak “ev” denildiği zaman ise; duvarları, çatısı, tavanı, döşemesi bulunan, yatacak yeri, yemek yapılacak yeri olan binadır (İzbirdir, 1992: 125). Tüm bu açıklamaları bütünleyecek olursak, ev; insanın fizyolojik, sosyolojik, estetik ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı bir yapıdır (Karpuz, 1993: 1).

Mesken; yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, insanları dışarıdan gelebilecek tehlikelerden korumak, değişik atmosfer faktörlerin etkisinden uzak tutmak, üreyebilmek, çocuklarını emniyet içerisinde büyütebilmek, dinlenmek, uyumak; yiyecek, içecek ve giyecek maddelerinin emin bir yerde muhafaza etmek için yapılmış bir tesistir (Tunçdilek, 1971: 33). Ancak fiziksel anlamda bir barınağın ötesinde; sosyo-kültürel açıdan da konut önemli anlamlar taşımaktadır. Nitekim konut; kültürden kültüre, yöreden yöreye farklılıklar gösteren, birçok aktivite, gereksinim ve insan ilişkilerini ifade eden çok yönlü bir sistemdir (Zorlu vd., 2010: 189-190). Bu bakımdan konut; ait olduğu kültür ya da etnik grubun özelliklerini, yaşam biçimlerini, davranış kurallarını, çevresel tercihlerini, zaman ve mekan taksonomilerini yansıtırken, öte yandan kullanıcının özüyle ilgili imgelerini, kendini kanıtlama ve donatımı ile bireyin kişilik ve ayrıcalığını yansıtan bir olgudur (Gür, 2000: 11; Zorlu vd., 2010: 189-190).

Yapılan kazılar ve araştırmalar, insanın ilk mimari faaliyet olarak kendisine ev yapmaya giriştiğini ortaya koymuştur. Yontma taş çağında başlayan bu gelişme, daha sonra kerpicin bulunmasıyla büyük köy yerleşmelerinin kurulmasına yol açmıştır (Karpuz, 1993: 1). İnsanların ilk mimari faaliyet olarak ev yapmasında, fiziksel ve sosyo-kültürel zorunluluklar etkili olmuştur. Bu zorunluluklar; yeme, uyuma, üreme, yıkanma, dinlenme gibi temel gereksinimler; aile, kadının yeri ve mahremiyete duyulan ihtiyaç ve sosyal ilişkiler (aile içi-akraba-komşu ilişkileri, bayram, düğün, ziyaretleri, cenaze taziye vb) olarak ifade edilebilir (Rapoport, 1969; Zeybeklioğlu, 2005: 63).

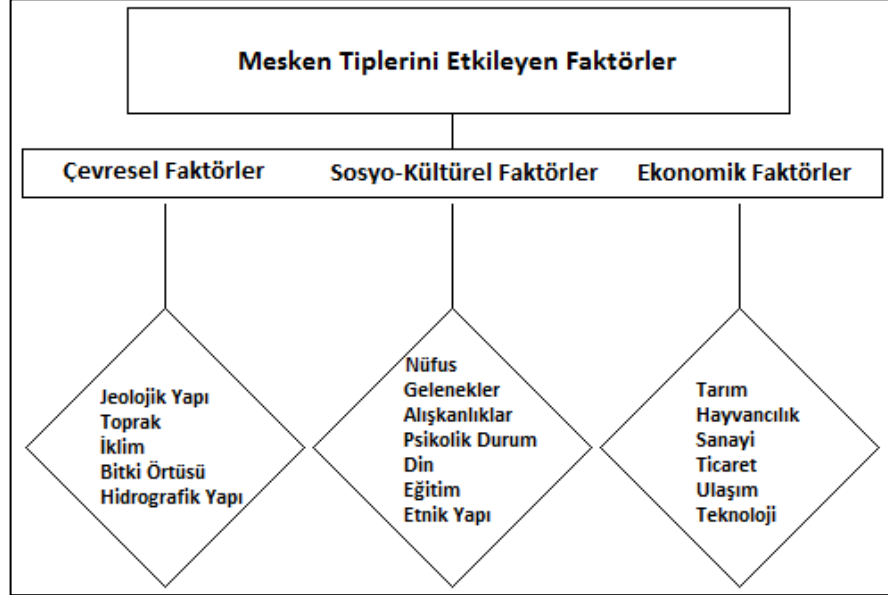
Ev geçici bir olaydır. Köy meskenlerinden ziyade büyük şehirlerde rastladığımız en eski evlerin bile ilk yapılış tarihi nihayetinde birkaç yüzyılı geçmemektedir. Diğer bir deyişle, meskenler insanlar gibi kısa ömürlü, geçici olaylardır. Evler, yapıldıktan bir müddet sonra eskidiğinden yıkılıp yerlerine yenileri yapılmaktadır (Tanoğlu, 1969:

214). Yıkılan ve yerini bir başka eve bırakan bu eski meskenler; ekonomik ve toplumsal etkiler, gelenek ve görenekler, yapıldığı malzeme gibi çağın yenilik ve teknik şartlarına uyumuş bulunma ve günün ihtiyaçlarına cevap verebilme gibi gelişmeler kazanmaktadır (İzıdırak, 1996: 590).

İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan kır yerleşmelerini meydana getiren konutlar, yerleşme yeri olarak seçilen alanın düz ve geniş olmasından dolayı genelde evler tek katlı olup, geniş oturma alanı içinde yer almaktadır. Ayrıca ev eklentileri de geniş avlu içerisinde ayrı bölümlerde yer almaktadır (Özden, 1988: 295). Araştırma sahasının da bir ova tabanı olması, meskenlerin geniş avlulu olmasında, eklentilerin evin uzağında olmasında etkili olmuştur.

4.2. MESKEN TİPLERİ

İklim, topografya, bitki örtüsü, yakın çevrede var olan malzeme vb. özellikler geleneksel konutların biçimlenmesinde son derece etkili çevresel faktörlerdir (Zorlu vd., 2010: 190). Nitekim meskenler, yapıldıkları yerin topografya durumuna uymakta ve şartlara göre çeşitli şekiller almaktadır (Tanoğlu, 1969: 216); (Şekil 4.19).

Şekil 4.19. Mesken Şekillerini Etkileyen Faktörler.

Mesken şekillerinde; çevrenin tüm çevresel etkilerinin yanında insanın gelenek ve görenekleri, alışkanlıkları, istek ve eğilimleri ve karpisleri gibi beşeri etkilerin meskenler üzerinde açık bir etkisi görülmektedir. Diğer bir deyişle, insan çevresinde

bulduğu aynı yapı malzemesini her yerde aynı şekilde işlemediğinden, mesken tipleri beşeri nedenlerden dolayı çeşitli şekiller alabilmektedir (Tanoğlu, 1969: 216; Tolun-Denker, 1977: 62). Toplumsal yapı, dünya görüşü, inanç, kültürel değer ve normlar; mesken tipleri üzerindeki bu beşeri belirleyicilerdir. Konutu kullanan ailenin büyüklüğü, sosyo-ekonomik statüsü, dünya görüşü, yaşam biçimi, konutun örgütlenişini etkileyen sosyal belirleyiciler olarak sıralanabilir (Zorlu vd., 2010: 190).

Kırsal kesimde kültürel peyzaj, büyük ölçüde o yerin sakinlerinin bir eseridir. Bu küçük insan grubunun iç organizasyonu, iskânın nasıl, ne zaman ve nerede yer alacağını tayin edebilmektedir (Hutteroth, 1971: 55-56). Nitekim meskenin biçimini ortaya koyan başlıca etken, “evden yararlanma tarzı”dır. Meskenin kullanım şekli ve ihtiyaçları karşılama durumu, evlerin şekillerini etkilemektedir. Nitekim meyveci, bahçeci, ekinci, hayvancı ve ormancı köylerin konut mimarileri birbirinden farklılık göstermesinde yapılan ekonomik uğraş etkilidir (İzbırak, 1996: 590).

“*Halk mimarisi*”; çevrenin sunduğu malzeme yanında, bulunduğu çağın teknik ve bilgi birikimini, toplumun yaşam tarzını, inanış ve gelenekleri, üretim ve tüketim biçimlerini en yalın biçimde ortaya koyan kültürel bir olgudur (Davulcu, 2009: 688). Bu nedenle, ev ve evin eklentileri (ahır, samanlık, ambar vb) her ailenin sosyo-ekonomik yapısına göre çok değişik biçimlerde olabilmektedir. Meskenin biçim değişikliğini, o iskan çekirdeğinde yaşayan insanların gelenek ve görenekleri, ekonomik faaliyetleri, maddi durumları ve bulundukları bölgenin coğrafi tabiatı ortaya koymaktadır (Tunçdilek, 1971: 34). Sonuç olarak denilebilir ki; mesken tiplerinin incelenmesi ve sınıflandırılması; ekonomi, teknoloji ve iklim gibi değerlerin analizine bağlıdır. Bu nedenle hem fiziksel hem de sosyo-kültürel bakış açıları da göz önünde bulundurulmalıdır (Rapoport, 1969; Zeybekoğlu, 2005: 7). Başka bir ifadeyle, jeolojik yapı, bitki, relief, yükselti, iklim; insan sayısı, eğitim, örf, adet ve alışkanlıklar; tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret ve ulaşım gibi birçok etmen mesken ve eklentilerini yapı ve şekil bakımından etkilediği için, tüm faktörler dikkate alınmalıdır.

Türkiye’deki geleneksel meskenlerin tasarımında çevresel etkiler önemli rol oynamış ve doğayla daha uyumlu bir hale gelmiştir. Bu nedenle, çevre üzerinde olumsuz etkileri çok azdır ve ekolojik özellikler taşımaktadır (Esin vd., 2010: 114). Marmara Bölgesi’nin Trakya Bölümü’nde günümüze kadar ulaşmış geleneksel yapı

örneklerinden ahşap meskenler, Yıldız Dağları'nın orman bölgelerinde görülürken; taş yapılı meskenlerin dağ eteklerinde yer alan yerleşmelerde; kerpiç meskenlerin ise ova köylerinde (Esin vd., 2010: 114) görülmesi çevresel etkenlerin konut tipleri üzerindeki etkilerine örnek gösterilebilir.

Kırsal yerleşmelerde yer alan konutları bazı ortak özelliklerine göre gruplandırmak mümkündür. Örneğin, kırsal konutlar, fonksiyon özelliklerine göre gruplandırılırsa, büyük bir yeksanlık dikkati çeker. Gerçekten de kırsal konutların büyük bir çoğunluğunun aile konutları ve eklentileri oluşturmaktadır (Özav, 2002: 34).

Araştırma sahası bir ova alanı olmasına rağmen, mesken tipleri bakımından çeşitliliğin görüldüğü bir yerdir. Sahada yer alan meskenler; yapı malzemelerine, kat sayısına, iç ve dış mimariye göre gruplandırılmıştır. Ayrıca evlerin eklentilerinin yanında; okul, cami, kilise, dükkân gibi diğer meskenler de bir başlık altında toplanarak kendi içerisinde incelenmiştir.

4.2.1. Yapı Malzemesine Göre Meskenler

Mesken ve mesken şekilleri, sadece coğrafyanın değil; aynı zamanda arkeoloji, etnografya, sosyoloji, mimarlık, mühendislik gibi diğer disiplinlerin de çalışma alanları içerisine girmektedir. Çevreden sağlanan yapı malzemelerinin evin yapısı üzerindeki etkisi ve çevre şartlarına uyum sağlamak için meskenlere verilen şekiller evin şeklinde coğrafyayı ilgilendiren hususları oluşturmaktadır (Tanoğlu, 1969: 215).

Meskenlerin inşa edilmesinde ve belirli bir form almasında jeolojik özellikler, toprak, bitki örtüsü ve iklim gibi fiziki faktörler ve bunların inşasında kullanılacak insanların sosyal yapısı, zevki, görgüsü ve ekonomisinin de büyük payı vardır. Fakat her şeyden evvel, meskenlere karakter verdiren şey, yakın çevrede bulunan bol ve ucuz inşa malzemeleri olmaktadır (Tunçdilek, 1967; Avcı, 1986: 47). Diğer bir ifadeyle, meskenler üzerinde en büyük etkiyi iklim ve yakın çevreden temin edilen yapı malzemesi yapmaktadır (Tanoğlu, 1969: 221). Nitekim ulaşım şartlarının bugüne göre daha zor olduğu geçmiş dönemlerde yakın çevredeki malzemeler büyük önem taşımaktaydı (Özgür, 2010: 69). Bu nedenle; iklim gibi, yapı malzemeleri de ev mimarisinin yönlendirici bir unsur olmaktadır (Karpuz, 1993: 1). Ancak kır yerleşmelerinde oturan ailelerin sosyal ve ekonomik açıdan giderek gelişmeleri,

kullanılan yapı malzemelerinde çevrenin etkisinin giderek azalmasına neden olmaktadır (Özav, 2002: 32-33).

Mesken yapı malzemeleri, *organik* ve *inorganik* olarak iki gruba ayrılabilir. Diğer bir ifadeyle; *mineralli yapı malzemesi* ve *biyolojik yapı malzemesi* olarak iki grupta toplanabilir. Toprak, kil, balçık, taş, tuğla, briket inorganik; tahta, kalas, direk, hezen, ot, saman, saz-kamış gibi yapı gereçleri ise organik türleri oluşturmaktadır (Tolun-Denker, 1977: 70; Doğanay, 1997: 321).

Araştırma sahasında yer alan meskenlerde çeşitli yapı malzemelerinde inşa edilmiş toplam 13022 konut bulunmaktadır (Tablo 4.26). Bu konutların %31,6'sı briket, %51,3'ü taş, %11,4'ü kerpiç ve kalan %5,7'si ise tuğla yapı malzemeli olarak inşa edilmiştir (Şekil 4.20). Meskenlerin yapı malzemelerinde görülen çeşitlilik ve kullanım oranlarında görülen bu farklılık, ailelerin ekonomik gelir seviyesi, yakın çevrede var olan yapı gereçlerinin miktarı ve geçmişten gelen alışkanlıklar gibi çok yönlü bir özellik göstermektedir.

Tablo 4.26. Yapı Malzemesi Göre Meskenlerin Durumu(2013).

Yerleşmeler	Kerpiç	Taş	Briket	Tuğla	Toplam
Ağcaşar	132	50	-	3	185
Alay	334	141	190	95	760
Bağlama	496	248	70	12	826
Çavdarlı	-	180	250	20	450
Derinkuyu	-	100	2000	75	2175
Hasaköy	140	40	10	-	190
Yıldıztepe (İnli)	-	750	322	-	1072
Kayırlı	-	285	50	15	350
Kiledere	97	388	485	97	1067
Konaklı	-	2000	250	250	2500
Kömürcü	-	171	40	2	213
Kuyutatlar	2	350	128	20	500
Ovacık	-	200	50	50	300
Suvermez	-	759	150	40	949
Tırhan	33	33	-	-	66
Yazlıhüyük	65	104	50	-	219
Yeşilgölcük	180	840	90	90	1200
Toplam	1479	6639	4135	769	13022

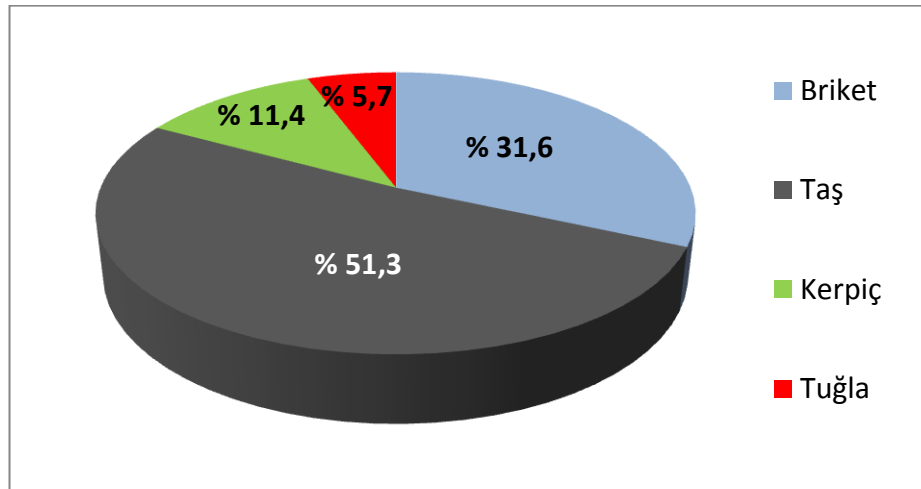
Kaynak: Yerel Belediyeler, Muhtarlar ve Arazi Çalışma Tespitleri.

Sahanın litolojik yapısına bağılı olarak, taşın yakın çevreden kolaylıkla elde edilebilir olması meskenlerde taşın kullanılmasına imkan vermektedir (Avcı, 1986: 47). Nitekim araştırma alanında taş meskenlerin, yapı malzemesi bakımından ilk sırada gelmesinde, ova kenarında yer alan taş ocakları ve volkanik kütlelerin varlığı etkili olmuştur (Şekil 4.20).

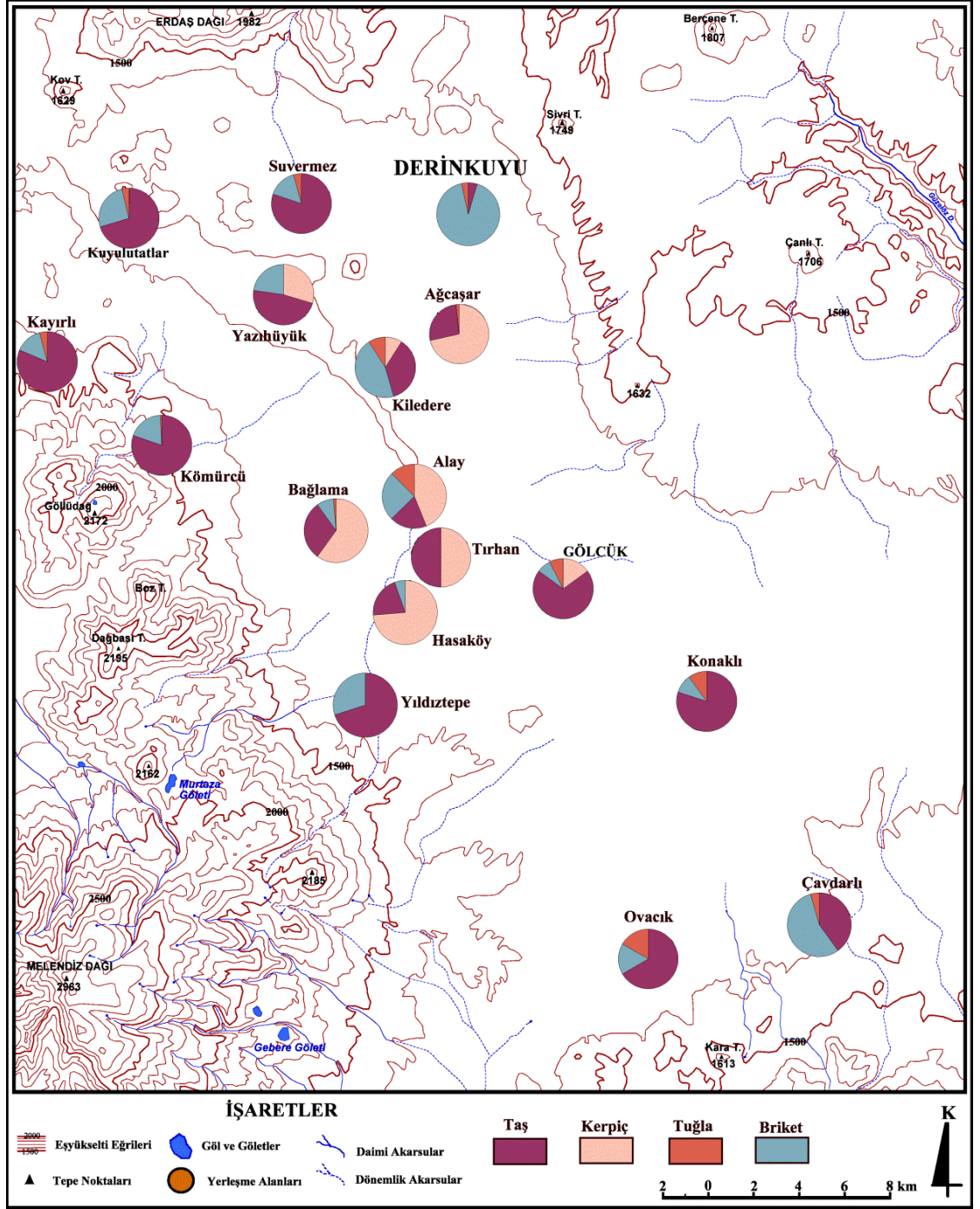
Değirmenli yerleşmesinde yer alan taş ocağında kırılıp belirli bir şekil verilen kil taşlar, araştırma sahasında yer alan Çavdarlı yerleşmesi meskenlerinde ve avlu duvarlarında yoğun olarak kullanılmaktadır. Benzer şekilde, Ovacık yerleşmesinin güneydoğusunda yer alan Uluğaç yerleşmesi taş ocağından elde edilen benzer taşlar Ovacık'ta mesken inşasında ve avlu duvarında kullanılmaktadır (Fotoğraf 4.21). Derinkuyu yakın çevresinde yer alan Kiltape taş ocağından elde edilen taşlar ise, Derinkuyu yerleşmesi meskenlerinde kullanılmaktadır (Fotoğraf 4.5).

Araştırma sahasının batısında yer alan Melendiz dağı ve Göllüdağ volkanik kütlelerinin erüpsüyonları sırasında çevreye yaydıkları ignimbiritler, ovanın batı kenarında yer alan yerleşmelerin meskenlerinde yapı malzemesi olarak kullanılmıştır (Şekil 4.21). Yuvarlaksı şekilleri olan bu taşlar, yığma şeklinde üst üste dizilerek mesken ve avlu duvarlarında kullanılmaktadır (Fotoğraf 4.58). Taşıyıcı iskeleti (kolon, direk vb) olmadan yapılan bu yığma meskenler, deprem gibi doğa olaylarına karşı dirençsiz bir özellik göstermektedir.

Taş malzemedan sonra, en fazla kullanılan yapı malzemesinin briketin olmasında, tuğla ve taşa göre briketin ucuz olması etkilidir(Şekil 4.20).

Şekil 4.20. Yapı Malzemesine Göre Meskenlerin Yüzdelik Dağılımı.

Şekil 4.21. Yapı Malzemesine Göre Yoğunluk Kazanan Meskenlerin Dağılışı.

Toplam mesken sayısı içerisinde kerpiç meskenlerin %11,4'lük bir oranda kalmasında; kerpiç evlerin ömrünün kısa olması, yeni neslin bu evlerde oturma tercihinin değişmesi, yapılan meskenlerde diğer yapı malzemelerinin kullanılması etkilidir. Kırmızı tuğlanın brikete göre pahalı olması, kullanım oranını düşürmüştür

(Şekil 4.20). Bu durum, yapı malzemesi seçimi ile ailenin ekonomik seviyesi arasında doğru orantı olduğunu göstermektedir.

4.2.1.1. Geleneksel Meskenler

Kır konutları coğrafi çevrenin etkisini daha fazla yansıtmaktadır. Bu nedenle, kır konutları çevreye uyum sağladığı oranda coğrafi açıdan önemi artmaktadır (Tanoğlu, 1969: 214).

Kırsal yerleşmelerde kapalı ekonomik sistemin varlığı ve ulaşım olanaklarının kısıtlı oluşu, uzun yıllar yerel yapı malzemelerinin kullanılmasını zorunlu kılmıştır (Kuban, 1990; Akdemir vd., 2010: 130).

Niğde yöresinin geleneksel meskenleri, düz toprak çatılıdır. Bu tip meskenlerin dam denilen üst örtüsü; ağaç direkler ve bunların arası tahta, ağaç dalı, çalı, kamış, ot gibi bitkilerle kapatılmaktadır (Toroğlu, 2006: 79).

4.2.1.1.1. Kerpiç Meskenler

Uygun nitelikte kil ihtiva eden toprağın ot ve saman ile karıştırılıp su ile yoğrulmasıyla meydana getirilen çamurun kalıplanarak güneşte kurutulması sonucu kerpiç elde edilmektedir (Avcı, 1986: 49).Yapılan bu karışım, çamurun birbirine daha iyi bağlanmasını sağlamak için yapılmaktadır (İzbırak, 1996: 591).

Kerpicing kullanımı insanlık tarihi kadar eskidir. “Kerpiç, yapı malzemesi olarak ilk kez aşağı Mezopotamya’da kullanılmıştır. Bugün büyük ekonomik sıkıntı çeken, demir ve çimento gibi yapı malzemesini ithal etmek için döviz sıkıntısı çeken üçüncü dünya ülkelerinde kerpiç kullanılmaktadır (Avcı, 1986: 48)”.

Toprak evlerin yeryüzünde geniş bir alanda görülmesinde; bu evlerin yapımındaki kolaylık ve topraktan başka elverişli yapı malzemelerinin çevreden temin edilememesi etkilidir (Tolun-Denker, 1977: 113). Nitekim toprak, dünyada en fazla kullanılan yapı malzemesidir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi, kil, mil, balçık gibi unsurlar ile bazen de ot, saman ve yaprak karışımı şeklinde toprak meskenler inşa edilmektedir. Genellikle taş ve ahşap malzemenin olmadığı ya da sınırlı olduğu sahalarda toprak evler yörenin karakteristik meskenlerini oluşturmaktadır. Bu evler genel olarak step ve savan sahalarında görülmektedir (Tanoğlu, 1969: 226).

Kerpiçten, evlerin duvarı inşa edilmektedir. Duvarların üzeri ağaç gövdesi (hezen) ile kapatılarak üzerine toprak serilmekte ve bu şekilde düz çatılı kerpiç evler inşa edilmektedir (İzbırak, 1996: 591). Bu yapı malzemeli evler, İç Anadolu kırsal kesiminin yanı sıra, Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Ege ve Marmara bölgelerinde de görülmektedir (Zaman, 2010: 129). Diğer bir ifadeyle; toprak meskenler; Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde görülse de asıl sahası İç Anadolu Bölgesi'dir. Toprak evlerin bu kadar geniş bir sahaya yayılmasında; yakın çevrede topraktan başka yapı malzemesinin bulunmaması, toprak ev yapmanın kolay olması, toprak ev inşasında fazla sanat ve tekniğe ihtiyaç duyulmaması, tamir etmeye ihtiyaç duyulmadan yeni bir toprak meskenin inşa edilebilmesi etkilidir (Tanoğlu, 1969: 227).

İç Anadolu Bölgesi Neolitik Dönem yapı geleneği kerpiç binalar ile başlamaktadır. Nitekim Niğde yöresinde yer alan “*Aşıklı Höyük*”ünün geçmişi, M.Ö. 9000 yılına kadar uzadığı radyokarbon tarihlleme sonuçlarıyla tespit edilmiştir. Bu höyük yerleşmesi, İç Anadolu Bölgesi kerpiç mimarisinin öncüsüdür. Ayrıca “*Çatalhöyük*” yerleşmesi de İç Anadolu'nun en büyük Neolitik yerleşmesi olup, binalarının tamamı kerpiçten yapılmıştır (Özbaşaran vd., 2011: 2-18). Yapılan kazılar ve bu arkeolojik buluntular, kerpiç mesken kültürünün tarihi geçmişinin araştırma sahası ve yakın çevresinde çok eski dönemlere kadar gittiğini göstermektedir. Kerpiç mesken kültürünün tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar gelebilmesinde çevreden ya da babadan görme alışkanlıklarla günümüze taşınması etkilidir.

Kerpiç yapı, 9000 yıldan daha fazla bir süredir kullanılmaktadır. Kerpicingin ses yutucu ve ses kesici bir özelliğinin olması, yangına karşı daha dayanıklı olması, buhar ve nemi emerek rutubeti önlemesi (Işık vd., 1995: 1-12,24), yapımının ve temininin kolay olması (Tolun-Denker, 1977: 113), su ile karıştırıldığında plastikimsi, kurduğunda ise dağılmayan tek parça halinde kalabilmesi (Özbaşaran vd., 2011: 12), yüksek ısı yalıtım özelliği ve kolay temin edilebilmesi, difüzyon yoluyla mekanların hava sirkülasyonunu sağlaması (Beken, 1949; Yüksek vd., 2007), toprak bileşenli olduğu için temas yoluyla insan vücudunda biriken kinetik enerjiyi boşaltması nedeniyle kırsal alanlarda bu tip meskenler yüzyıllardır kullanılmaktadır.

Kerpiç yapı evin ömrünün kısa olması ve sık bakım istemesi, geçirgenliğinin fazla olması ve çabuk bozulması (Işık vd., 1995: 14) kerpicingin yapı malzemesi olarak

olumsuz yanlarını oluşturmaktadır. Ayrıca yer altı taban suyunun yükselmesi sonucu temellerinin nem alması ve depremlere karşı daha zayıf olması bu tip meskenlerin dezavantajını oluşturmaktadır (Zaman, 2010: 129).

Araştırma sahasında 1479 kerpiç mesken bulunmaktadır (Tablo 4.26). Bu sayı, toplam meskenlerin %11,4'ünü oluşturmaktadır (Şekil 4.20). Kerpiç mesken en fazla ova ortasında yer alan Bağlama, Alay, Hasaköy, Yeşilgölcük ve Ağcaşar yerleşmelerinde görülmektedir (Fotoğraf 4.3; 4.69; 4.70). Ova kenarında yer alan Çavdarlı, Yıldıztepe, Kömürcü, Ovacık, Suvermez ve Konaklı yerleşmelerinde ise kerpiç meskenler görülmemektedir (Şekil 4.21). Kerpiç meskenlerin bulunmadığı yerleşmeler, genellikle taşın yakın çevreden elde edilebildiği yerlerdir. Özellikle Yıldıztepe, ve Kömürcü gibi yerleşmelerin volkanitlerin kenarında yer alması, kerpiç yapı malzemesine olan ihtiyacı ortadan kaldırmış, taşın öncelikli olarak kullanılmasına olanak sağlamıştır.

Fotoğraf 4.3. Kerpiç Meskenlerden Görümler.

Çalışma alanında yer alan kerpiç meskenlerin iki katlı olanlarına rastlanılsa da genelde tek katlı olarak inşa edildiği görülmektedir. Pencereler genelde ahşap malzemedan yapılmış olsa da son zamanlarda plastik (pimapen) pencerelerin de takıldığı görülmektedir. Bazı kerpiç meskenlerin dış yüzeyinin sıvanarak beyaz renge

boyanması, yapı malzemesi bakımından bu meskenlerin türünün ayırt edilmesini güçleştirmektedir.

Kerpiçten yapılmış evlerin yıkılarak yerine betonarme evlerin yapıldığı; fakat hala kerpiç yapı malzemeli eklentilerinin ayakta durduğu ve kullanımının devam ettiği görülmektedir (Fotoğraf 4.56).

4.2.1.1.2. Taş Meskenler

Taşın özelliği, getirildiği ya da bulunduğu yerin litolojik özelliğini ortaya koyarken aynı zamanda bu taşın işlenişi ve dizilişindeki estetiklik, o dönemin mimari sanatını ve teknolojik olanaklarını günümüze yansıtmaktadır. Nitekim geçmiş uygarlıkların kültürel tarihini ve ekonomik gelişmişliklerini ortaya koyan maddi kültür kalıntılarından birisi de cami, kilise, manastır, kervansaray ve kale gibi mimari yapılardır.

Eskiden beri mesken inşasında yararlanılan taşın iki kullanımı vardır. Birincisi, taşlara muayyen bir şekil vermek ve kuvvetli harç karıştırılarak taşın kullanılması; diğeri ise, köy meskenlerinde kolaylıkla görülen, ham ve ilkel bir şekilde üst üste taşların konularak kullanılmasıdır (Tanoğlu, 1969: 231). Kesmeye elverişli bu kalıp taşlar, üst üste dizilerek duvar yapılmakta; taşlar arasına ağaç kalaslar uzatılmaktadır (İzbırak, 1996: 592). Ancak her taş, mesken yapımında elverişli olmadığı için, taşın sertlik, yumuşaklık ve dayanıklılık durumu, rengi, kolay işlenebilir (şekil alabilir) oluşu taşın kullanımını etkilemektedir (Tolun-Denker, 1977: 122-123).

Araştırma sahasında kullanılan meskenlerde iki tür taş görülmektedir. Birincisi, arazinin batı kenarında yer alan Melendiz ve Göllüdağ volkanitlerinin erüpsüyonları sırasında çevreye yaydıkları taşlardır. Diğeri ise, yakın çevrede yer alan Kiltape, Değirmenli ve Uluğağ taş ocaklarında kırılarak belirli bir şekil verilen kil taşlardır.

Taş meskenlerin oturulmaya en elverişsiz olanları ise, dere boylarından toplanan iri yuvarlak taşlarla yapılan evlerdir. Böyle yuvarlak taşlarla yapılan evler, depremlere dayanamadıkları için çabuk yıkılmakta, çatıları kolaylıkla çökmektedir (İzbırak, 1996: 593). Araştırma sahasında dere boylarından toplanmış taşlar görülmesi de yuvarlakı volkanik taşların kullanılması meskenler açısından aynı riski doğurmaktadır. Taşıyıcı iskeleti (kolonu) ve çimento olmadan yapılan bu yığma taş meskenler, deprem gibi yer sarsıntıları karşısında güçlü bir direnç göstermediğinden çabucak yıkılabilmektedir.

Fotoğraf 4.4. Taş Meskenlerden Görünümler.

Araştırma sahasında 6639 taş mesken bulunmaktadır (Tablo 4.26). Bu sayı, toplam meskenlerin %51,3'ünü oluşturmaktadır (Şekil 4.20). Konaklı, Suvermez ve Yıldıztepe gibi ova kenarında yer alan yerleşmelerde taş meskenlerin fazla olduğu görülmektedir (Fotoğraf 4.4; 4.71; 4.72).

Fotoğraf 4.5. Nevşehir Taşından Yapılan Meskenlerden Görünümler.

Ova kenarında yer alan yerleşmelerin asıl evin yanında ev eklentileri ve avlu duvarlarında taş kullanılırken, ova ortasında yer alan yerleşmelerin eklentilerinde genellikle kerpicin kullanıldığı görülmektedir.

Kayseri, Nevşehir ve Niğde yöresi mesken duvarlarında, “*yonutaş*” adı verilen ve volkanik küllerin bitişmesinden oluşmuş Nevşehir taşları da kullanılmaktadır. Bu taşlarla 2-3 katlı güzel görünümlü binalar yapılmaktadır (Fotoğraf 4.5; 4,73). Yonutaşından yapılan evlerin esneklik göstermeleri ve sarsıntılara oldukça dayanıklı görünmeleri, yapı malzemesi bakımından önem taşımaktadır. Ancak, bu taşların kullanıldığı meskenlerin temelinde ve yerden bir metre kadar yükseğe olan yerlerinde neme karşı “*cingitaş*” olarak isimlendirilen sert bir taş kullanılmaktadır (İzbirak, 1996: 592-593).

Nevşehir ve çevresinde görülen Nevşehir taşları, kolay işlenebilir olması ve dekoratif özelliklere sahip olması nedeniyle ülkemizin diğer bölgeleri için de alternatif yapı taşı olabilecek bir potansiyele sahiptir. Renk ve mühendislik özellikleri az çok değişken olan Nevşehir taşları, yıllardan beri bölgede cami, külliye, kilise ve bina gibi yapılarda kullanılmaktadır. Yoğunluklarının düşük olması nedeniyle, hafif yapı taşı olarak kullanımı, işlenmesi ve taşınması açısından uygun özellikler göstermektedir (Korkanç, 2007: 58).

Araştırma sahasında Derinkuyu, Suvermez, Kuyutatlar ve Yazıhüyük yerleşmelerinde Nevşehir taşından yapılmış meskenler yoğun olarak görülmektedir. Bu taştan yapılan meskenler, genellikle orta gelir seviyesi üstünde yer alan ailelerde görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, Nevşehir taşı maliyetinin brikete ve tuğlaya göre yüksek olması, düşük gelir seviyesinde olan ailelerin meskenlerinde kullanmasını güçleştirmektedir.

4.2.1.2. Modern Yapı Malzemeli Meskenler

Çeşitli ekonomik faaliyetlerin ve insanların isteklerindeki artışların yanı sıra doğayı etkileyen diğer bir faktör de teknolojik ilerlemelerdir. Teknolojik değişimlerin hızla ilerlemesi, insanın çevresini değiştirme gücünü de aynı hızla artırmaktadır (Tümertekin, 1994: 24). İnsan yaşamını belirleyen bu teknolojik gelişmeler ve dönüşümler, çağdaş yaşamı yeniden biçimlendirmektedir. Diğer bir ifadeyle; teknolojik gelişmeler, mekânların oluşumunun boyutsal, işlevsel ve biçimsel olarak yenilenmesi

gerekliliğini ortaya koymaktadır. Giderek daha da bireyselleşen kişilerin değişim gösteren gereksinimleri ve tüketim alışkanlıkları mekânların bu biçimlenişini etkilemektedir(Özturan, 2010: 127).

Günümüzde ulaşım imkânlarının gelişmiş olması, teknik şartların ilerlemesi ve taklit, mesken tipleri üzerindeki çevresel faktörlerin etkisini azaltmıştır. Diğer bir deyişle, insanların yakın yerleşmeler ile iletişimleri arttıkça, mesken şekilleri içinde bulundukları muhitin şartlarından gittikçe sıyrılmıştır. Ancak ne kadar iletişim ve etkileşim olsa da en ileri memleketlerde bile çevre şartlarının meskenler üzerindeki etkisini görmek mümkündür (Tanoğlu, 1969: 215). Özetle denilebilir ki çevrenin insana ve insanın yaşadığı mekâna etkisi olabildiği gibi; teknik, teknolojik kültür seviyesinin artmasıyla birlikte insanın çevre üzerine müdahalesi söz konusu olabilmektedir. Günümüzde insan, çevresel etkilerden en az etkilenecek bir tarzda beşeri faaliyetlerini sürdürebilmekte, yakın çevreden bağımsız bir şekilde meskenlerini inşa edebilmektedir.

Tarihi çağlardan sonra her bölgede iklim ve malzeme şartlarına bağlı olarak belirli ev tipleri ortaya çıkmış; ancak 20. yüzyılın başlarında makineleşmeyle birlikte beton, demir gibi yapı malzemelerinin kullanışı eski geleneksel mimarinin hızla terk edilmesine yol açmıştır (Karpuz, 1993: 1). Yapılan bu modern meskenlerin çevre ile ilişkisi ortadan kalkmıştır. Diğer bir ifadeyle, çevreden temin edilen malzemenin yerini tuğla, kiremit, çimento, demir gibi malzemelerin alması meskenlerin coğrafi çevreyle olan ilişkisini azaltmıştır (Tanoğlu, 1969: 239).

Günümüz modern yapı malzemeli meskenlerin iskeletini demir ve çimento oluşturmaktadır. “Çimento”; su ile karıştırılınca taş gibi sertleşen kül renkli, kil ve kireç taşı karışımli bir yapı malzemesidir. Saf olmayan kireçtaşı (kalker) ve kilden yapılan çimento, 1843’te ortaya çıkmıştır. Yüksek ısıda (1400°-1500°) pişirilen çimento; mesken yapılarında tuğla ve taşların birbirine tutturulmasında, duvar, taban ve tavanın kaplanmasında kullanılan modern bir yapı gerecidir. Modern yapı malzemelerinden birisi de “kireç”tir. Kireçtaşından (kalker) elde edilen kireç, meskenlerde harç, sıva, badana gibi işlerde kullanılmaktadır. Bugün köylerimizin birçoğunda kireç kullanımı artmış; çamur harç ve çamur sıvanın yerini almıştır (İzbırak, 1996: 597-604).

Son dönemlerde araştırma sahasında yapılan modern meskenlerin betonarme yapıldığı görülmektedir. Betonarme evlerin en önemli avantajı yer sarsıntısı gibi doğa

olaylarına karşı dirençli olmasıdır. Ayrıca çok katlı yapılabilmesi, ısı yalıtımlı ve hijyenik olması diğer avantajlarını oluşturmaktadır. Toprak evlere göre, haşerelerin üremesi ve yuva yapması için elverişsiz olması, ev içerisinde önemli bir yarar sağlamaktadır.

Fotoğraf 4.6. Modern Meskenlerden Görümler.

Modern yapılı meskenler sahadaki hemen her yerleşmede görülebilmektedir. Yapılan modern meskenlerde; çimento, demir, kireç, kırmızı kiremit, plastik (pimapen) pencere gibi çağdaş yapı malzemelerinin kullanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 4.6; 4.75).

4.2.1.2.1. Tuğla ve Briket Meskenler

Kömür cürufu ile çimentodan yapılan *briket*, son zamanlarda yapı malzemesi olarak meskenlerin inşasında kullanılmaktadır. Bir nevi pişmiş kerpiç olan tuğla ve briket; kalıplar içerisinde belirli bir şekil verilerek ve yüksek sıcaklıkta pişirilip sertleştirilerek yapılmaktadır (İzbırak, 1996: 595). Teknoloji sayesinde, toprak ve ince çakılların birleştirilmesi yoluyla bu yapı malzemeleri meydana getirilmektedir (Karakuyu, 2008: 56).

Tuğla evler, malzeme aynı olduğu için, toprak meskenler kategorisine sokulabilir; ancak toprak evde malzeme ham olarak kullanıldığı halde, tuğlada toprağının pişirilerek

taş kadar sert ve dayanıklı yapılması çok daha çeşitli ve karışık yapılara imkân vermektedir (Tanoğlu, 1969: 230).

Kerpicin uzun ömürlü olmaması, dış etkenlerden çabuk bozulması; tuğla yapı malzemesinin orta çıkmasına yol açmıştır (Alemdar, 2002). Ancak ilkel yöntemlerle üretilen tuğlanın asıl kullanımı ve geniş bir alana yayılması Sanayi Devrimi sonucu makineleşmeyle birlikte olmuştur (Kahya, 1992; Yüksek vd., 2007). Fabrika mamulü bu ucuz tuğlalar, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren giderek yaygınlaşmıştır (Davulcu, 2009: 695).

Tuğla evler, toprak ev şekillerine nazaran çok daha çeşitli olabilmektedir (Fotoğraf 4.7). Malzeme dayanıklı olduğu için, tuğla meskenler genişlemekte, yükselmekte ve şekil bakımından malzemenin etkisinden tamamen kurtulabilmektedir (Tanoğlu, 1969: 231). Fakat bu yapı malzemesinin kullanılması, ailelerin ekonomik ve kültürel seviyeleri ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle, kerpiç evler kadar yaygın değildir (Tolun-Denker, 1977: 121). Ancak teknolojinin ilerlemeler, halkın refah seviyesini artması ve popüler kültürün halk kültürünün önüne geçmesi, konutlarda yapı malzemesi olarak kerpiç yerine tuğlanın ön plana çıkmasına neden olmuştur (Karakuyu, 2008: 55). Ayrıca tuğla duvarlarının kuru olması, sıcaklığı tutması, kolay ve ucuz işlenebilmesi kullanımını elverişli kılmaktadır. Tuğlalar, kireç ve çimentolu bir harçla yapıldığında depremlere karşı da oldukça dayanıklı olmaktadır (İzbırak, 1996: 595).

Tuğla meskenlerin coğrafi dağılışı, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, topraktan başka diğer faktör olan ekonomik ve kültürel seviyeyle de sıkı sıkıya ilişkilidir (Tanoğlu, 1969: 230). Nitekim Ardahan'ın Posof Çayı Havzası kırsal yerleşmelerinde, tuğla yapıli meskenlerin (%14,4) yurtdışından göç eden nüfusun yazın tatil amaçlı olarak inşa ettiğinin görülmesi (Kaya, 2005: 145) bu düşüneyi desteklemektedir.

Duvar yapı malzemesi olarak kullanılan tuğla, ülkemizde önemli bir yer tutmaktadır. Genellikle taşın az bulunduğu veya güçlkle elde edildiği yerlerde bu yapı malzemesi kullanılmaktadır (İzbırak, 1996: 595).

Araştırma sahasında 769 tuğla ev bulunmaktadır (Tablo 4.26). Bu sayı, tüm meskenlerin %5,7'sini kapsamaktadır (Şekil 4.20). Tuğlanın kullanım oranının düşük olmasında, taş meskenlerin yörede bir alışkanlık oluşturması, taşın uzun süre kullanıma

elverişli olması, yazın evin iç mekânını serin tutması etkilidir. Ayrıca briketin tuğlaya göre ucuz olması, tuğla kullanım oranını düşük olmasında etkilidir.

Fotoğraf 4.7. Tuğla Yapı Malzemeli Meskenlerden Görümler.

Fotoğraf 4.8. Briket Yapı Malzemeli Meskenlerden Görünümler.

Araştırma sahasında 4135 briket ev bulunmaktadır (Tablo 4.26). Bu sayı, tüm meskenlerin %31,6'nı oluşturmaktadır (Şekil 4.20). Çalışma alanında yer alan

meskenlerde taştan sonra en fazla kullanılan yapı malzemesinin briket olmasında, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, briketin ucuz olması etkilidir.

Geçmişte yörede sadece duvar, odunluk ve kümeslik gibi alanlarda kullanılan briket; günümüzde çimento ve demir ile birlikte evlerin inşasında kullanılan modern bir yapı gereci olmuştur (Fotoğraf 4.8). Derinkuyu ve Niğde’de yer alan bims atölyelerinde briketin bolca üretiliyor olması, bu yapı malzemesine erişimi kolaylaştırmıştır. Ancak briketin gözenekliliğinin tuğladan daha fazla olması; diğer bir deyişle, tuğla kadar sıkı bir yapıya sahip olmaması ısı yalıtım düşüklüğüne neden olmaktadır. Bu nedenle, briket yapı malzemeli meskenler için ısı yalıtımının yapılması, iç mekân ısısı için bir zorunluluk olmaktadır.

4.2.2. Kat Sayılarına Göre Meskenler

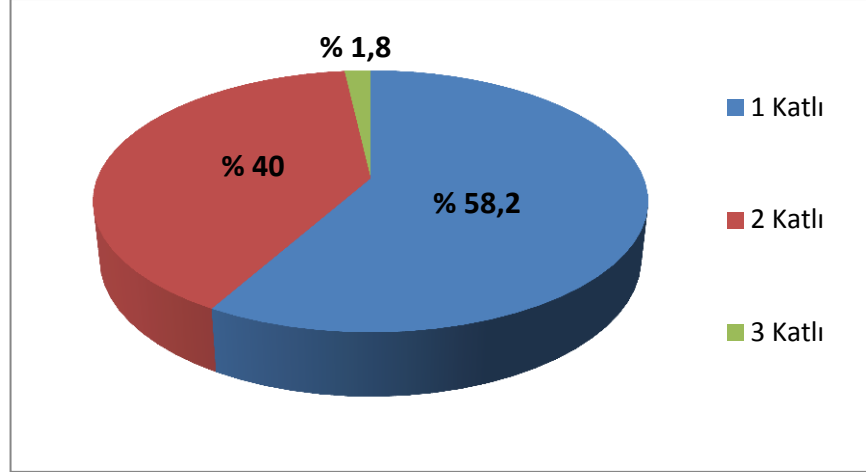
Ev inşa edilecek arazinin kısıtlı olması ya da güvenlik kaygıları çift katlı meskenlerin sayısının artmasında önemli bir faktör olmaktadır. Ancak yeterli düzlükteki yerlerde de gelenek halini aldığı için çift katlı meskenlere rastlanmaktadır (Karakuyu, 2008: 52).

Araştırma sahasında 7580 tek katlı, 5218 çift katlı mesken bulunmaktadır (Tablo 4.27). Diğer bir ifadeyle, toplam meskenlerin %58,2’si tek katlı, %40’ı çift katlı, kalan %1,8’i ise 3 katlıdır (Şekil 4.22).

Tablo 4.27. Kat Sayısına Göre Meskenlerin Durumu (2013).

Yerleşmeler	1 Katlı	2 Katlı	3 Katlı	Yerleşmeler	1 Katlı	2 Katlı	3 Katlı
Ağcaşar	160	25	-	Konaklı	1750	750	-
Alay	608	152	-	Kömürcü	190	23	-
Bağlama	619	207	-	Kuyutatlar	474	25	1
Çavdarlı	180	270	-	Ovacık	150	150	-
Derinkuyu	587	1436	152	Suvermez	569	370	10
Hasaköy	105	85	-	Tırhan	55	11	-
Yıldıztepe	429	643	-	Yazlıhöyük	152	66	1
Kayırılı	285	65	-	Yeşilgölcük	840	300	60
Kiledere	427	640	-	Toplam	7580	5218	224

Kaynak: Yerel Belediyeler, Muhtarlar ve Arazi Çalışma Tespitleri.

Şekil 4.22. Kat Sayısına Göre Meskenlerin Yüzdelik Dağılımı.

İki katlı meskenler, bir binadan ibarettir; fakat ev iki katlıdır. Zemin katı genelde ahır olarak kullanılmakta, ikinci kat ise oturma yerini teşkil etmektedir (Tanoğlu,1969:216). Alt katın ahır olması, üst katın zeminden fazla soğuk almasına önlese de yaz aylarında ahırın kokusu; sinek, sivrisinek ve böcek gibi hayvanların varlığı üst katta oturanları rahatsız etmektedir (Fotoğraf 4.32).

Fotoğraf 4.9. Çok Katlı Meskenlerden Görünümler.

Araştırma sahasında 3 katlı meskenler daha çok Derinkuyu Kasabası'nda görülmektedir (Fotoğraf 4.9). Tek katlı meskenler, genelde iki odalı olup, giriş kapısı

salona (aralık'a) açılmaktadır. Ancak son zamanlarda yapılan tek katlı modern konutlar 3-4 odalı olarak inşa edilmektedir (Fotoğraf 4.10; 4.76).

Fotoğraf 4.10. Tek Katlı Meskenlerden Görünümler.

Belediye örgütlü yerleşmelerde meskenlerin 2 kattan fazla inşa edilememesi, araştırma sahasında iki katlı meskenlerin sayısını etkilemiştir. Ancak Derinkuyu İlçe Merkezi'nde ve 5 köy yerleşmesinde böyle bir kısıtlamanın olmaması, meskenlerin 2 kattan fazla olarak inşa edilmesine imkân vermektedir.

Tarım ve hayvancılık ile uğraşan insanların gün içerisinde evin ahır, samanlık gibi eklentilerine birkaç kez girip çıkma zorunluluğu, meskenlerin kat sayısında etkili olan diğer bir faktördür. Nitekim birçok meskenin mutfak ve kayıtlık gibi iç mekân unsurları bile, asıl evin dışında yer almaktadır.

Araştırma sahasında yapılan tek katlı modern meskenlerde, 3-4 oda, mutfak, banyo, tuvalet ve aralık gibi iç mekân unsurları bulunmaktadır. Tek katlı bu meskenler genelde beton çatılı olarak inşa edilmektedir (Fotoğraf 4.10).

Araştırma sahasında yer alan bazı modern meskenlerin üst katlarında balkon ve teras bulunmaktadır (Fotoğraf 4.11). Konutun dış mimarisindeki bu girinti ve çıkıntılar, dışarıdan alınan kültürün yörede yapılan yeni konutlara uyarlanması ile izah edilebilir.

Diğer bir ifadeyle, sanayi şehirlerine göç etmiş nüfusun ya da Avrupa gurbetçilerinin etkilendikleri kültürün kırsal kesimdeki bu konutlara birer yansımasıdır.

Fotoğraf 4.11. Balkon ve Teraslı Meskenlerden Görünümler.

4.2.3. İç Mimarisine Göre Meskenler

Konutun iç mekân düzenleme ve tercihlerinde inanç, toplumsal yapı, dünya görüşü ve kültürel normlar etkili olmaktadır. Ayrıca ailenin yaşam biçimi ve bireysel etmenler sonucu beliren ailebüyüklüğü de konutun örgütlenişini etkileyen diğer sosyal belirleyiciler olmaktadır (Zorlu vd., 2010: 190). Diğer bir ifadeyle, kültür düzeyi, gelenek ve görenekler, farklı sosyal yapı gibi sosyal faktörler, meskenlerin iç bölmelerinin düzenlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Soysal, 1998: 47).

Ailelerin gelir düzeyi; konutun oda sayısını, çocuk odası, mutfak, banyo ve tuvaletin varlığını etkilemektedir (Erci vd., 1999: 118). Gelir düzeyi yüksek aileler, günümüzde kırsal alanlarda bu iç mekânları kapsayacak şekilde modern meskenler inşa etmektedir. Ancak gelir düzeyi düşük ailelerde oda sayısı azalmakta; odalar, yemek, uyumak, oturmak gibi çok fonksiyonlu olarak kullanılmaktadır.

4.2.3.1. Oda

“Oda”, ev içerisinde birçok fonksiyona sahip bir mekân olup, insanın temel ihtiyaçlarının karşılayan bir yaşama alanıdır. Diğer bir ifadeyle; oturma, yemek yeme,

yatma gibi eylemlerin gerçekleştirildiği bir ortamdır. Odalar; planlanmış oldukları yere, kaplamış oldukları alana ve fonksiyonlarına göre değer kazanmaktadırlar. Odaların düzenlenmesi ve döşenişlerindeki zenginlik, odanın taşıdığı öneme ve fonksiyonuna paralel olarak uygulanmaktadır. Ev planındaki dağılımlara ve hacim organizasyonlarına göre odalar; köşe odası, ara oda, arka oda, başoda, yaz odası, kış odası gibi isimler almaktadır (Göker, 2009: 166).

Geleneksel Türk evinde planlama, oda ile başlamaktadır. Oda; çadırdan türeme olup, göçebe dönemin yaşam özelliklerine göre şekillenmiş bir yaşam biçimidir (Demirarslan, 2011: 77). Nitekim Anadolu Türk ev mimarisinde odaların önemi, evin üst ve alt katında bulunmasına göre değişmektedir. Alt kat, genelde ikinci derecede önemli olan işlerin görüldüğü bir mekândır. İkinci kat ise, asıl oturulan yerdir. Oturma odası, misafir odası (baş oda) da bu katta bulunmaktadır (Deniz, 1992: 39).

Güneş ışığının geliş açısı ve yönü, yol veya bahçenin mesken çevresinde oluşu gibi faktörler odaların ev içerisindeki yönünü-cephesini belirleyen unsur olmaktadır. Aynı zamanda bu etmenler, odaların pencere yönlerinin de belirlenmesine rol oynamaktadır (Karpuz, 1993: 4).

Geleneksel aile düzeninde, aile bireylerinin evlendikten sonra aynı evde oturmaya devam etmeleri, Türk evlerinin hacimsel büyüklüğünü ve konumunu etkilemiştir (Göker, 2009: 165). Geçmiş dönemlerde, kırsal kesimden dışarıya fazla göç olmaması ailelerin çocukları ile bir arada oturmasına imkân vermekteydi. Diğer bir ifadeyle, son zamanlarda tarımda hasat işlemlerinin birkaç günde gerçekleştirilmesi ve sonucunda ortaya çıkan fazla işgücünün göç etme düşüncesi, çekirdek aile tipine doğru bir geçişi başlatmıştır. Bu durum, meskenlerin oda sayısını etkilemiştir. “Eskiden evin evlenen oğlu, baba evinden ayrılmadan evin avlusu içerisine yapılan bir odada ya da evin alt katında birlikte yaşamaktaydı. Ancak günümüz köy gençlerinin kentlere göç etmesi, bu geleneği büyük ölçüde ortadan kaldırmış (Doğanay, 1997: 403)”, sonucunda kır meskenlerinin genelinde tek bir ailenin yaşamasına neden olmuştur.

Anadolu’da kırsal kesim evlerinde oda eksikliği temel fiziki sorunlarından birisini oluşturmaktadır (Doğanay, 1997: 403). Ancak çalışma sahasında yer alan 3 ve 4 odalı evlerin toplam meskenler içerisinde %80 gibi büyük bir oran oluşturması, bu kanının araştırma sahasında pek geçerli olmadığını ortaya koymaktadır.

Araştırma sahasında yer alan geleneksel konut odalarında duvar yastıkları ile döşenmiş odalar geniş yer tutmaktadır. Ancak son zamanlarda kanepe tarzı oturma gruplarının, demir somyaların yerini aldığı görülmektedir (Fotoğraf 4.12).

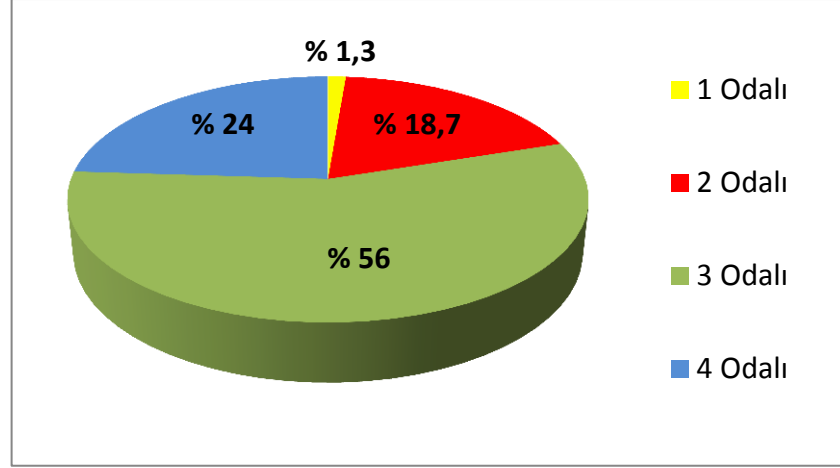
Fotoğraf 4.12. Meskenlerin Ev İç Mekânlarından Görünümler.

Araştırma sahasında bulunan meskenlerin 7286'sı 3 odalı, 3133'ü 4 odalı, 2437'si 2 odalı ve kalan 166'sı ise tek odalıdır (Tablo 4.28). Diğer bir ifadeyle, toplam meskenlerin %56'sı 3 odalı, %24'ü 4 odalı, %18,7'si 2 odalı ve kalan %1,3'ü ise tek odalıdır (Şekil 4.23).

Tablo 4.28. Oda Sayısına Göre Meskenlerin Durumu(2013).

Yerleşmeler	1 Odalı	2 Odalı	3 Odalı	4 Odalı	Yerleşmeler	1 Odalı	2 Odalı	3 Odalı	4 Odalı
Ağcaşar	-	100	85	-	Konaklı	14	70	1856	560
Alay	1	88	443	228	Kömürcü	50	103	60	-
Bağlama	15	226	435	150	Kuyutatlar	2	114	376	8
Çavdarlı	3	27	209	211	Ovacık	1	164	112	23
Derinkuyu	36	340	1015	784	Suvermez	8	413	504	24
Hasaköy	3	83	92	12	Tırhan	-	15	51	-
Yıldıztepe	1	84	624	363	Yazıhüyük	-	134	85	-
Kayırlı	3	74	154	119	Yeşilgölcük	8	254	539	399
Kiledere	21	148	646	252	Toplam	166	2437	7286	3133

Kaynak: Yerel Belediyeler, Muhtarlar ve Arazi Çalışma Tespitleri.

Şekil 4.23. Oda Sayısına Göre Meskenlerin Yüzdelik Dağılımı.

4.2.3.2. Aralık

Türk evi dışarıdan avluya, içerden ise sofa'ya açılmaktadır. Sofa, odalar arası ilişkinin sağlandığı ortak alan olarak ifade edilebilir. İç mekânlar arasındaki geçişi sağlayan sofa'lar, Anadolu öncesi Türk mimari geleneğinin günümüz Türk evlerine bir yansıması olduğu üzerinde durulmaktadır (Karpuz, 1993: 4).

Bir ev giriş eklentisi olan sofa'lar (Doğanay, 1997: 404); dışarıdan gelen bir kimsenin evin içerisinde oturanları, evin kapı girişinde görmemesi için yapılmıştır. Odadan önceki bu ara mekâna Erzurum'da "eyvan-sofa" (Kayserili, 2011: 144), "cümlle kapısı" (Ünal, 1997: 272), Trabzon'da "sofa" (Zaman, 1996: 501), Manisa'da "hayat" (Deniz, 1992: 22), Niğde'de "aralık" gibi değişik isimler verilse de aynı amaçta kullanılan yerlerdir.

Araştırma sahasında yer alan tek katlı geleneksel meskenlerin ilk giriş kısmı, aynı zamanda mutfak olarak da kullanılmaktadır. Diğer bir ifadeyle; evin içerisine açılan aralık, aynı zamanda bir mutfak görevi üstlenmektedir. Bu tür meskenler, özellikle gelir seviyesi düşük ailelerde görülmektedir.

4.2.3.3. Banyo ve Tuvalet

Anadolu kırsal yerleşmelerinde tuvaletlerin evin dışarısında olması, günümüzde kültürel geri kalmışlık olarak ifade edilmektedir. Oysaki dönemin kendi şartları içerisinde olaya bakıldığında, tuvaletin evin dışarısında olması, kültürel gelişmişlikle izah edilebilir. İslami inanç değerlerinde, tuvaletin kokusu ve atıklarının evin uzağında

tutulması ve evin temiz kalmasına özen gösterilmesi düşüncesi, tuvaletlerin evin dışarısına yapılmasına neden olmuştur. Günümüzde belediye örgütüne kavuşmuş kır yerleşmelerinde alt yapı hizmetlerinin gelişmesi ve betonarme evlerin varlığı, evin iç birimlerinde tuvaletin inşa edilmesine olanak vermiştir. Ancak araştırma sahasında ve ülkenin birçok kırsal yerleşmesinde tuvaletin büyük oranda dışarıda olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 4.13. Meskenin Dışında Yer Alan Tuvaletlerden Görünümler.

Çalışma sahasında yer alan asıl ev, eklentiler ve avlu duvarı gibi tuvaletlerde yapı malzemesine göre çeşitlilik göstermektedir. Kerpiç, taş ve briket tuvaletlerde kullanılan yapı malzemelerini oluşturmaktadır (Fotoğraf 4.13).

Kır meskenlerinde banyo eksikliği temel problemlerden birisini oluşturmaktadır. Çalışma sahasında yer alan bazı köy evlerinde banyo ihtiyacı, evin “aralık” olarak isimlendirilen giriş kısmının kapı arkasında giderilmekte; bazı evlerde ise, odanın içerisine yapılan küçük bir bölme banyo olarak kullanılmaktadır. Ancak son zamanlarda yapılan modern meskenlerin içerisinde banyo ve tuvalet gibi iç birimlerin yer ayrıldığı görülmektedir.

Modern meskenlerin içerisine yapılan tuvalet ve banyolar evin kuzey yönüne konulmaktadır. Bunun amacı; güneş ışığından ısınma ve aydınlanma amaçlı olarak daha fazla yararlanmak için, güneşe bakan cephelerin odalara ayrılmış olması ve kuzeyden

gelecek soğuk rüzgâra karşı bu iç birimlerin odalara bir iç koruyucu mekân oluşturmasıdır.

4.2.3.4. Yüklük ve Gusülhane

Anadolu köy evlerinin hemen hemen tamamında bir yüklük bulunmaktadır. Niğde ve Kayseri çevresinde bu bölüm, ahşap bir dolap olabildiği gibi, duvar içinin oyulması şeklinde de olabilmektedir (Deniz, 1992: 39).

Fotoğraf 4.14. Gömme Dolap ve Yüklüklerden Görümler.

Yüklüklerin yapılmasının temel nedeni, köy evlerinin genelinde yatak odası, çocuk odası gibi ayrı odaların nadir bulunmasıdır. Yüklüklerden akşamleyin indirilen yatak ve yorganlar oda içerisine serilmekte, sabahleyin tekrardan toplanarak tekrar yüklüğe konulmaktadır.

Araştırma sahasındaki yüklüklerin duvar içinin oyularak yapıldığı görülmektedir. Bu yüklüklerin bazıları tahta kapaklı iken, diğerleri kapaksız olup, bez bir örtü ile önü kapatılmıştır (Fotoğraf 4.14).

Anadolu'daki tüm köy evlerinde her odada bir gusülhane bulunmaktadır. Gusülhaneler önü tahta kapaklı bir şekilde duvar içerisinde olabildiği gibi, evin bir köşesinde de olabilmektedir (Deniz, 1992: 39).

Araştırma sahasında yer alan eski evlerde gusülhanelerin daha yaygın olduğu, ancak son zamanlarda yapılan evlerde ortak banyo kullanımının tercih edildiği görülmektedir (Fotoğraf 4.15).

Fotoğraf 4.15. Oda İçerisindeki Bir Gusülhane Girişi (Derinkuyu).

Gusülhaneler, sadece çalışma sahasında değil; Erzurum (Kayserili, 2011: 139), Manisa (Deniz, 1992: 22) gibi Anadolu'nun değişik bölgelerinde yer alan geleneksel meskenlerde de görülebilmesi inanç temelli değerlerinin (utanma, gizlilik), ev iç mimarisine şekil veren sosyo-kültürel bir faktör olduğu görülmektedir.

4.2.4. Dış Mimarisine Göre Meskenler

Dış mimariyi şekillenmesinde iki ana unsur görülmektedir. İlki, atmosferik şartlara karşı alınması gereken tedbirler ve yerleşmenin morfolojik ortamıdır; diğeri ise, kültür ve zevk gibi beşeri özelliklerin sanatsal yansımasıdır.

Doğal çevreden kaynaklanan iklimik nedenler, meskenlerin duvar kalınlığı, çatı tipi, pencere sayısı ve büyüklüğü, avlu duvarı gibi durumlarda dış mimariyi etkilemektedir. Ayrıca arazinin eğimli olması ve yamaçta yer alması gibi morfolojik faktörler de meskenlerin dış mimarisini şekillendirmektedir.

Ailenin kültürel birikimi, inanç değerleri, ekonomik düzeyi gibi sosyokültürel nedenler ise, meskenin dış süslemesini etkilemektedir. Nitekim araştırma sahasında

görülen balkonlu, teraslı meskenler insan zevkinin dış mimariye bir yansıması olarak görülmektedir.

4.2.4.1. Kapı ve Pencerelerine Göre Meskenler

Araştırma sahasında yer alan geleneksel meskenlerin de dar ve küçük pencerelere sahip olduğu; ancak son zamanlarda yapılan meskenlerde bu iklimik tedbirin dikkate alınmadığı görülmektedir (Fotoğraf 4.16). Ancak evlerin kuzey cephelerinde yer alan pencereler, kuzey sektörlü hâkim rüzgârların soğuk etkilerine karşı olarak, hala küçük olarak yapılmaktadır (Fotoğraf 4.17). Evin bu cephesinde, genelde tuvalet, banyo ve mutfak gibi iç mekân birimleri yer almakta; evin güney, doğu ve batı yönleri odalara ayrılmaktadır.

Fotoğraf 4.16. Meskenlerin Pencerelerinden Görümler.

Geleneksel Türk mesken mimarisinde pencerelerin dar ve uzun olması, soğuktan korunma dışında, oda içerisindeki en dip noktaya kadar ışık girmesini sağlamak içindir (Yüksek, 2005: 101). Çalışma sahasında yer alan bazı mesken pencereleri de dar ve uzun olarak yapıldığı görülmektedir (Fotoğraf 4.16).

Araştırma sahasında geleneksel meskenlerin pencere kasaları ağaç malzemeden yapılmıştır; fakat son zamanlarda gelişen imkânlar çerçevesinde, ova yerleşmelerinde

“pimapen” olarak isimlendirilen plastik ve demir bileşenli, çift camlı ve ısı-ses yalıtımlı pencereler kullanılmaktadır (Fotoğraf 4.16).

Fotoğraf 4.17. Meskenlerin Kuzeye Bakan Pencerelerinden Görünümler.

Fotoğraf 4.18. Meskenlerin Kapılarından Görünimler.

Çalışma alanında yer alan meskenlerin pencereleri tek camlı olup, pencere kanatları içeri doğru açılmaktadır. Ahşap malzemeli pencere kanatlarının yağış

dönemlerinde çürümemesi ve bünyesine su alarak şişme özelliği göstermemesi için, dış kenarlarının boyandığı görülmektedir.

Araştırma sahasında, kalın duvarlı meskenlerde pencere kasasının duvarın dış kısmına takıldığı evlerde, pencere gerisinde kalan duvar boşluğu çiçek yetiştirme gibi değişik amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Meskenlerin kapıları geçmiş dönemlerde tahtadan (ağaçtan) yapılırken, günümüzde demir kapılar yapılmaktadır (Fotoğraf 4.18).

4.2.4.2. Avlu ve Duvarlarına Göre Meskenler

Kırsal kesimde yer alan geleneksel Türk evinin temel belirleyici özelliklerinden birisi, avlu içerisinde kurulmuş olmasıdır. Avlu, çoğunlukla evin önündedir. Geleneksel hayat tarzının gereği olarak, avlu evin en önemli yaşama alanı oluşturmaktadır. Bu özelliğinden dolayı, geleneksel kırsal yerleşme peyzajının biçimlenmesinde temel belirleyici unsur olmaktadır (Köse, 2007: 9).

Ev içi “*özel mekân*”, avlu “*yarı özel mekan*”, sokak ve meydan ise “*genel mekan*” olarak nitelendirilebilir. Özel mekan, ailenin “*mahremiyet*” alanı ya da ailenin “*egemenlik alanı*” olarak tanımlanır (Roberts, 1996: 65; Gür, 2000, 75-79; Köse, 2007: 14). Nitekim bazı kırsal kesimde avluya yabancı birisinin girmesi, evin içerisine girmesi ile eşdeğer kabul edilmektedir.

“Avlu”, ana kapıdan girilince karşımıza çıkan evin önündeki boş alandır. Ev ve evin eklentilerinin kapısı genelde avluya açılmaktadır. Gelenek ve inançların etkisi sonucu, evin kadın ve kızlarının yoldan geçen kişilerce görünmemesi düşüncesiyle insan boyu yüksekliğinde olan avlu duvarları meskenlerin çevresine örülmektedir. Ev kadınları kaynatılan bulguru serme (kurutma), salça kaynatma, yufka ekmek pişirme, yün çırpma, koyun sağma gibi gündelik ve mevsimlik işler için bu avluları (hayat’lar) kullanmaktadır. Ayrıca Köse’nin de belirttiği gibi, avlu; çocukların rahat ve güvenli bir şekilde oynadığı, ev kadının yıkanan çamaşırları serdiği, dinlenilen, sebze ve meyve gibi küçük bahçeler oluşturulan bir alandır (Reis, 2003: 40-13; Köse, 2007: 17).

Avlu kültürü, araştırma sahasındaki hemen her yerleşmede vardır (Fotoğraf 4.19). Ev işlek bir yolun kenarında ise, demir kapı ve yüksek duvar ile çevrilidir. Ancak, ev kapısı bir yola açılmıyorsa genelde avlu duvarı görülmemektedir. Diğer bir ifadeyle,

yerleşmelerin yoğun-sık olduğu kısımlarda avlu duvarı görülürken, yerleşme merkezinden uzaklaşıldıkça evlerde avlu duvarı görülmemektedir (Fotoğraf 4.20).

Fotoğraf 4.19. Avlulu Meskenlerden Görünümler.

Fotoğraf 4.20. Avlusuz Meskenlerden Görünümler.

Araştırma alanında; ahır, samanlık, garaj ve ambar gibi ev eklentilerinin kapıları ile asıl evin kapısı avluya açılmaktadır. Traktör, tarım aletleri, sulama boruları, köpek ve kanatlı hayvanlar genelde avlu içerisinde görülen unsurlardır.

Çavdarlı ve Yıldıztepe yerleşmelerinde evlerin genelde avlusuz olduğu görülmekte; ancak Alay, Yeşilgölcük, Tırhan'da yerleşmeden uzaklaşıldığında avlusuz evlerin inşa edildiği görülmektedir (Fotoğraf 4.20).

Dünya görüşü ve dinsel inançların etkisiyle evin mahremiyeti, rüzgâr ve kum fırtınalarına karşı önlem ve hırsızlık gibi olaylara karşı güvenlik amaçlı olarak meskenlerin çevresine duvarlar örülmektedir (Köse, 2006: 164).

Fotoğraf 4.21. Briket, Kerpiç ve Taş Malzemeli Avlu Duvarları.

Çalışma alanında yer alan mesken duvarları kerpiç, taş ve briketten yapılmıştır (Fotoğraf 4.21). Duvarda kesme taş kullanılabildiği gibi, yuvarlak taşlar da kullanılmaktadır. Ancak briketin ucuz olması, kolay temin edilebilmesi ve duvar yapımının taşa göre kolay olması son zamanlarda avlu duvarlarında briketin yoğun olarak kullanılmasına neden olmuştur.

4.2.5. Örtü Şekillerine Göre Meskenler

Meskenler, bulundukları yerin iklim şartlarına uyması gerektiğinden dolayı, mesken çatıları şekil ve eğim bakımından iklime göre değişmektedir (Tanoğlu, 1969:

216). Diğer bir ifadeyle; çatı tiplerinin değişmesi, yağış ve kuraklıkla ilişkilidir. Yağışın bol olduğu yerlerde eğim kazanan çatı, kurak bölgelerde düzleşmektedir (Özgür, 2010: 73).

Meskenler, örtü malzemesi olarak bölgeden bölgeye çeşitlilik gösterebilmektedir. Toprak, sac, taş kemer, kiremit ve beton gibi çeşitli malzemeler ile meskenlerin üzeri örtülmektedir. Bu örtü malzemelerinin kullanım durumu, yörenin iklim şartlarının yanı sıra ailelerin maddi gücü ile de doğru orantılıdır.

Karadeniz Bölgesi kır meskenlerinde örtü malzemesi olarak ahşap ve sac kullanılırken, İç Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi gibi kurak ve yarı kurak iklim sahalarında toprak kullanılmaktadır. Diyarbakır, Şanlıurfa; Niğde, Nevşehir ve Kayseri çevresinde tonoz üzerine toprak çatılı evler inşa edildiği görülmektedir (Deniz, 1992: 38). Toprak çatılı bu geleneksel meskenlerin dışında, günümüzde beton çatılı meskenler de inşa edilmektedir.

Kent ve kasabalarda 20. yüzyılın sonlarından beri kullanılan modern yapı malzemelerinden biri de kiremit çatı örtüsüdür (Davulcu, 2009: 695). Kiremit çatı; meskenlerin üzerine ağaç malzemelerden çatı iskeleti oluşturularak, tahtalar üzerine kiremitlerin dizilmesi sonucu oluşmaktadır.

Tablo 4.29. Örtü Malzemesine Göre Meskenler (2013).

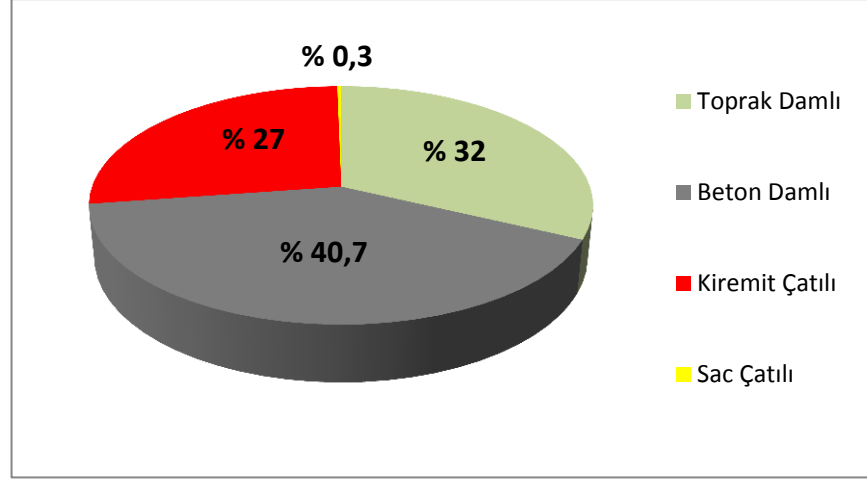
Yerleşmeler	Toprak Çatılı	Beton Çatılı	Kiremit Çatılı	Sac Çatılı	Yerleşmeler	Toprak Çatılı	Beton Çatılı	Kiremit Çatılı	Sac Çatılı
Ağcaşar	100	84	1	-	Konaklı	500	1500	500	-
Alay	290	460	10	-	Kömürcü	180	24	7	2
Bağlama	390	188	248	-	Kuyutatlar	150	325	25	-
Çavdarlı	100	325	25	-	Ovacık	17	85	195	3
Derinkuyu	200	700	1250	25	Suvermez	285	260	399	5
Hasaköy	60	110	20	-	Tırhan	8	19	39	-
Yıldıztepe	750	107	215	-	Yazlıhöyük	19	85	115	-
Kayırılı	240	107	3	-	Yeşilgölcük	318	510	360	12
Kiledere	551	410	106	-	Toplam	4158	5299	3518	47

Kaynak: Yerel Belediyeler, Muhtarlar ve Arazi Çalışma Tespitleri.

Araştırma sahasında yer alan meskenlerin 5299'u beton çatılı, 4158'i toprak çatılı, 3518, kiremit çatılı ve 47'si ise sac çatılıdır (Tablo 4.29). Başka bir ifadeyle;

meskenlerin %40,7'si beton çatılı, %32'si toprak çatılı, %27'si kiremit çatılı ve kalan %0,3'ü ise sac çatılıdır (Şekil 4.24).

Çalışma alanında yer alan meskenlerde beton çatılı ve kiremit çatılı meskenler görülse de toprak çatılı meskenler sayı ve oran olarak baskınlığını hala hissettirmektedir.

Şekil 4.24. Örtü Malzemesine Göre Meskenlerin Yüzdelik Dağılımı.

Çalışma alanında yer alan çatıların %72 gibi büyük bir çoğunluğunun düz olması, yağışların az olması ile izah edilebilir.

4.2.5.1. Toprak Çatılı Meskenler

Geleneksel mesken çatılarının toprak olması, yörenin litolojik yapısının bir sonucudur. Düz toprak çatılarda ürünlerin kurutulması; üzerlerine ot, saman, tezek konulması; sıcak yaz gecelerinde üzerinde yatılması gibi çeşitli fonksiyonlar bulunmaktadır. Ancak şiddetli yağmur, aşırı kar yağışları ve deprem durumunda bu çatıların kolay çökebilir olması ise risk durumlarını oluşturmaktadır. Tüm bu risklere rağmen toprak çatıların kolaylıkla yeniden yapılabilir olması bu tip meskenlerin yeryüzünde yaygın olmasına imkân vermektedir (Tanoğlu, 1969: 229).

Düz çatılı toprak evler; genellikle yağış miktarının 500 mm'nin altına düştüğü (Karakuyu, 2008: 55) kurak ve yarı kurak bölgelerde en fazla rastlanmakta olup (Tolun-Denker, 1977: 120), İç Anadolu Bölgesi'nin genelinde hâkim mesken tipini oluşturmaktadır (Tanoğlu, 1969: 229). Engebenin az olduğu ova köylerinde bu ev tipi daha yaygın olarak görülmektedir (Karakuyu, 2008: 55).

Toprak ev inşasında en önemli mesele, dam inşası meselesidir. Gerçekten topraktan duvar yapmak kolay; fakat dam yapmak zor ve önemli bir meseledir. Bu çatıların inşasında, duvarların üzerine yan yana ağaç gövdeleri (hezenler) sıralanmakta; ot, saman, dal ve kamış gibi malzemelerle araları doldurulmakta ve en son olarak da üzerleri toprak ile örtülmektedir (Tanoğlu, 1969: 227-229); (Fotoğraf 4.22). Bu toprağın kalınlığı yerine göre değişmekle beraber, çoğu yerde 20-30 cm'yi bulmaktadır (İzbırak, 1996: 591).

Fotoğraf 4.22. Meskenlerin Üzerini Örtten Hezen'lerden (Ağaç) Görünümler.

Kırklareli'nde bir ova köyünde kerpiç bir meskende çatı meskenlerinde uygulanan ısı yalıtım katmanlarının doğal malzemelerden yapıldığı görülmektedir. Ağaç dalları, saman, saz, ayçiçeği ve çavdar sapları ısı yalıtımını artırmak için kullanılan malzemelerdir (Esin vd., 2010: 117). Araştırma sahasında da tahtaların (hezenlerin) üzerine ağaç dalları ve çalılar örtülerek benzer bir ısı yalıtımı sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir (Fotoğraf 4.22; 4.77).

Meskenin üstünde yer alan toprak yükü önemli olduğu için, evin üzerine örtülen bu toprağın ne su geçirebilecek (sızdırabilecek) kadar ince tabakada ne de evin üzerinde bir yük olabilecek kadar kalın tabakada olması gerekir. Ayrıca, evin üzerindeki bu toprağın yağışlı dönemlerde ahırlığının artması damın çökmesine neden olabileceğinden dolayı, duvarlar üzerine örtülen ağaç malzemelerin (hezen, tahta, kalas vb) yeterli

kalınlıkta ve sağlamlıkta olması gerekmektedir. Aksi takdirde, dam üzerinde yer alan aşırı kar ve yağmur suyu toprağın ağırlaşıp damın çökmesine neden olabilecektir.

Fotoğraf 4.23. Toprak Dam Yuvaklarından Görünümler.

Ülkenin çeşitli yörelerinde farklı isimler alan silindir biçimli ağır bir taş, damın üzerine konulmaktadır (Fotoğraf 4.23). Erzurum çevresinde “log” ismi verilen bu taşlar, yörede “yuvak” olarak isimlendirilmektedir. Silindir şekilli bu taşın her iki uç kısmına demir takılarak, toprağın üzerinde bu taş gezdirilmektedir. Böylelikle toprak tabakasının sıkılaşması sağlanmaktadır. Bu sayede, evin içerisine kar ve yağmur sularının sızma riski azaltılmaktadır.

Fotoğraf 4.24. Toprak Çatılı Meskenlerden Görünümler.

Araştırma sahasında toprak çatılı meskenler, Yıldıztepe, Kiledere, Konaklı, Yeşilgölcük ve Bağlama yerleşmelerinde yoğun olarak görülmektedir. Duvarlar üzerine

hezenlerin (ağaç gövdelerinin) konulması ve hezenlerin üzerine tahta ya da çalı, dal gibi bitki malzemelerinin örtülmesi ve en üst kısma da 20-30 cm kalınlıkta ince toprağın serilmesi sonucu bu çatılar inşa edilmektedir. Yağış sonucu toprağın içerisi su sızdırmaması için toprak damın üzerine naylon serilmekte, naylonun üzeri ise ince bir toprak ile örtülmektedir (Fotoğraf 4.24).

4.2.5.2. Beton Çatılı Meskenler

Günümüz meskenlerin beton çatılı olmasında; yağış dönemlerinde damın akmamasının istenmesi, damın gün ve yıl içerisinde çeşitli amaçlar için kullanılmak istenmesi, çatı yapmanın aile bütçesine ek bir maliyet oluşturması ve geçmişten gelen toprak çatılı mesken kültürü gibi nedenler etkilidir.

Geçmiş dönemlerde toprak çatılı meskenler inşa edilirken, günümüzde demir ve çimento gibi sağlam ve dayanıklı modern yapı gereçlerinin varlığı sayesinde, beton çatılı meskenler inşa edilmektedir (Fotoğraf 4.25).

Fotoğraf 4.25. Beton Çatılı Meskenlerden Görünümler.

Araştırma sahasında yer alan meskenlerinin düz beton çatıları üzerinde saman istifleme, kayısı ve üzüm gibi meyveleri kurutma, halı yıkama gibi çeşitli fonksiyonel kullanımları görülmektedir (Fotoğraf 4.26).

Beton çatılar, modern meskenlerin üzerinde görülebildiği gibi, geleneksel taş meskenlerin üzerinde de görülebilmektedir. Nitekim araştırma sahasında yer alan Çavdarlı, Yeşilgölcük, Alay ve Hasaköy yerleşmelerinde beton çatılı evlerin yoğun olduğu dikkati çekmektedir (Fotoğraf 4.25).

Fotoğraf 4.26. Çeşitli İşleve Sahip Beton Çatılı Meskenler.

4.2.5.3. Kiremit Çatılı Meskenler

Toprak meskenlerde kar ve yağmura karşı, bu meskenlerin çatıları zaruri olarak değişebilmektedir. Bunun için, düz çatılar yerine çatılar ortaya çıkmaktadır (Tanoğlu, 1969: 229).

Ulaşım ağının günümüzde gelişmiş olması, modern yapı malzemelerine erişimi kolaylaştırmış, hemen hemen bütün ilçe yerleşmelerinde bu malzemeler kolaylıkla temin edilebilir bir konuma gelmiştir. Bu durum; sac, kiremit gibi modern yapı malzemeli çatıları kırsal kesimde yaygınlaştırmıştır.

Kiremit çatılı meskenlerin hem örtü maliyetinin yüksek olması hem de yaz ve kış sıcaklık farkları karşısında çatlama ve kırılma gibi dezavantajları (Bulut, 1988: 66) her aile tarafından tercih edilmemesine neden olmaktadır.

Araştırma sahasında Derinkuyu, Suvermez, Konaklı, Yeşilgölcük ve Bağlama yerleşmelerinde kırmızı kiremit çatılı meskenler yoğun olarak görülmektedir (Fotoğraf 4.27).

Fotoğraf 4.27. Kiremit Çatı Örtülü Meskenlerden Görünümler.

Fotoğraf 4.28. Sac Çatı Örtülü Meskenlerden Görünümler.

Çatı örtüsü olarak sac malzeme, çok nadir (%0,3) olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.24). Genellikle ahır, samanlık, garaj gibi eklentilerde çatı örtüsü olarak yararlanıldığı görülmektedir (Fotoğraf 4.28).

4.2.5.4. Taş Kemer Çatılı Meskenler

Taş kemer çatılı meskenler, Kapadokya Bölgesi'ni oluşturan Niğde, Nevşehir ve Aksaray İli kırsal yerleşmelerinin karakteristik mesken tipini oluşturmaktadır. Meskenlerin dayanıklılığını artırmak için inşa edilen bu mimari yapılar, bu bölgede

belirli bir dönem egemen olan Hristiyan kültürün mimari izlerini oluşturmaktadır. Nitekim araştırma sahasında yer alan Derinkuyu, Yeşilgölcük ve Ovacık gibi birçok yerleşmede tespit edilen Rum Evleri'nde taş kemer çatılı ev ve eklentilerinin görülmesi bunu desteklemektedir (Fotoğraf 4.62).

Çeşitli medeniyetlere köprülük eden Kapadokya Bölgesi'nin zengin kültürel yapısı, taş kemerli mesken tiplerini ortaya çıkarmıştır. Bunun sonucunda yöreye has olan bu mesken tarzı ortaya çıkmıştır. Anadolu mimarisinin en dikkat çekici mimari şekli olan bu yapılar, yöre halk mimarisinin adeta tarihi bir objesidir. Kapadokya Bölgesi'nin geniş bir kesiminde bu mimarsız kır mimari örneklerini görebilmek mümkündür.

Fotoğraf 4.29. Taş Kemer Çatılı Meskenlerden Görünümler.

Yakın çevreden taş malzemenin bulunabildiği yerlerde; taşlar duvarın üst kısmından yukarı doğru sıkıştırılarak, yarım hilal şeklinde birbirlerine doğru yaklaştırılması sonucu taş kemer çatılı mimari yapılar inşa edilmektedir (Fotoğraf 4.29). Araştırma sahasında taş kemer damlı meskenler; Derinkuyu, Yeşilgölcük, Ovacık, Konaklı, Yıldıztepe ve Çavdarlı yerleşmelerinde yoğun olarak görülmektedir. Bu tür meskenler, bir oturma odası olabildiği gibi; ambar, ahır gibi evin bir eklentisi de olabilmektedir.

Toprak damlı meskenler gibi, taş kemer çatılı meskenlerin üzeri de bazen toprak ile örtülü olabilmektedir (Fotoğraf 4.30); ancak toprak meskenlerin üzeri ağaç (hezen) ile örtülürken, taş kemer damlarda duvarların üzerine yarım hilal şeklinde birleştirilen taşlar ile örtülmektedir. Bu nedenle, yapılış şekli ve kullanılan yapı malzemesi bakımından bu iki çatı örtü tipi birbirinden ayrılmaktadır.

Fotoğraf 4.30. Üzeri Toprak Örtülü Taş Kemer Çatılı Meskenler

Taş kemer çatılı meskenler, oda, mutfak ve kayıtlık (erzak deposu) gibi evin çeşitli birimleri olabilmektedir. Duvar ve çatısı taştan yapılmış bu mesken tiplerinin yazın serin, kışın sıcak bir özellik göstermesi, kullanışlılığını ve kullanımını artırmıştır. Özellikle mutfak ve kayıtlık gibi erzakların konulduğu yerlerde, yaz aylarında bu mekânlar adeta doğal bir buzdolabı görevi görmektedir.

Taş kemer çatılı meskenler sadece asıl evin değil, aynı zamanda evin eklentilerinde de karşımıza çıkmaktadır. Bunun en tipikleri ahır ve patates ambarı olarak kullanılan ev eklentilerinde görebilmekteyiz. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, bu yapıların kışın sıcak yazın serin bir özellik göstermesi, içerisinde hayvan beslenmesine uygun imkân oluşturmaktadır. Aynı şekilde, içerisine üretilen mahsulün çürümeden uzun süre muhafaza edilmesine de imkân vermektedir.

Taş kemer çatılar, sadece evin örtü malzemesi olarak değil, aynı zamanda evin temeli ve birinci katında da kullanılmaktadır (Fotoğraf 4.31). Evlerin alt katının taş kemerli yapılmasında, meskenin sağlam olmasının amaçlanması temel etken olmaktadır. Bu yapı tekniği, yığma ve kesme taşlardan çok katlı mesken yapılmasına imkân vermiştir.

Fotoğraf 4.31. Zemin Katı Taş Kemerli Yapılan Meskenler

4.2.6. Eklentilerine Göre Meskenler

Zirai faaliyetlerin yoğun olduğu yerlerde; asıl evin dışında, çardak, garaj, ambar gibi ev eklentileri ortaya çıkmaktadır. Hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olduğu yerlerde ise, ahır, samanlık, kuzuluk gibi ev eklentileri inşa edilmektedir (Tanoğlu, 1969: 236). Bu eklentilerin yapılış amacı, yöre insanının ekonomik faaliyetleri ile yakından ilgilidir. Yörede hâkim ekonomik faaliyet tarım ve hayvancılık ise, ev eklentileri de bu faaliyetlerin öngördüğü şekilde biçimlenmektedir (Ünal, 1997: 272).

Ailenin nüfus sayısı artsa da ya da aile ne kadar gelişse de ev ve eklentileri kır yerleşmelerinde temel iki unsurdur. Diğer bir ifadeyle, eklentisi olmayan bir kır evi tasavvur edilemez. Şayet ev eklentilerinin ortadan kalkması durumunda; ev, kırsal fonksiyonunu kaybetmeye başlamaktadır (Tunçdilek, 1967: 67).

Evlerin eklenti sayısı, genelde ailenin maddi durumu ile doğru orantılıdır (Bulut, 1988: 60). Gelir seviyesi düşük olan ailelerde ev eklentileri bir ya da iki tane iken, gelir seviyesi yüksek olan ailelerde kiler, ahır, samanlık, tezeklik, ambar gibi birçok eklenti yer alabilmektedir (Ünal, 1997: 277).

Ev ve eklentiler, çevrenin fiziki yapısı kadar, ailelerin sosyal yapısı ve ekonomik faaliyetlerinin etkisi altında toplu ve sıkışık bir gelişme gösterebildiği gibi, gevşek dokulu da olabilmektedirler (Tunçdilek, 1971: 37). Bitişik veya sıkışık bir ev tipinde, evi teşkil eden unsurlar; asıl ev, ahır, samanlık, ambar gibi ayrı yapılardan oluşmaktadır. Fakat bu yapılar birbirine bitişik olup bir avlu içinde yer almaktadır. Bütün bu eklentileri kapıları, taş ya da toprak bir duvarla çevrili avluya açılmaktadır (Tanoğlu, 1969: 235). Ancak kış devresi ılık, yaz ve bahar devresi uzun geçen bölgelerde ev ve eklentileri, genellikle ayrı (gevşek) planda yapılmaktadır. Gevşek (ayrık) planlı bu ev tipleri genelde; kıyı bölgelerinde, vadi içlerinde, alçak plato ve ovalarda görülmektedir (Doğanay, 1997: 368).

Çalışma sahasında yer alan yerleşmeler ova tabanında yer aldıkları için, ev eklentilerini inşa etmek için arazi sıkıntısı yaşanmamaktadır. Diğer ifadeyle; dağlık, engebeli arazilerdeki gibi, ev ve eklentileri tek binada çok katlı yapılırken, düz ve geniş araziye sahip yerlerde ev eklentileri evin bitişğinde ya da evin biraz uzağında yer alabilmektedir.

4.2.6.1. Ahır

Farsça kökenli bir terim olan “*ahır*” kelimesi, Selçuklular Dönemi’nde Türkçe’ye “*akur*” şeklinde girmiştir. Bazı Orta Asya Türkleri’nde ise “*akır*” terimi, “*yemlik*” anlamında kullanılmıştır (Ögel, 1988: 33; Kayserili, 2011: 158).

Araştırma sahasında hayvancılık ile ilgili uğraş Neolitik döneme kadar gitmektedir. Yapılan bu ekonomik faaliyet sonucu, beslenen hayvanları koruma ve barındırma düşüncesi sadece günümüzde değil, tarih öncesi devirlerde de görülmüş bir durumdur. Nitekim çalışma alanında görülen yer altı şehirlerinin içerisinde ahır ve samanlıkların görülmesi, tarihöncesi dönemlerden buyana ahır kültürünün devam ettiğini bizlere göstermektedir.

Derinkuyu ve çevresinde bulunan yer altı şehirlerinin en üstte yer alan giriş katının genelde ahır olarak kullanıldığı görülmektedir. Bunun nedeni, hayvanların dışarıdan içeriye daha çabuk alınması ve dışarıya çıkarılabilmesi içindir. Ayrıca alt katlara inişlerin dar ve kıvrımlı koridorlardan oluşması nedeniyledir. Yeraltında yer alan bu ahırlarda, hayvanların yem yiyebileceği ve su içebileceği oyuklar (yalaklar) ve hayvanları bağlamak için delikler bulunmaktadır (Okuyucu, 2007: 43).

Kış aylarının soğuk ve sert geçtiği İç Anadolu Bölgesi'nde birçok kırsal yerleşmelerde evlerin alt katı ahır olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 4.32). Bunun birkaç nedenle izah edilebilir. Birincisi, konutun zeminden aşırı soğumasının önlenmek istenmesi ve soğuk aylarda ahıra daha kolay erişebilme (girip-çıkabilme) düşüncesidir.

Fotoğraf 4.32. Meskenlerin Alt Katında Yer Alan Ahırlar.

Araştırma sahasında ahır; evin bitişiğinde ya da evden ayrı olarak, kapısı avluya bakacak şekilde inşa edilmektedir. Evin bitişiğinde ya da evden ayrı olarak inşa edilen ahırlar, genelde toprak çatılıdır. Ancak son zamanlar, sac ve kiremit örtülü olanlarına da rastlanılmaktadır. Ahırların aydınlanması ve güneş ışığının içeri girebilmesi için, duvarlara birkaç pencere konulmaktadır. Ahır içerisindeki hayvan yemlikleri, duvarlarda taka şeklinde ya da yerde tahta bir oluk şeklindedir (Fotoğraf 4.33).

Araştırma sahasında iki tür ahır tespit görülmektedir. Ahırların büyüklüğü ve sayısı, ailenin ekonomik durumuna ve nüfusuna bağlı olarak değişmektedir. Görülen ahır türlerinden ilki, asıl evin alt katında ya da yanında yer alan, duvar ve pencereleri olan kapalı ahırlardır. Diğeri ise, evin avlu kenarında yer alan etrafı açık ahırlardır. Kapalı ahırlar araştırma sahasında yer alan yerleşmelerin hemen hepsinde yaygın olan bir ahır tipini iken, açık ahırlar genelde Ovacık, Yeşilgölcük ve Konaklı yerleşmelerinde görülmektedir.

Fotoğraf 4.33. Kapalı Ahır Eklentilerinden Görümler.

Fotoğraf 4.34. Açık Ahır Eklentilerinden Görünümler.

Açık ahırların üzeri naylon ya da sac ile örtülerek, hayvanların yaz sıcaklarından korunması ve serin kalmasını sağlamaktadır. Soğuk havanın etkili olduğu kış aylarında ise, ahırların kenarlarına naylon brandalar çekilerek hayvanlar kışın bu açık ahırlarda beslenmektedir (Fotoğraf 4.34).

4.2.6.2. Samanlık

Kerpicingin sağlamlığını artırmak ve çatlamaları önlemek için, eskiden beri Anadolu’da saman toprak içine katılarak kerpiç elde edilmektedir (Yüksek vd., 2008: 10). Bu işlevinin dışında, saman hayvanların beslenmesinde kullanıldığından dolayı, samanın yıl boyunca hava şartlarından ve yangın gibi olumsuz durumlardan korunması için bir mekâna ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle “samanlık” olarak isimlendirilen bir mesken eklentisi oluşmuştur (Fotoğraf 4.35).

Erzurum Pasinler İlçesi’nde samanlıklara “mertek” (Ünal, 1997: 277) ismi verilse de fonksiyonel olarak aynı işleve sahiptir.

Fotoğraf 4.35. Samanlık Eklentilerinden Görünümler.

4.2.6.3. Tandır

Araştırma sahasında “tandır” olarak isimlendirilen yer, asıl evin bitişiğinde ya da uzağında yer alan bir ev eklentisidir (Fotoğraf 4.36). Ancak Erzurum ve çevresinde evin bir iç birimine “*tandır*” ismi verilmektedir (Kayserili, 2011: 125).

Tandır, bazı yörelerde kışlık ve yazlık gıdaların saklandığı yerler olarak kullanılsa da tandırın asıl yapılış amacı ekmek pişirmek içindir (Bulut, 1988: 68).

Araştırma sahasında 3 farklı tandır tipi görülmektedir. İlki, hemen hemen her yerde görülen kuyu şeklinde olan tandır tipidir. Bu tip tandırlar; kuyu şeklinde kazılıp,

üst (ağız) çevresi taşlarla çevrili olup, yaklaşık 1 m. derinliktedir. Bu tandırlar daha çok Ağcaşar, Ovacık, Yazıhöyük, Suvermez, Kuyutatlar yerleşmelerinde yoğun olarak görülmekte olup, üzeri toprak ya da ağaç dalları ile örtülüdür (Fotoğraf 4.36).

Fotoğraf 4.36. Kerpiç ve Briketten Yapılmış Tandır Evleri.

Araştırma sahasında görülen diğer bir tandır tipi, asıl evin kenarında yer alan, kare planlı, 1 ila 1,5 m. yükseklikte inşa edilen tandırlardır. Bu tandırlar Alay, Bağlama, Yıldıztepe, Tırhan, Hasaköy, Yeşilgölcük yerleşmelerinde yoğun olarak görülmekte olup, genelde briketten yapılmakta; dış yüzeyi çimento ile sıvanmaktadır (Fotoğraf 4.37).

Fotoğraf 4.37. Tandır Eklentilerinden Görümler.

Araştırma alanında, bu iki tandır tipi dışında; zemin (yer) hizasında, taşların “U” şeklinde çevrilmesi ile yapılmış, üst kısmı duman çıkması için kubbe şeklinde inşa

edilmiş tandır tipi görülmektedir. Bu tip tandırlar ise, Çavdarlı ve Konaklı yerleşmelerinde yoğun olarak görülmekte olup, yığma taşlardan inşa edilmektedir (Fotoğraf 4.37).

Kuyu şeklinde yapılan tandırların üzerine sac örtülerek, üzerinde yufka (lavaş) ekme yapılmaktadır. Kare şekilli tandırların içerisinde ise, “muhacir çöreği” olarak isimlendirilen yuvarlak şekilli ekme yapılmaktadır.

4.2.6.4. Garaj-Depo

Alet ve makine koyma depoları, özellikle tarla tarımının hâkim olduğu köyler için büyük önem taşımaktadır (Doğanay, 1997: 405). Bu depolar, bazen bir garaj içerisi olabildiği gibi, bazen de başlı başına bir ev eklentisini oluşturabilmektedir (Fotoğraf 4.38). Bu nedenle, çalışma alanında garajlar; asıl amaçlarının yanında depo olarak da kullanıldığı için, garaj ve depo birlikte ele alınmıştır.

Fotoğraf 4.38. Meskenlerinin Garaj Eklentilerinden Görümler.

“Garaj-Depo”; traktör, pulluk, ilaçlama makinesi, patates sökme makinesi, gübreleme makinesi dışında küçük zirai araç ve gereçlerin de konulduğu bir ev eklentisidir. Bu zirai makinelerin yağmur ve kar suları ile temas ederek paslanmaması, güneş ışıkları ile renklerinin solmaması, şiddetli rüzgâr durumunda üzerine bir şey

düşerek hasar görmemesi için “garaj-depo” ismiyle bilinen ev eklentileri oluşturulmuştur (Fotoğraf 4.38).

Araştırma sahasında; üzeri sac örtülü, toprak ve beton çatılı olmak üzere çeşitli örtü malzemeli garaj ve depolar bulunmaktadır. Ayrıca kerpiç, kiremit ve taş olmak üzere değişik yapı malzemeli garaj ve depolar vardır (Fotoğraf 4.39).

Fotoğraf 4.39. Depo Olarak Kullanılan Garaj Eklentilerinden Görümler.

4.2.6.5. Kayıtlık

Kayıtlık, kiler, ambar ve depo terimleri terminolojik olarak karıştırılabilmektedir. Nitekim bu kavramsal karışıklığın doğmasında, farklı yörelerde değişik isimlerde kullanılması etkili olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, ambar olarak isimlendirilen yer, kimi yörelerde “*kayıtlık*” ya da “*depo*” ismi ile bilinmektedir.

Niğde, Konya, Kırşehir gibi İç Anadolu Bölgesi yerleşmelerinde, mutfakın avlu içinde ayrı bir mekân olarak inşa edildiği görülmektedir. Bu tür mutfaklara “gayit dami (kayit dami)” adı da verilmektedir. Yiyecekler ve kap kakak bu bölümde yer almaktadır (Deniz, 1992: 39-40).

Yufka ekmek, salça, elma, ceviz, kuru kayısı, kuru üzüm, pekmez, peynir, un, bulgur gibi çalışma sahasında üretilen ve kışlık erzak olarak tüketilen bu ürünlerin saklandığı yere “*kayıtlık*” denilmektedir (Fotoğraf 4.40). Araştırma sahasında örneklem

olarak seçilen meskenlerin birçoğunda kayıtlık olarak kullanılan ev eklentileri görülmektedir (Şekil 4.31; 4.34; 4.35).

Fotoğraf 4.40. Kayıtlık Eklentilerinden Görünümler.

4.2.6.6. Kiler

Kapadokya Bölgesi'nde yer alan yumuşak karakterli tüflü yapı, 7. yüzyıldan itibaren yerleşmeye sahne olmuştur. Bu tüflü yapının oyulmasıyla saklanma, korunma, barınma ve depolama amaçlı olarak bu yerler bir yerleşme şekline dönüştürülmüştür (Dirik, 2009; Bulut vd., 2012: 674). Yörenin bu litolojik özelliği büyük doğal soğuk hava depolarının yapılmasına imkan vermiştir (Bulut vd., 2012: 670). Yeraltında yer alan bu depolar, % 97-99 arası neme, kışın 3-7 °C, yazın 7-12 °C arası sıcaklığa sahiptirler. Nem oranının yüksek olması ve iç sıcaklık değerlerinin dış hava şartlarına göre uygun olması, ürünün uzun süre bozulmadan saklanabilmesine imkan vermektedir (Boyraz vd., 2012: 38).

Kapadokya Bölgesi'nin en önemli kültür unsurları olan doğal soğuk hava depoları, 10-15 kamyonu içine alabilecek kadar büyük olabilmektedir. Dışarıda 35 °C sıcaklık varken, depo içerisinde sıcaklık 0 °C'ye kadar düşmektedir. bu sıcaklık farkı, bu depoların yörede "buzdolabı" olarak nitelendirilmesine neden olmuştur (Bulut vd., 2012: 670).

Beşeri müdahalelerle yapılan soğuk hava depoları, soğutma amaçlı olarak aşırı elektrik kullanılmasına neden olmaktadır. Bu durum, soğuk hava tesislerinde maliyeti artırdığından dolayı, saklanan ürünlerin birim fiyatlarına da bu masraflar yansımaktadır. Ancak Kapadokya Bölgesi'nin kullanılan kiler ve ambarlar, doğal soğutma alanları olduğu için, herhangi bir enerji kullanılmadan ürünler daha ucuza saklanabilmektedir (Bulut vd., 2012: 677).

Araştırma sahasında, “kiler”, kaya-tüf zeminli yerlere oyulmuş mağara odasına verilen bir isimdir. Kiler, serin olduğu için, yaz aylarında adeta doğal bir soğuk hava deposu görevi üstlenmektedir.

Fotoğraf 4.41. Ovacık (üstte) ve Konaklı'da (altta) Görülen Kilerler.

Yapılan kazı sonuçlarına göre; kurak karasal bölgelerin bazı kısımlarında mahsullerin yerde açılmış çukurlarda muhafaza edildiği ve bu durumun Prehistorik çağlara kadar gittiği bilinmektedir (Erinç, 1973: 23). Yarı kurak bir saha olan çalışma alanında da volkanik tüflerin oyulmasıyla yeraltına çok sayıda mağara yapılmıştır. Ovacık, Konaklı, Yeşilgölcük, Hasaköy, Derinkuyu yerleşmeleri başta olmak üzere, araştırma sahasında yer alan birçok yerleşmede bu tip oyulmuş mağaralar bulunmaktadır (Fotoğraf 4.41). Araştırma sahasında yer alan bu kilerlere genelde patates konulmaktadır. Patatesler, yazın sıcak ortamından bu kilerlerde muhafaza

edilmektedir. Kilerin içerisinde bulunan nemin dışarı çıkması için, kilerlerin tavan kısımlarında havalandırma delikleri bulunmaktadır (Fotoğraf 4.41).

4.2.6.7. Ambar

“*Ambar*” terimi, araştırma sahasında binanın temel kısmına (bodrum katına) bazen de asıl evin yanında yer alan eklentilere verilen bir isimdir. Bu ev eklentileri; buğday ambarı, patates ambarı gibi içerisine konulan ürüne göre isimlendirilmektedir. Çalışma alanında yer alan ambarların içerisine genellikle patates konulmaktadır.

Çiftçini hasat ettiği ürünü 7-8 ay ambarda tutabilmesinin yanısıra, ürünün hasat döneminde tüccarlarca ucuza alınması durumunu ortadan kaldırması çiftçiye önemli bir avantaj sağlamaktadır (Kopar, 2001: 134).

Fotoğraf 4.42. Ambar Eklentilerinden Görünümler.

Ambar, tahıl tarımı ile uğraşan aileler için, büyük önem taşımakta olup, ailenin zirai faaliyetine ve ekonomik gücüne göre birden fazla olabilmektedir.

Terminolojik olarak kiler ve ambar birbirleriyle karıştırılmaktadır. Kiler ve ambar, kullanım fonksiyonu itibariyle birbirlerine benzeseler de inşa edilmiş şekilleri itibariyle birbirlerinden yapılaş şekilleri itibariyle farklılık göstermektedirler. Kiler, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, tuf gibi kayaların oyulmasıyla oluşturulmuş iken; ambar, evin

zemin (bodrum) katında ya da asıl evin yanında yer alan, etrafı taş duvarlarla örülerek oluşturulmuş eklentilerdir (Fotoğraf 4.42).

4.2.7. Diğer Meskenler

4.2.7.1. Belediye Binası

Belediye binaları; belediye örgütü kazanmış beldelerde ve ilçe merkezlerinde idari işlerin yürütülmesi amaçlı olarak inşa edilmiş yapılardır.

Çalışma sahasında görülen ilçe merkezi ve belde olmak üzere toplam 12 belediye örgütlü yerleşme bulunmaktadır. Belediye örgütlü bu yerleşmelerin hepsinin belediye idari binası mevcuttur. Bu binalar devlet destekli olduğu için, genelde modern yapı malzemeli ve çok katlı olarak inşa edilmişlerdir (Fotoğraf 4.43).

Fotoğraf 4.43. Bazı Belediye İdari Binalarından Görünümler.

Araştırma alanında yer alan belediye binalarında yapı malzemesi olarak genellikle tuğla; örtü malzemesi olarak ise, kırmızı çatı kiremiti kullanılmıştır. Alay ve Yazıhüyük gibi bazı yerleşmelerde belediye binalarının alt katı eczane, kahvehane gibi ticari amaçlı olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 4.43).

4.2.7.2. Okul

Araştırma sahasında yer alan yerleşmeleri hemen hepsinde ilköğretim okulu vardır. Ancak lise okulları sadece Derinkuyu ve Yeşilgölcük kasabalarında yer

almaktadır. Derinkuyu Kasabası'nda toplam 4 lise ve 7 ilköğretim okulu, Yeşilgölcük Kasabası'nda ise 1 lise ve 4 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Kasabaların çevresinde yer alan yerleşmelerden kasabalarda yer alan liselere gününbirlik öğrenci gidiş gelişleri görülmektedir. Lise eğitimi için, Çavdarlı ve Ovacık yerleşmesinden Niğde şehrine; Suvermez, Kuyutatlar ve Yazıhüyük yerleşmelerinden Derinkuyu Kasabası'na; Alay, Tırhan, Bağlama, Hasaköy yerleşmelerinden ise Yeşilgölcük Kasabası'na öğrenciler gitmektedir.

Araştırma sahasında yer alan ilköğretim binaları genellikle iki katlı olarak, tuğla ve kırmızı çatı kiremitleri kullanılarak inşa edilmiştir (Fotoğraf 4.44; 4.78). Okulların hemen hepsinin önünde, öğrencilerin oyun ve eğitim amaçlı eğitimleri için yeterli açık oyun alanı bulunmaktadır (Fotoğraf 4.44).

Fotoğraf 4.44. Bazı Okul Binalarından Görünümler.

4.2.7.3. Sağlık Ocağı

Araştırma sahasında yer alan Çavdarlı, Derinkuyu, Yeşilgölcük ve Konaklı yerleşmelerinde sağlık ocağı, Kuyutatlar Köyü'nde ise sağlık evi bulunmaktadır. Yerleşmelerdeki bu sağlık ocakları 2 ve 3 katlı, sağlık evi ise tek katlı modern yapı malzemeleriyle, kiremit çatılı olarak inşa edilmiştir. Çatılar dört yana eğimli ve dik olarak şekillenmiştir (Fotoğraf 4.45).

Fotoğraf 4.45. Bazı Sağlık Ocağı Binalarından Görünümler.

4.2.7.4. Cami, Kilise ve Yer Altı Şehirleri

İlk çağlardan beri konut, insanlar için sadece bir barınma mekânı olmaktan çıkmış, aynı zamanda birçok fiziksel aktivitenin yer aldığı bir mekân haline gelmiştir. Dini törenler, ayinler de bu aktiviteler içerisinde önde gelen bir faktördür (Rapoport, 1969; Zeybekoğlu, 2005: 7).

Fotoğraf 4.46. Bazı Camilerden Görünümler.

Yerleşmelerin hemen her birinde 2-3 cami bulunmaktadır. Camiler genelde kare planlı olup, taş yapı malzemesi ile inşa edilmiştir. Yeşilgölcük, Derinkuyu, Kuyutatlar, Yazıhüyük ve Suvermez yerleşmelerinde Nevşehir taşı olarak bilinen sarı renkli taşlardan yapılmış camiler sık görülmektedir (Fotoğraf 4.46).

Fotoğraf 4.47. Ovacık, Konaklı, Hasaköy ve Suvermez Kiliseleri.

Misli Ovası'nın tarihin bir döneminde Rumlar'a ev sahipliği yapması nedeniyle, çalışma sahasında çok sayıda kilise görülmektedir. Ovacık, Konaklı, Tırhan, Hasaköy, Derinkuyu yerleşmelerinde kesme taştan inşa edilmiş, dikdörtgen planlı kiliseler yer almaktadır. Bu kiliseler kullanıma kapalı olup, gerekli tanıtımların olmaması nedeniyle turistik ziyaretlerde pek bilinmemektedir (Fotoğraf 4.47).

Fotoğraf 4.48. Derinkuyu Kasabası'nda Yer Alan Kiliselerden Görünümler.

Derinkuyu Kasabası'nda yer alan kiliseler, çalışma sahasının Niğde sınırları içerisinde kalan kısımlarında bulunan kiliselerden farklı olarak, ziyaretçi girişine açıktır (Fotoğraf 4.48).

Yer altı şehirlerinin sayıları hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bazı kaynaklar Nevşehir'de 30 kadar yer altı şehri olduğunu belirtirken, İtalyan araştırmacılardan oluşan ekip ise Nevşehir'de 60, Aksaray'da 46, Niğde'de 35 ve Kayseri'de 22 yer altı şehri olduğunu ifade etmektedirler. Bu yer altı şehirleri ilkçağlardan itibaren yapılmış en donanımlı, en büyük ve en emniyetli yerleşim yerleridir. Ancak bu birimlerin ilk defa ne zaman yapıldığı ve en uzun süre ne kadar yaşanıldığı noktasında, kesin bilgi ve belgelerin olmaması nedeniyle, net bilgiler bulunmamaktadır (Okuyucu, 2007: 35-36).

Araştırma sahası içerisinde yer alan Derinkuyu, Konaklı ve Hasaköy yerleşmelerinde, Rumlar'dan kalma çok sayıda yer altı şehri bulunmaktadır. Çalışma sahasının tuf arazi olması nedeniyle, yerleşmelerde çok sayıda yer altı odacıkları ve tünelleri görülmektedir. Bu yer altı şehirlerinden sadece Derinkuyu'da olanı restore edilerek turizme kazandırılmışken, Niğde Misli Ovası'nda yer alan çok sayıda yer altı şehri amacına uygun restore edilemediğinden ve gerekli tanıtımlar yapılamadığından dolayı turizme kazandırılammıştır. Misli Ovası'nda yer alan yer altı şehirlerinin bazı odaları, yörede patates kileri olarak kullanılmaktadır. Bu ambarların havalandırılması için, toprak yüzeyine açılan havalandırma pencereleri yer almaktadır.

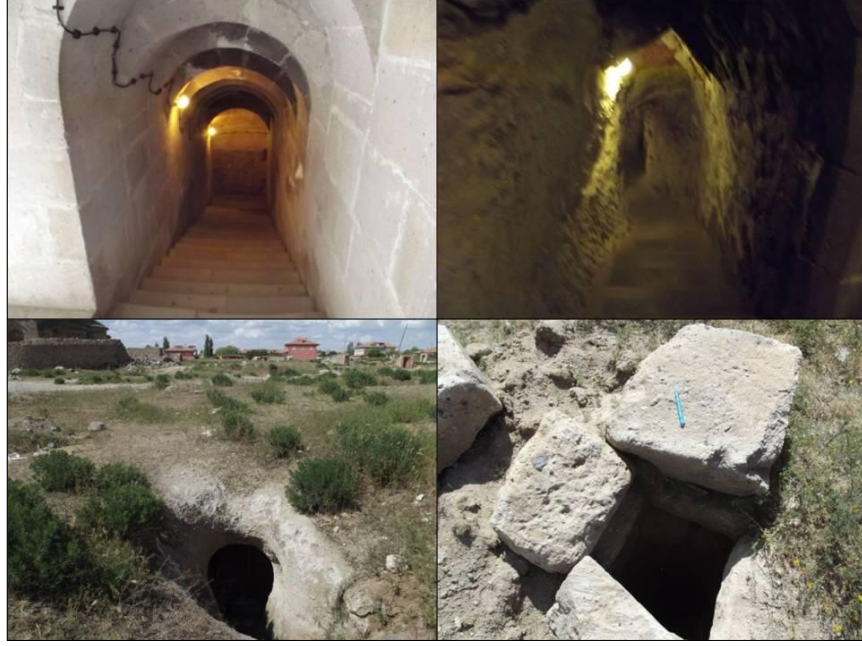
Tablo 4.30. Derinkuyu Yer Altı Şehrinin Katlara Göre İç Birimleri.

Yer	Katlar	İç Birimler
Derinkuyu Yer Altı Şehri	1. Kat	Koridor, ahır, şaraphane, misyoner okulu, vaftizhane
	2. Kat	Oturma odaları, mutfak, şaphane, erzak depoları
	3. Kat	Havalandırma bacası
	4. Kat	Oturma ve yatak odaları, erzak depoları
	5. Kat	Havalandırma bacası, tünel, oda
	6. Kat	Tünel
	7. Kat	Toplantı salonu, mezar odası, kilise, su kuyusu

Kaynak: Okuyucu:2007,51-66.

Araştırma sahası içerisinde yer alan Derinkuyu yer altı şehrinin içerisinde bir yerleşme için gerekli olabilecek tüm ihtiyaç mekânları düzenlenmiştir. Oda, erzak deposu, mezar odası, şaraphane, ahır, misyoner okulu, koridor, tünel ve havalandırma

bacası, toplantı salonu gibi iç birimler bu yer altı şehri içerisinde yer almaktadır (Tablo 4.30).

Fotoğraf 4.49. Derinkuyu ve Konaklı’da Yer Altı Şehirleri.

Hasaköy’de yapılan mülakatta, köyün altında büyük bir yer altı şehri olduğu, bu yer altı şehrinde geçmişte kullanılan oda, ahır, samanlık gibi bölmelerin olduğu, giriş koridorunun kapatılmasında “mazgal” isimli taş silindir kapakların kullanıldığı belirtilmektedir. Tarihi dönemlerde, Hasaköy’den Konaklı’ya yerin altından kız (gelin) almaya gidildiği, bu tünellerin belirli yerlerinde havalandırma deliklerinin olduğu yapılan mülakatta sözlü olarak belirtilmiştir (Fotoğraf 4.49).⁴

4.2.7.5. Kahvehane

Araştırma sahasında yer alan yerleşmelerin hemen hepsinde en az 2-3 kahvehane yer almaktadır. Kır yerleşmelerinde erkelerin buluşma noktasını oluşturan kahvehaneler, sadece oturup dinlenme amaçlı olarak değil aynı zamanda köylünün birbirini bulma, bir araya gelme mekânlarını oluşturmaktadır. Özellikle kış aylarında, bu kahvehaneler kırsal kesimde büyük ilgi görmektedir. Ayrıca yaz aylarında köye gelen gurbetçiler ve diğer göçmenler köy kahvehanelerinde buluşarak kaynaşma sohbet etme imkânı bulmaktadırlar.

⁴ Hasaköy muhtarı Aslan ÇAĞIN ile 05.06.2013 tarihinde yapılan mülakat görüşmesi

Fotoğraf 4.50. Bazı Kahvehanelerden Görünümler.

Araştırma sahasında yer alan kahvehaneler taş ve briketten yapılmıştır. Sac örtü ile kahvehane önlerine teraslar yapılarak gölgelik alanlar oluşturulmaya çalışılmıştır. Kahvehanelerin sayısı, yerleşmelerin büyüklüğüne, hane sayısına göre değişmektedir. Köylerde en az 2-3 kahvehane görülürken, kasabalarda bu sayı 6-7'ye çıkmaktadır (Fotoğraf 4.50).

4.2.7.6. Dükkân

Her köy ve kasaba yerleşmesinde, özel olarak işletilen birkaç dükkân görmek mümkündür. Bazı kırsal yerleşmelerde bu dükkânlar, “çarşı” oluşturacak şekilde bir arada olabildiği gibi, ayrı yerlerde de olabilmektedir (Doğanay, 1997: 414).

Köy ve beldelerde bakkal, kahvehane ve eczane dışında ticari işletmeleri bulmak güçtür. Ancak Derinkuyu ve Yeşilgölcük kasabalarında berber, fırın, bakkal, kasap, manav, eczane gibi çeşitli ticari dükkânlar bulunmaktadır.

Araştırma sahasında yer alan bu dükkânlar, bazen bir meskenin alt katı olabildiği gibi bazen de meskenden bağımsız olarak tek katlı olarak yol kenarında yapıldığı görülmektedir. Alt katı dükkân olan binaların üst katları genelde ev olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 4.51).

Derinkuyu İlçe Merkezi'nde ve Yeşilgölcük Kasabası'nda var olan dükkânlar, sadece kasaba halkının değil aynı zamanda çevre yerleşmelerin de önemli ihtiyacını karşılamaktadır. Nitekim kasabalar, şehir ile köyler arasında önemli bir ticari bağlantıyı oluşturmaktadır. Zirai ilaç, tarım aleti, veteriner ve tamirhane gibi kır hayatı için gerekli olacak ihtiyaçlar bu kasabalardan kolaylıkla karşılanabilmektedir.

Fotoğraf 4.51. Bazı Dükkânlardan Görünümler.

4.2.7.7. Atölye

Çalışma sahasında atölyelere daha çok Derinkuyu ve Yeşilgölcük kasabalarında rastlanılmaktadır.

Demirci, marangoz, pimapen (pvc), oto tamir gibi değişik zanaatlarda atölyelere bu kasabalarda görmek mümkündür. Bunların dışında, inşaat yapı gereci sağlayan bims (briket) atölyelerini de rastlanılmaktadır (Fotoğraf 4.52).

Bims atölyeleri, yakın çevreden getirilen kumları, çimento ile karıştırıp makinelerde kalıba dökerek kurutmakta ve böylece briketleri elde etmektedirler.

Fotoğraf 4.52. Bims Atölyelerinden Görünümler.

4.2.7.8. Değirmen

Kırsal yerleşmelerde değirmen, özellikle un öğütme mevsiminde çok önem taşımaktadır. Zirai ürünler, geçmiş dönemlerde insan gücü ile öğütülürken, daha sonraları rüzgâr ve su değirmenlerinde öğütülmeye başlanmıştır. Günümüzde ise, modern teknolojisi sayesinde büyük un fabrikalarında bu un öğütme işlemine geçilmiştir.

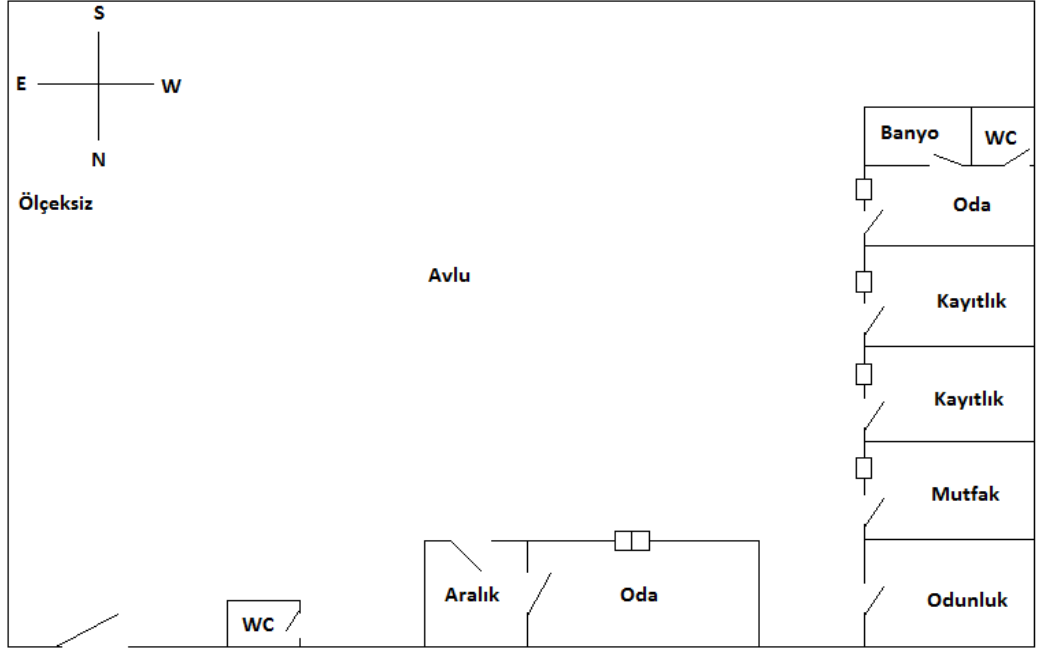
Fotoğraf 4.53. Suvermez, Ovacık ve Yıldıztepe'deki Değirmenler.

Araştırma sahası ve yakın çevresinde birçok değirmeni görmek mümkündür. Yıldıztepe yerleşmesinde insan gücü ile çalışan taştan yapılmış silindir şekilli değirmen dışında, Ovacık ve Suvermez yerleşmelerinde çok katlı olarak inşa edilmiş Hanımağa ve Bereket Un Fabrikası dikkati çekmektedir (Fotoğraf 4.53). Bu fabrikalar çok katlı olarak, modern yapı malzemeleri ile inşa edilmiştir.

4.2.8. Yöredeki Karakteristik Mesken Planları ve Başlıca Özellikleri

Meskenleri belirli bir plan tiplerine ayırarak incelemek zor bir iştir. Mesken planları; coğrafi bölgelere bağlı olarak değiştiği gibi, aynı bölgede farklı plan tipleri ve malzeme özellikleri ile de karşılaşmaktadır (Karpuz, 1993: 5). İklim, yapı malzemesi ve teknik esaslı olarak birçok konu uzmanı (Kuban, 1975: 192-211; Eldem, 1975; Küçükerman, 1973) çeşitli ev planları yapmaktadır (Karpuz, 1993: 5). Yapılan ev planlarında, yukarıdaki etmenlerin yanı sıra, yapılan ekonomik uğraş da meskenlerin planların da etkili olmaktadır. Nitekim zirai faaliyetin yoğun olduğu köylerde zirai faaliyet yapan ve hayvan yetiştiren köylülerin evleri birbirinden farklılık göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, bu iki faaliyetin birisinin ahır bastığı yerleşmelerde ya da her iki ekonomik faaliyetin yapıldığı yerleşmelerde köy meskenlerinin planı değişmektedir (Tanoğlu, 1969: 236; Avcı, 1986: 67; Özgür, 2010: 73-74).

Araştırma sahasında yer alan karakteristik mesken planları örneklem olarak seçilmiştir. Ailelerin ekonomik durumu ve geçim faaliyetine bağlı olarak, bu mesken ve eklentilerinin yapı malzemesinin türü, kat sayısı, evin büyüklüğü, oda sayısı farklılık göstermektedir.

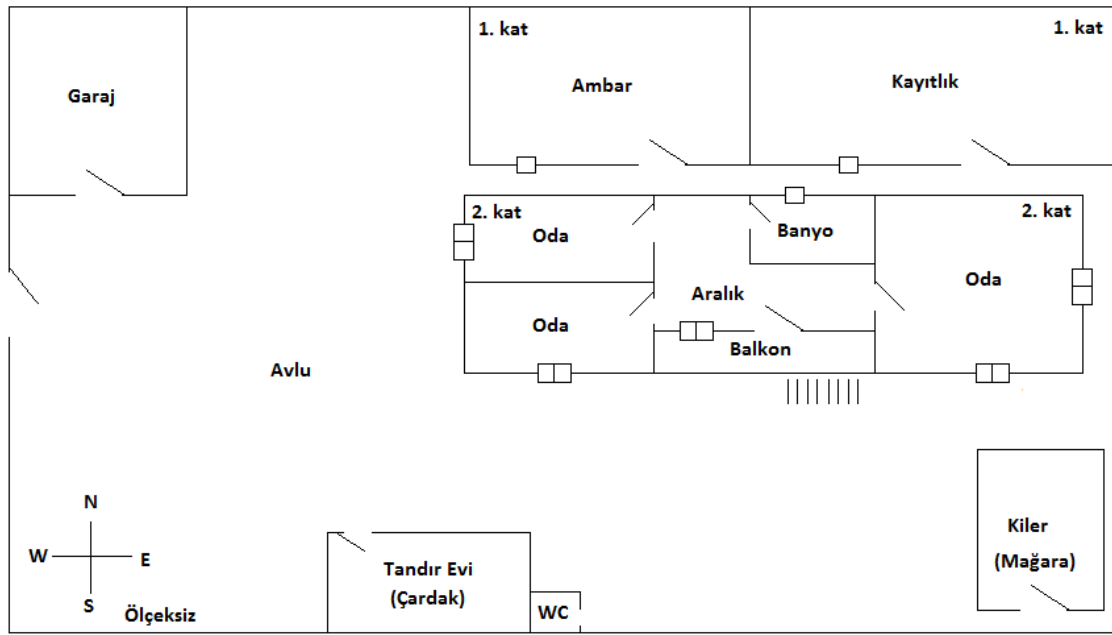

Şekil 4.25. Kuyutatlar Köyü’nde, Salih ve Alaeddin Karakaya’nın Evinin Planı.

Fotoğraf 4.54. Kuyutatlar Köyü’nde, Salih ve Alaeddin KARAKAYA’nın Evi,
Gelir Düzeyi Düşük.

Mesken taş yapı malzemeli olup, toprak çatılıdır (Fotoğraf 4.54). Evin ön cephesi güney ve doğu bölgelerine bakmaktadır. Odunluk ve kayıtlık eklentileri dışında, mutfak da evin dışarısında bir eklenti konumunda olup direk avluya açılmaktadır (Şekil 4.25). Eşinin vefat etmesi ve çocuklarının İstanbul’a göç etmesi nedeniyle Salih KARAKAYA evde tek olarak yaşamaktadır. Aynı avlu içerisinde yer alan ve farklı girişleri olan diğer meskende kardeşi yaşamaktadır.

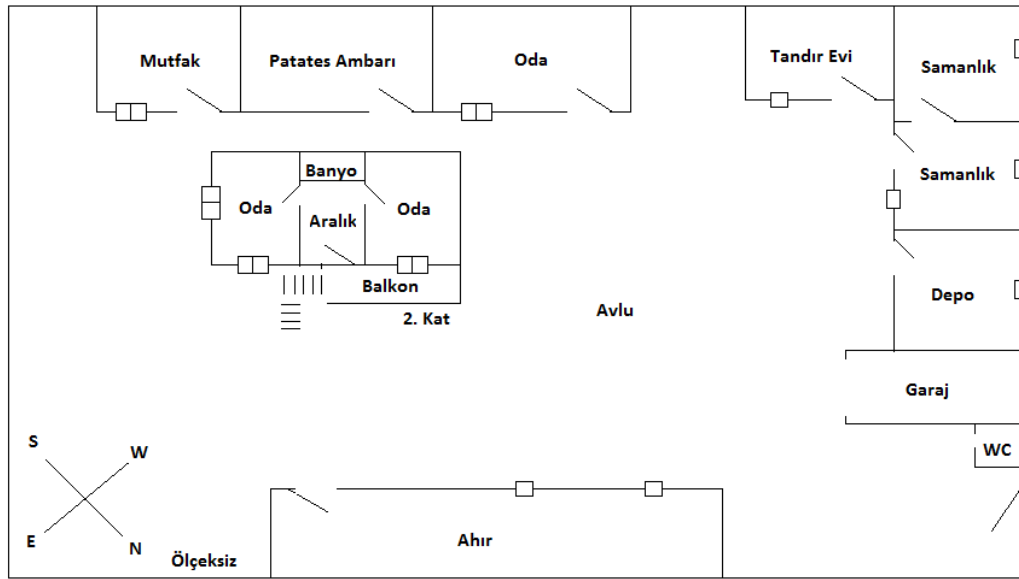

Şekil 4.26. Çavdarlı Beldesi’nde, Esad AYDIN’ın Evinin Planı.

Fotoğraf 4.55. Çavdarlı Beldesi’nde, Esad AYDIN’ın Evi, Gelir Seviyesi Orta.

Asıl ev ve eklentileri taş yapı malzemeli olup, 1988 yılında yapılmıştır. Evin ön cephesi, hâkim rüzgâr yönü olan kuzeye kapalı olup, güneye bakmaktadır. Alt kat ambar ve kayıtlıktan oluşurken, üst kat 3 oda, banyo ve aralık’tan oluşmaktadır. WC evin dışarısında yer almaktadır. Mesken, kaya zemin üzerinde yer aldığından dolayı, avlunun güneydoğu kısmında, zeminin oyulmasıyla kiler yapılmıştır (Şekil 4.26). Tandır evi ve garaj evin diğer eklentileridir. Garajın üzeri hezen (ağaç) ile örtülü olup, ev ve eklentileri düz beton çatılıdır (Fotoğraf 4.55). Avlu yüksek taş duvarlarla çevrilidir.

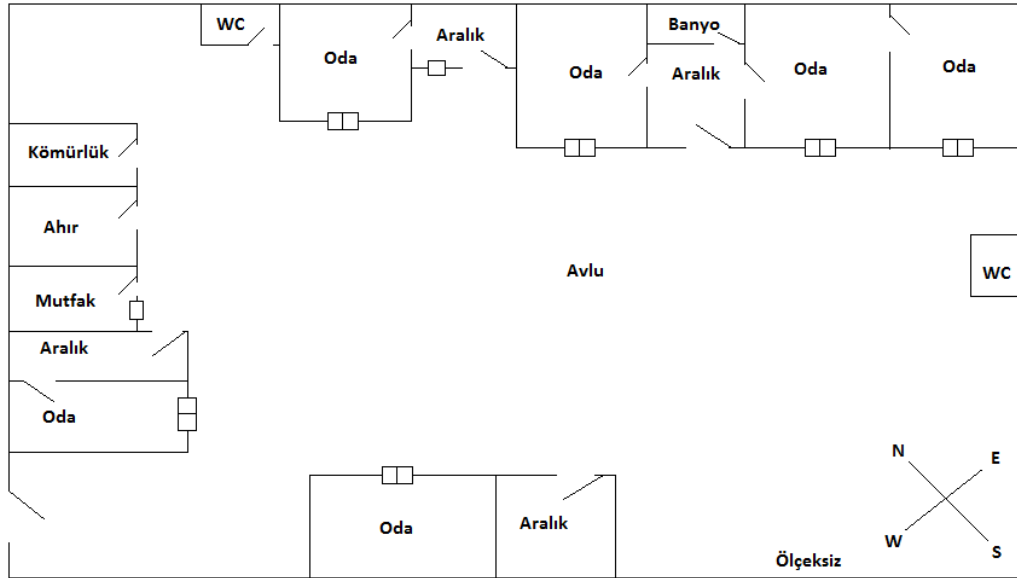

Şekil 4.27. Ağcaşar Köyü'nde, Ramazan AKCAN'ın Evinin Planı.

Fotoğraf 4.56. Ramazan AKCAN'ın evi, Gelir Düzeyi Orta.

Asıl ev, 1992 yılında taştan; eklentiler ise 1976 yılında kerpiçten yapılmıştır. Eklentilerin üzeri toprak çatılı, asıl evin üzeri ise beton çatılıdır (Fotoğraf 4.56). Evin ön cephesi, doğuya bakmaktadır. Asıl evin yanında; garaj, depo, samanlık, ahır, tandır evi ve patates ambarı inşa edilmiştir (Şekil 4.27). Bu eklentiler, tarımın yanında hayvancılık faaliyetiyle de uğraşıldığını bize göstermektedir. Asıl oturulan ev olan 2. kat; iki odalı olup, giriş kısmı aralığa açılmaktadır. Mutfak, evin alt katında; wc ise evin dışarısındadır. Evin avlu giriş kısmı, köyün içersine giden asfalt yola bakmaktadır.

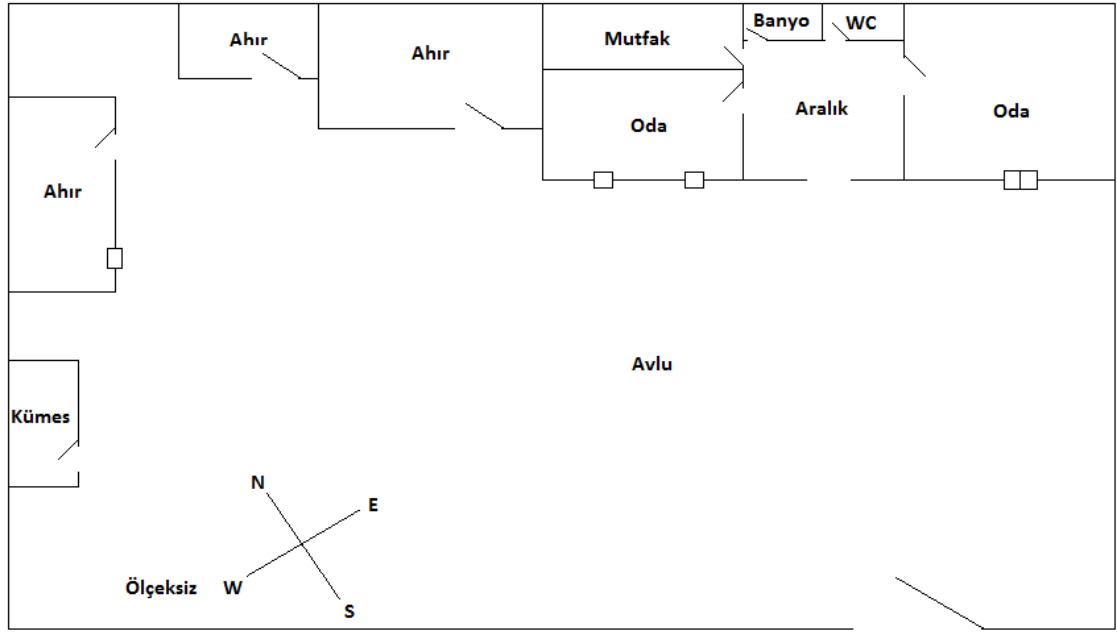
Şekil 4.28. Yazıhüyük Beldesi’nde, Hilmi KARATEKİR’in Evinin Planı.

Fotoğraf 4.57. Yazıhüyük Beldesi’nde, Hilmi KARATEKİR’in Evi,

Gelir Seviyesi Düşük.

Asıl ev ve eklentilerin tamamı 1988 yılında kerpiçten yapılmıştır (Fotoğraf 4.57). Oğlu ve gelinin oturduğu yer, kırmızı tuğladan inşa edilmiş olup, bir oda ve aralıktan oluşmaktadır. Kerpiç meskenler toprak çatılı, kırmızı tuğlalı ev ise beton çatılıdır. Ev ve eklentileri kuzey rüzgârlarına kapalı olup, evin ön cephesi güneye bakmaktadır. Ahır ve kömürlük dışında, farklı girişleri olan odalar dikkati çekmektedir (Şekil 4.28).

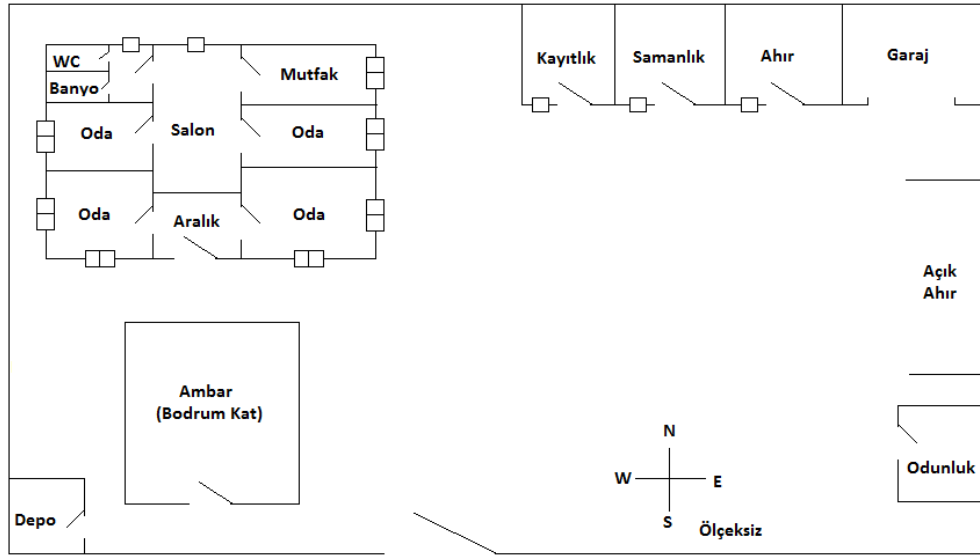

Şekil 4.29. Suvermez Köyü'nde, Mesut PAŞA'nın Evinin Planı.

Fotoğraf 4.58. Suvermez Köyü'nde, Mesut PAŞA'nın Evi, Geliri Seviyesi Düşük.

Asıl ev ve eklentiler, taş yapı malzemesi ile 1983 yılında yapılmıştır. Eklentiler düz toprak çatılı, oturulan mekân ise beton çatılıdır (Fotoğraf 4.58). Evin içerisinde 2 oda, mutfak, banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Eklentiler ahır ve kümeslikten ibarettir. Ahırlar geçmişte hayvan barınma amaçlı olarak kullanılırken, günümüzde bu amaçta kullanılmamaktadır. Evin ön cephesi güneye bakarken, arka cephesi hâkim rüzgâr olan kuzey sektörlerine kapalı ocak şekilde inşa edilmiştir (Şekil 4.29).

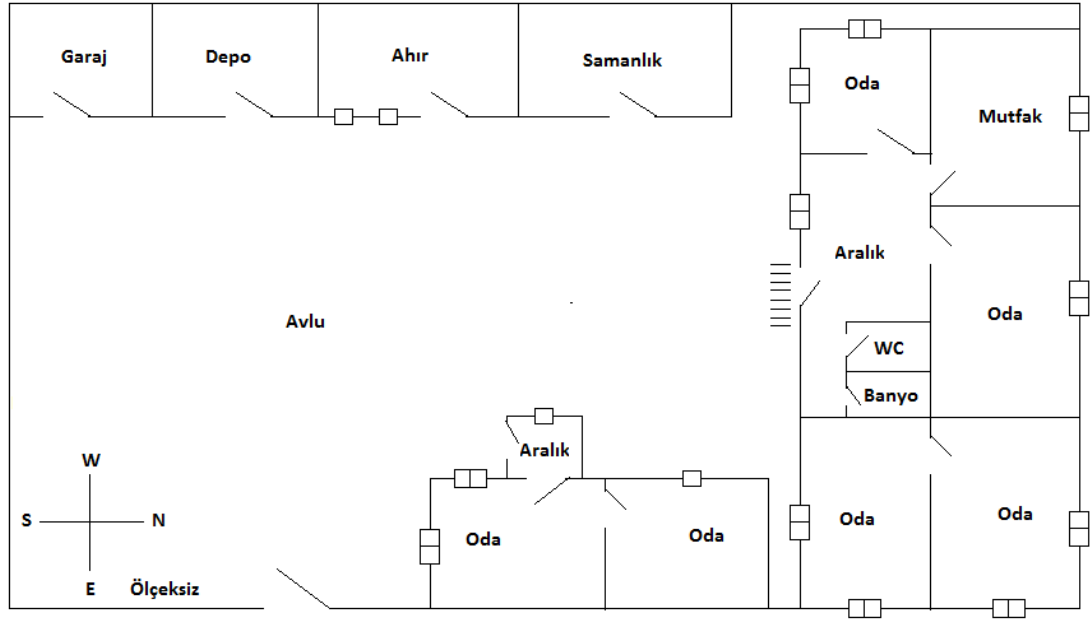

Şekil 4.30. Ovacık Beldesi'nde, Harun ÖZGEN'in Evinin Planı.

Fotoğraf 4.59. Ovacık Beldesi'nde, Harun ÖZGEN'in evi, Geliri İyi.

Mesken, modern yapı malzemeleriyle inşa edilmiştir. Ev ve eklentileri, briket duvarlı ve kiremit çatı örtülü olup, 2000 yılında yapılmıştır (Fotoğraf 4.59). Evin bodrum katı, patates ambarı olup, kayıtlık, ahır, odunluk, samanlık, garaj ve depo evin diğer eklentileridir (Şekil 4.30). Kapalı ahırın dışında, avluda üzeri sac örtülü açık ahırda bulunmaktadır. Demir kapı ve avlu duvarları ile çevrili olan mesken, hâkim rüzgâr yönü olan kuzey cephesine kapalı olup, meskenin ön cephesi güneye bakmaktadır.

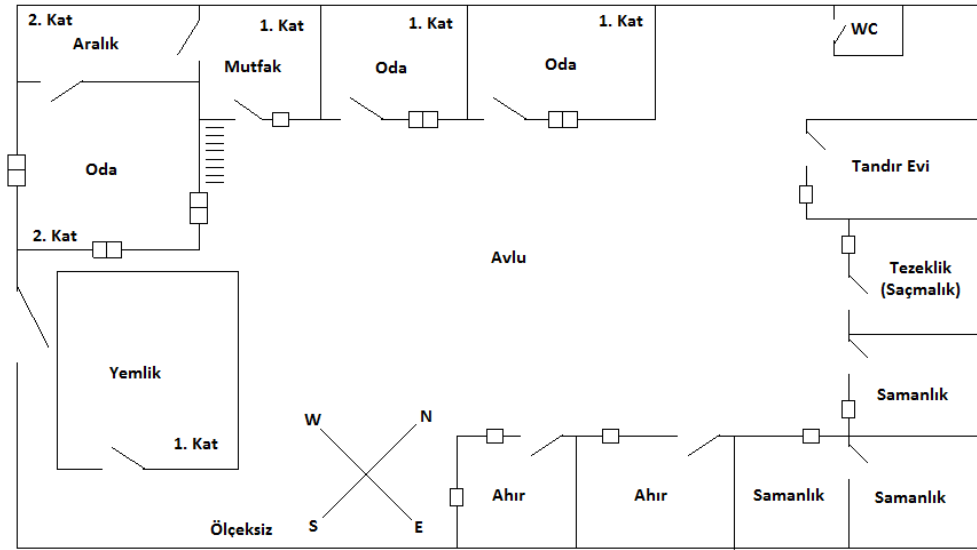

Şekil 4.31. Tırhan Köyü’nde, Rüştü ÖZTÜRK’ün Evinin Planı.

Fotoğraf 4.60. Tırhan Köyü’nde, Rüştü ÖZTÜRK’ün Evi, Geliri Orta.

Meskenin ikinci katı kırmızı tuğladan inşa edilmiş olup, düz beton çatıdır. Eklentiler 1937 yılında, ikinci kat ise 2001 yılında yapılmıştır (Fotoğraf 4.60). Avlu girişinin sağında yer alan iki odalı evde, Rüştü ÖZTÜRK’ün oğlu ve gelini oturmaktadır. Evin yönü; güneşlenme ve rüzgâr faktörlerinden ziyade, yola göre şekillenmiştir (Şekil 4.31).

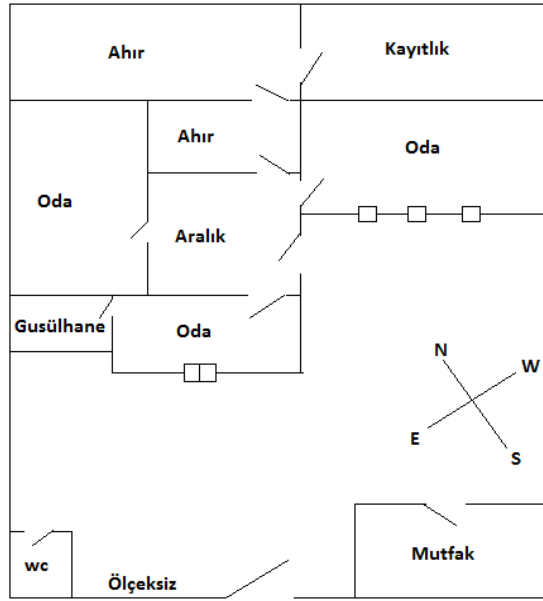

Şekil 4.32. Yıldıztepe Beldesi'nde, Murat Güngör'ün Evinin Planı.

Fotoğraf 4.61. Yıldıztepe Beldesi'nde, Murat GÜNGÖR'ün Evi,
Gelir Düzeyi Orta.

Evin 1. katı ve eklentileri taş, 2. katı ise briket yapı malzemesinden 1980 yılında inşa edilmiştir. Eklentiler toprak çatılı, asıl ev ise düz beton çatılıdır (Fotoğraf 4.61). Evin ön cephesi güney ve doğuya bakmaktadır. Tandır evi, samanlık, ahır, yemlik, tezeklik evin eklentileridir. Yüksek duvar ve demir kapı ile ev çevrilidir. Evin üst katında tek oda bulunmaktadır. Alt katta yer alan odalar gün içerisinde oturma ve yemek yeme amaçlı olarak kullanılmakta; mutfak, direk avluya açılmaktadır. Bu nedenle mutfak, evin bir eklentisi görünümündedir (Şekil 4.32).

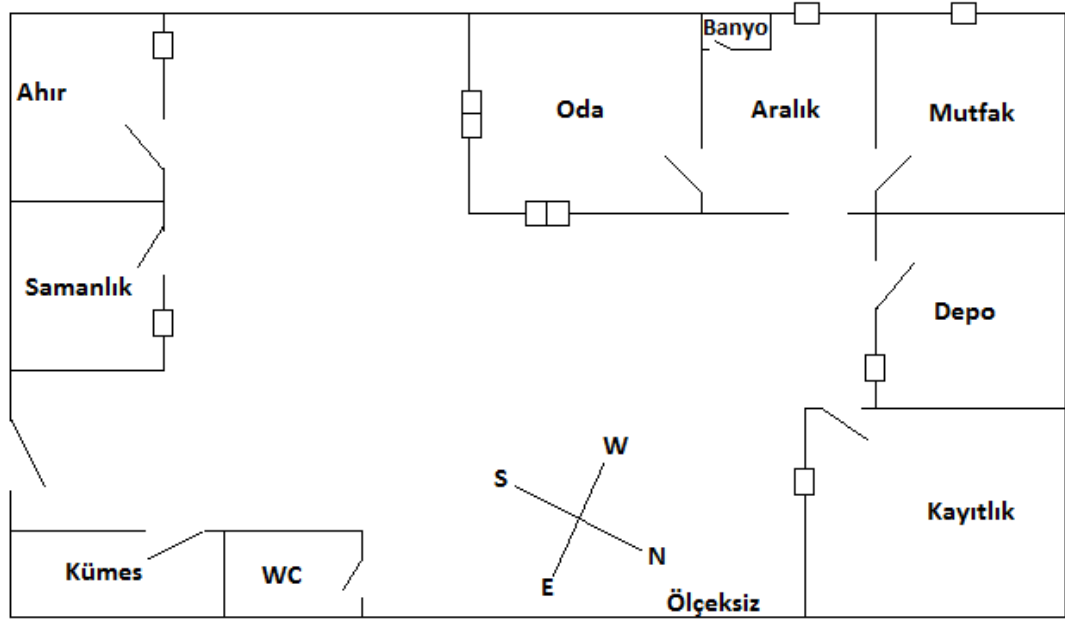

Şekil 4.33. İsmail Çolak'ın Evinin Planı.

Fotoğraf 4.62. Derinkuyu'da, İsmail Çolak'ın Evi, Geliri Orta.

Ev, Rumlar'dan kalma olup, 1881 yılında taştan yapılmıştır (Fotoğraf 4.62). Evin ön cephesi yola (güneye) açılmakta iken, diğer kısımları komşu evlerin duvarları ile bitişik durumdadır. Odaların dışında, kayıtlık ve ahırın evin iç mekânında; wc ve mutfak ise evden ayrı avlunun giriş kısmında yer aldığı görülmektedir (Şekil 4.33). Evin yatak odasında, bir gusülhane bulunmaktadır. Taş kemer çatılı meskenin üzeri toprak ile örtülüdür. Evin odalarında gömme dolap, yüklük ve taka'lar bulunmaktadır.

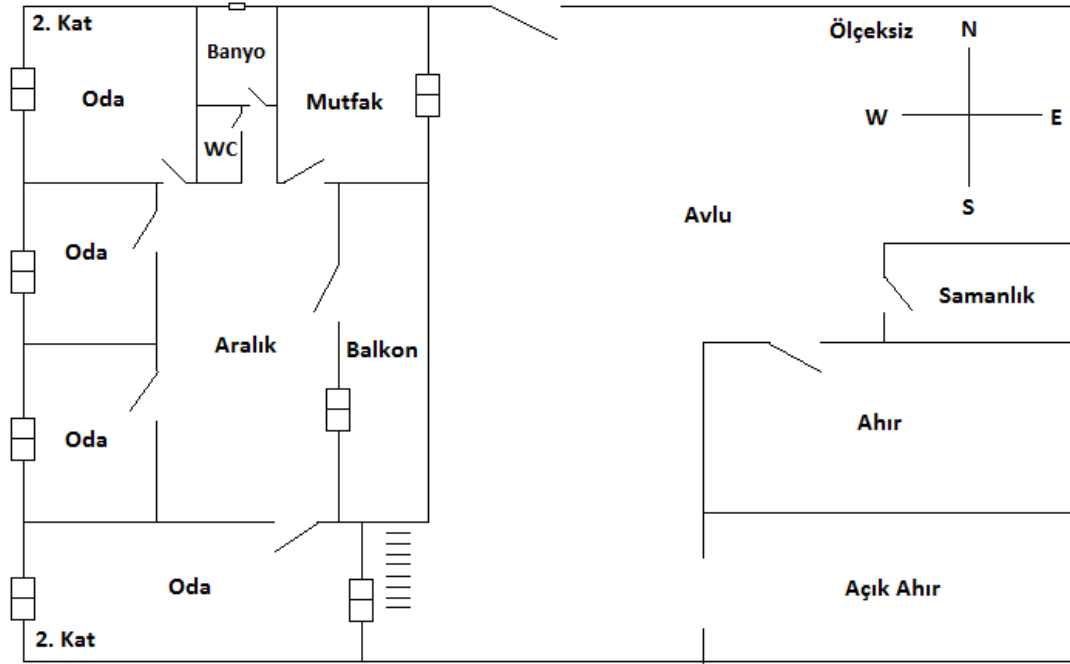

Şekil 4.34. Alay Beldesi'nde, Ramazan ŞAHİN'in Evinin Planı.

Fotoğraf 4.63. Alay Beldesi, Ramazan ŞAHİN'in Evi, Gelir Düzeyi Düşük.

Ev tek katlı olup, 1993 yılında kerpiçten yapılmıştır (Fotoğraf 4.63). Ahır ve samanlık eklentileri briketten yapılmıştır. Hezen (ağaç) ile üzeri örtülü olup, toprak çatılıdır. Evin arka cephesi hâkim rüzgâr yönü olan kuzeye kapalı iken, ön cephesi güney ve doğuya bakmaktadır. Kayıtlık, depo, ahır, samanlık, kümeslik evin eklentilerini oluşturmaktadır. Yüksek duvar ve demir kapı ile avlu, dışarıya kapalı olup, evin tuvaleti avlu içerisinde yer almaktadır (Şekil 4.34).

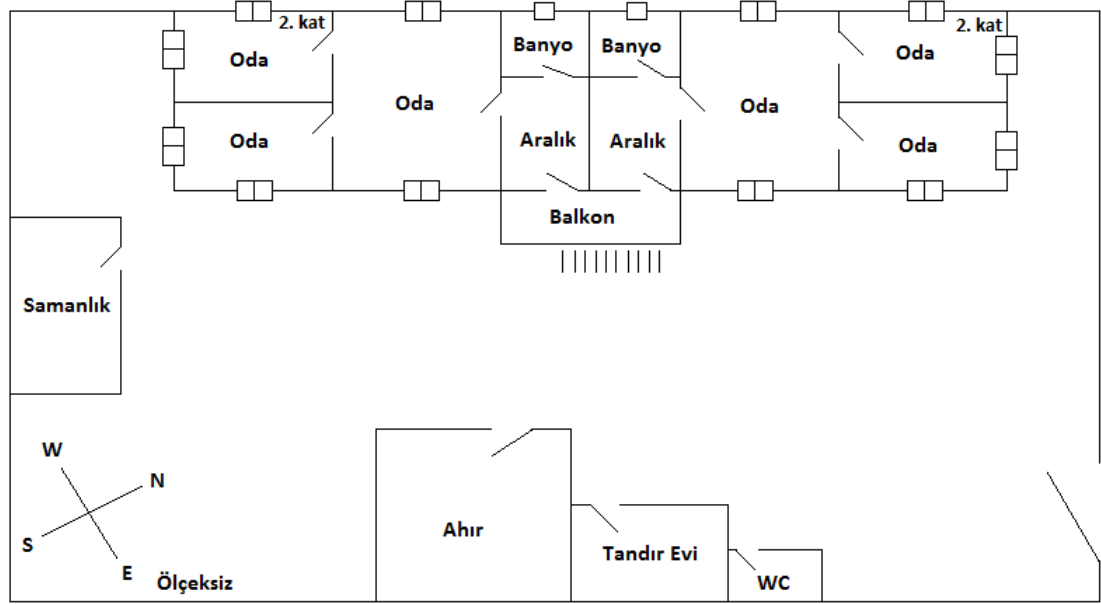

Şekil 4.35. Yeşilgölcük Kasabası'nda, Selim SARIGÖL'ün Evinin Planı.

Fotoğraf 4.64. Yeşilgölcük Kasabası'nda, Selim SARIGÖL'ün Evi, Geliri Orta.

Ev iki katlı olup, alt kat briket, üst kat ise kırmızı tuğla ile 1990 yılında yapılmış modern bir meskendir. Alt kat dükkân ve depo olarak kullanılmakta iken, 2. katta oturulmaktadır (Fotoğraf 4.64). Alt katta yer alan dükkân ve deponun dışında, samanlık, ahır ve açık ahır evin eklentilerini oluşturmaktadır (Şekil 4.35). Yüksek bir duvar ve demir kapı ile yola kapalı olan avlulu bu mesken; 4 odalı olup, giriş kısmı aralığa açılmaktadır. Evin ön ve arka cephesi, evin batı ve kuzeyinden geçen yola göre şekillenmiştir.

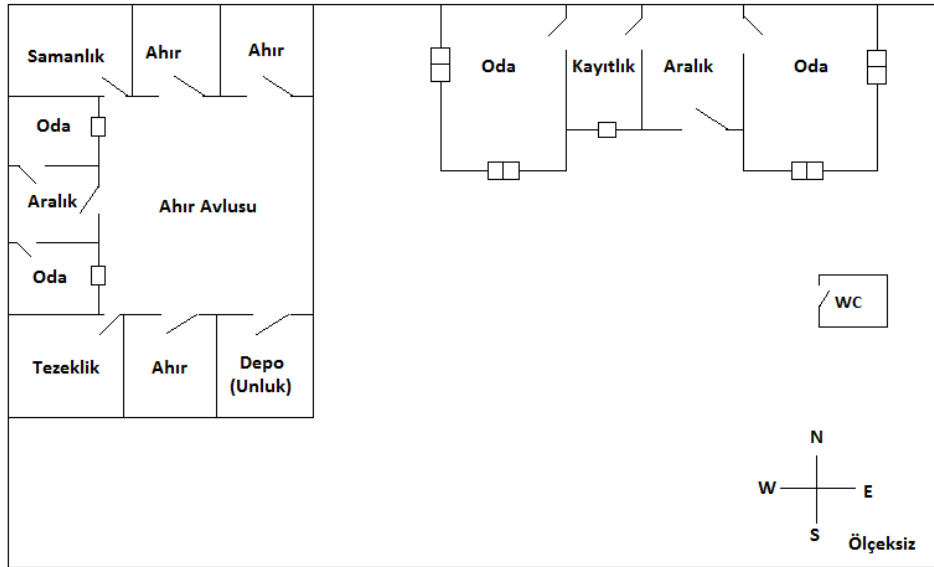

Şekil 4.36. Konaklı Beldesi'nde, Musa DURAK'ın Evinin Planı.

Fotoğraf 4.65. Konaklı Beldesi'nde, Musa DURAK'ın Evi,
Gelir Düzeyi Orta.

Mesken iki katlı olup, 1998 yılında briketten yapılmıştır (Fotoğraf 4.65). Evin zemin katı kayıtlık ve garaj olarak kullanılmaktadır. Üst katta yan yana iki daire yer almakta olup, her daire 3 odaya sahiptir. Yan dairede Musa DURAK'ın kardeşi oturmaktadır. Meskenin alt katı patates ambarı ve garaj olarak kullanılırken, avlu içerisinde yer alan tuvalet, ahır, samanlık ve tandır evi evin eklentilerini oluşturmaktadır (Şekil 4.36). Evin çatısı kırmızı kiremit ile örtülüdür. Evin kuzey ve batısından geçen yola göre, evin konumu şekillenmiştir.

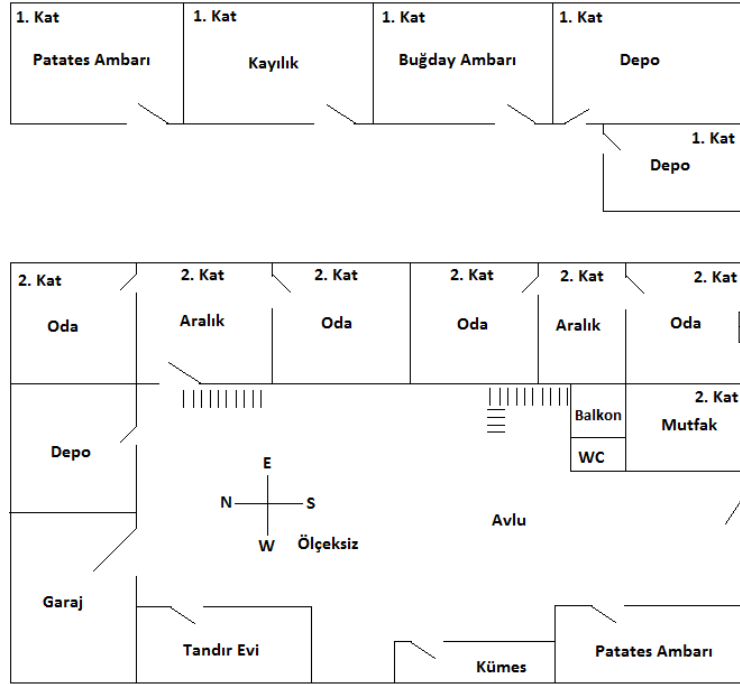

Şekil 4.37. Bağlama Beldesi’nde Mevlüt AÇIKGÖZ’ün Evinin Planı.

Fotoğraf 4.66. Bağlama Beldesi’nde Mevlüt AÇIKGÖZ’ün Evi,
Gelir Düzeyi Orta.

Asıl ev ve eklentilerin tamamı kerpiçten 1990 yılında yapılmıştır. Evin üzeri hezenlerle (ağaçlarla) örtülü olup, düz toprak çatılıdır (Fotoğraf 4.66). Evin giriş kısmı aralık’a açılmaktadır. Kayıtlık, evin bir iç bölümü olup, ev iki odadan oluşmaktadır. Asıl evin batısında evin eklentileri yer almaktadır (Şekil 4.37). Ahır, samanlık, tezeklik, depo (unluk) evin eklentilerini oluşturmaktadır. Eklentilerin arasında kalan 2 odalı evde, Mevlüt AÇIKGÖZ’ün kardeşi yaşamaktadır. Eklentiler, bir ahır avlusuna açılmaktadır.

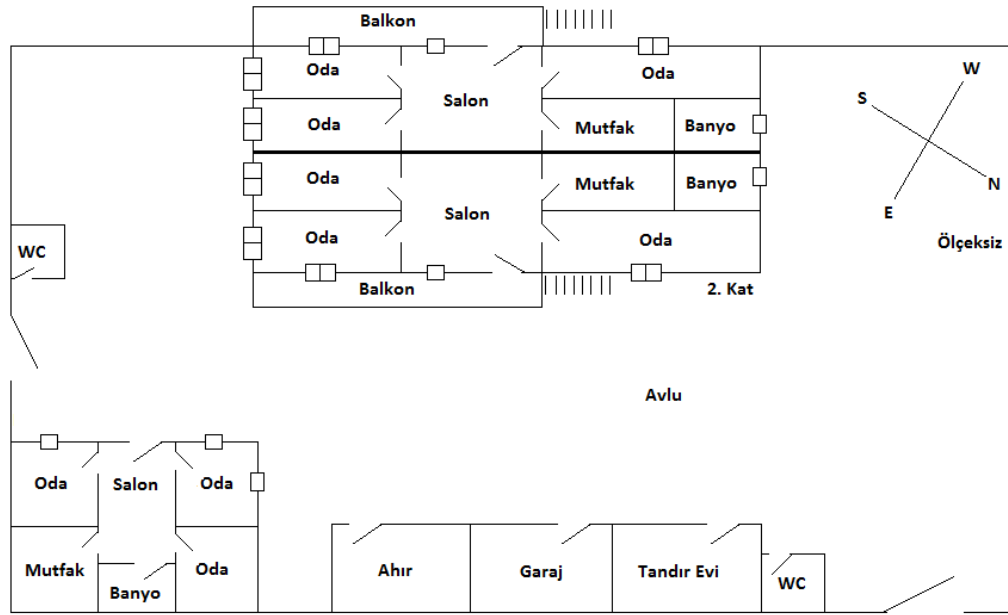

Şekil 4.38. Ramazan BENLİ'nin Evinin Planı.

Fotoğraf 4.67. Kiledere Beldesi'nde Ramazan BENLİ'nin Evi,
Gelir Düzeyi Düşük.

Evin tamamı kerpiçten 1943 yılında yapılmış olup, düz toprak çatılıdır (Fotoğraf 4.67). Alt kat buğday, patates ambarı ve depo olarak kullanılırken, 2.kat oturmaya ayrılmıştır. Garaj, tandır evi ve kümes diğer eklentilerini oluşturmaktadır (Şekil 4.38). Asıl ev ve eklentileri avluyu çevrelemekte olup; evin konumu, evin güneyinden geçen yola göre şekillenmiştir.

Şekil 4.39. Hasaköy’de Mehmet, Yasin ve Ahmet OZMAN’ın Evlerinin Planları.

Fotoğraf 4.68. Hasaköy’de Mehmet, Yasin ve Ahmet OZMAN’ın Evi,
Gelir Durumu İyi.

Mesken; kırmızı tuğla yapı malzemedен 1980 yılında yapılmıştır. Ahmet ve Mehmet OZMAN, 2 katta yan yana bulunan dairelerde oturmaktadır. Yasin OZMAN ise, aynı avlunun doğu köşesinde yer alan evde oturmaktadır (Fotoğraf 4.68). Ahır, garaj, tandır evi ve tuvalet evin eklentilerini oluşturmaktadır. Evin ön cephesi güneye bakmaktadır (Şekil 4.39).

SORUNLAR VE ÖNERİLER

Araştırma sahasında yer alan yerleşmelerde sosyal, kültürel ve ekonomik olmak üzere birçok sorun tespit edebilmek mümkündür. Ancak çalışma konusu gereği, meskenlerle ilgili problemler tespit edilmeye çalışılmış ve bu problemlere çözüm önerileri getirilmiştir.

Köylerde kanalizasyon sisteminin olmayışı ve birçok mesken tuvaletinin evin dışında olması görülen önemli bir eksikliktir. Kanalizasyon şebekesi olmayan bu tuvaletler, çevreye koku yaydığı gibi insan sağlığını da olumsuz yönde etkilemektedir. Kanalizasyon altyapısı olmayan yerleşmelerin devlet desteği ile kanalizasyon sistemi inşa edilmeli, avlu içerisinde yer alan tuvaletler evin içerisine alınmalıdır.

Geleneksel evlerin bir kısmında banyo yoktur. Banyo ihtiyacı, aralık olarak ifade edilen, evin giriş kısmındaki kapı arkasında giderilmektedir. İç donanımdan yoksun olan bu tür evler yıkılarak, sosyal devlet anlayışı gereği ailelere uygun iç donanımlı yeni konutlar yapılmalıdır.

Evlerin temel katında ve eklentilerinde görülen karınca, böcek, fare ve kertenkele gibi sürüngenler un ve bulgur gibi kışlık erzak çuvallarını delerek beslenmektedir. Bu durum, yöre insanını hem sağlık açısından etkilemekte hem de ürünün hayvanlarca telef edilerek ekonomik bir kayba uğramasına neden olmaktadır. İlgili uzmanlar tarafından, bu haşerelerden nasıl korunabileceği konusunda yöre halkı bilgilendirilmeli, korunma yolları yöre insanına belirtilmelidir.

Yığma taş meskenler ve kerpiç evler araştırma sahasındaki en dayanıksız mesken tipini oluşturmaktadır. Her iki yapı malzemesinin inşasında demir ve beton krişlerin olmaması, olası bir yer sarsıntısı durumunda büyük bir risk oluşturmaktadır. Özellikle uzman bir kişiden ziyade, her mesken sahibinin evini kendisinin yapması, yapının risk durumunu ortaya koymaktadır.

Kerpiç meskenlerin toprak çatılı olması ve bu çatıların üzerinde yağışlarla ahırlığı artan kalın bir toprak örtüsünün bulunması, evin duvarlarının deprem ya da aşırı yağışlarda çökme riski gösterebilmesine neden olabilecektir.

Araştırma sahasında yer alan evlerin inşaatında; maliyeti düşürmek için, kırmızı tuğla ya da kesme taş yerine briketin kullanılması; kış aylarında evin briket duvarlardan

daha çabuk ısı kaybetmesine neden olmaktadır. Özellikle konutlarda ısı yalıtımının (izolasyon) olmaması, kış aylarında konut i mekanının hızlı bir şekilde ısı kaybetmesine neden olmaktadır. Bu durum, fazla yakıt (odun, kömür) tüketilmesine neden olarak aile bütçesini etkilemektedir. Bu nedenle, yeni yapılan konutlara ısı yalıtım ve ısıcam takma zorunluluğu getirilmelidir.

Evin nitelikliliği ve büyüklüğü ailenin ekonomik gücü ile doğru orantılıdır. İşsizlik, düşük gelir, zirai ürünün pazarlanamaması gibi çeşitli nedenler, kişilerin ekonomik durumunu etkilemektedir. Ailenin gelir durumu ise, doğrudan ya da dolaylı olarak konuta yansımaktadır. Nitekim patatesin(taban) alım fiyatının düşük olması, pazarlama sorunu, devlet desteğinden yoksunluk, tarla elektrik faturalarının aylık ödenme zorunluluğu gibi nedenler çiftçinin hasat ettiği ürünü satmasını ve kar etmesini kısıtlamaktadır. Bu nedenle, araştırma sahasında üretilen patatesin ülke içi ve yurtdışı pazar ağı genişletilmeli, devlet tarafından patatese taban fiyatı konulmalı ve devlet destekli alımlar yapılmalıdır. Ayrıca TEDAş'ın aylık tarla elektrik fatura tahsisi, yıllık ödeme şekline dönüştürülmelidir.

Taş kemerli yapıların gerekli tanıtımları yapılarak turizm açılması sağlanabilir. Böylece, bu maddi kültürlerin değerlendirilmesiyle yörenin kalkınması hedeflenebilir. Kapadokya Bölgesi'ne doğa turizmi için gelen turistlerin sadece peribacaları için değil; yörede bulunan kilise, Rum evleri ve taş kemerli yapılar gibi kültürel turizm olanakları da görmesi sağlanmalıdır. Bunun için, il turizm müdürü, kaymakam, yerel belediye başkanları, muhtarlar, turizm operatörleri, tur şirketleri, turist rehberleri gibi konu ile ilgili olan kamu ve özel kurum personeli koordineli bir işbirliği yapmalıdır.

Taş kemerli yapıların, kışın sıcak yazın serin bir özellik göstererek doğal bir soğuk hava deposu görevi üstlenme özelliği ekonomik anlamda kullanılmalıdır. Patates, elma, narenciye, mantar gibi çeşitli ürünlerin muhafaza edilmesi için gerekli tanıtım ve görüşmeler yapılabilir. Nitekim birçok evin eklentisi, yılın tamamında boş olarak kalmaktadır. Üreticilere bu taş kemerli mekânların depo olarak kiralanmasıyla aileler bir gelir elde edebilir.

Yörede yer alan taş kemer çatılı tarihi Rum evleri ve daha sonra yapılan bu tür yapıların kültürel miras kapsamında koruma altına alınarak değerlendirilmesi, gerekli grlenlerinin restore edilerek geleceğe taşınması sağlanmalıdır.

Konaklı, Hasaköy ve Yeşilgölcük gibi yerleşmelerde görülen yeraltı şehirleri restore edilip, ışıklandırılarak iç ve dış turizme kazandırılması sağlanmalıdır. Ayrıca Konaklı, Hasaköy, Kuyutatlar ve Ovacık yerleşmelerinde yer alan kiliselerin de gerekli tanıtımları yapılarak turizme açılması sağlanmalıdır.

Araştırma sahası, bir ova tabanı olduğu için yüksek bir zirai üretim potansiyeline sahiptir. Özellikle sulamalı tarım ile ticari anlamda patates üretilmesi bu ovanın ticari değerini daha da artırmaktadır. Bu nedenle, ova yerleşmelerinde yaşayan çiftçilerden konutu niteliksiz olanlara devlet tarafından krediler verilerek yeni konutların yapılması teşvik edilmelidir. Nitekim üretici bir nüfus olan köy halkı için, bu konut inşası ölü bir yatırım olmayacaktır. Devlet tarafından köylüye yapılacak ev ve eklentilerde; yapı malzemelerinin kullanımında, plan ve projenin hazırlık ve uygulamasının her aşamasında coğrafya ilminden, coğrafyacıardan yararlanılmalıdır. Özellikle yörenin iklim şartlarına göre, rüzgârın geliş yönü ve sıklığı, güneş ışığının geliş açısı ve yönü dikkate alınarak konutların konumu, pencere, kapı ve odaların yönü belirlenmelidir. Meskenlerin inşasında duvar kalınlığı, tavan yüksekliği bu duruma göre ayarlanmalıdır. Ayrıca konutlar uzun ömürlü olacak şekilde teknolojik standartlarda yapılmalı, modern yapı malzemeleri (demir, çimento, kireç) kullanılmalı, evlerin sağlamlığı açısından temelleri derin kazılmalıdır. Yörenin ekonomik faaliyetine göre, evin eklentileri (ahır, samanlık vd) inşa edilmelidir. Bu eklentiler, ne evden uzak olacak şekilde ne de eve bitişik şekilde yapılmalıdır. Özellikle evin içine kokusu gelen ahırların, evin biraz uzağına yapılmasına dikkat edilmelidir. Yapılacak evler yörenin sosyo-kültürel durumuna göre inşa edilmeli, ataerkil yapıya sahip kesimde oda sayısı, yaşlılar ve çocuklar da dikkate alınarak belirlenmelidir.

Araştırma sahasında yer alan yerleşmelerde, öğretmen, doktor, hemşire, imam, müezzin, memur, uzman çavuş gibi değişik mesleklerde çalışan kamu görevlileri için lojmanların olmaması büyük bir eksikliklerdir. Kentlerin modern binalarında yaşamış bu insanların standartlarına göre, bulundukları yerleşmelere modern lojmanların yapılması gerekmektedir. Ayrıca, her yerleşmeye uygun iç ve dış donanımda misafirhanelerde yapılmalıdır.

TARTIŞMA

Mesken şekilleri üzerinde çevresel etmenlerin ana faktör olduğunu öne sürenlerin yanında, kültürel unsurların asıl belirleyici faktör olduğunu savunanlar da bulunmaktadır.

Tuztaşı (2010: 498); Türkiye’de geleneksel ev konulu araştırmalarda, iklim ve malzeme gibi fiziksel faktörlerin ortak bir “Türk Evi”nin tanımı için, çeşitliliği sağlayan tesirler olarak görüldüğünü; fakat ileriki süreçte bu faktörlerin giderek bir karşıtlığa dönüştüğünü belirtmektedir. Nitekim **Gabril** (1938: 149); çeşitli iklim alanlarına sahip Anadolu’da, “Türk Evi”nin çeşitli etkiler almasında iklim ve malzemenin önemli bir faktör olduğunu savunmaktadır (Tuztaşı, 2010: 499). Ancak **Rapoport** (1964), meskenlerin biçimsel ve mekânsal oluşumunda ana belirleyici faktörün toplumsal ve kültürel etmenler olduğunu; iklim, malzeme, yapım yöntemleri ve teknoloji gibi fiziksel etmenlerin ise sadece değiştiricilikte (meskenin şekil ve planında) rol oynadığını ileri sürmüştür (Tuztaşı, 2010: 498). **Özbaşaran** (2011: 129) da aynı düşünceyle, Niğde Aşıklı Höyük yerleşmesinin, taş kaynaklarına yakın olmasına rağmen höyük meskenlerinde kerpicing kullanılması çevresel nedenlerle ne kadar ilişkili olduğu sorusunu sorarak, bu durumun ancak kerpiç geleneği ile izah edilebileceğini belirtmiştir.

Işık (1992: 101); Tanoğlu’na atıf ile (1969: 214), meskenlerin sadece çevre şartlarını taşıdığı sürece coğrafyanın çalışma konusu olabileceğini savunmakta; ancak aynı çalışmada **Tanoğlu** (1969: 238-239), insanın ev inşasında çevre şartların etkisinde kalsa da her insanın temin ettiği malzemeyi gelenek ve göreneklerine, kabiliyetine, kültürel seviyesine ve zevkine göre kullandığını; hatta kimi yerlerde, çevre şartları ile hiçbir ilgisi olmayan evlere bile rastlanabildiğini ifade etmektedir.

Arı ve Köse (2005: 51), Kültürel Coğrafya’da insan-çevre etkileşimin etkileme yönünden tamamen çevreden insana olmadığını savunmakta olup, bu etkileşimdeki en önemli unsurlardan birisinin kültür olduğunu belirtmektedir. Nitekim benzer çevresel ortamlarda yaşayan insanların farklı uygarlıklar geliştirmesi ve farklı gelişmişlik düzeyine ulaşmaları çevresel etmenlerden çok farklı kültürel gelişmişlikler ile izah edilebileceğini savunmaktadırlar. **Kayserili ve Altaş** (2010: 83) da insan yaşamında kültürün en önemli şekillendirici unsur olduğunu, fiziki çevrenin ise sağladığı imkanlar neticesinde kültürün hizmetinde olduğu fikrini savunmaktadır (Kayserili vd., 2010: 83).

Köse (2005: 161); geleneksel Türk evinin Anadolu'nun yüzlerce yıllık kültürel birikiminin bir sonucu olduğunu savunmuş; ancak Türkiye'deki geleneksel konut mimarisini kültürel temellere dayandıran çalışmalara rağmen, cevaplanmamış birçok soru bulunduğunu belirtmiştir. Çok geniş bir kavram olan kültürün hangi unsurlarının geleneksel konut tipinde belirleyici olduğu ve bu unsurların ne oranda etkili olduğu? gibi soruların hala cevap beklediğini ifade etmiştir.

Mesken şekilleri üzerinde kültürün temel etken olduğunu savunmak, olaya aşırı hümanistçe bakmak olacaktır. Benzer şekilde, çevresel etmenlerin mesken tipleri üzerinde etkili ana faktör olduğunu öne sürmek olaya aşırı deterministçe yaklaşmak olacaktır.

Mesken ve mesken tiplerinin belirli bir şekil almasında çevre şartların ve kültürel unsurların her ikisinin de etkili olduğu söylenebilir. Nitekim sadece çevrenin mesken şekilleri üzerinde etkili olduğu düşünülecek olursa, aynı iklimik şartların görüldüğü farklı bölgelerde aynı şekilde meskenlerin ortaya çıkması beklenirdi ya da aynı kültürel grupların farklı iklim şartları altında aynı mesken tiplerini oluşturması beklenirdi.

Meskenlerin yapı malzemesi, şekilleri ve eklentileri üzerinde çevresel etmenlerin ve kültürel unsurların ayrı ayrı etkisi olduğu bir gerçektir. Litolojik unsurlaryapı malzemesi (taş, kerpiç vb) bakımından; iklimik faktörler evin konumu, kapı ve pencerelerin cephe yönü, duvar kalınlığı, çatı örtüsü ve yönü açısından; hidrografik unsurlar taban suyu seviyesi ile evin zemin ve duvarlardan rutubet alması açısından, bitki örtüsü evin ara malzemeleri (çatı örtüsü, dolap, pencere, kapı) açısından mesken üzerinde etkili olmaktadır. Kültürel unsurlar; evin avlulu olup olmaması, avlu duvarının yüksekliği, gusülhane, oda sayısı gibi iç ve dış mekân tasarımında etkili olmaktadır. Bu bakımdan, çevrenin ve kültürel unsurların mesken üzerinde etkili olduğu, birisinin öne çıkarılmasından ziyade, her iki faktör mesken üzerinde tamamlayıcı unsur olmaktadır.

SONUÇ

Araştırma sahasında yer alan meskenlerinin şekil ve planları üzerinde çevresel etmenler, kültürel unsurlar ve ekonomik faaliyetler gibi birçok faktörün etkili olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle; arazinin litolojik yapısı, iklim özellikleri, hane sayısı, gelenekler, inançlar, yapılan ekonomik faaliyet türleri mesken ve eklentilerini yapı, sayı, büyüklük bakımından etkilediği görülmüştür.

Araştırma sahası; tuf, kül, ignimbiritten oluşan volkanik formasyonların örttüğü bir ova tabanı olduğu, 11,0 °C ve 336,6 mm yağış ile yarı kurak iklime sahip olduğu, akarsular bakımından zengin olmadığı ve step-otsu türlerin hâkim bitki formasyonunu oluşturduğu görülmektedir.

Çalışma alanında 1 ilçe merkezi, 11 belde ve 5 köy olmak üzere toplam 17 yerleşme bulunmaktadır. Kasabalardan Derinkuyu, idari bakımdan ilçe merkezidir; Yeşilgölcük ise eskiden bucak görevi üstlenmiştir. Araştırma sahasında yer alan tüm yerleşmelerde, 2012 yılı sonu itibarıyla, toplam 50.335 kişiyi bulunmaktadır. Yerleşmeler; 1300-1400 m arası bir yükseltide yer almakta olup, 7'si dağınık, 10'u toplu dokulu bir özellik göstermektedir. Bu yerleşmelerin 11'i 16. yüzyılda Niğde Kazası'na bağlı iken; diğer 6'sı 18 ve 19. yüzyılda kurulmuştur.

Yerleşmelerin geleneklerini devam ettirmede karalı olduğu, bazı alışkanlıkların günümüzde de hala devam ettiği görülmektedir. Nitekim bu durumda eğitim seviyesi önemli bir etken olmaktadır. Çalışma sahasında yer alan nüfusun %27'sinin okuryazar, %35'inin ilköğretim, %25,3'ü ortaokul, %5,7'i lise, %0,8'i yüksekokul ve üzeri bir eğitim düzeyine sahiptir.

Araştırma alanında yer alan yerleşmelerin hâkim ekonomik faaliyeti tarım ve hayvancılıktır. Ziraî ürünlerden, 2012 yılsonu itibarıyla, patates üretimi ilk sırada gelmekte; beslenen hayvanların ise %49,2'sini küçükbaş, %25,4'ünü büyükbaş hayvanlar oluşturmaktadır. Yapılan bu ekonomik faaliyetler, mesken eklentilerinin tür ve sayısını belirlemiştir.

Araştırma sahasında yer alan meskenlerin %51,3'ü taş, %31,6'sı briket %11,4'ü kerpiç ve kalan %5,7'si ise tuğla yapı malzemesidir. Ova kenarında yer alan taş ocaklarından (Kiltepe, Uluğaç, Değirmenli) getirilen taşlar meskenlerde ve avlu duvarında kullanılmaktadır.

Meskenlerin %58,2'si tek katlı, %40'ı iki kat, kalan %1,8'i ise üç katlıdır. Belediyelik yerleşmelerde en fazla 2 kat ruhsatı verildiği için, beldelerde kat sayısı ikiye geçmemektedir. İki katlı evlerin geneli, geleneksel meskenler olup, alt katı depo ya da ahır olarak kullanılmaktadır. Meskenler; oda, aralık, mutfak, kayıtlık, banyo ve tuvaletten oluşmaktadır; ancak her ev içerisinde bu iç mekânlar bulunmamaktadır.

Meskenlerin %56'sı 3 odalı, %24'ü 4 odalı, %18,7'si 2 odalı ve kalan %1,3 ü ise tek odalıdır.

Örtü şekillerine göre meskenler; toprak çatılı, beton çatılı, çatılı ve taş kemer çatılı olarak ayrılmaktadır. Kapı ve pencereler genelde güney ve doğu yönünde yer almaktadır. Hâkim rüzgâr olan kuzey rüzgârlarının soğuk etkisinden korunabilmek için, bu yöne büyük pencerelerden ziyade tuvalet, banyo ve mutfak için küçük pencerelerin yapıldığı görülmektedir.

Yerleşme içerisinde ve özellikle yol kenarında yer alan meskenlerde avlu duvarı ile meskenlerin etrafı çevrilidir. Ancak ovaya doğru açılan meskenlerde avlusuz meskenler bulunmaktadır.

Eklentilerine göre meskenler; ahır, samanlık, çardak-tandır evi, garaj-depo, kayıtlık, kiler ve ambar olarak ayrılmaktadır. Belediye binası, okul, sağlık ocağı, cami, kilise, kahvehane, atölye, dükkân ve değirmenler yerleşmelerin diğer meskenlerini oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akdemir, M. Z., Korkmaz, E. (2010). “Geleneksel Konut Dokularında Malzemenin Çatı ve Cephe Kuruluşuna Etkileri: Batı Karadeniz Bölgesi Örneği”, İzmir: Dokuz Eylül Üniv., 5. *Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu*, [15-16 Nisan 2010]. s.129-135.
- Akyol, İ.H. (1947). “Türkiye’de Akarsu Rejimleri ve Sistemleri”, İstanbul: *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 9-10, s.1-36.
- Arı, Y. (2005). “Amerikan Kültürel Coğrafyasında Peyzaj Kavramı”, Erzurum: *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 13, Cilt:10, s.311-339.
- Arı, Y., Köse, A. (2005). “İnsan Çevre Etkileşimini Yorumlamada Yeni Bir Alternatif: Kültürel Coğrafya”, İstanbul: *Ulusal Coğrafya Kongresi Bildiri Kitabı (2005)*, s. 51-59.
- Atik, D., Erdoğan, N. (2007). “Geleneksel Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler. Edirne’de Şinasi Dörtok Evi”, Edirne: Trakya Üniv., *J Sci*, Sayı: 8, Cilt: 1, s. 21-27. ISSN 1305-6468.
- Avcı, S. (1986). *Ilıca’da Mesken Tipleri ve Başlıca Sorunlar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytekin, O. (2006). *Düinden Bugüne Derinkuyu*. Niğde: Elma Ofset Matbaacılık.
- Boyras, Z., Zeren, C. (2012). “Kavak ve Ortahisar (Nevşehir) Kasabalarındaki Doğal Soğutmalı Yeraltı Depolarına Coğrafi Bir Bakış / A Geographical Look at The Natural Cooled Underground Warehouses in The Towns of Kavak and Ortahisar (Nevşehir)”, *Zeitschrift Für Die Welt der Türken Journal of World of Turks, ZfWT* Vol: 4, No:1, p. 23-40.
- Bulut, İ. (1988). *Yolboyu Köy Yerleşmelerine Bir Örnek: Kars Kümmetli Köyü*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, İ. (2002). “Torul İlçesi’nin Mesken Şekilleri Sorunları ve Çözüm Önerileri”, Gümüşhane: Gümüşhane ve yöresinin kalkınma Sempozyumu [23-25 Ekim 2002], Cilt:2, s. 748-760.

- Bulut, İ. (2006). *Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (Ziraat Coğrafyası)*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Bulut, İ. (2010). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya (Tarım Coğrafyası)*. Ankara: Gündüz Yayıncılık, s.135-199.
- Bulut, İ., Boyraz, Z., Zeren, C. (2012). “Kavak Kasabası’nda Soğuk Hava Depoculuğu” [Bildiri]. Erzurum: *I. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*[28-30 Mayıs 2012].
- Bulut, İ., Ceylan, S. (2012b). “Yurtdışı Gurbetçiliğinin Yoğun Olduğu Köylere Bir Örnek: Akçaören Köyü (Altunhisar-Niğde)”, Erzurum: *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:16, Cilt:1, s.211-228.
- Çekiç, G. (2008). *Kapadokya’da Yer Altı Yerleşmelerinin Yer Seçimi Oluşumu Günümüzde Planlamaya Etkisi: Kaymaklı-Derinkuyu Örnekleri*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya. Selçuk Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çevik, B., Tekinel, O. (1998). *Kırsal Yerleşim Tekniği*. Adana: Çukurova Üniv. Ziraat Fak. Genel Yay. No:197, Ders Kitapları Yay. No: A-63.
- Davulcu, M. (2009). “Sakarya Yöresi Kırsal Yerleşmelerinde Konut Mimarisi ve Ustalık Geleneği Üzerine Bir İnceleme”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:17, No: 2, s. 687-706.
- Demir, Ö. (2000). *Kapadokya Medeniyetinin Beşiği*. Nevşehir: Aşans Türk AŞ.
- Demirarslan, D. (2011). “Eski Bir Bektaşî Yerleşimi: Yörük Köyü’nde Evler ve Odanın Oluşumu”, Ankara: Gazi Üniv. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı: 58-İlkbahar, s. 69-89.
- Deniz, B. (1992). “Manisa Yöresi Köy Ev Mimarisi”, İzmir: *Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi*, Cilt: V, s. 17-46.
- Derinkuyu Kaymakamlığı. (2013). İlçemiz, (Erişim Tarihi: 01.Mayıs.2013) (<http://www.derinkuyu.gov.tr/sayfashow.php?id=77>).
- Derinkuyu Kaymakamlığı. (2013). Belde ve Köylerimiz, (Erişim Tarihi: 01.Mayıs.2013) (<http://www.derinkuyu.gov.tr/sayfashow.php?id=63>).

- Dirican, R. (1993). *Sağlığı Etkileyen Önemli Fiziksel Etmenler ve Bunların Zarar Vermesini Önleme Yöntemleri (Halk Sağlığı II. Baskı)*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Dirik, K. (2009). “Kapadokya Bölgesi’nin Jeolojisi, Jeomorfolojisi ve Bunların Bölgedeki Medeniyetler Üzerine Etkisi, Ürgüp/Nevşehir: *I. Tıbbi Jeoloji Çalıştayı*, [30 Ekim-1 Kasım 2009].
- Doğan, M., Atak, Ö., Şenol, L., Kurt, Y., Tokmak, S., Ermiser, D., Yavuz, T. (2002). *Niğde Tarım Master Planı*. Niğde: Niğde Tarım İl Müdürlüğü Yay. Niğtek Matbaası.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. İstanbul: MEB Yay. No: 2932, Bilim ve Kültür Eserler Dizisi No: 877, Eğitim Dizisi No: 10.
- Doğanay, H. (1989). “Doğu Anadolu Bölgesi’ne Yönelik Toplu Konut Uygulamasının Coğrafi Planlama Esasları: Erzurum Örneği”, Erzurum: Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. *Coğrafya Makaleleri*, s.115-135.
- Ekinci, C. E., Ozan, S.S. (2006). “Yapı-Çevre ve İnsan Mekân İlişkisi”, İstanbul: Fatih Üniv., *4. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri* (13-16 Eylül 2006).
- Eldem, S.H. (1975). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul. İTÜ Yayını.
- Elibüyük, M., Güzel, A. (2003). “Şanlıurfa İli’nde Dönemlik ve Geçici Bir Yerleşme: Hollik”. Ankara: *Coğrafi Bilimler Dergisi*, Sayı 1, Cilt: 1, s. 55-67.
- Emre, Ö. (1981). *Hasan Dağı-Keçiboyduran Dağı Yöresi Volkanizması’nın Jeomorfolojisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) İstanbul: İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü.
- Erci, B., Bulut, İ. (1999). "Konutların Fiziksel Özelliklerinin Sosyo-Ekonomik Düzey ve Konut Sağlığı ile İlişkisi", *Sendrom: Aylık Aktüel Tıp Dergisi*, Yıl: I/II, Sayı:8, s.114-119.
- Erinç, S. (1957).“Türkiye’ Akarsu Rejimlerine Toplu Bir Bakış”. İstanbul: *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:17, s. 93-118.
- Erinç, S. (1973).“Türkiye: İnsan ve Ortam”, İstanbul: İ.Ü. *Coğr. Enst. Dergisi*, Sayı:18-19, s.1-35.

- Ertan, M.K. (1996). *Sosyo-Ekonomik Açıdan Konut Problemi ve Çözüm Önerileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İ.Ü. İktisat Fak. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Esin, T., Yüksek, İ. (2010). “Geleneksel Yapılarda Sürdürülebilir Çatı Örnekleri”, İzmir: Dokuz Eylül Üniv. Mimarlık Fak.,5. *Ulusal Çatı ve Cephe Sempozyumu* (15-16 Nisan 2011), s. 113-118.
- Gabril, A. (1938). “Türk Evi”, *Arkitekt Dergisi*, İstanbul: Sayı:5-6, s. 149-154.
- Göker, M. (2009). Türklerde Oturma Elemanlarının Tarihsel Gelişim Süreci. *Journal of World of Turks (ZfWT)*. Cilt:1, Sayı: 1, s. 163-169.
- Gür, Ş.Ö. (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Güvenç, B. (1996). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hayli, S. (2001). Erzincan Ovasında Köy Meskenleri. Elazığ. Fırat Üniv. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, s. 21-42.
- Hutteroth, W.D. (1971). “İç Anadolu’da Sosyal Yapının Arazi Bölünmesi ve İskan Üzerine Etkileri”, İstanbul: *Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar* (Ed:E. Tümertekin, F. Mansur, P. Benedicht), İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Matbaası, s.55-87.
- Işık, Ş. (1992). “Ezine-Bayramiç Çevresinde Kır Meskenleri”, İzmir: *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı: 6, s. 101-117.
- Işık, B., Akın,A., Kuş,H., Çetiner,İ., Göçer,C., Arıoğlu,N. (1995). *Alçı Katkılı Kerpiç Yapı Malzemesine Uygun Mekanize İnşaat Teknolojisinin ve Standartlarının Belirlenmesi*. TÜBİTAK. Proje No: İNTAG TOKİ 622. İstanbul: İTÜ Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi.
- İzbırak, R. (1992). *Coğrafi Terimler Sözlüğü*. İstanbul: MEB. Yayınları. Öğretmen Kitapları Dizisi: 157, Milli Eğitim Basımevi.
- İzbırak, R. (1996). *Türkiye II*. (Düz: Cemal KURNAZ). İstanbul: MEB. Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi: 196, Milli Eğitim Basımevi.

- Kahya, Y. (1992). *İstanbul Bizans Mimarisinde Tuğlanın Fiziksel ve Mekanik Özellikleri*.(Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniv., Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Karakuyu, M. (2008). “Türkiye’de Kır Konutları ve Eklentileri Üzerine Bir Araştırma”, Ankara: *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi (Bilig)*, Sayı: 44, s. 45-62.
- Karpuz, H. (1993). *Türk-İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, Sanat-Sanat Tarihi-Dizisi 5/4. ISBN: 975-17-1252-1.
- Kaya, G. (2005). “Posof Çayı Havzasında Kır Meskenleri”, Erzurum: Atatürk Üniv. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 34, s.137-155.
- Kayserili, A., Altaş, N.F. (2010).“Horasan İlçesindeki Kır Meskenlerinin Kültürel Coğrafya Bakış Açısıyla İncelenmesi”, Erzurum: *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 23, s. 81-102.
- Kayserili, A. (2011). *Erzurum Şehri’nin Kültürel Coğrafyası (Maddi Kültür Eğelerine Göre)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniv., Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kopar, İ. (2001). “Kapadokya Volkanik Provenside İlkel Mağara Konut Esinli Tüf Ambarlara İki Örnek: Güzelöz (Kayseri) ve Şahinefendi (Nevşehir) Tüf Ambarları”, Erzurum: *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 7, s. 125-142.
- Kopar, İ. (2010). *Melendiz ve Karasu Çayı Havzalarının Jeomorfolojisi*. Erzurum: Atatürk Üniv. Yay. No:981, Edebiyat Fak. Yay No: 136, Arş. Seri No: 112.
- Korkanç, M. (2007). “İgnimbritlerin Jeomekanik Özelliklerinin Yapı Taşı Olarak Kullanmaya Etkisi: Nevşehir Taşı”, Ankara: *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 31, s.49-60.
- Köse, A. (2005). “Türkiye’de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri”, Afyon: Afyon Kocatepe Üniv. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: VII, Sayı:2, s. 165-200.
- Köse, A. (2006). Balıkesir Örneğinde Geleneksel Kırsal Avlu Duvarı”, Afyon: Afyon Kocatepe Üniv. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: VIII, Sayı: 2, s. 159-183.

- Köse, A. (2007). “Balıkesir Çevresinde Geleneksel Kırsal Avlu Peyzajı ve Değişimi”, Erzurum: *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 18, s. 7-38.
- Kuban, D. (1975). *Sanat Tarihimizin Sorunları*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Kuban, D. (1990). *Mimarlık Kavramları*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.
- Küçükerman, Ö. (1973). *Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekân Organizasyonu Açısından Odalar*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Nevşehir Belediyesi. (2012). *Seçilmiş Göstergelerle Nevşehir 2011*. Nevşehir. ISBN:978-9944-5633-6-9.
- Niğde Valiliği. (1998). *Niğde İl Yıllığı(1997)*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Nişancı, A. (1986). “Türkiye’nin Kurak Aylar Sayısına Göre Belirli İklim Bölgeleri ve Bitki Örtüsü”. Erzurum: *Fen-Edebiyat Fak. Araştırma Dergisi*, Sayı:15.
- Okuyucu, D. (2007). *Derinkuyu Yeraltı Şehri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)Erzurum: Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı.
- Ögel, B. (1988). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Özav, L. (2002). “Sivaslı ve Çevresinde Kır Konutları”, Afyon: Afyonocatepe Üniv. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 31-42.
- Özbaşaran, M., Duru, G., Kayacan, N. (2011). *Konut ve İnsan: Aşık Höyük Deneysel Kerpiç Mimarisi*. TÜBİTAK. Proje No: 109K030, İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı.
- Özçağlar, A. (1996). “Türkiye’nin İdari Coğrafyası Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler.” *D.T.C.F. Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, Sayı:12, s.7-24.
- Özçağlar, A. (2005). “Türkiye’deki Kentsel Yerleşmelerin İdari Coğrafya Bakımından Tasnifi”, Denizli: Devlet Planlama Teşkilatı ve Pamukkale Üniv. *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu II (KEAS’05)*, (13-16 Haziran 2005).
- Özçağlar, A. (2011). *Coğrafya’ya Giriş (6. Baskı)*. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

- Özden, M.Y. (1988). Çankırı Kuzeyi İle Ilgaz Dağları Arasında Kır Yerleşmeleri İle İlgili Gözlemler. Ankara: Ankara Üniv. *D.T.C.F. Dergisi*, Cilt: XXXII, Sayı: 1, s. 293-305.
- Özgür, E.M. (2010). *Yerleşme Coğrafyasına Giriş Coğrafya Ders Notları*. Ankara: Ankara Üniv. DTCTF.
- Özgür, E.M. (2011). *Nüfus Coğrafyası Coğrafya Ders Notları*. Ankara: Ankara Üniv. DTCTF.
- Özşahin, E. (2010). “Antakya’da Yer Seçiminin Jeomorfolojik Özellikler ve Doğal Risk Açısından Değerlendirilmesi”, Balıkesir: Balıkesir Üniv. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:13, Sayı:23, s. 1-16.
- Özturan, Ö. (2010). “Teknolojik Gelişmelerin İç Mekân Biçimlenişine Etkisi”, İstanbul: *Tasarımda Genç Bakışlar Sempozyumu* (26 Ekim 2010) İstanbul Ticaret Üniv. Müh. ve Çev. Tasarım Bölümü.
- Rapoport, A. (1969). *House Form and Culture*. Prentice-Hall International, Inc., London.
- Roberts, B.K. (1996). *Lanscapes of Settlement, Prehistory to The Present*. Routledge, London and New York.
- Reis, A. (2003). Original and Converted Social Housing: Spatial Configurations and Resident’ Attitudes. Proceeding, *4th International Space Syntax Symposium*, London
- Saran, N. (1984). *Köylerimiz*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fak. Antropoloji Böl., Edebiyat Fak. Basımevi, Yay. No: 3222.
- Sever, R., Kopar, İ., *Niğde İlinin Başlıca Coğrafi Özellikleri*, Erişim Tarihi (22.10.2012): www.nigdekturizm.gov.tr/dosya/1-286576/h/nigde-cografya.doc
- Soysal, M. (1998). *Köy Sosyolojisi*. Adana: Çukurova Üniv. Ziraat Fak. Tarım Ekon. Böl., Genel Yay. No: 221, Ders Kitapları Yay. No: A-66.
- Soysal, S. (2008). *Konut Binalarının Tasarım Parametrelerinde Enerji Tüketim İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Söğüt, A.R., Güzel, A. (2008).“Misli Ovası (Niğde) Yeraltı Sularının Kalitesi ve Kullanım Olanakları”, Konya: *Selçuk Üniv., Müh.-Mim. Fak. Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 4, s. 29-42.
- Sür, Ö. (1972). *Türkiye'nin Özellikle İç Anadolu'nun Genç Volkanik Alanlarının Jeomorfolojisi*. Ankara: Ankara Üniv. DTCF. Yay. No: 223, Ankara Üniv. Basımevi.
- Tandoğan, A. (1998). *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniv. İİBF.
- Tanoğlu, A. (1969). *Nüfus ve Yerleşme*. İstanbul: İ.Ü. Yay. No: 1183, Edebiyat Fak. Coğrafya Enst. Yay. No: 45.
- Taşlıgil, N. (1999). *Türkiye'nin Ulaşım Coğrafyası*. İstanbul: Kuşak Ofset Kitabevi.
- Tolun-Denker, B. (1977). *Yerleşme Coğrafyası: Kır Yerleşmeleri*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay. No: 2275, Coğrafya Enst. Yay. No: 93.
- Tonbul, S., Sunkar, M. (2008). Batman Şehrinde Yer Seçiminin Jeomorfolojik Özellikler ve Doğal Risk Açısından Değerlendirilmesi” [Bildiri]. Çanakkale: *Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitapçığı* [20-23 Ekim 2008].
- Toroğlu, E. (2006). *Niğde İli Yerleşmeleri ve Lokasyon Planlaması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).Ankara: Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toroğlu, E. (2007). “Niğde İli’nde Göç Faktörleri ve Göçler”. Ankara: Ankara Üniv. DTCF, *Coğrafya Bilimler Dergisi*, Sayı: 5, Cilt: 1.
- Tunçdilek, N. (1958). “İç Anadolu’daki Kır Yerleşmelerinin Ekonomik Yapısına Göre Sınıflandırılması”, İstanbul: İ.Ü. *Coğr. Enst. Dergisi*, Cilt:5, Sayı:9, s. 87-102.
- Tunçdilek, N. (1967). *Türkiye İskân Coğrafyası: Kır İskânı*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay. No: 1283, Coğrafya Enst. Yay. No: 49.
- Tunçdilek, N. (1971). “Kır Yerleşmeleri: Köy-Altı Şekilleri”, İstanbul: *Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar* (Ed: E. Tümertekin, F. Mansur, P. Benedicht), İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Matbaası, s.17-54.
- Tunçdilek, N. (1978). *Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları*. İstanbul: İ.Ü. Yay. No: 2364, Coğrafya Enst. Yay. No: 96, Edebiyat Fak. Matbaası.

- Tunçdilek, N. (1984). “Türkiye Köylerinin Yapısal Özelliklerine Toplu Bir Bakış”, İstanbul. *İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğr. Enstitü Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, s. 23-40.
- Tunçdilek, N. (1985). *Türkiye’de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı*. İstanbul: İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitü Yay. No: 3, İ.Ü. Yay. No:3279.
- Tümertekin, E. (1968). *Türkiye’de İç Göçler*. İstanbul: İ.Ü. Yay. No: 1371, Coğr. Enst. Yay. No:54.
- Tümertekin, E. (1987). *Ulaşım Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2053. İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitü Yayın No: 85.
- Tümertekin, E. (1994). *Beşeri Coğrafya’ya Giriş*. İstanbul: İ.Ü. Yay. No: 3819, Fak. Yay. No: 2464, ISBN: 975-404-342-6.
- Tümertekin, E., Özgüç, N. (2006). *Beşeri Coğrafya (İnsan-Kültür-Mekân)*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tümertekin, E., Özgüç, N. (2007). *Ekonomik Coğrafya: Küreselleşme ve Kalkınma*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Tüzemen, T. (1969). *Yapıda Isı Tesirlerinden Korunma*. İmar ve İskân Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü, Yay. No:5-65, s. 3-4.
- Utkuğ, G. (2000). “Yeni Bin Yıla Girerken Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Ekolojik ve Enerji Etkin Hedefler İle Bina Tasarım ve İşletimi”, Ankara: *Ulusal Enerji Verimliliği Kongre Kitabı*, Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı, 148.
- Ünal, Ç. (1997). “Pasinler’de Geleneksel Kır Meskenleri”, Erzurum: *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:2, s. 271-283.
- Yurdağül, M. (1998). Niğde-Misli Havzası Hidrojeolojik Revize Etüt Raporu. Ankara: (DSİ).
- Yücel, T. (1988). “Türkiye’de Kır Yerleşme Tipleri”, Ankara: *Türk Kültürü Dergisi*, Yaşar Önen’e Armağan Sayısı.
- Yüksek, İ. (2005). “Kırklareli Geleneksel Konutlarında Pencereilerin Karakteristik Özelliklerine Yönelik Bir Çalışma”, Edirne: Trakya Üniv. *Fen Bilimleri Dergisi*, Cilt:6, Sayı:b2, s.b93-102.

- Yüksek, İ., Esin, T., Yıldız, A. (2007). “Kırklareli Kırsal Mimarisinde Kullanılan Geleneksel Yapı Malzemeleri: Üretim Şekilleri ve Sürdürülebilirlik Olanakları”, Edirne: Trakya Üniv., Faculty of Engineering & Architecture Department of Architecture, *III. International Sinan Symposium*, (12th-13th April 2007).
- Yüksek, İ., Esin, T. (2008). “Kırklareli Geleneksel Kırsal Mimarisinde Bitkisel Yapı Malzemesi Kullanımı”, İstanbul: *4. Ulusal Yapı Malzemesi Kongresi ve Sergisi* (12-14 Kasım 2008).
- Zeybekoğlu, D. (2005). Edirne Geleneksel Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörlerin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniv., Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Zaman, M. (1996). “Tonya Mesken Tipleri”, Erzurum: *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:1, s. 495-508.
- Zaman, M. (2010). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya (Yerleşme Coğrafyası)*. Ankara: Gündüz Yayıncılık, s. 109-135.
- Zorlu, T., Sağsöz, A. (2010). “Müstakil Konut Sitelerinde Kullanıcı Tercihlerine Bağlı Fiziki Müdahaleler: Trabzon Örneği”, *Metu Journal of The Faculty of Architecture*, Cilt: 27, Sayı: 2, s.189-206.

EK'LER**1. Fotoğraflar**

Fotoğraf 4.69. Kerpiç Meskenlerden Görünümler.

Fotoğraf 4.70. İki Katlı Kerpiç Meskenlerden Görünümler.

Fotoğraf 4.71. Taş Meskenlerden Görünümler.

Fotoğraf 4.72. Taş Meskenlerden Görünümler.

Fotoğraf 4.73. Nevşehir Taşından Yapılan Meskenlerden Görünümler.

Fotoğraf 4.74. Tuğla Meskenlerden Görünümler.

Fotoğraf 4.75. Modern Meskenlerden Görünümler.

Fotoğraf 4.76. Tek ve Çok Katlı Meskenlerden Görünümler.

Fotoğraf 4.77. Hezen (Ağaç) Örtülü Toprak Çatılar.

Fotoğraf 4.78. Ovadaki Bazı Okul Binalarından Görünümler.

2. Yerleşmelerin Uydu Görüntüleri

Şekil 4.40. Ağcaşar Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.41. Hasaköy Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.42. Alay Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.43. Bağlama Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.44. Kiledere Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.45. Konaklı Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.46. Yıldıztepe Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.47. Yazıhüyük Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.48. Suvermez Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

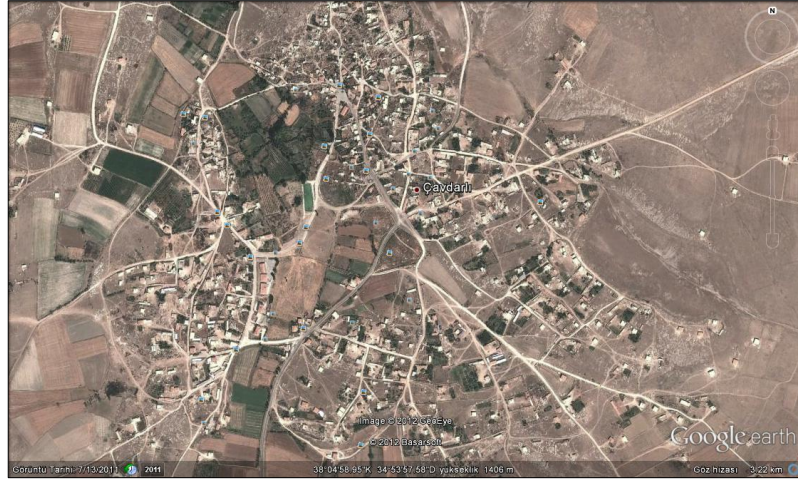
Şekil 4.49. Ovacık Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.50. Tırhan Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.51. Kuyutatlar Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

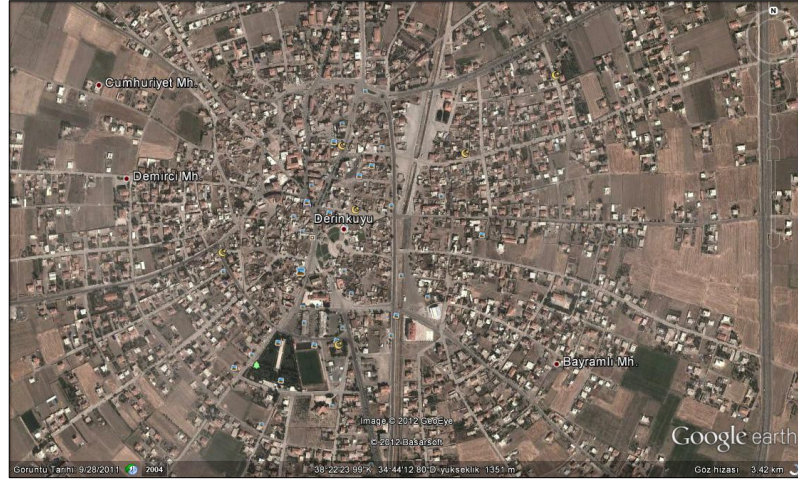
Şekil 4.52. Çavdarlı Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.53. Kömürcü Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.54. Yeşilgölcük Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.55. Derinkuyu Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

Şekil 4.56. Kayırlı Yerleşmesinin Kuşbakışı Görünümü (2012).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Ad- Soyad	Serdar CEYLAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Niğde / 30.05.1985
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	Bulut, İ., Ceylan, S. (2011). “Ekolojik Sorunları ve Fonksiyonlarıyla Niğde Yöresi Yapay Gölleri”, Erzurum: Atatürk Üniv., <i>Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i>, Cilt: 15, Sayı: 2, s. 263-288. Bulut, İ., Ceylan, S. (2012). “Yurtdışı Gurbetçiliğinin Yoğun Olduğu Köylere Bir Örnek: Akçaören Köyü (Altunhisar-Niğde)”, Erzurum: Atatürk Üniv., <i>Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i>, Cilt: 16, Sayı: 1, s. 211-228. Bulut, İ., Ceylan, S. (2013). “Kentsel Dönüşüm Yaklaşımlarına Bir Örnek: Efendibey (Niğde) Kentsel Dönüşüm Uygulaması”, Erzurum: <i>Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i>, Cilt: 17, Sayı: 1, s. 239-256.
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv. Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü (Arş. Gör.)
İletişim	
E-Posta Adresi	s.ceylan_51@hotmail.com
Tarih	17 / 07 / 2013